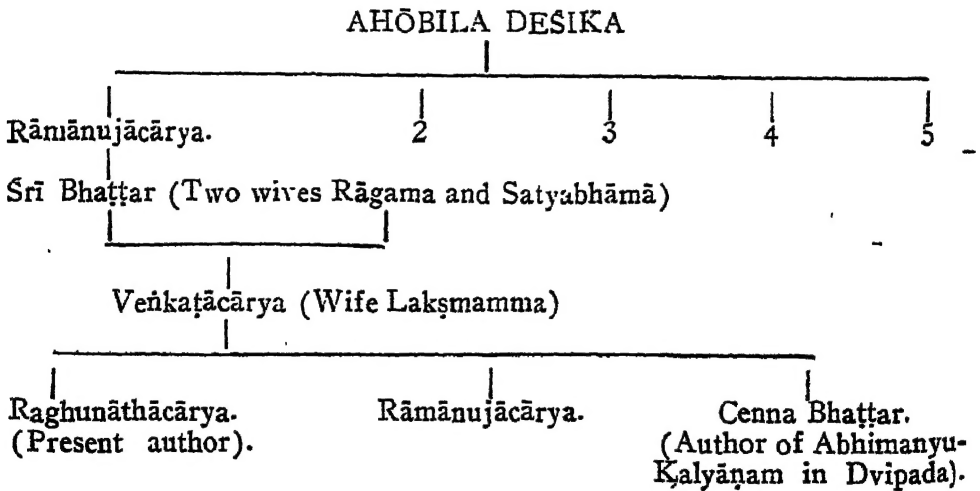

PRINTED AT :
SOLAR WORKS
12, Thambu Chetty Street,
MADRAS-1.

INTRODUCTION

There are two manuscript copies of Kulaśekhara Mahīpāla Caritra available in the Government Oriental manuscripts Library, Madras, described under Nos. D. 2077 and R. 1071. The second one is a restored copy of the former which is in palm-leaf. The original palm leaf manuscript is complete and not damaged. The writing is also lucid and there are only minor mistakes and omissions here and there.

In the galaxy of the Ālvārs, the pioneers of Vaiṣṇava cult, Kulaśekhara Mahīpāla holds a unique place. He was not only the author of “PERIYA TIRUMOLI” of Tamil Prabandhas, but also the famous Stotra “MUKUNDAMĀLĀ” in Sanskrit. The life of such an esteemed person is the subject-matter taken for this Kāvya. Sēṣam Raghunāthācārya of Kaunḍinya Gōtra and Āpastamba Sūtra is the author of this work. The following information may be gathered from the Introductory portion of the work regarding the author’s family and heredity. The family tree to which clan the author belonged is given as follows:—

In addition, Cenna Bhaṭṭar the youngest brother of Raghunāthācārya also mentions in his book “Abhimanyu Kalyāṇam” about his brother Raghunāthācārya. This Abhimanyu-Kalyāṇam in Dvipada is also of a fluent and simple style. The manuscript copies of this book are available in this library under D. Nos. 1022 to 1027. But this is not yet printed. The son of this Cennabhaṭṭar Raṅgācārya is the author of Bhāvanārāyaṇa Vilāsamu in Yakṣagāna style. This also is a fine piece of poetry available in this library under D. No, 1931. Thus we clearly understand that this author comes from a family of scholars and poets. The subject-matter chosen in Bhāvanārāyaṇa Vilāsamu is very

enchanting and interesting. There is a temple of Śākṣi Bhāvanārāyaṇa in Ponnur village of Guntur District. The story goes that a Bhakta of this Bhāvanārāyaṇa by name Guni Gōvinda brought him there as a witness to his maternal uncle in connection with his marriage. Because he was brought there by his Bhakta as a witness, the God was thereupon called by the name Śākṣi Bhāvanārāyaṇa. This Sthalapurāṇa or the description of this incident, *i.e.*, Māhātmya of that God happens to be the subject-matter of Bhāvanārāyaṇa Vilāsamu. In a way, the narration of the theme in Abhimanyu Kalyāṇam, written by Cenna Bhaṭṭar coincides with that of Bhāvanārāyaṇa Vilāsamu. In both these works, the maternal uncle fails to keep up his promise to his nephew in connection with giving his daughter in marriage, when God Bhāvanārāyaṇa interferes as a witness and fulfils the wishes of the nephew. Thus we find a similarity in the works of both the father and the son. Now, as the son selects the subject matter pertaining to Guntur District, there is a slight chance for our drawing the hypothetic conclusion that they might be the inhabitants, somewhere, of Guntur District. Practically, no internal evidence is available from either the present book or from the works of his brother Cenna Bhaṭṭar or from that of his son *i.e.*, Raṅgācārya to assign any date to the author.¹

1. Sri N. Venkata Rao, M.A., in his essay "Kulaśekhara in Telugu Literature" in the Journal of the University of Madras, Section-A, Humanities, Volume XXIII, Nos. 1 and 2 (July—December pages 57 to 61) establishes the date of Raghunāthācārya. There he puts forth the following arguments:—

2. Firstly in the Dāsarathi Śataka written by Gōpanna, mention is made of one Raghunātha Bhaṭṭarācārya in the 9th stanza. There neither his family nor surname is mentioned. As such this statement could not stand for argument as there is the possibility of having different persons with one and the same name.

3. Secondly he brings in the relationship between Raghunāthācārya and one Tirumalācārya of the same family and surname, giving out as example the introductory portions written by the respective authors of Kulaśekharamahipāla Caritra, Abhimanyu Kalyāṇam and Ambariṣōpākhyānam. Though the said Tirumalācārya belongs to "Sēṣam" family and Kaṇḍīyasa Gōtra, he describes Nārāyaṇācārya as his father. But the mention of this Nārāyaṇācārya is not made by these two brothers in their respective works. Here Sri N. Venkata Rao has mentioned in the family tree that Nārāyaṇācārya was one of the five sons of Ahōbila Deśika. But in both Kulaśekharamahipāla Caritra and Abhimanyu Kalayāṇam nothing was mentioned except the fact that Ahōbila Deśika had five sons and Rāmānujācārya was the eldest of them. At the same time the mention of either Ahōbila Deśika or his five sons has not been made by Thirumalācārya through it is said that his father was Nārāyaṇācārya. He never mentioned anything about his grandfather.

As such the statement that Nārāyaṇācārya was one of the five sons of Ahōbila Deśika, is not borne out by literary evidences and could not stand for reason. Therefore until and unless a positive proof is available, the matter is left open for investigation and till then we are not in a position to decide the exact date in which Raghunāthācārya lived.

The style and the descriptive talents in poetry, exhibited in this book may assign to this author a place in comparison to the Prabhandā Kavīs, the men of letters of the age of Kṛṣṇadēvarāya. None of the poets of the Tanjore Naicks' time could stand a comparison to this author in his great creative imagination and poetic fluency in narration. He may be classified amongst the illustrious poets like Kaṅkaṇṭi, Pāparāju and others. Thus this book forms one of those rare and exceptional works. It is a wonder how such a great poetical work has not been printed so far. We can go to the extent of even saying that it excels all the poetical works so far published by the Government. Every poem in this book is a shining precious gem of a high order. This Raghunāthācārya assimilated in him many of the high poetical talents from the so-called pioneer works of the Prabhandā Yuga like Āmukthamālyada, Vasucaritra, Pāṇḍuraṅga Māhātmyam, Prabhāvatī-Pradyumnā, etc. The fluent narration and candour, appropriate usage of words, epic style and magnificent poetical imagination, all assign to him an important place of high order in the poetical hemisphere.

The subject-matter of this work is the life-history of one of the Ālvārs of Viśiṣṭādvaita Saṁpradāya; as such his Stuti (prayers) to five weapons of Lord Viṣṇu (Pañcāyudha), Viṣvakṣena (Commander-in-Chief), Garutmanta (the ride of Lord Viṣṇu) etc. adds a special flavour to the excellent diction and brings to our memory Āmukthamālyada of Śrī Kṛṣṇa Dēva Rāya of Vijayanagaram. The excellence of the style and the ideal usage of words reveal that he is a great scholar with a wide field of varied scholastic interests and a poet of magnitude. In reading his poetry one cannot miss the influence which he has in his writings from the great Prabhandha poets, like Rāmarājabhūṣaṇa, Tenāli Rāmakṛṣṇa, Piṅali Sūraṇa etc. Especially the story of the deer in the first canto and the situation brought out in the meeting of Śrī Dēvī by Śrī Raṅganātha, after he married Nīlā in the fourth canto bears testimony to the genius of the author. The different metres used to suit the different situations are also worth mentioning. The rest is left to the readers themselves.

It is hoped that this work, a rare gem of its kind, will take its proper place in the world of Telugu Literature.

My thanks are due to Sri M. Sarabhesvara Sarma, Telugu Pandit of this library, for preparing the press copy and correcting the proofs and to the Solar Works, Madras, for printing the work in a good manner.

Govt. Oriental Manuscripts }
Library, Madras, }
3rd March 1955. }

T. CHANDRASEKHARAN,
CURATOR.

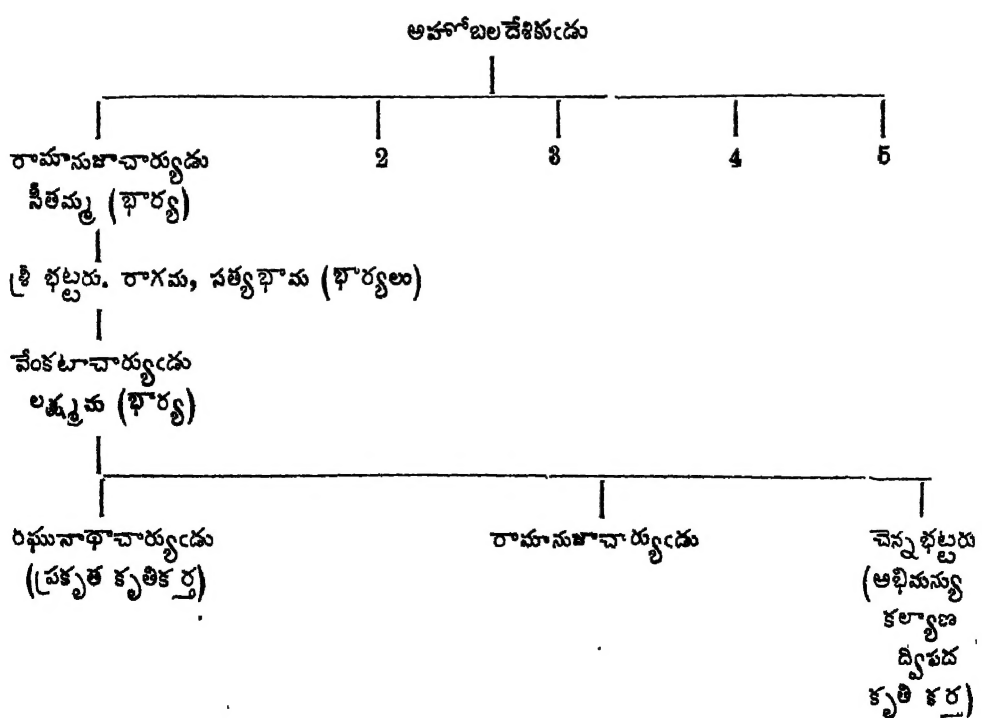
వీ రి క

చెన్నపురి ప్రభుత్వ ప్రాచ్యలిఖితపుస్తకభాండాారములో ఈ కులశేఖరమహీపాలచరిత్రముకుఁ బాఠపత్రప్రతి యొక్కటియేకలదు. (డి. నం. 2077) ఇటీవలనే దానికి దుహితృక కల్పింపఁబడినది. (ఆర్. నం. 1071)

మాతృక అశిథిలమును దోషరహితమునగుటచే ముద్రణప్రతిసంపాదనము నుకరమైనది. చివరి యాశ్వాసమున తుదిపద్యము లాండురెండును కావ్యమధ్యమున రెండు మూడు తావుల గానొకటి, అఱి, పద్యచరిణములు మాత్రము త్రుటితములను లేఖక ప్రమాదవిస్మయములనని తెలుపవలసియున్నది.

ఆపరిహరణీయములగు నీనీహార లేఖములను విడిచినచో నితరపూర్వకావ్యములవలె సందేహ స్థలములలో బరిష్కర్తల వికల్పములకడమీయక యథోచ్చారితముగఁ బ్రకాశమునందగలుగుట యీ కావ్యవిషయమున నెన్నఁదగిన విశేషము. ఇందలి కావ్యగుణములమేలిమి కీమేలు కలిసివచ్చినది. ఇట్టిది యరుదు. శ్రీవైష్ణవమతప్రవర్తకులగు నాశ్వురులలో నన్యతముఁడును, శుభసిద్ధులగు ముకుందమాలకును ద్రవిడాగమైకదేశమగు పెరియతిరుమొక్కికినిఁ గర్తయగు కులశేఖరమహీపాలుని చరిత్రమిందలి వస్తువు. ఆపస్తంబనూత్రుఁడును కాండిన్యగోత్రుఁడునగు శేషము రఘునాథాచార్యుఁడు దీనికిఁగర్త. ఇతఁడు ప్రస్తావనలో నిరూపించిన తనవంశక్రమమిది :—

పినతమ్ముడు చెన్నభట్టరు, తన యశోమన్యుకల్యాణములో రఘునాథాచార్యుని నిట్లు స్తుతించెను.

“అందఁగఁజుడు సప్తతాళిరాముండు
నందనందన కథానందచిత్తుండు
శమదమవాప్సల్య సోల్యముఖ్య
కమనీయగుణరత్న కలశవాహి
యమలవైష్ణవసహస్రార్థసంజేది
రమణీయగుభక్త రఘునాథగురుడు.”

ఈ అభిమన్యుకల్యాణము రసోత్తరమయిన ద్విపదకావ్యము. ఇది యీ గ్రంథాలయమున డి. నం. 1022-1027 రులలో వర్ణితము. ఇదియముదితము. ఈచెన్నభట్టరుకుమారుడు రంగాచార్యుడును సరసకవి. భావనారాయణవిలాసమును ప్రకస్తయత్న గానమును రచించెను.

“ఇది శ్రీమన్నందనందనచరణారవింశద్వంద్వనివ్యందిమరందబిందుమదవదిదిరాయమాణ మానస శేషవంశాల్లినుభాకర చెన్నభట్టారకకుమార రంగాచార్యప్రణీతంబైన భావనారాయణ విలాసంబు” అని దానిగద్య.

ఇది యీ గ్రంథాలయమున డి. నం. 1981 రున వర్ణితము. పీఠవంశము పరిపాటి యిట్టిది .అందఁ జును విద్యత్కవులే. భావనారాయణవిలాసమునందలి యతివృత్తము ముచ్చటయైనది గుంటూరి మండలము పొన్నూరుగ్రామమునకు గూనిగోవిందుండను భక్తునిచే దన వైవాహికవిషయమున మేనమామ కడకు సాక్షిగఁ గొనితేబడి సాక్షిభావనారాయణుడనవేసవట నిలిచిన స్వామి మాహాత్మ్యమిందు వర్ణితమైనది.

చెన్నభట్టరు రచించిన యభిమన్యుకల్యాణమునందలి వస్తువుకూడ దాదాపుగ నిట్టిదియే. కన్యా ప్రదానవిషయమున నాడినమాట తప్పుఁ జూచిన మేనమామ, సాక్షియైననారాయణుని యనుగ్రహమునఁ దుదకు గృతార్థుడైన మేనల్లుడును, ఈ తండ్రికొడుకుల కృతులలో సమానముగ గోచరింతురు. రంగాచార్యుడు గ్రహించిన యతివృత్తము పొన్నూరునకు సంబంధించినదగుట నీశేషమువారు గుంటూరు మండల వాస్తువృత్తులై యుండురనుమాహాకడమిచ్చుచున్నది. రఘునాథాచార్యుల కాలనిర్ణయమునకుఁ బ్రకృతకావ్యమునందుఁగాని తమ్ముడు చెన్నభట్టరు కృతిలోఁగాని, తత్పుత్రుని కృతిలోఁగాని యాధారములు గనవచ్చుటలేదు.*

శ్రీ నిడదవోలు వేంకటరావుగారు Journal of University of Madras Sections A. Humanities Vol. XXIII Nos. 1-2. (July-December) Pages (57-61) లో Kulasekhara in Telugu Literature అనువాగ్దసములో నీరఘునాథాచార్యుల కాలమును నిర్ణయించిరి. అందు వారుచూపిన యాధారములలో మొదటిది. రామదాసకృతమగు దాశరథికతకము 9 వ పద్యములో “రఘునాథభట్టరాచార్యుల కంజరత్తి” అనునది. కాని గోత్రగృహనామములు తెలుపబడని ఈ రఘునాథభట్టరు, ప్రకృత రఘునాథాచార్యులు కాకపోవుటకుగల సంభవమును, రఘునాథసంజ్ఞాపలు

ఎట్లును బదునేడవ శతాబ్దికివలిపియే యనకతీరిని యీ కావ్యము కవి తాపరిణినిబట్టి మాత్రము పదునాఱవశతాబ్దిలోఁ బుట్టెదగినదిగఁదోఁచును. ప్రతిభావ్యుత్పత్తులలో నాయకరాజులనాటి తెనుగుకవులెవ్వరును ఈ రఘునాథాచార్యునితోఁసరిరారు. ఇట్టి విశిష్టమైనవాఙ్మండ్రయే వానికిలేదు. ఈయజ్జ్వలతయు పరిణతియు క్షయోన్ముఖమైన నాటి సారస్వతములో పుట్టకపుట్టి నవనవైన. ఆ యుగలక్షణముల కపవాదభూతమై కంకంటి పాపరాజు కావ్యమొకటియున్నదన్నచో నీ కులశేఖర చరిత్రమును దాని సరసను జేర్చవలెను. గతానుగతికమును మందప్రతిభమునగు పదునేడు పదునెనిమిదవ శతాబ్దుల తెనుగువాఙ్మయములో నరుదుగ నుదయించిన రెండుమాఁడుప్రళప్తకృతులలో నిదియొకటి. అసలిది యిన్నాశ్శృంగకవితమైమఱుగుపడి యుండుటయే యాశ్చర్యము. ప్రభుత్వమువారిచే నేటి వఱకుఁ బ్రచురితములగుచున్న పూర్వాంధ్రకావ్యములలో నింతకవితాగుణసమృద్ధమైనకావ్యమురాలే దనుట యతిశయోక్తికాదు. ఇందలి ప్రతిపద్యమును కాణోత్తేజితమైనదియై యున్నది. ప్రబంధవాఙ్మయ మహాసాధనమునకు మూలస్రంభములగు ఆముక్తమాల్యద, వసుచరిత్రము. పాండురంగమాహాత్మ్యము, ప్రభావతీప్రద్యమ్ములులలోని యాయావిశిష్టకవితాలక్షణములు రఘునాథాచార్యుని కృతిలో మాత్రమే కొనినవి. భాషగతముగనో రచనాగతముగనో, పలుకుబడినో, ప్రతిపద్యమునను నొకవిశేషము భాసించుచునేయుండును. కవియొక్క కృతహస్తతకు నిందలి ప్రతిపద్యము నుదాహరణమే.

ఇదియు నాశ్వాసకథయగుట, కావ్యముఖమునందలి పంచాయుధవిష్యక్తేనగరుత్మదాదులస్తుతు లను, కావ్యముననాపాదమాడముగ గుఱాళించుచున్న విశిష్టాద్యైతసంప్రదాయముద్రయను ఆముక్త మాల్యదను దలపించుచున్నవి. శ్లేషవర్ణనాసందర్భములలో నీకావ్యము వసుచరిత్రతోఁబలుకు పుణికిపుచ్చి కొన్నట్లు కననగును. ఒక్కొక్కయెడ తెనాలికవి కూర్చులిగువులహరువుమెఱయును. ఇంక సంవాదములలో, శృంగారదౌత్యములలో, ప్రణయలేఖనో మారన దైశికముద్రయట్టి పడును. కవియుపజ్ఞకుఁ దొలియాశ్వాసమున హరిజీవృత్తాంతములలోని కోడండ్రకము యొక్క చిత్రణమే గొప్పయుదాహరణము. నాల్గవయాశ్వాసముతుద నీశాపరిగహాసంతరము శ్రీ రంగనాథుఁడు దాక్షిణ్యభంగభీరువై శ్రీదేవిని జూడనేగిన సన్నివేశము తన్నిర్వహణము కావ్యమునకు మకుటాయ

పలువురుండకుండుటకుఁగల యసంభవమును దీనికి బాధకములుగ నున్నవి. రెండవది. కులశేఖర చరిత్ర అభిమన్యుకల్యాణములలోనిప్రస్తావనలకు అంబరీషోపాఖ్యానప్రస్తావనాదాహృతపద్యను జోడించి వారొనగిన శేషమువారివంశవృక్షము. అంబరీషోపాఖ్యానకృతికర్త తిరుమలా చార్యుఁడుకూడ శేషమువంశజుఁడును కాండిన్యగోత్రుఁడును. అందు తిరుమలాచార్యుఁడు తాను నారాయణార్యసంభవుఁడనని చెప్పి కొనెను. శ్రీ వేంకటరావుగారుతామొసగిన వంశవృక్షములో 'నారాయణాచార్యుని' అనాంబలదేశీకుని పుత్రపంచకములో నన్యతమునిగాజేర్చిరి. అభిమన్యుకల్యాణ, కులశేఖరచరిత్రములలోనహాంబలదేశీకుని యగ్రనందనుఁడని రామానుజాచార్యుఁడొక్కఁడే పేర్కొనఁ బడెను. కడను నలువైరినామములు పేర్కొనఁబడలేదు తిరుమలాచార్యుఁడు తనకృతిలోఁ దండ్రనిమాత్రమే పేర్కొనెనుగాని, తాతపేరుతడవినవాఁడుకాఁడు. ఇట్టి స్థితిగో నహాంబలదేశీకునకు నారాయణాచార్యుఁడు కుమారుఁడనుట, యూహాకసాధ్యముకాని ప్రమాణసీద్ధము కాదనవలసివచ్చు చున్నది. అది పాసఁగిననేకాని తిరుమలాచార్యుని యంబరీషోపాఖ్యానమునుబట్టి వారుచేసిన రఘునాథా చార్యుని కాలనిర్ణయము పొందుపడదు. ప్రతివాదమునకులోఁగని ప్రమాణాంతరములు లభించునంతవఱకు రఘునాథాచార్యుని కాలనిర్ణయవిషయము పరిశీలనార్హమైయున్నది.

హాసముగనున్నవి. కలశేఖరులు సీతను క్రిడేవికనప్పగించు సందర్భము :- దుహితృ స్నేహవిక్లబమగు పితృహృదయమునుండి వెలువడినమాటలు, వానికి క్రిడేవియొసంగినయత్నమును ఔచిత్యమునకు మేజగనున్నవి.

కాన్తుభాంశజనితుడగు కలశేఖరుని భక్తివాసనాక్రమసమున్నేవము, రామాయణశ్రవణ సమయములయందు యతనితన్మయత, భాగవతులయందుతపక్షము పుణ్యవాసనాప్రబోధదక్షములుగ నున్నది. మంత్రులదర్శంతమును వ్యవహారకాటిల్యమును జిత్రించిననేర్పు కవికింగల కాకస్వభావ పరిజ్ఞానమునకు నిదర్శకముగనున్నది. రసానుకూలముగ నాయాఘటములలో స్వీకృతములైనఘటో భేదములు కల్పజ్ఞతనుజూచుచున్నవి.

కావ్యము సర్వాంగీణముగ గుణసంపన్నమైనపుడు క్రితపయోదాహరణములతో దాని సమగ్ర పౌండర్యనిరూపణము సాధ్యపడునదికాదు. ఇచట సమగ్రపరిశీలనమునకదమునులేదు. నేడు ప్రచురితములై వెలువడుచున్న గ్రంథమాలములనెల్ల “ప్రతానాముత్తమప్రతం” అనున్వాయమును పొలిచి యతివిస్తరముగఁ బీతికలయందుఁ బ్రశంసించుట యొకయాచారమైపోయినదికానఁ బ్రకృత కావ్యమునుగూర్చి సంక్షేపముగనైన నీ మాత్రము చెప్పవలసివచ్చినది. కాని నిజమాన కిట్టికావ్యములు పీతితోపజీవ్యములుకావు. స్వయంప్రకాశములు.

నికసాయమాణులై యభిష్టాదీకృతీరత్నము నొరయుదురుగాక. .

తి. చంద్రశేఖరకా.

విషయసూచిక

విషయము	పుట	విషయము	పుట
ప్రథమాశ్వాసము		హనుమ సముద్రమునుదాటి	
		సీతను గనుగొనుట	... 80
కావ్యముఖము	... 1	లంకాదహనము	... 82
పురవర్ణనము	... 7	యుద్ధము	... 84
రాజువేటకేసులు	... 14	రావణ వధ	... 85
హరిణి పూర్వకథ	... 18	అయోధ్యా ప్రవేశము	... 88
పరిజనము రాజునరయుట	... 27	శ్రీరామాభీషేకము	... 89
అనపత్యతకు రాజు విచారించుట	... 30		
మంత్రులు రాజునోదార్పుట	... 31	తృతీయాశ్వాసము	
ద్వితీయాశ్వాసము		కులశేఖరుని రామాయణ శ్రవణము	... 91
		కులశేఖరుడు రావణునిపై దండెత్తుట	... 98
రాజుకడకు భాగవతులువచ్చుట	... 95	నీశాదేవి యవతరించుట	... 101
భాగవతుల యుపదేశము	... 98	మనవిహారము	... 105
ప్రతారంభము	... 43	సూర్యాస్తమయవర్ణనము	... 111
శ్రీమన్నారాయణసాక్షాత్కారము	... 45	మన్మథామ్యపాలంభము	... 114
వరప్రదానము	... 48	శ్రీరంగపతి విరాళి	... 122
కులశేఖరుని జననము	... 50	నీలవేణి నీశావృత్తాంతమాను	
కులశేఖరుడు రాజగుట	... 54	శ్రీరంగపతికి విన్నవించుట	... 128
వైష్ణవయతివచ్చుట	... 57	చతుర్థాశ్వాసము	
రాజు ప్రశ్నములకు యతియుత్తరము	... 59		
రావణోదంతము	... 64	నీలవేణి నీశాదేవియొద్దకు వచ్చుట	... 136
శ్రీమన్నారాయణునితో నిండ్రుడు		మంత్రుల దుర్మృగతము	... 145
తనపాట్లు చెప్పికొనుట	... 68	స్వాములకు దోషములేమికి కులశేఖరుడు	
అభయప్రదానము	... 71	పాముముట్టుట	... 149
శ్రీరాముని యరణ్యగమనము	... 74	శ్రీమన్నారాయణ సాక్షాత్కారము	... 150
నీతాపహరణము	... 78	నీశా కల్యాణము	... 159
సుగ్రీవ సమాగమము	... 79	నీశను శ్రీదేవి పరిగ్రహించుట	... 171

కులశేఖర మహిపాల చరిత్ర

ప్రథమాశ్వాసము

- శా. శ్రీ గోత్రాతనయా స్తనస్థగితకాశ్మీరద్యుతుల్ స్వీయ వ
క్షో [గంధార్వ] లలంతికారుచితతుల్ చూపట్టి యన్యోన్య హృ
ద్రాగంబుల్ బయలెక్కినట్లెసంగ నుద్యత్సంతానంద సం
భోగాత్సుక్యమునందు రాఘవుడు మమ్ముం బ్రోచు నెల్లప్పుడున్. 1
- ఉ. ధౌతయశశిప్రభూత విబుధప్రజసేవిత దివ్యరూప వి
ఖ్యాత సమ స్తలోకశుభ కారణదృష్టిసమేత జాంబవ
ద్వాతమతాంగదాది, కపివందిత పూతపదాంబుజాత, సం
ప్రీత, పతిప్రతాశ్రవణపీతగుణామ్మత సీతః గొల్పెదన్. 2
- మ. జలజాత్ముండెట సంభవించె సచటన్ సాహాయ్యధౌరేయుడై
బలశౌర్యమ్ములఁ బెంపు గాంచి విలస త్పుర్యంకసౌధాంబరా
దులు దానై హరికిన్ సఖత్వభట వృత్తుల్ పూను ధన్యాత్ము ని
స్తుల భోగోన్నతు నిత్యశాంతుని ననంతున్ గొల్తుఁ జిత్తమ్మునన్. 3
- చం. తన భుజపీఠి నచ్యుతుఁడు తర్కర పద్మమునందు మందరా,
వనిధరమున్ దదగ్రమున వారణ ఖడ్గ లులాయ సింహ భృ
ద్వనములు దద్దుమిస్థ కపివర్గము, పైవయి నిట్లు దొంతిఁ బూ
నిన క్రియఁ దాల్చి లీలఁ జననేర్చిన పతిపతిన్ భజించెదన్. 4
- మ. వివిధప్రాణి సమాకులాఖిల జగద్విశ్రాంతి కృత్కాండ సం
భవ రత్న లయహేతు సంచలనశుంభద్వేత్రబాహుండు, మా
ధవ భావాభిరుతప్రవ ర్తకుఁడు దైత్యధ్వంతభానుండు, దా
సవనప్రాత వసంతుండై వెలయు విష్వక్సేనుఁ గీర్తించెదన్. 5

- మ. రవి మున్నొక్కరుఁడేఁడెంచు నిదె ఘోరప్రక్రియన్ గోటి నూ
ర్య విలాసాత్త దోఁడె నంచు ఖచరద్రాతఁబ్బ భీతిల్ల దా
నవ సేనావంఘ్రి దహించి సురసన్నానంబులు జెందు మా
ధవు చక్రాయుధమున్ భజించెద నుద్యుష్ఠక్రియోగమునన్. 6
- ఉ. యూధములై నిశాచరసమత్తుట చక్రము లోలిఁ బర్వ ని
ష్క్రొగ సుహాముచివ్రజచక్రము లింపు వహింప నిర్జరాం
భోధి సమృద్ధి జెనె భవపుంజతమంజెవలన్ దనర్పు న
మ్మాధవు శంఖచంద్రికలు మాకు శుభములొసంగు గావుతన్. 7
- మ. వ్రకటాకాంతి కపోటపాటనవినిర్వద క్తసిక్తాత్మమూ
ర్తికి సాంపై వయఁ జెనె దివ్య కుసుమశ్రేణీరుచిన్ జిత్రకం
చుకముక్తదాల్చిన లీల దోఁచ సుమనస్సుత్పక్తి యూప్తిన్ సమ
గ్ర కళావైఖరి శౌరిచే ననరు క్కామోడికిన్ గొల్చెదన్. 8
- మ. రవికోటిన్ దెగదు న్నతాంతరతమోరాశివ్యూహాద్వియై
వవికోటిన్ బ్రహసించు చైత్యకుధర ప్రధ్వంసనోద్వృత్తి కే
శవ హస్తాంబుజభూషణమ్మగుచు శశ్వద్విశ్వవిఖ్యాత వై
భవమై యొప్పెనుండకమ్మ గలుషప్రచ్ఛేదమున్ జేయుతన్. 9
- ఉ. పాటవిముప్పనాత్మముఖ బంధ విముక్తశరమ్ములన్ ద్వివత్
కోటులు గ్రంగె నంచు దన కోటి జనార్దను కర్ణసీమకున్
మాటికిఁ దెల్పఁబంచిన శ్రమంబున మండలితాకృతిన్ నమి
న్నటక లీల దాల్చు యమనాయకు శార్ఙ్గము నాశ్రయించెదన్. 10
- సీ. తనుకాంతులఖిలదిక్కుట నటత్కరటి వి
స్ఫుటకటమ్ముల జాఁజుపూతఁ బెనుప
ఛదజనుఁ పవనమూల్ సప్తాబ్ధివీచీ ప
రస్పరాహతికి సారథ్య మునుప
తుండగ్ర మత్యుగ్ర దుర్గిహారిగ్రావ
పాళిపై దంభోళికేళి నలుప
నఖరముల్ సతజనోన్ముఖ మహాఘర్వాంత
వేటికిఁ దవనాంశుధాటి గాఁగ

తే.గీ. ముఖరుచులు శంభుజంభారి ముఖ్యదేవ
దృక్పక్షోరావభులకుఁ జన్మింకల నినువ
విలసితోదగ్రమూర్తియై వెలయు బుధ వి
ధేయు మునిగేయు నవ్వైనతేయుఁ గొలుతు. 11

శా. సత్యానందగుణాభినంద్యుడు జగజ్జన్మాది కృత్యైక సరి
గత్యాపాదక పేత్రపాణి, నిజహంకారాంకురోగ్రోత్క్రమ
వ్రత్యాఖ్యాత విరోధిమండలుఁడు విష్వక్సేనదేవుండు ని
ష్ప్రత్యాహమ్ముగ మత్కృతిం గరుణనిర్వాహసితిం బ్రోవుతన్. 12

చం. అనయము సత్కవుల్ భగవదర్పిత కావ్యసమ్ము మెత్తు, రొ
య్యనఁ గుకవుల్ వెనన్ నెరను లారయుచుండును రేమిచిత్రమో!
ఘన సరసీ లసత్కమలకైరవ సౌరభ మేవగింపుచున్
మునుకొని నత్తగుల్లలకు ముక్కులు సాచు బకంబులున్ బలెన్. 13

ప. ఇత్యైఁసన నిష్టదేవతాప్రార్థనంబును సుకవికవితాభివందనంబును
గుకవి నిందనంబునుంగావించి యెద్దియేనియు నొక్క చిరంతన వ్రవన్నచరితంబును
మిత్రకవితావిశేషానుబంధంబుగావించి భగవత్సమర్పితంబుసేయుభాగ్యంబు దొర
కొనునొకోయని నిదురించు నంత తపావసానమూచునందు. 14

చం. నగ్నమొగమున్ విశాలనయనమ్ములు చక్కని చెక్కుదోయి, చె
న్నగు సరులున్న పెన్నుర, ముదంచితబాహుయుగంబు, ముత్తైపుం
జగిఁ దళుకొత్తు పల్వరుస, చిన్నియొయ్యఁపుచెయ్యులొప్ప సొం
పగు పురుషుండు నాడుకల నాదర మేర్పడ గోచరించినన్. 15

ప. ఏనునుబులకాంకురంబులవయంబు నవలంబింప నప్పురుషుని తెఱ
గెఱుంగక వెరఁగుపడి చూచుచున్నంత— 16

తే.గీ. “ఏను రఘువల్లభుండ నీదుహృదయమెఱిగి
వచ్చితిని గులశేఖరాశ్వాస చరిత
మాంధ్రగీర్వాణ మిత్రపద్యాంతరములఁ
గృతి వినిర్మింపు మాకు నంకితముగాఁగ.” 17

వ. పరమపురుషార్థవేత్తలగు భాగవతోత్తములం గీర్తింతుట కీర్తికరంబును
మదీయకైంకర్యవిశేషంబు నగుండునని నెత్తెఱంగునం గావించి కృతార్థుండవు
గమ్మని యాతిచ్చిచుండు సంత మేలుకొంది నామనంబున నిట్లని యూహించితి. 18

ఉ. ఎక్కడిచోద్య మజ్జగదధీశ్వరుఁగూర్చి మహాతపమ్ము ను
నెక్కడినుండి చేసితి నహేతుక మాతని సత్కటాక్ష మొ
క్కొక్కనిపైఁ బొసంగి ననుచుండెద రార్యులు తథ్యమయ్యె లోఁ
జిహ్వాసభక్తి నప్యణముఁ జేసెద మత్కృతి రామమూర్తిన్, 19

సీ. శుభకరావ స్తంబనూత్రుండు కొండిన్య
గోత్రపవిత్రుండు గుణవిశిష్టుఁ
డనుపమశేషాన్యరూంభోధి చంద్రుండ
హోబలదేశికుండొనఁ దనదు
సత్యుండుఁబుత్రపంచకము నాపాదించె
నంద్రగజుండు రామానుజార్యుఁ
డమ్మహాత్ముండు నీతమయను నిజదేవి
వలన శ్రీభట్టరాహ్వయకుమారుఁ

తే.గీ. గనియె నా శాంతినిధికి రాగమయు సత్య
భామ యను భార్యలిరువురు భవ్యమతులు
సరవి రాగమదేవికి సంభవించె
సరసగుణశాలి వేంకటాచార్యమౌళి. 20

తే.గీ. అమ్మహాత్ముఁడు అక్షుమ యనెడి పత్ని
వలన మువ్వరిఁ దనయుల నెలమి గాంచె
జెలిమి రామానుజుండును జెన్నభట్ట
రను సహోదరు లిరువు, రే నగ్రజుండ. 21

కం. ఇల రఘునాథార్యుండన
మెలసితి లక్ష్మణమునీంద్ర విమలపదాబ్జం
బులు శరణంబని నమ్మితి
లలి భాగవతార్చనాభిలాషుఁడెనఁగన్. 22

వ. ఇట్టియేనుగృతిపతియగు జానకీపతిఁ గుఱించి వత్సంతములు రచించెద23

కం. పురహరగిరి సురవరకరి
దరశరహరినిభయశస్సుథాలహఃకి దు
మృర వరసైన్యోద్ధుసం
గరరంగ విశ్వుఖల ప్రకటశౌర్యనకున్. 24

కం. అకుటిల సంవిన్నిజనే
వకజన భయదోగ్రదైత్యవపురేభః పా
వక కీలాయితశరనకు
ప్రకటయశః పిహితభూనభః కుహరునకున్. 25

కం. ఉద్యత్ప్రిద్యోతద్యో
తద్యోతిత నిజభుజప్రతాపద్యుతికిన్
హృద్యానవద్య పద్య
స్వాద్యరసోద్యత్ప్రిబంధ సమ్యక్చృతికిన్. 26

కం. దుర్గమనిలయనిశాచర
వర్ణాధిప భయదశస్త్ర వరధోరణికిన్
దోర్గర్వనృపతిదుస్సహ
భర్గధనుర్భంగలబ్ధ భామామణికిన్. 27

కం. శోభితకల్యాణగుణ
శ్రీభరితామ్ననకు రత్నచిత్రవిభూషా
భాభూషితాంగునకు రవి
భూభూపాలునకు రామభూపాలునకున్. 28

వ. అంతింబుగా నాయెనర్పంబూనిన కులశేఖరచరిత్రంబునకుఁ గథాశ్రమం
బెట్టెదనిన— 29

చం శమదమ సత్యశీల గుణసంపద సొంపువహింప వైష్ణవో
త్తములు ప్రభాతవేళ నుచితజ్ఞత మేల్కని తామ్రపల్లకా
విమలజలావగాహనము వేడ్క నొనర్చి సితోర్ధ్వపుండ్ర దీ
ప్తముఖసరోజులై జవతపః క్రియలన్ నివసించి యున్నెడన్. 30

కం. అందొక దేశికమణి ని
 వృందమఃకుండాంఘ్రిభక్తి భజనానక్తిం
 జెంది సికతాతలమున
 నుండర పద్మానకైక శోభితుండగుచున్.

31

ప. విచ్చేసియున్న యెడ శిష్యప్రవరులయ్యాచార్యపురుషునకుఁ బ్రదక్షిణ
 ప్రణామమ్మలాచరించి యంజలిపుటంబులు సెటలతటంబులం గదియించి యిట్లని
 విన్నవించి—

32

ఉ. దేవరవారు మున్ను వసుదేవకుమారక భక్తవృత్తముల్
 పావనసూక్తులం దెలియఁబల్కితి రక్కులశేఖరాభిధా
 నావనిభర్త సచ్చరిత మద్భుతయావ మనంగ నాత్మలన్
 దావలమయ్యెఁ గౌతుకము చానులకున్ గృహ నానతీదానన్.

33

కం. అనుచు బ్రార్థించిన శి
 వ్యునికాయముఁజూచి వలికె నాచార్యుడు మీ
 రనువమభక్తిన్ వేడిన
 ఘనుచరితంబిప్పుడు దెలియఁగా వివరింతున్.

34

కం. శ్రీదమ్ములు దళితాశ్రిత
 భేదమ్ములు దుష్టహృద్విగీతాచారో
 చ్ఛేదమ్ములు శోషితభవ
 శాదమ్ములు విష్ణుభక్తజనపాదమ్ముల్.

35

కం. పావనములు వినమితసుత
 నావనములు విబుధకోకిలాశ్రయణమధు
 శ్రీ వనములు కృతయుని సం
 భావనములు విష్ణుదాన పదసేవనముల్.

36

ప. అదిగావునఁ బ్రవన్నపురుషశ్రేష్ఠుండగు కులశేఖర మహిపాలుని చరి
 త్రంబు పురాతనభాగవతపరంపరాముఖోదీరితంబై వచ్చుచున్నయది. పరమవవ్రతం
 బగు తచ్చరిత్రంబు మీకు దెలియునట్లు వివరించెద సావధానులరై వినుండని వల్కి
 ప్రసాదనుముఖుండగుచు వారలంజూచి యిట్లని యానతిచ్చె—

37

ఉ. శ్రీకరమై సుధీజన వశీకరమై ఒహుదివ్యోత్సర
త్నాకరమై విదేహమగధాంధ్ర కళింగశకాంగముఖ్య దే
శాకృతులన్ దదీయవిభవతిశయముల హించి సంతత
ప్రాకటభాగ్యసౌఖ్యములుఁ బ్రస్తుతి కెక్కిన కేశముచున్.

38

పురవర్ణనము

తే. సంవదలకెల్లఁ దామరతంపమగుచు
ధారుణీదేవి యాననదర్పణమ్ము
మాడ్కి సురనరనగరోత్తమంబులండు
మేలియననొప్పుకుక్కుట కూటపురము.

39

సీ. ఉగ్రసేనారూఢి నుల్లసిల్లెడిగాని
మధురసంతత సౌఖ్యచుహితగాదు
గురుకృపాధిగమభాసురము గాని గజాఖ్య
నగరమ్ము దుశ్శాసనమ్ము గాదు
హంససంతతి విలాసాస్పదంబగు గాని
సాకేత మనగ రాస్పదముగాదు
బాణ ప్రతాపసంభాసమాన్యము గాని
శోణం బదోపాటసులభి గాదు

తే.గీ. ధరణి నటువంటిపురము లీకణి నొకటఁ
గొఱతవడుగాని కుక్కుటకూటనగర
మలరు నారోగ్య ధర్మశిక్షా, నుపేత
కవటచరణ సుధీపుణ్యకలన వలన.

40

ఉ. మేటి కవాటపాలికల మీఁద నమర్చిన నూత్నరత్నపుం
దేటమెఱుంగు లంగముల నివ్వటిలంగఁ బురప్రభూణ పా
ర్వాటన వేళలుదు శబలాంబరధారణ లీల లేర్పడన్
నీటు దలిర్ప నొప్పుదురు నిర్ధనులున్ ధనులొక్కకై పడిన్.

41

- కీ. మేడలమీడినెత్తముల మేలకుచంద్రిక సాంద్రపింఛముల్
జోడుగ విప్పువార గొని సాంపుగనాడెడి నెమ్మిపిండువున్
జూడగ వచ్చియంగ వుండుచులన్ వెను జూచి యచ్చరల్
ప్రీడ ఘటింప మోము లరవెట్టుమ రీశులకున్ మఱుంగుగన్. 42
- శా. సౌధద్వారహయమ్ములం గని సమంచద్భస్కరాశ్వంబు లు
త్పాఠోద్ధీరితహేషితార్భటుల నాక్రోశింప భీతిల్లి తే
త్పాఠోజానన లాననమ్ములుసెమర్పన్ గృత్రిమాశ్వాంగముల్
బాధాహేతుప్రలంఘం గప్పుదురు కూర్పానమ్ములన్ మేనులన్. 43
- ఉ. అంబరవాహినీ జలహంకర కోకగణమ్ము వేటి సా
ధంబుల పై జరించెడునుదంతల కన్నుల మీనులంచు ని
చ్చం జటతెంచి తద్వదనచంద్రులపై కెమ రెక్కలేక వే
గంబ పిఠిందికిందిరిగి గాసిలు గామిత విఘ్నసిద్ధికన్. 44
- సీ. చందన సహకారచాంపేయ పాటలీ
వకుళ వున్నాగద్రువర్ణితములు
బహు పతత్ఫలరసస్పృహణీయ వేణికా
ప్లావిత నుమరజః పంకిలములు
ప్రత్యగ్రాసలచర్వణ జాతకాకలీ
కోకిలకుల విహారాకరములు
మంజులమకంద మాధురీసాహిత్య
మదవ దిందిరమందిరములు
- తే.గీ. అంతరాంతర సరసీతాంత విసర
సురభితానిలబాల సంచరణ శామ్య
దంతికాయాత పథికఘర్మాంకురములు
వెలయు నుద్యానవనము లవ్వీటి కడల. 45
- సీ. శుచియు నాదగియు నాశుగసఖుండాత్మలో
నరసిచూడంగ నాశ్రయాశుడనుచు
బుధుడయ్యు నమృతాంశుపుత్రుండు సతతోగ్ర
కర సన్నిధానానుకారి యనుచు

గురుభావ మండియు సురరాజమిత్రుండు
రాజప్రియాంగనార క్తుండనుచు
కవియ్యు భార్గవుడవిరళ కలుష దో
పాచరసముదయాచార్యుడనుచు

తే.గీ. దారు శుచితా, శుభావాసతా, జితాక్ష
తా, ఘనాశ్రయతా, ది సద్ధర్మయుక్తి
నతిశయిల్లుచు సత్యవ్రతాఘ్యలగుచు
వేడ్క నొప్పుచు రవ్వీటి వివవరులు.

46

ప. భుజమూలములఁ జతుర్భుజసాధనములైన
ఘనశంఖ చక్రలాఘనము లమర
రసనాంచలముల నారాయణద్వయమంత్ర
లలితాక్షరమ్ములు చెలిమిఁదెలువ
మనముల నుపనిషద్వనధిప్రభుధన ని
ష్కృష్టతత్త్వమృతసేవ దనర
సల్లాపముల విష్ణుచర్యారదీయ పూ
జావిశేష ప్రపంచన మెనంగ

తే.గీ. మహితసౌరభనళినాక్షమాలికాస్ఫు
రదళమ్ముల నూర్ధ్వపుండ్ర ప్రదీప్త
ఫాలముల సొంపుదాల్తు రప్పట్టనముసఁ
బరమవైదికులగు మహాభాగవతులు.

47

చం. దళమగు వానుదేవపరతత్త్వ నిబంధన వాదఘోషణం
బుల హరిపూజనక్రమనిబోధన మంత్రపంబులన్ నవో
త్పలరుచు లుల్లసిల్లు నునుపాతెడు తిన్నియలన్ దనర్చి ని
ర్మలగతి నయ్యగార్ల తిరుమాళిగ లప్పురి నొప్పు నెంతయున్.

48

ఉ. కంతులు రూపసంపదల గాఢవరాక్రమలీలలన్ శచీ
కాంతు లఖండకీర్తి కళికావరిపూర్ణత, పూర్ణిమానిశా
కాంతులు సాంద్రసద్గుణనికాయనిశాంతులు సాధురక్షణ
క్షాంతులు క్షత్రియోత్తములు కాపురముండుదు రప్పురమ్మునన్.

49

మ. పటుగోరక్షణమున్ గృహిక్రియ యనల్పంబైన వాణిజ్యమున్
దిటమొప్పన్ దమవృత్తులై నడువ నర్థిన్నిత్యసంపాది తో
త్కట నానాధనధాన్యలాభముల యక్షస్వామి నోడించుఁ గో
మటు లవ్వీట వసించియుండుదురు సమృద్ధానపావీణులై .

50

కం. భీరు లసత్క్రియల, మహా
దారులు సత్పాత్రముల, బుధద్విజనేవా
ధీరులు సంగ్రామకళా
శూరులు తత్పురి వసించు శూద్రప్రవరుల్.

51

ఉ. కొండలపెంపు గెల్చు రథకోటలు కాటుమొగిల్ల భంగి నొం
డొండచైలంగు మత్తకరు లుజ్జ్వలఘోటకముల్ ప్రచండ కో
దండకళోద్భటల్ భటు లుదగ్రతఁ జెంపువహింప వైరి దో
శ్చండిమ గండడంచు బలసంపద నప్పురమొప్పు నెంతయున్.

52

చం. సరసిజ పత్రలోచనలు చంద్రనిభాన్యలు తప్తహేమనుం
దరతనువల్లు ల్లలసితధర్మ పరిశ్రమనైపుణీ మనో
హరచరిత్ర పతిప్రియగుణాన్విత లవ్యయపుణ్యగణ్య ల
చ్చురిని పురంధికామణులు పొల్పువహింతురు కీలసంపదన్.

53

నీ. తనుకాంతులకు నోడి తపియించి కరంగు హే
మాత్రికి హేమ తా నార్తి గాంచె
విపులోరుదీప్తికి వెలు యూది రంభ కం
పింపంగ రంభ కంపింపదొడంగె
కమనీయనిటలరేఖకు నోడి శశిరేఖ
కృశీయింప శశిరేఖ కృశత గాంచె
విమలలోచన సౌష్ఠవమునకు హరిణి భీ
తిలఁ జూచి హరిణి భీతిల్లదొడంగె

తే.గీ. న పురమ్మున నుండు వారాంగనాంగ
కోపమాన వ్రంజంబిట్లు లోటుచడుట
గాంచి తన్నామ గంధయోగమునఁ జేసి
తలఁచి రచ్చర లెద నవత్రప జనింప.

54

చం. కులుకుమితూరిచన్దవలు కోమలబాహులతా యుగంబు లం
చలగతులన్ గలంచు నడ, సన్నపుగౌనులు విద్రుమంపు సొం
పలవడుకెంపు వాతెఱి, లొయారపుఁజైవులు వింతగూర్చు చెం
తల వెలయాండ్రఁ గన్గొనినఁ దాపనులైనఁ జలింతు రప్పురిన్.

55

సీ. శుభనాస! చాంపేయసూన ముంతుడ మన్న
నందు నే చంద్రమధ్యస్థ మండ్రు
ఏణాక్షి! కలువ లాఘాణింతు మన మర్లు
భము జోడువిండ్లు కాపాడు నండ్రు
సుకుచ! తామర మొగ్గలకు జయంబు ననం
భస్మానజములు చేపడుచె యండ్రు
సుదతి! కందమ్ములసొం [పెద్దియననుభా]
స్వాదమ్ములవి యగోచరము లండ్రు

తే.గీ. చారుగతి నొప్ప వివణిదేశములయందు
వరసుమస్తోమ విక్రయవ్యాజగతుల
కాముకులతోడ సరసవాగ్రచన లెసంగ
వీటఁజరియించు కుసుమలావీజనమ్ము.

56

సీ. చెలి! సనోచితముఖోజ్జ్వలమైనమావి కెం
జగురొకించుక నొక్కుఁజెందరాదె!
శుకవాణి! యలి లస్లలికుచగుచ్ఛమ్ములు
డాసి గోరంత ముట్టంగరాదె!
రుచిరాంగి! విరళాప్త రోచనాబ్జంబులు
గోరి యొక్కంత మూర్కొనఁగరాదె!
సకియ! వికారమై చను వికచోత్పల
క్రేణి మెల్లన సవరింపరాదె!

తే.గీ. యనుచు బల్లపు లధరస్తనాక్షి కేశ
కలనభాషింపఁ దేనెలు గాఢిపోవు,
నొక్కులగు, కారెసగు దేంట్లు గ్రక్కఁగించు
పలదువలదండ్రు నుమలావికలు పురమున.

57

- ఉ. ఆ పురమేలుచుండు సముదంచిత బాహుబలవ్రతాప సు
 దీపితకీర్తిమూర్తి పరిధిస్ఫుట దిగ్విలయాంతరక్షమా
 ద్వీప సమార్జితద్రవిణ విశ్రుతవైభవశాలి, దాస వి
 ద్యావరతన్ దృఢప్రతశుభాఖ్య వహించి నృపాగ్రగణ్యుడై . 58
- శా. పాలించెన్ వివిధాశ్రమానుగూణ సంభావ్యప్రజారక్షుడై
 యాలించెన్ గృహమీట దుర్విధజనోక్తాలాపముల్ బాహులన్
 గీలించెన్ జతురంబురాశిరశనాక్షీణ తుమాచక్రమున్
 దూలించెన్ బటుమండలాగ్రమున సస్తోకద్విషత్సైన్యమున్ . 59
- సీ. చెట్టునబొక్కెడు చెలిమ గుక్కెడుగాని
 నన్నంబునీళ్లు సంటరింట
 నొగి నారచీరలు తొగలపేరులుగాని
 నవ్యాంబర విభూషణమ్ము లిడరు
 పులిలేటిగంటలు పులుగురంటలుగాని
 సటయాధ సౌట్యగానములు వినరు
 కొండలచెంతలు గుళ్లపొంతలుగాని
 సౌధ వర్మంతదేశములు గనరు
- తే.గీ. రణమహీస్థలి సమృహారాజు నెదిరి
 యోటువడి వ్రేడఁజెంది పానాట హూణ
 మద్ర మాళవ సోమీర మగధ పాండ్య
 కురు కరూళాంగ నేపాళధరణిపతులు. 60
- సీ. తనభృత్యునిగఁజేసె దాశార్జుభూపతి
 ననుచరత్వం బిచ్చె సంధ్రపతికి
 వంగభూపాలుని వశునిగా నొనరించె
 జెలికాని గావించె సింధువిభుని
 సేనానియంతగాఁ జేసె మత్స్యధీశు
 నయమొప్పబ్రోచె గాంధారరాజు
 సశ్వవరేణ్యుగా నరసె లాటవరేణ్యు
 సఖుని గావించె బాంచాలపతిని

తే.గీ. నవ్విధంబున నిఖిలదేశాధినాథు
లనవతమాత్మహితకారులై చరింప
నల దృఢవ్రత భూపాలుడతులకీర్తి
భూమిత దిగంతరాసుడై పొలుపు గాంచె.

61

సీ. బ్రాహ్మణుల్ క్రతుకర్మ పరిణతుల్ గాంచిరి
తగువేళ వర ముల్ దనియఁ గుఱిసె
ధనధాన్యరాసులఁ బెనుపొందిఁ జనంబు
లవిరళగతుల ధేనువులు పితికె
బహుసస్యసంతతుల్ ఫలభాజనములయ్యె
కలకాల మొగిఁ బచ్చికనపు గలిగె
వనములు నుమవై భవంబులఁ దనరారె
చోరప్రసంగముల్ దూరమయ్యె

తే.గీ. సకలవంశప్రసూతప్రజాసమృద్ధిఁ
బిల్లఁజెఱ కీనినటుల శోభిల్లె ధరణి
యమ్మహిభ ర్తయయ్యె విధమ్ములెఱిగి
మనుజుకోటుల శాసించి మనుచు కతన.

62

వ. ఇవ్విధమ్మున నవ్వసుంధరావల్లభుండు కంకకలఘాత కరితురగమణిగణ
ప్రముఖవస్తు ప్రదానసమయసముద్గత సలిహధారాపరిగ్రహసమర్థుఁ డి
మానకీర్తిచంద్రకాథవశీకృతదశదిశాంతరాళ్లుండును, నిరంతర స్వవినయ భక్తి
పూర్వకవందనానందితమహాభాగవతకటాక్షపీక్షణాసాదిత భాగధేయవైభవోజ్జ్వ
లుండుచు, ప్రచండదోర్దండమండిత కోదండపాండిత్యవశంగతరాజన్య పర్జన్యప్రవర్తి
తావిరళద్రవిణధారాసంపాతసంపూరితభాండాగారుండునునై నిఖిలప్రజాభ్యర్థితదై
నందినమహాసామ్రాజ్యవైభవసమృద్ధిన్ బ్రసిద్ధి వహించి పెద్దకాలమ్ము రాజ్యమ్ము
చేసి యొక్కనాడు—

63

సీ. విమల ధర్మాధర్మవిదులైన విద్వాంసు
లొకవంక సద్గోష్ఠి నోలలార్ప
మహనీయశౌర్యసామంత భూకాంతులు
కోర్కెచే నొకచాయఁ గొలుపునేయ

నరిభయంకరమూర్తులై యెప్పురాహుత్తు
 లొకచక్క మాటుగేలుఁగి నిలువ
 గాయక వందిమాగధ బృందమొకవంక
 సమరి యాత్మీయగీతములు వాడ

తే.గీ. నాదిగ ధ్వేషరా! పరాకా! యటంచు
 సౌవిక్షణ్యులు దన్ను హెచ్చరిక నే
 రమలు లిరుగడ వింజామరమలు పీవ
 సరవరేణ్యండు సింహాసనమున నుండి,

64

క. ఆటలబాటల బహువా
 చాటోత్తులఁగొంత ప్రొద్దుచునుండు నిరా
 ఘాటముగ వేటతమి మదిఁ
 బాటింపుచు విభుడు సైన్యవతితో ననియెన్.

65

రాజు వేటకేగుట

మ. సదసత్కార్యవిధిజ్ఞులార! మృగయాసంచార మొక్కింత న
 ల్పదమే! యంచు వచింప నియ్యకొని యో భూనాథ! యివ్వేళ మం
 చిడ మాకున్ బ్రియమయ్యె దేవర బలశ్రీ మీఱ, నానామృగా
 స్పదకాంతార విహారలీలలఁ జరిపన్ జెంత వీక్షింపఁగన్॥

66

కం. అని పల్క, నాటవికులన్
 గొనిరండని భటుల బహువ గొబ్బున వారల్
 చని పిలుచునంతఁజూతమ
 వనచరభావంబుజూడ వచ్చిరి సభకున్.

67

కం. వల లురిదాల్లురు దగు భో
 నులు గాలమ్మలు గదాధనుశ్చరకుంతం
 బులు మొదలగు సాధనములు
 నలవడ ధరియించి భీషణాకృతులొప్పన్.

68

సీ. కరిగంకు పులిగొంగ కఱవమీసలబంటు
 సయ్యాటములమారి చట్టుగుండె
 కొఱవిచూపులబూచి కుప్పిగంతులదిట్ట
 యడవులరాకాళి పిడుగుతునుక
 జల్లి తోకబెడంగు పిల్లులబూతంబు
 గవగచ్చికపిసాళి గబ్బిమొకము
 ఉరుకులగండుకక్కెర పొంచులాడు గుం
 పులమారి జముకొఱ పులుగుచూడు

తే.గీ. అక్కెన గుబాటుకాడు పేరుక్కుతునియ
 యనుచు నామమ్మలిడి పెంచినట్టి జాగి
 లముల గొలుసుల నిడికొని తమకనుడర
 నరుగుదెంచిరి యెఱుకు లయ్యధిపు కడవ.

69

ఉ. భూతలనాథుఁజేరి జయపూర్వక కబ్బములుచ్చరించుచున్
 జేతులుసాచి మ్రొక్కిపెడసెయ్యడి ముండటనిల్చి సామి! మీ
 తాతలు తొడ్రులున్ గరుణ దప్పకసాకిరి మామ సళ్ల, మే
 మీ తరువాత దేవరయె యేలికగా సుకముంటి మొంతయున్.

70

కం. ఓడక మీ పాదమ్ముల
 నీడలఁజరియించు మమ్ము నీ సొమ్మనుచున్
 జూడుము మా కొలఁదుల కిక
 నీడగు పనియాజ్ఞ నేయు మొంతయుఁ గరుణన్.

71

చం. అనవుడు నా నృపాలుఁడు దయాచుతి వారల నాదరించి గ్ర
 క్కున విడియఁబొసంగి పటుఘోటకరాజము లీల నెక్కి త
 క్కిన బహువీరమంత్రి హితకింకరవర్ణము సుట్టిరా, వెనన్
 జనియె తుఱ్ఱుభల్ల కీటిసైరిభఘోరవనాతభూమికిన్.

72

సీ. వడిబన్నిదముఁ జేసి పొడవైనపొదరిండ్లఁ
 దొడరి యావలఁ బడ దుముకువారు
 రంపటిల్లెడు మల్లరంపు గిత్తలవోలె
 నెడనెడ వడి బొబ్బ లిడడివారు

వక్షోద్ధోభువెట్టిన వెడదపెందొడబై
సారెసారెకు మల్లనగుచువారు
పటుతరాయుధము లిట్టటుదిప్పికొనుచు బే
ర్వాడి లక్ష్యములవైచువారు

తే.గీ. నగుచు వనచరభటులు సాహసికవృత్తి
గ్రామ్యులమల నృపవరు గడచి కలిసి
శరభశార్దూల సింహకాసరము లాది
యగు మృగములఁజడవైచి రలవు మెఱసి.

73

కం. అత్తటి నాగరవీరుల
మొత్తము లారణ్యకులు నమోఘ[నిత]శరా
యత్తములఁ జేసి వివిధమృ
గోత్తమముల ననని గూల్చి రుగ్రాభటులన్.

74

తే.గీ. జీవురులనంటి వలలకుఁ జేర్చి బోను
లందుఁ జొఱఁద్రోలి యురులచే డిందువఱచి
పొనఁగఁజట్టిరి, కొన్నింటి.బొడవడఁచి
రెలమి ఖగముల మృగముల నలవుమెఱసి.

75

భుజంగప్రయాతం. జగద్భీకరాత్మీయ సైన్యంబు లిట్లా
మృగస్తోమముం ద్రుంచి మెప్పించువేళన్
మొగమ్మందు నుత్సాహమున్ సొంపు దోడ్డై
తగన్ ఘోటమున్ గాలఁ దాఁటించె లీలన్.

76

కం. ఘోటకము దుముకఁజేయుచు
బాటవమున విల్లు బూనివటుమేఘనిరా
ఘాటధ్వని పురఁకింపఁగ
జ్యాటంకృతులనఁగఁజేసె జనవఁడెలమిన్.

77

కం. ఈ రీతి నిజగుణధ్వని
క్రూరత నందఁద వెడలి రోదసి నిండన్
జేరువ నొక యారమ్మన
గూరికియున్నట్టి లేడిగుండియ లవియన్.

78

ఉ. లేచి తటాలునం మమికి లీలమెయిన్ బరువై త్రిపోవగాఁ
జూచి నృపాలుఁ డామెకము జొప్పడ చిట్టడలించి తన్ను ప్రే
రేచెడు దైవసంగతి హరిన్ హరిణీపథయుక్తిఁ జొన్నె మా
రీచుని త్రోవ మున్ను చుసరించిన రామ మహీశు చాడ్చునన్.

79

వ. ఇవిధమున నమ్మహీకాంతుండు చరఃతకాంతారసీమాభ్యంతర
మార్గంబున ననగళసంచారముదంచితసముత్తుంగతురంగమంబు నా హరిణీలలా
మంబు వెంటనంటం బరపి గెంటని తమకంబునం బ్రచండభుజాదండమండిత కోదండ
నిర్ముక్తకాండవరంపరన్ జంపనొల్లక దిట్టతనంబునం బట్టందలంచి తరుషండంబు
నకుం గేడించెయు నికుంజపుంజంబులవయిం జవుకళింపంజేయుచు నేటులవయిం బఱ
పియు నతివిభ్రమక రాడ్రభ చక్రభ్రమణంబుల నిట్టట్టు ద్రిప్పియుం బుడమితోడు పిఱింది
దెసం దఱిమిఱిని రా నిరీక్షించి చెదరిన హృదయమ్ము కదురుపఱువ నేరక యంత
కంతకుం బెరుగు తత్తరమ్మున—

80

సీ. తురగరింఖోద్ధూత ధరణీపరాగమ్ము
కనుదోయిఁగ్రమ్మినఁగలఁగి కలఁగి
పటుహయాంఘ్రిన్యాస భయదార్భటుల చేర్చి
నుడియు విభ్రాంతిచే సారిగిసారిగి
సంక్షుబ్ధ వక్రసంచార శ్రమంబున
నొడలు కంపింపంగ నొడిగియొడిగి
యెడనెడ నృపుఁడొనర్చెడు సింహరవముల
వెడవెడ నరచుచు నడలియడలి

ఆ వె. కొంతదూరమరిగి యంతటఁ జిడిముడి
నడలు గడలుకొనఁగ నడువలేక
యొక్క సరసిచెంత నుర్వీశుఁ డీక్షింప
హరిణి తల్లడిలుచు నవనివ్రాలె.

81

వ. అంత నమ్మహీకాంతుండు డాయంజని.

82

సీ. కడువడిఁ జలియించు కన్నుల కొలఁకుల
 నుడుకుజలమ్ముల విడుచుదాని
 వెఱుకొంది యంగముల్ విరవిరవోవంగ
 నగ్గలమ్ముగ వడకాడుదాని
 ప్రాణముల్ చంచలభావమందఁగ నోట
 గళగళ నురువులు గట్టుదాని
 మార్చెడ యిడుచు నుమ్మలికంబు దోవంగ
 నొయ్యనఁ గుట్టూర్పు లూర్చుదాని

ఆ! వె! హరిణయువతిఁ జూచి యందంద తనలోనఁ
 బాపభీతియును గృహసమ్మ
 గీటుకొనఁగ నవుడు కృష్ణ కృష్ణ! యంచు
 నగ్గలించి హయము డిగ్గనుటికి.

83

కం. ఈ తెఱఁగున హరిణింగని
 శీతల సికతాతలంబుజేర్చి కదానీ
 పూత దువ వలవ మునుగిడి
 చేతుల నుదకంబు పట్టి చిలుకుచు మఱియున్.

84

ఉ. హా! యిదియేటివేట యను, నబ్బరపాటన దీనిఁజూడనే
 లా! యను, నాగ్రహింపదగునా యను, నెంత చలమ్ముగొంటి నా
 రా! యను, లేటి నిట్లలతురా యను, నింతదలం తె శ్రీనివా
 సా! యను, నమ్మహేశ్వరుడు లేదార్తి పరిక్షుభితాంతరాత్ముడై.

85

వ. ఉన్నయవసంబునంగొంతవడికి నేడదేటి తదీయకరకమలసంస్పర్శ
 విముక్త నకలకలుషబంధయుగు నా హరిణాంగన పూర్వజన్మ సుకర్మవాసనావిశేషం
 బునా జనితవిజ్ఞాననైపుణ్యంబునగ గృహభండగు స్థూలంబుచి మరుష్యభావ
 ణంబుల నిట్లనియె —

86

హరిణి పూర్వకథ

శా. ఖోగీనల్లభ! మానసంబునఁ బరిక్షోభించెదేలయ్య! మున్
 బాణవాతిముచే నరాతిభట శుంభత్కుంభిఘోటోధ

శ్రేణింగూల్పడిచోఁ జలింపవు కడుం జిత్రంబయ్యో! నేడు సం
క్షీణం బానాకొ! లోకమంతయు మృగస్త్రీ నొక్కతెం జంపినన్. 87

చం. సమరమునందుఁ శత్రుబలసంఘము ముందట వేటలాడుచో
సమదకురంగశల్యకశశవజ్రమున్ వధియించుటల్, క్రతు
ప్రముఖసుకర్మవేళల నపారధనవ్యయబుద్ధి నల్పు, టు
త్తములగు ధారుణీశులకు ధార్మికవ్యర్థ! నిస్సర్వవృత్తముల్. 88

తే॥ గీ॥ కాన మిముబోటి యుత్తమ శూత్రియులకు
మృగనిబర్హణకృత్యంబు తగవు గాఁగ
నెఱిఁగెఱింగియు ననుబ్రోచి తిద్దచరిత!
క్షితి నితోధికసౌభాగ్యసిద్ధి గనుము. 89

కం. ఈ కిరణి హరిణి పల్కిన
యాకస్మికమనుజభాష లాలించి ధరి
ప్రీతాంతంఁ డిట్టులను న
స్తోతరాద్భుతరసాభిజాపాత్మకుడై. 90

చం. హరిణ కులమ్మునం బొడమి యద్భుతమానుషభాషణమ్ము లే
వెరవుననేర్చి, తందు నృపవీరకులోచితధర్మమార్గ వి
స్తరము లెఱుంగుటెట్లు! మృగజన్మ కుతూహలతం జరించు ఖే
చరసతివాదా! యక్కట నిజమ్ముగనేణివా! చెప్పుమేర్పడన్. 91

కం. అనవుడు నిట్లను నదియో
జనవర! మత్స్పూర్వ కర్మ సంగతిని బాసం
గిన లేటితనం బిది చ
క్కన విను మెఱిఁగింతు నాదుకత దెలియంగన్. 92

సీ. కుకురదేశమున లాంగూలపురమ్మునాఁ
గల దొక్కనగర మత్యలఘులీల
నందుండు ధర్మజ్ఞుడనెడి విప్రునకు నే
నర్మిలి కూతర నవనినాథ!

మా తల్లిదండ్రులు మన్నన దళితైత్ర
 నే గోరినవియెల్ల నిడుచుఁ బెంప
 నొకనాడు నాయీడు నువిదలతోఁగూడి
 యాడుచు నుండ మా యయ్యచూచి

తే.గీ. నాడు గుణయాపములకు నానంద మంది
 యైత్రమామలు మఱిదులు నాడుబిడ్డ
 లుండ సిరులందియున్నచోటొకటి గాంచి
 చిత్తమున నన్ బరాధీనఁ జేయఁ దలంచి.

93

కం. ఆ విప్రున కగ్రసుతుం
 డై వెలసిన చంద్రకునిఁ బ్రియం బెనలారన్
 రా వించి పరిణామం బొగి
 గావించిరి యగ్నిసాక్షికముగ నృపాలా!

94

కం. తగు మొదపులేను దాసీ
 యుగళము వస్త్రాభరణమున్నతి యరణం
 బుగ నిచ్చి యంత నను జ
 క్కగ మావా రనిచి రత్తగారింటికొగిన్.

95

తే.గీ. ఏను నుబ్బుచు నత్తవారిల్లు సొచ్చి
 పాలుపు దీపింప నాసాటి పువ్వుబొండ్లు
 మెచ్చఁ బనులందు నేరువు లచ్చువడగ
 నివుణమతి నొప్పుచుండును నృపవరేణ్య!

96

సీ. సుకుమారసయ్య నే నొకవేళయందైన
 నలసితి నని యున్నరన్ను రసను
 ఈవలి దావల నిడకున్నదాన న
 య్యను నోర్చి చెప్పినపనులు మఱువ
 నఖిలవదార్థమ్ము లనుభవించినదాన
 నయ్య పెట్టరు పోయ్యరని తలంప
 గారవమ్మునఁ బెంపు గనుదాన నయ్యను
 గనురులఁబడి మదిఁ గ్రకటసింప

తే.గీ. మామనోపించునో! యంచు మగనిమనసు
కందునో! యంచు మఱుదులు కాటు లఱుతు
రనుచు భయమగ్గలింప నే ననుసరింతు
మండలేశ్వర! యత్తింట నుడువవుడు.

97

సీ. పని సాల గలిగియున్నను బారుగిండ్లకు
నడువ నెన్నడును నరవరేణ్య!
పలుకరించినైనఁ బరపూరుషుల వంక
తేటిచూడను ధరిత్రీలలామ!
తిట్టిననైన సర్ది గురువ్రజంబుల
నట్టిటు పలుక మహానుభావ!
నడురేయినైన మానక యత్త చెప్పిన
కృత్యముల్ మఱువ నక్షీణవిభవ!

తే.గీ. యిట్లు నిరతంబు భయభక్తు లెసఁగ నేఁ జ
రింపుచుండంగ మత్పూర్వకృతము దక్క
కారణములేకయును జండిక యనఁ బరగు
నత్త చిత్తమ్మునకుఁ గనరెత్తె నయ్య!

98

వ. ఇట్లు దినదినప్రవర్ధమానరోషాయ త్తచిత్తయగు నత్త నాయెడం బెరిగిన
చలమ్ముడింపక.

99

సీ. ప్రాణవదమ్ముగాఁ బాకమ్మునేయ ము
స్పృకలకూడంచు ముటియాడు
గృహకృత్యముల నెచరింప దగ్గటి యింత
వడకంచు నడునెత్తి యడచిపోవు
పని చెప్పివనిచి చయ్యన మగపారితో
నింట నిల్వదటంచు నెచ్చరించు
ముందటఁ జనఁగఁ బిఱుండఁ దా వచ్చుచు
మోము నిట్టటుద్రిప్పి మూలి విఱుచు

తే.గీ. మెకమువలె నిట్లు కేగి నామీద మగని
మడిని మజుదులయాత్మల మామగారి
యుల్లమున సివమె తిన ట్లుగకోవ
బుద్ధి వుట్టించె నేమి సెప్పుదు నరేంద్ర! 100

కం. ముచు గయ్యాళితనమ్మున
నొనరిన మా యాడుబిడ్డలుగ్రతఁ దమ్ముం
జనని కనుగిలుప నా మా
టనినం బైవత్తురొంటియడుగున నధిపా! 101

చం. తెలతెల వేగునంతనె యతిత్వరగైకొని మేలుకాంచి ని
ర్మల ముఖమార్జనాదుల సమంజసనై గృహశుద్ధి మున్నుగా
నలవొనరించి శాకములు నన్నముడింపగ నిద్రదేటి యొ
త్తిలి గళమెత్తి యత్త నను దిట్టును గూతులు తోడుపల్కఁగఁ. 102

సీ. మా తండ్రి యొసఁగిన మాణిక్యకటకముల్
తెమ్మంచుఁ దనదు సందిట ఘటించె
సమ్మపెట్టిన పటుటంచుచీరలు నాల్గు
డక్కరి తోడికోడండ్ర కొసఁగె
ముత్తవ దయసేయు ముత్యాల పట్టెడ
వడిఁ బుచ్చుకొని కూతుమెడఁ దవిల్పె
యన్నయిచ్చిన పదార్థన్నెయొడ్డాణమ్ము
వదలించి చెల్లెలివైపు జేర్చె

తే.గీ. నన్నియునుగల్గి యరణంపుటాల నమ్మి
కొనియెఁ బరిచారికల నీళ్లు గూడు నిడక
నెడలఁ గొట్టించె మా పుట్టినింటిసొమ్ము
వీసమైనను లేకండఁజేసె నయ్య! 103

ఆ. వె. మూఁడుజాములరుగ ముంగేల నన్నమ్మ
పెట్టి సుచుచు నాల్గు దిట్టి దీని
తిండివలన సమసెఁగుండకుండంతయు
ననుచు వీధిజనులు వినఁగనాడు, 104

కం. ఈ రీతి నింటఁ గల్గిన
వారందఱు నటులసేయ వనుధేశ ! వగం
గూరి తలమునుకలై నం
సారము దెస రోసి మది విచారము దోచకా. 105

చం. కటకట ! పూర్వజన్మ కృతకర్మమదెట్టిదో ! తప్పొకింత లే
దిటుల దురాగ్రహమ్ము దలకెత్తుక యూరక రంపటిల్లుచు
దిటమఱి యున్న నన్ను నొగి దిట్టియు గొట్టియు నత్త చిత్త మీ
ప్పటికిని శాంతినొందద యుపాయము నామది దోచదేమియున్. 106

చం. తొడిబడి కన్నవారొసఁగు తొట్టుల నమ్మి రొకించుకైన న
న్నమిగక సామ్ములుచ్చుకొని, కన్నము నీళ్లు వేళవట్టు నం
దిడక యదల్చి యూడిగఁపుటించుల నిల్వెడలంగఁ ద్రోచి, రీ
నడవడి వీరికిందగియె నాయముగాదని చూడకక్కటా ! 107

ఆ.వె. కన్నవార లిచటికతలెఱుంగరు వార
లెఱిగియేమి' యొరులకిచ్చినపుడె
వట్టుచెడు స్వతంత్రవద్దతు లయ్యాస
విడిచి పడినచోట వెదుకవలయు. 108

కం. అనితలఁచి మఱియు నీయడ
లున కత్తయె మూల మాత్మలో నయ్యమకున్
గనికరముపుట్టజేసిన
వెనుకన్ భయమెడలుగాక వెంటంబడునే ! 109

వ. ఇట్లువిచారించి సవినయసల్లాపమ్ముల నత్తచిత్తమ్ము గఱగింపందలంచిన
దాననై యొక్కసమయంబు నెడగని డాయంజేరి సముల్లాసహాసభాసురముఖ యగు
నయ్యచు పరుండిసాచిన యడుగులు తొడలపయింబెట్టుకొని మెత్త మెత్తనఁ గర
తలంబుల నొత్తుచు నల్లన నిట్లంటి. 110

కం. పొలఁతులకు నత్తమామబు
దలపోయఁగఁ దల్లి తండ్రి దైవము గురుడున్

గల్గినై న వారికెగ్గులు

పలుకంగారాదు సీతిపథ మూహింపన్.

111

ఉ. పెంచిన తల్లిదండ్రు లరసేయక మీపదసేవకై నమ
ర్పించిరి నన్ను మీకు బెదరింపదలంచిన నాదరించినన్
మంచిదకాక యన్యులక మాకైవరమ్మ! మదిందలంపు మీ
పంచ జరించుదాన దయపాయంగ నేమిటికమ్మ! నాయెడన్.

112

కం. తిట్టియుదీవింబియుఁ జే
పట్టి కరుణఁ బ్రోచునట్టి భారంబొగి నీ
పట్టున నుండంగ మాకే
ట్టటని పలుకంగ నేలనమ్మ! తలంపన్.

113

తే. అనుచు నే వేడుటయును మాయత్త కనలి
ముసముసమటంచుఁ దప్పక మోముచూచి
చేరి నాచేతఁ జక్కటుల్ సెప్ప నెంతి
దానవని రోషమునఁ బడఁదన్నె నయ్య!

114

కం. అంతటఁ దనివోవక ని
న్నింతింతలు సేతుననుచు నెగచుచు రాఁ ద
త్ప్రీంతకవాటము నిటలా
భ్యంతరమున దవిలి 'ర' క్త మరిమురిఁ దొరఁగెన్.

11

తే. గీ. అవ్వధంబుననొచ్చి యాయచు కడంక
నదియు నాయపరాధం బటంచుఁ దలచి
కూడు నుదకంబు గొననీక మూఁడుదినము
లుపవసింపగఁ జేసె నన్ గృపదొలంగి

11

ఉ. మూఁడవనాడు దప్పిగొని మూర్ఛముఁగెడి నన్నుజూచి శ్రో
వ్యాడిమనమ్మునన్ గపటవైఖరి కైకొని మేలిమిగడల్
గూడగఁ బాలు పాత్రనిడి గొబ్బునఁగ్రోలెడిగాని బింకఁపుం
జేడియ! దీని నీమగనిచేతికి నిమ్మని రే యొసంగుచున్.

కం. ఇచ్చినవెంబడిఁ గూఁతురి
సచ్చువడం గావువెట్టె నదియెటుఁగక పెం
జిచ్చుగతి డప్పి జతరము
ద్రచ్చుగ నొకగ్రుక్కెడన్నిఁ ద్రావితీ నడుమన్. 118

చం. అదిగని యావెలంది తమయన్నకు సంతయుఁజెప్ప నుగ్రుండై
యిది కుటిలాత్మురాలకట! యెంగిలిపాలిడనంచు నెమ్మదిన్
బాదలిన రోషవేగమున బోరునడిట్టుచు సన్నుడాసి యీ
యదనున వెల్లఁద్రోతునని యద్దమరేయి సతిప్రచండతన్. 119

కం. చేతులు మాటిడికొనుచు భ
యాతురత వడఁకు నన్ను నడిచి గృహబహి
ర్భూతంగాఁజేసిన మతి
కాతరనై తల్లడిల్లగా నవ్వేళన్. 120

కం. వెడలినయుడిగఁపుబోటులు
వడిఁజని చెప్పంగఁ గన్నవారెఱిగి భయం
పడి పనుప నగ్రజుడు నా
కడకుం జనుదెంచె దైవగతి నారాత్రిన్. 121

తే. గీ. ఎలుగువిని వచ్చి యంతయు నెఱుకపఱుప
నిచ్చు వగచుచు నను దమయిల్లు సేర్చె
తల్లిదండ్రులు మదిలోన దయఘటిల్లి
చీరగూడు నొసంగి పోషించిరయ్య! 122

వ. అంతం గొంతకాలంబు సనునంతం గృతాంతభటులగుదెంచి నన్నుం
గానిచని ధర్మరాజు ముందటం బెట్టినం జూచి. 123

ఉ. అక్కట భర్త త్రావఁగఁ బయకపరిపూరితపాత్ర గొంచుఁ దా
దెక్కలికత్తెవోలె నతిదీనగతిం జనుచుండి త్రోవలో
గ్రుక్కెడు ద్రావి యెంగిలిడు గుత్తితయాటఁ దృణాశనంబుచే
నొక్కట ధాత్రిపై హరిణయోని జనించి చరించు గావుతన్. 124

కం. అని యాదేశించి మనం
 బున నావెతఁ జూచి కరుణపొడమి పలికె పా
 వనమూర్తియగు దృఢవ్రతు
 ననుగ్రహమువలన నుగతి నందెన వనుచున్.

125

కం. అక్కారణమునఁ బుట్టితి
 నిక్కానన్ హరిణి నగుచు నిన్నాళ్ళకు నీ
 యక్కజఁపు గరుణ నందుట
 క్రిక్కిరిసిన దుష్కృతములు క్రేళ్లుటికె నృపా !

126

తే. గీ. పాటులన్ని పడియుఁ బతికి నెంగిలివెట్ట
 హరిణజన్మ మిట్టు లగ్గమయ్యె
 ధరణి నెవ్వఁడోపు ధర్మనూక్షుక్రియ
 లెఱిగి యాచరింప నిష్ఠచరిత !

127

నీ. పోషించితివిగదా ! పుణ్యతత్త్వజ్ఞాన
 పరిణామయుతమహాభాగవతుల
 భాషించితివిగదా ! బహుధర్మసంహితా
 నిర్ణీతనిరుపమసీతికథల
 భూషించితివిగదా ! భూరిక్షీర్తిమనోజ్ఞ
 చంద్రికాస్ఫురణదిక్సామజముల
 తోషించితివిగదా ! దుష్టరాజకఠోర
 కంఠీరవోద్రేకలుంతనముల

తే. గీ. సకలసంపదలందితి జగము నెల్లఁ
 గలయనేలితి వన్నిట ఘనుడ వగుదు
 వితరగుణజాల! యోద్ధృఢవ్రతవృపాల !
 వుడమి ననపత్యత గొఱంతపడియె గాక.

128

వ. అని పలికి యప్పుడ హరిణీరూపమ్ము విడిచి దివ్యగంధమాల్యాంబరాభరణం
 బులం బొలుపుదీసింది యమ్మహారాజుచేత ననుజ్ఞాతయై దివంబునకుంజనియై నంత
 నమ్మహీకాంతుండు హరిణీవృత్తాంతంబునకు విస్మితుండగుచు నుండునంత. 129

ఉ. అంత సమాత్యు లయ్యధిపు నయ్యెడఁగానక దంతిదంతకుం
తాంతనికృత్త తాశనిచయక్షతి వాంతమధుస్పృహ మిథో
త్యంతకభల్లమల్ల కహహారవ భీత శకుంత సంవృతా
శాంత విచిత్రవర్ణ సుమహా గహనాంత గవేషమాణులై. 130

సీ. ముడమారఁ గదలు తుమ్మెదల బల్ రొదల సం
పదలచేఁ బొదలు పూఁబొదలు జూచి
దివులు వెండవులించు సపులపై సింగంపు
రవళిఁ జూపు వెడందగవులు సూచి
నెరయుఁ బెల్లరుల పెల్లారలెడి తరుల పెం
దరుల పందిళ్ల పందురులు సూచి
తముల నున్న త్తచి త్తములైన కరుల మొ
త్తములు క్రీడించు నెత్తములు సూచి

తే.గీ. కొలఁకుకెలఁకుల లేమావిగుముల గముల
మరుపుటిరు.....
మొగలి తెగలఁ గడిందిగొజ్జగుల జగల
నరసి భూవిభుఁ గానలేరైరి భటులు. 131

తే. అంత మహనీయసైన్య మత్యంతవిపిన
పాలి నరపాలమాళి శుంభ త్తరంగ
ఖురపుటన్యాసనిర్భిన్నసరణిఁ దెలియ
నరసి యుబ్బున నొకట గో యని చెలంగె. 132

శా. ఆ బాబాంతనంబు జాడఁ జని యుద్యన్యాధవీవేష్టన
ప్రాబల్యోపహత్యోష్ణరశ్మికర సంబంధావగాతీరభూ
జాబద్ధ స్ఫటికాయమానతల శైత్యచ్ఛాయఁ గూర్చుండి చిం
తాబాహుశ్యము నొందు భూవిభుని నింతంతన్ విలోకింపుచున్. 133

కం. జనితోత్సుకులై సచివులు
జననాథుని జాడ నరిగి సంభృతచింతా

వనతాననాబ్జుడగు నా
తని తెఱఁగూహించి మిగులఁ దలఁకొదవంగన్.

134

చం. తెలియుదమంచు నిట్లనిరి దేవగ సేవలడించి యొంటిమై
బలవదతిప్రచండమృగబంధుర కానసనీమలందుఁ బే
రలుకమెయిన్ జరింపఁ బ్రియమంచు దలంచియొ మేల్దలంచు మా
వలన ననాదరంబెసఁగ వంచనసేయుటా ధారుణీశ్వరా!

135

సీ. రింఖార్పుశంఝశత్ప్రభులార్భటుల ఘోట
కము దుమికింపంగఁ గాంతుమనియు
బహువిచిత్రవత్ప్రపటలిపై పెనుడేగ
పోతుల నాడింపఁ జూతుమనియు
నదె పదుం డిదెమెకం బని మీర లుత్సవా
వేళోక్తులెసఁగింప విందుమనియు
నిశితాసి తళతళ విసరుచుఁ బటుమృగ
క్రేణి భంజింప వీక్షింతు మనియు

తే. గీ. గాదె యివ్వేళ మృగయావినోద మొదవె
నంచు దేవరయానతి ననుగమింప
భీకరాటోపవేళఁ బరాకు దగునె
దివ్యచిత్రమునకు ధరిత్రీలలామ.

136

కం. అనవుడు వైక బృహము నె
క్కిను మనమొకభంగిఁ జేసికొని యల్లన వాం
చినమొగ మెగయింపుచు ని
ట్లను నచివాగ్రణులఁ జూచి యవనీశుఁ డొగిన్.

137

చం. వినుఁ డెఱిగింతు మీ కిచటివృత్తము వంచనమై దొలంగి వ
త్తునె! నయకోవిదుల్ హితతతుల్ మిముఁబాయఁదలంతునయ్య! డై
వనియతి నయ్యె నింతయు నవారణ నొక్కకురంగి పాటుడెం
చిన సలయించి దాని వడిఁ జేకొనువేడ్క జనింప నొయ్యనన్.

138

సీ. కేడించి హయము క్రొవ్వాడిమై నడరింప
మదమరి కికురించు మంత్రులార!
ఇది యసాధ్యంబంచు నేదలంపంగ నది
దాపై మెలంగు ప్రథానులార!
ఓగి గుబాలునఁ దురంగోత్తమం బెగువంగ
జొకళింపుచుఁ బాటు సచివులార!
మది నేమరించి వట్టెదనంచుఁ జూచిన
మది బెగ్గడిల్లు నమాత్యులార!

ఆ. వె. పొదువ నలవిగాదు పొలియింపఁ దమిలేదు
మగిడి విడిచిపోవ మనసురాదు
అకట యేమిచెప్ప నాలేటిఁ గైకొను
నాసఁజేసి వెంట నరుగునపుడు.

139

కం. అంత నది యలసి యేత
త్పాంతంబునఁ బడిన దానిబడలిక గని మ
త్స్వాంతమునఁ గృపజనింపంగ
నెంతయు శైత్యోపచార మే జేయంగన్.

140

కం. అది యంత మనుజభాషల
ముదవాడవంగ నన్నజూచి భూనాయక! నీ
మది నేల వగవఁజూచెద
విది రాజోచితవిహార మీ వెఱుంగవో.

141

వ. అని రాజధర్మానుగుణసంభాషణమ్ముల నాకుంబ్రియమ్ము
మెడియు.

నరసి

142

సీ. తన పూర్వభవమున ధర్మజ్ఞుడన నొప్పు
భూసురోత్తమునకుఁ బుత్రిననియె
తన నాథుడగు చంద్రకుని తల్లిచండిక
శ్రమ నొంచె గోటరికమున ననియె
దన మృదూక్తుల నాయమను మంచిసేయంగఁ
దలచిన పగ సాల బలసె ననియె

దను కృశింపించి పంచన నత్త మద్భర్త
కెంగిలిపాలు పోయించె ననియె

తే. గీ. నింతయును దండధరుఁ డాత్మ నెఱిగె ననియె
నవని హరిఁజేత్వమునఁ బుట్టుమనియె ననియె
నీవు దయఁజూడఁ గలుపమ్ము లెడలె ననియె
నిటుల నాలేడి తనచందమెల్లఁ దెలిపె.

143

తే. అంతయును జెప్పి క్రమ్మఱ నమ్మృగమ్ము
మున్నుగ ఘనుండవీవంచు నన్ను నతులూ
నర్చి యనవత్వదోష మెన్నఁగఁ గొఱంత
యయ్యె నీకంచుఁ గాంతయై యరిగె దివికి.

144

అనవత్వతకు రాజు విచారించుట

ఉ. అట్టిదకాదె! నాబ్రతుకు హారపటీరనికాశక్తి సుం
ఘట్టితది క్షటికరటి కాంభమణిప్రజకంతపాలికా
వట్టికి రాజ్యపుంగడలిపట్టికిఁ బట్టగునట్టి పట్టికిన్
పట్టనరాజపీఠమునఁ బట్టముగట్టఁగ లేమి నక్కటా!

145

మ. సచివాగ్రేసరులార వింటిరె! సమస్తశ్మైతలాధీశ్వరుల్
ప్రచురస్యందనబృందతుంగహయ శుంభత్కుంభిపట్టాంబర
ప్రచయస్వర్ణ మణిప్రతానముల సంభావింప నట్లావు మ
త్సుచిప్రభావరేఖకుం గొఱఁతవచ్చుంబో సుతాభావతన్.

146

సీ. అన్న దానాది పుణ్యఫలంబులకు నెల్ల
సుతుగాంచు ఫలము మెచ్చులు ఘటించు
తరులటాకాది సంతతిఫలంబులకంటె
సుతుగాంచు ఫలము మెచ్చులు ఘటించు
రాజనూయాది సత్కృతుఫలంబులకెల్ల
సుతుగాంచు ఫలము మెచ్చులు ఘటించు
ఘనతీరయాత్రాధిగతఫలంబుల కెల్ల
సుతుగాంచు ఫలము మెచ్చులు ఘటించు

తే. గీ. పైతృకంబైన ఋణ మెడఁబాయు దలఁపు
లాత్మజులు లేమి గొంసాగవండు బుధులు
గాన హరిణీలలామంబు గడఁక బలుకు
వలుకులన్నియు మృవలంచు బలుకరాదు. 147

ఉ. అప్పటినుండి నాహృదయ మట్లు విషాదరసం జెనంగినన్
జొప్పడు రాజ్యసంపదకు సూనుఁడులేని కొఱంతదోఁచె నీ
యొప్పమి మానునట్టి తెఱఁగొయ్యన నాకెఱింగింపరయ్య! మా
కెప్పుడు ప్రాణతుల్యహితు లెన్నఁగ మీరకదా! తలంపఁగన్. 148

చం. వనులఁ జరించి పూరిఁడిని వాఁగులవంతల నీరుద్రావి నె
క్కినెడు పశుత్వధర్మమునఁ గ్రుమ్మఱునట్టి మృగంబె యేవగిం
చెను మది నోటులేక నికఁ జెప్పెడిదేమి! సమగ్రధర్మవ
ర్తను లనవత్వదూఱ్యుల కొఱంత గణింపక యుండనేర్తురే! 149

తే గీ. అనుచు సందేహఁడోలాయితాంతరంగు
డగు నృపాలునిఁ జూచి నెయ్యమున మంత్రి
జనము లొడలూచి యంజలిపుటములు
ఫాలతలములఁ గదియించి పలికిరెలమి. 150

ఉ. వింతలుగొన్ని మీవలన వింటిమి నేడిచటన్ జతుస్సము
ద్రాంతధరాధురంధరుడవై జగతిం గలరాజులెల్ల నీ
చెంతలఁ జేరి సన్నుతులుసేయఁగ నొక్క తృణాశి యార్జవం
బింతయులేక దూఱుటిది యెంతకొఱంత నృపాలశేఖరా! 151

మంత్రులు రాజు నోదార్పుట

చం. జగతి ననంతపుణ్యగుణసౌష్ఠవయుక్తులు సాధుసమ్మతా
నుగతసమగ్రవైభవమనోజ్ఞ చరిత్రులు ధర్మసంగ్రహ
ద్యుగణితకీర్తియుక్తులు మహాత్ములు నిన్ను గొఱంతలెన్న ర
మృగమన నోపు కానఁజెడమేసిన చెంగలికాయ క్రొవ్వనన్. 152

సీ. బ్రహ్మోపనయనాదిబహుకృతుల్ గావించి
తది నీకు సంతతి యగునొ కాదొ
వాపీతటాకనిర్వాహమ్ము ఘటియించి
తది నీకు సంతాన మగునొ కాదొ
దేవతాయనప్రదేశముల్ నిర్మించి
తది నీకు సంతాన మగునొ కాదొ
హయ మేధముఖ్యభవ్యాధ్వరమ్ము లొనర్చి
తది నీకు సంతతి యగునొ కాదొ

తే.గీ. కాదొ సంతాన మా రమాకాంతపద ని
బద్ధసాంతరికరణకృత భాగవతస
భాసపర్యాదిసోపానవంక్తి నీకు
సంతతి కొఱంతయెట్లయ్యె జనవరేణ్య!

153

చం. అన నొడబాటులేమి దరహాసము చారుకమాయితేక్షణో
జ్జనితలసద్రుచిప్రతతిసాహ్యమునన్ నరపాలశేఖరా
నన మొగి బూడనొప్పెసఁగె నవ్యసముజ్జ్వలసాంధ్యరాగమే
శనశబరీకృతైందవకళాకళికా కళికాపరాగమే.

154

ఉ. మీరలు నీతివర్తను లమేయగుణాకరులంచు ధర్మవి
స్తారత నిందునందు సుఖసంగతి యే గణించుపద్ధతిన్
జేరరు పూర్వపక్షములు జేసెద రిట్టిది రాజకార్యని
స్తారకులొ నమాత్యుల విధంబె వృథా వివరీతవాదముల్

155

సీ. తనయులకై ఘోరతపమాచరింపఁడే
యడవులయందు స్వాయంభువుండు
నుతులకై నిష్ఠురవ్రతనిష్ఠపూనఁడే
బుధులెన్న యువనాశ్వభూమిభర్త
సంతతికై యుగ్రశపథముల్ పలుకఁడే
జలధీంద్రుతో హరిశ్చంద్రనృపుండు
ఘనపుత్రకాముండ్డ క్రతువాచరింపఁడే
బహుదక్షిణలు మీఱఁ బంక్తిరథుండు

తే. గీ. సందనావా ప్తికై కాదె నాభి కశ్య
పాత్రిదక్షాదిపుణ్య లాయాసపడుట
తలఁచిచూడుడు వారికిఁ గలవా లేవా
వఁతటాకాది సుతానవై భవములు. 156

కం. చనియెదరు నీతిపదతి
సనియెద రుచితోక్తిసరణి నత్యాప్తులరై
మనియెద రనియుండితి మి
ట్లనయుల రగులెన్నఁడెఱుంగ మంచుం బెలుచక. 157

చం. సమధికసూక్ష్మపక్ష్మనికమానుకపాయిత వీక్షణమృతుల్
దము నునుగెంపు దువ్వలవ దట్టపురంగు పొసంగఁజేయ భూ
రమణునికిన్కఁ గన్గొని ధరాధరధైర్యధురంధరుండు చి
త్తమునఁ గలంగెనంచును బ్రథానవరుల్ సభయాంతరంగులై. 158

కం. భూనాయక! నీదగు సం
తానేచ్చాదృఢత దెలియఁదలఁచి యనుటయే
కాని యొండొకటి సేయం
బూనుదు మీ! యిట్లులనుట పోలునె మమ్ముక. 159

కా. సమ్యక్సమ్యపురారవశ్చదకనచ్చాఖాంచితంబుక మరు
ద్గమ్యంబై విలసిల్లు శీతరుచిసత్సంతానసంతాన మా
వమ్యశ్రీ నిరసించి యుష్మదురుపుష్పప్రాప్తిఁ జెన్నొంది సం
భ్రామ్యత్సార్యళియై భవత్సుతఫలప్రారంభముం గోరదే! 160

తే. గీ. మంచి దొతటనేమయ్యె మనుజునాథ!
మన పురంబునకేగి సమ్మదము మిగుల
బ్రహ్మవిదులై న శ్రీమహాభాగవతుల
నడిగి వారల యానతి నడువ వలయు. 161

కం. అని సచిపు లిట్లువలికెడు
సునయోక్తుల కియ్యకొని యశోధనుడగు న

మృనుజేంద్రుండు చతుర్విధ
ఘనసేనాకలితుడగుచుఁ గదలెం బురికికా.

162

ఉ. ఆ వృవుడాదరించెఁ బునరాగమనావసరాగతాంబు ఘే
లానిరతామరీషచమిశ్చద ససార పటిరపాలికా
ఘేనిల సహ్యాజా సలిలపేళలబిందు పయోజగంధ స
న్మానితశైత్యమాంద్యలసమాన విహారసమీరడింభముకా.

163

ప. ఇవిధంబున నమృతహీకాంతుండు పథశ్రమం బపనయించి పురంబు
ప్రవేశించి యాసానమండపంబున సముచితపరివారంబు కొలువం గొలుపుండి సమీప
జనులం జూచి బ్రహ్మవేత్తలగు భాగవతోత్తములం దోడితెండని పంచినం జనిరని
చెప్పినవిని శిష్యప్రవరు లయ్యాచార్యునిం జూచి యవ్వలివృత్తాంతం బెట్టిదని
యడిగిన—

164

శా. సారాచారవిహార హారమణిరాజత్కంఠ ! కంఠీరవో
దారస్సారపరాక్రమాక్రమితదైత్యవ్రాత ! సీతావధూ
స్మేరాస్మేక్షణలోలలోచన ! యశశ్శ్రీనిర్జితాంచత్పయః
పారావార సితవ్రభావిభవ ! శుంభద్బాహుదర్శిజ్వలా !

165

కం. శంకరపత్నీహృదయవ
శంకరనిజనామమంత్రసారథ ! మూర్ధ్వి
టంకారశ్రవణదళ
ల్లంకాపురవాసహృదయ ! లలితాభ్యుదయా !

166

మాలిక్. నకలమునిశరణ్యా ! సత్యధర్మాభిగణ్యా !
వికటవిమతభేదీ వీరలక్ష్మీవినోదీ !
సుకవిగణితకీర్తి ! సుస్థిరానందమూర్తి !
ముకురనిభకపోలా ! ముఖ్యసాజన్యహేలా !

167

గద్యం. ఇది శ్రీరామచంద్ర కరుణానిరీక్షణ సమాసాదితకవితావిశేష
శేషాన్వయప్రదీపక వేంకటాచార్యప్రణీతంబైన కులశేఖరమ
హీపాలచరిత్రంబను మహాప్రబంధంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

168

కులశేఖర మహిపాల చరిత్ర

ద్వితీయాశ్వాసము

కం. శ్రీజనకజామనోహర!

రాజకళాధరధనుర్ని రాస విలాస

వ్యాజప్రకటితభుజబల!

రాజద్గజరాజగామి! రామస్వామీ!

1

ప. అవధరింపుము శిష్యులంగని గురువర్యుం డవ్వలికథ యిట్లని చెప్పం
దొడంగె.

2

రాజుకడకు భాగవతులు వచ్చుట

సీ. సుషమపారాశర్యసూత్రతత్త్వవివేక

పరిణామమేధానుభావయుతులు

భూతకాసారాదిపూర్వపుణ్యశ్లోక

జల్పితద్రవిడవాక్చతురమతులు

ఘనమనఃకీలితాకారత్రయార్థనిష్ఠాంత్యంత

రసికసాంగత్యమతులు

సత్రాంతకృతతదీయారాధనార్థస

త్కర్మనిర్మితయశశ్శర్మగతులు

తే. గీ. పరమపురుషానుమతులు శ్రీభాగవతులు

నిజ నిలయభాగ వేదికానిష్ఠులగుచు

బలసి సద్గోషి సేయుచోఁ బార్థివేంద్ర

భటులు గాంచిరి కన్నులపండువుగను.

3

ప. కాంచి కరమ్ములుమోడ్చుచు మహాత్ములార! మహీకాంతుండు
యుష్మత్సందర్శనంబు గోరుచున్నవాడు విజయంచేయుండనుటయు నట్లకాకయని
యందఱుం గదలి.

4

సీ. మధుక రాశనమనోరథసిద్ధి వాటింప
 సారస్వతోదారశక్తి గాంచి
 సదమలమృతపదాశారసజ్జత దోప
 సఫలసంకల్పప్రశస్తి గాంచి
 పరభామిసీసహోదరవృత్తి గన్పింప
 సుమనస్సమాగమస్ఫురణ మించి
 బంధురదివ్యప్రబంధరూఢి యెసంగ
 నిత్యమాధవయోగనిరతిఁ బూని

తే. గీ. యెలమి సంశ్రితజనమనోభీష్టితార్థ
 నిచయఘటనాసమర్థత నివృట్టిల
 జనిరి రాజేంద్రుకడకు నిచ్చావిహార
 పారిజాతమ్మలో యన భాగవతులు.

5

శా. ఆ సౌజన్యగుణప్రసన్నముఖు లిట్లాస్థానముం జేరు ను
 ల్లాసం బేర్పడ వచ్చుచున్నయెడ లీలన్ మంత్రిసంఘంబుతో
 నాసక్తిన్ మనుజేంద్రచంద్రుడు సముద్యద్భక్తిసంయుక్తుడై
 దాసోహయ్యని మ్రొక్కె దచ్చరణపద్మప్రాంతధాత్రిసలిన్.

6

ఉ. ఆర్యజనాగ్రగణ్యు లపుడాన్యశేఖరుఁ జూచి దోర్బలా
 దార్యసమృద్ధిరస్తు ధనధాన్యయశోవిభవోస్తు సంతతా
 చార్యకృపాకటాక్షవిలసన్మహిమాస్తు సుపుత్రగోస్తు తే
 సూర్యసమప్రతాప! యనుచున్ దగ దీవనలిచ్చి రందఱున్.

7

తే. గీ. సరవి నీరీతి మంగళాశాసనమ్ము
 తెలమిఁ గావించు శ్రీవైష్ణవుల సభక్తి
 వినయవినమితఁడగుచు భూవిభుఁడు రత్న
 చిత్రపీఠల నుంచి పూజించె నంత.

8

ప. ఇవిధంబున సమ్మహాత్ములం బూజించి యమ్మహీకాంతుండు
 దానునుం దదనుజ్ఞగైకొని యాసీనుండై వినయవినమితమస్తకుండగుచు వారలతో
 నిట్లనియె.

9

ఉ. శ్రీ హరిపాదపద్మతులసీదశతీరరసజ్ఞు లజ్ఞహృ
నోహనివ ర్తకుల్ భవవిమోచను లాశ్రితమోక్షలాభ ని
ర్వాహులు రోషలోభమదరాగవివర్జిత లూర్జితక్రియో
త్సాహులు నైన మిమ్ముఁ బ్రమదంబునఁ గొల్తురు ధన్యులెల్లెడన్. 10

సీ. భవబంధ మెడలిండు బహుమునివ్రజవపు
స్సంగమంగళజలాభంగ గంగ
తనుతాప ముడిగించు వినుతజోడశకళా
పరిణామరుచిహారి పంకజారి
దారిద్ర్య మడగించు ధన్యలేఖజనాఘ
కలితనిత్యశ్లాఘి కల్పశాఖ
యవమృత్యువు నడంచు నవగతాఘనుధీ
హృదానందరసపూర యమృతధార

తే. గీ. యిన్ని గుణములు గలసి యొక్కెడ నె నిలిచి
యుండునే వారికన్యాప్రియోరుచరిత
ఘనసుధాస్వాదవిదళితకలుషపాశ
వేష్టనులరై న మీయందు వెలయుగాని. 11

సీ. హారాఘలెంచ నాహారాఘలే యంచు
గళమున వనదామగరిమ బూని
కేయూరరుచి మన కేయూర రుచియంచు
భుజముల దరచక్రములు వహించి
కటకానివృత్తి యక్కట కానివృత్తి యం
చొకట చే నక్షమాలిక ధరించి
కాంచికాగుణ మిచ్చఁగాంచి కాగుణమంచుఁ
గటి తంతునూత్ర మొక్కటి యమర్చి

తే. గీ. మణివిభూషణముఖ్యసంపత్సుఖైక
రసము నొల్లక గాఢవైరాగ్యలక్ష్మి
పేర్చి హృద్విధి నొలయ గాంభీర్యరేఖ
నలరు మీవంటి ధన్యులెందైనఁ గలరె!

కం. అనుచు వినుతించి ముదమున
ననపాయనిజాభిలషిత మాపుణ్యులకున్
వినిపింపఁ దలంచి క్రమ్మఱ
వినయానతవదనుడగుచు విభుఁ డిట్లనియెన్. 13

ఉ. అట్టి మహానుభావులు మహాగుణగణ్యులునైన మీరు మా
పట్టునఁగల్గుటన్ జతురపాంపతివేష్టితరాజలక్ష్మికిన్
బట్టపురాజునై విమలభాగ్యసమృద్ధిఁ బ్రసిద్ధిగాంచు నా
పుట్టువు సార్థమై వెలయుఁ బుత్రులు గల్గ ననుగ్రహింపరే! 14

చు. ప్రకృతివికారమైన తనుభావము గల్గినచో నిజాన్వయో
పకృతి పరోపకారము లపాయములందఁగనీరయేని యా
నుకృతులు ధర్మకీర్తి పరిశుద్ధిఁ బ్రసిద్ధి వహింతు రింకఁ ద
ద్వికృతియొనర్చునట్టి యవివేకులు నిష్ఫలజన్ములెన్నఁగన్. 15

ఉ. ఆరయ నిట్టిరెండువనులందు నొకండు గులాభిరక్ష త
త్కారణభూతపుత్రఫలగౌరవరేఖ నలంకరించి భూ
భారము నిర్వహించు సదుపాయ మెఱుంగదలంచియే జుడి
ధీరజనాగ్రగణ్యులగు దేవరవారి గురించి వేడెదన్. 16

తే. గీ. అనుచు ననవత్యదోషభయాభిభూత
చిత్తుడై వేడుచున్న రాజోత్తమునకు
వరదులై యమ్మహాత్ములు కరుణ నెరయు
చూడ్కులలరంగఁ బక్కిరి సొంపుమీఱ. 17

భాగవతుల యుపదేశము

కం. పున్నామనరకభీతి వి
పన్న పరిత్రాణకార్యభాతగుండగుచున్
బన్నగరాజశయానుం
డున్నాడు మదిం దలంకుటచితమె! నీకున్. 18

ఉ. ఉన్న జగత్త్రయమ్ము హరి యున్నతకీర్తి శుచిత్వలక్ష్యమై
యున్నది మింటనంటి ధ్రువుడున్నది ధారుణిపై విభీషణుం

దున్నది క్రింద దైత్యపతియున్నది పుణ్యపురాణసిద్ధమై
యున్నది తోచియున్న దికనున్నది యున్నది చిత్ర మన్నిటన్.

19

సీ. వివ్రణోఽకి వేదవిధిపేటి ముఖమయ్యె
నదిముఖంబయ్యె నయ్యభిముఖునకు
నాకంబున కజాండరోకమ్ము పదమయ్యె
నదిపదమ్మయ్యె నమ్మైదుపదునకు
సర్వభోజికి జలచ్ఛదరాజి రథమయ్యె
నదిరథమ్మయ్యె నయ్యతిరథునకు
మునిమనఃకేళిక వనపాళి సుఖమయ్యె
నదిసుఖమయ్యె నయ్యధిసుఖునకు

తే. గీ. నతః ఉనంతః ఉనంతలోకాంతరాంత
రాంతరితాదిభూతమయాంగ జంతు
నిచయబహిరంత రనుగత నిజకళాంశుః
ఉధిప! నీచిత్తసంతాప మతఃకైటుంగు.

20

సీ. శేషదిక్కుంజరశ్రేణి మాన్చి జగమ్ము
నిజకరాంగుళమున నిలువనోపు
నొగి జీవకోటుల నుపసంహరించి క్ర
మ్మటఁ గ్రమ్ముకొనఁజేసి మనుషనోపు
బ్రహ్మాండభాండకర్పరము బ్రద్దలువాపి
చెలిమి నెప్పటియట్లు సేయనోపు
గడిదిమై సప్తసాగరముల నింకించి
పెంపొండ మఱలనిండింప నోపు

తే. గీ. గిరులకరులఁ గిరులఁగరులుగాపుట్టించు
కిరులకరుల కరులఁగిరులఁజేయు
నకట వాసుదేవు నఘటితఘటనాను
భావ మేమిచ్చెప్పఁ బార్థివేంద్ర!

21

వ. అతం డెట్టివాడని తలంచితిరేని.

22

సీ. తరువప్రవ్వి నవేళఁ దఱిగొండ డిగవ్రాలు
 సరవేల నూఁదిన యతఁడితండు
 మొసలి కాటులనొంప వినువు నేనుఁగు బెంప
 నసము డింపక వచ్చు నతఁడితండు
 రచ్చ రామొగరాన రెచ్చసింగపుమేన
 నచ్చుగా సరి వచ్చు నతఁడితండు
 కడిదివేలుపునింటఁ గలసిరుల్ గొనుదంట
 నడుగంటఁ ద్రోచిన యతఁడితండు

తే. గీ. విరు మతఁడతండు వల్లభవనజభవము
 హేంద్రసనకాది మాససాభీష్టితార్థ
 దానధోరేయుఁ డాశ్రితోదారధీవి
 ధేయుఁ డినుమంత నీకోర్కె దీర్చలేడె.

23

సీ. హరులచేఁ గరులచే నరుల గెల్వఁదరంబె
 చక్రపాణి సహాయశక్తిలేక
 కలిమిచే బలిమిచేఁ గులముఁబెంపఁ దరంబె
 రాక్షసాంతకు దయారసములేక
 సతులచే సుతులచే నుతులకెక్కఁ దరంబె
 శౌరి కటాక్షవీక్షణములేక
 జపముచే దపముచే నువరమింపఁ దరంబె
 కనకచేలుని యనుగ్రహములేక

తే. గీ. మానవేశ్వర! యమ్మహామహుని కరుణ
 కలుగదేనియుఁ గలుగునే! ఘనులకై న
 నైహికాముష్మికసుఖమ్ము లతని నాత్మఁ
 దెలిసి కీర్తించి నీకోర్కె దీర్చికొనుము.

24

శా. ఆ లక్ష్మీశపదాప్తికిన్ బహుళజన్మానాసవిశ్రాంతికిన్
 మూలంబైన తదీయభక్తిరచనామూలమ్మునన్ గోవిదుల్
 బాలత్వమ్మున యౌవనమ్మున గుణప్రఖ్యాతి వాటించి వా
 గాలమ్ముల్ పచరింప రాత్మహితసౌజన్యమ్ము దైవారగన్.

25

భుజంగప్రయాతము. జరాజర్జరీభూతసర్వాంగయష్టిన్
బరీతోపరివ్యాధిబాధావిభూతిన్
నరుల్ బుద్ధిజాడ్యమ్మునన్ జొక్కువేళన్
మురారాతి నేరీతిఁ బూజింతు రాత్మన్.

26

తే. గీ. కాపున మనోవికారముల్ గ్రమ్మనీక
ఘనులు తద్భక్తిఁ గాంతురుగాన శౌరి
పూజనము బాల్యయాశావనంబుల ఘటింప
వలయు నదియట్లులుండె నీ తలఁచువనికి.

27

కం. క్షీరోపహరనియతిన్
వారిజదళనేత్రు భక్తవత్సలుఁ గరుణా
పూరితహృదయు భజింపు ము
దారత సీతోక్కే దీర్పు ధరణీనాథా !

28

వ. అనినం గండళితహృదయుండగుచు సమ్మహిపాలుం డమ్మహాత్ములకుఁ
బ్రణమిల్లి నిటలతటఘటితకరకమలుండై యిట్లని విన్నవించె.

29

సీ. క్షీరోపహరవ్రతారూఢి వాటింపఁ
దొడరుచో నేమేమి నడువవలయు
పుండరీకదళాక్ష పూజాపరత్వమ్ము
దాల్చుచో నేమేమి దడవవలయు
దై నందినముకుందధర్మనిర్మలగోష్ఠి
వెలయుచో నేమేమి విడువవలయు
చక్రాయుధధ్యానజపహోమకార్యముల్
గడపుచో నేమేమి నుడువవలయు

తె. గీ. నెంతకాలమ్ము గావింప నిందిరామ
నోహరుం డిచ్చమెచ్చి యుత్సాహ మెసఁగఁ
గింకరుండనైన నన్ను రక్షించు బుద్ధి
నంతయు నెఱుంగఁ గృపసేయుఁ డయ్యలార !

30

కం. అని యిట్లు విన్నవించిన
మనుజేంద్రునిఁ జూచి భువనమాన్యచరిత్రుల్
వినమిఁ వెఱుంగఁదలంచిన
పని యంతయు ననుచుఁ దెలియఁ బల్కిరి వేడ్కన్.

31

తే. నుడువు మచ్చుతనామముల్ విడువు మితర
తాత్రసుల్ విష్ణుచరితామృతప్రసక్తి
దడవు మహాపరసౌఖ్యసందర్శనిరతి
నడువు మవనీశ! వేయు నంగ నేల!

32

సీ. ప్రకృతిభిన్నస్వాత్మ పరమాత్మసాంగత్య
మొకటియందొకటికా నుడువవలయు
స్తవపూజనాహ్లాదతాత్పర్యశీలమ్ము
లొకటియందొకటిగా నునుపవలయు
భవ్యకర్మజ్ఞానభక్తియోగమ్ముల
నొకటిపై నొకటిగా నూదవలయు
నలమనోబుద్ధిచిత్తాహంక్రియావృత్తు
లొకటిచే నొకటిగా నుడువవలయు

తే. గీ. వలయు నీకింక నొక్కటి వనజనాభ
చరణకంజాతమంజులసారభాను
భవరసికభాగవతజనాపచితి యిదియె
మాధవారాధనప్రేధి మన జనాథ!

33

తే. గీ. అధిప! భార్యాసమేతుడవగుచు నొక్క
వత్సరము బ్రహ్మచర్యానువర్తనమున
శ్రీహరి భజంప గార్యసంసిద్ధి యగుట
నిశ్చయంబంచు వలికిన నృపవరుండు

34

ఉ. అంజలి చేసి పల్కెఁ బులకాంకురజాలము లంగకమ్ములన్
బుంజములై తలిర్పగుణభూషణులార! మదీయభాగ్య మొ
ప్పెం జగ మిచ్చమెచ్చ నిరుపేదకుఁ బెన్నిధి గల్గగోరి సి
ద్ధాంజన మిచ్చినట్లు కృప నానతి యిచ్చితిరిట్టి ధర్మముల్

35

ఉ. వందన మాచరింతు బుధవంశ్యచరిత్రుల కేర్పడన్ బున
 ర్వందన మాచరింతు గుణవై భవయుక్తలకుక బునకిపున
 ర్వందన మాచరింతు హితవత్సలచిత్తులకంచు భూమిసం
 క్రందనుఁ డమ్మహాత్ములకు గాఢమతిన్ బ్రణమిల్లెఁ గ్రక్కుచన్. 36

వ. ఇట్లు మనుజేంద్రుండు భాగవతశిఖామణులకుం బ్రణామమ్ము లాచ
 రించి తత్తన్మందిరమ్ముల కనిచి తానుచుం దదీయశాసనం బవలంబించి దత్తులగు
 వారలం బురరక్షణమ్మునకు నియోగించి పత్నీసహితుండై శ్రీమన్నారాయణ
 పరాయణత్వంబునన్ గృతవ్రతారంభుండయ్యె నప్పుడు. 37

వ్రతారంభము

సీ. మృగనాభితిలకవర్ణితమైన నుదుటిపైఁ
 బొలుపొందె ధవళోర్ధ్వపుండ్రరేఖ
 యతులచీనాంబరొచితమైన నెమ్మైన
 నలరారెఁ గృష్ణసారాజనమ్ము
 సితహారపుంజరంజితమైన యురమునఁ
 దళుకొత్తెఁ దులసికాదామవంక్తి
 కాంచనవలయసంగతిగాంచు కరమున
 నమరె వినూత్నపద్మాక్షమాల

తే. గీ. వితతమంజులమణిగణద్యుతివిదీప్త
 చటులకోటీరయోగ్యమస్తకమునందుఁ
 గీలితంబయ్యె హరివదాంకితపటమ్ము
 నచ్యుతారాధనోద్యుక్తి నవనిపతికి.

38

సీ. సమదేభతురగశిక్షాచమత్కారమ్ము
 వరగించె నింద్రియపటలి యందు
 శత్రురాజన్యదార్జన్యభంజనశక్తి
 సమకొల్పె మదమత్సరముల యందు

నసి ధనుశ్శరకృతాభ్యాసకాశలబుద్ధి
 గరపె నష్టాంగయోగముల యందు
 పరరాష్ట్రదుర్గసంపాదనక్షమవృత్తి
 నెరపె భక్తిజ్ఞాననిరతులందు

తే. గీ. భానురానర మణిగణభర్తృరజిత
 జాలశోశాలయేక్షణాన క్తి నిలిపె
 కమలలోచను దివ్యవిగ్రహమునందు
 భవ్యరుచిహేళి యమ్మహీపాలమాళి.

39

కం. అతులితజవహోమంబుల
 నతిశయమునఁ బ్రీతుఁ జేసె సంబుజనాభున్
 బ్రతిమారూపమ్మున న
 చ్యుతు నర్చితుఁ జేసెఁ దత్తదువచారమునన్.

40

కం. కేసరములఁ గై సేసెను
 గేసరినిభమధ్యుఁ బద్మకేసరచేలున్
 వాసి దగు మల్లికానుమ
 వాసలన్ బొదవె భక్తవత్సలు పదముల్.

41

కం. చారుతులసీదళము లవి
 కారత నర్పించెఁ దులసికాదామునకున్
 క్షీరోపహార మొసఁగెను
 క్షీరాంబుధిశాయికిన్ విశేషమనీషన్.

42

కం. కమలాప్తసదృశతేజుఁడు
 కమలమ్ములఁ బూజచేసెఁ గమలాస్త్రగురున్
 గమలాక్షు గమలనాభుని
 గమలాహృదయేశు హృదయకమలం బలరన్.

43

ప. ఇవ్విధంబున నారాజదంపతులు భక్తినిష్ఠాగరిష్ఠులగుచు భగవత్సమారా
 ధనం బొక్కనంపత్సరంబు సలుపుటయుఁ దదనంతరంబు.

44

శ్రీమన్నారాయణ సాక్షాత్కారము

సీ. కలుములు వెదఁజలఁ గలశవార్ధి జనించు
మగువతో మొలతెంచు నగవుతోడ
పరిపూర్ణచంద్రబింబము వోలు చక్కని
మొగముతో శేషపన్నగముతోడ
మొనసి నారదముఖ్యు లొనరించు గానని
స్వనముతో గరుడవాహనముతోడ
ప్రభ మించు భద్రసుభద్రాదిపరిచరో
త్తములతో శంఖచక్రములతోడ

తే. గీ. సజలజలధరకోమలశ్యామలాంగ
కలితకీలితరత్నధగద్దగాయ
మానభూషణరుచిభీతభానుకిరణఁ
దబ్జనాభుండు ప్రత్యక్షమయ్యె నపుడు.

45

చం. పెలుచ ననేకజన్మకృతభీషణదోషకృపాణవంక్షిపై
నొలయఁగ నీని గట్టి మరువూదిన కైవడి నిందిరామనో
లలితవిహారి రాక నొడలన్ బులకాంకురపుంజవంజరం
బలవడఁ దాల్చె భూరమణుఁ దాచరణాననమస్తకమ్ముగన్.

46

మ. మృదునాభీకదళప్రదేశముల దారిందూరి లోవ్రాఁకలన్
గుదురై నిల్చు దుషారవారి పయితేకుల్ వేకువన్ దుష్కృదల్
జెదరింపన్ దొనుకాడులీల హరి విచ్చేయంగఁ గన్నేవలన్
గదలంబాటె నృపాలదంపతుల కానందాశ్రుబిందుచ్ఛటల్.

47

మ. పతగాధీశ్వరు నెక్కి లేము లుడిగింపన్ జూచు వాల్గంటితో
శతసూర్యద్యుతి నిక్షుధస్వగురుఁ డిచ్చన్ దోచినన్ మేదినీ
పతి దా వ్రాల్చినకన్నుదోయి కదలింపన్ జాలఁడయ్యెన్ సము
ద్రతనంతోషరసాతిరేకజనితాంతః పారవశ్యంబునన్.

48

కం. అంత నృపమాళి లక్ష్మి
కాంతుని కృప విపులై ర్యగౌరవమేధా

వంతుండై పీక్షించె ము
రాంతకు శుభమూర్తి లోచనానందముగన్.

49

ఉ. కాంచి మహీవరుండు పులకప్రకరాశ్రుపరీతమైన మో
ముంచిత భూపరాగపటలాంచితమై విలసిల్లినట్లు న
త్తచరనైరి దివ్యపదతామరసముల వ్రాలె సంపతత్
కాంచనదండరేఖ నవికారచిరంతనభక్తి వైఖరిన్.

50

వ. ఇత్యైఃకున నమ్మహీశాంతం డనంతశయనునకున్ బ్రణామమ్ము
లాచరించి ముందిరాదేవికి వందనంబొనర్చి పరిషద్యాగవతబృందమ్మునకు బ్రణ
మిల్లి కృతార్థంబైన చిత్తమ్ముతో నప్పరమేశ్వరు సగ్రభాగమ్మున నిటలతటఘటిత
కరకములుండై మానందబాష్పజలసిక్తకపోలుండగుచు నిట్లని వినుటించె.

51

చ. జయజయ! భక్తలోకహరిచందన పంకజగర్భపార్వతీ
ప్రియ! ననకాదిదేవమునిబృందనిషేవితపాదపద్మ! దు
ర్జయరిపురాజగర్వతరుమండదవానల! ధర్మమార్గని
శ్చయనిరతాంతరంగ! బుధసన్నత యంచ నుతించి క్రమ్మఱన్.

52

సీ. అనిలాన్తవన్యాశనాంగమానశశయ్య
లోకనిద్ర యొకనిద్ర నొనరు ముద్ర
కమలకై రవలబకల్యాణదైవమ్ము
లోకకంట నొకకంట నొనరి యుంట
నరిశిరశ్శృణదారాయుధశ్రేష్ఠమ్ము
లోకకేల నొకకేల నొనరు లీల
తొంటిసంపత్సర్వకౌతాలలామమ్ము
లోకశ్రేవ నొకశ్రేవ నొనరు శేవ

తే. గీ. పంక మణిగింప లోకమ్ము లంకురింప
జేయగల యాడుమొగపాప లాయితముగ
దగ నడుగుదమ్మి పొక్కిటిదమ్మి బాడము
మహిమ నీచుండె చెన్నుండె మధువిరోధి.

53

సీ. బహుభోగనిలయత్రిపాద్విభూతిసమృద్ధి
 నుతికెక్కు నారాయణుండ వీవ
 వాసుదేవాదిభవ్యవ్యూహభేదసం
 గతుల మించిన జగత్పతీవి నీవ
 భువనరక్షణకళాస్ఫూర్తిచే నవతార
 విభవము ల్లను జగత్ప్రభుడ వీవ
 సకలచేతనకర్మసాక్షివై నదనదం
 తర్యామి యగు మహత్తరుడ వీవ

తే. గీ. యీవకావె కవేరకన్యావిదూర
 తుంగమః పేమహన్యాయనమంగరంగ
 పురవిహరివి, సితకీర్తివరిచితాభ
 గాంగభంగ! విహంగపుంగవశురంగ!

54

శా. నే నేనోమును నోచినాడనా శరన్నిర్ణిద్రపద్మాక్ష! నా
 నానై నోనిచయం బడంచితీ సతాంతధ్వంతమున్ సంతతా
 నూనేనోన్రచయం బడంచుక్రియ నిన్నుం గొల్తు నెట్లైనఁ గా
 నీ నేనొననఁ గాదనాగలనెఁరానీ నీదయాసారమున్.

55

చం. విదితజగత్ప్రయాక్రమణవిశ్రుతి కాంచి విరించికుండికా
 భృదితవయఃప్రసేచనసమున్నతినొంచి మహాఘవల్లికా
 విదళన కేళిలోలుపలవిత్రమై విలసిల్లుచున్న నీ
 పడకమలమ్ము తెప్పుడు కృపామతి నిల్పుము నా మనమ్మునన్.

56

వ. అని యిట్లు భక్తివిష్టాగరిష్ఠుండగు నృపశ్రేష్ఠుండు వినుతించుచున్న
 యెడ నప్పరమేశ్వరుండు కృపారసతరంగితంబులగు నిజకటాక్షవీక్షణమ్ము లతని
 పయిం బరగింపుచు జ్ఞానముద్రాముద్రితంబగు దక్షిణకరాగ్రంబు గదలింపుచు ముక్తా
 ఫలదంతకాంతమృతిసహకృతంబగు మందస్మితచంద్రికాబాలమ్ము నలుగడలం
 బాలువుదీపింప నజలజలధరమధురభాషణమ్ముల నిట్లని యానతిచ్చె.

57

వ ర ప్ర దా న ము

ఉ. ఇంపెసలార నాదుమతి నెంతయు మెచ్చితి మిమ్ము భూమిభృ
ద్దంపతులార! మీ హృదయతామరసస్ఫులఁ గల్గు కోర్కెఁ
ఁగింపఁగ నయ్యె నట్లె పొనఁగించెద మీవలె మద్విధంబు ని
మ్మంపితభక్తిచే నెఱుంగగానరు గా నరులెందుఁ జూచినన్.

58

కం. అనఘమతులార! మీ యం
దనుపమత మదీయకౌస్తుభాంశంబున నం
దనుఁడు జనియించుఁ దేజో
వినయోజ్జ్వలశౌర్యధైర్యవిశ్రుతు లెసఁగన్.

59

వ. అదియునుంగాక మదీయప్రియాంగన యగు నీశావధూటి యంశంబున
భవత్పుత్రనకుం బుత్రికయై యొక్కకన్యాలలామంబు సంభవించగలయది. మదీయ
విభవస్థానంబైన శ్రీరంగంబునం బాలువుదీపించుచున్న యే నవ్వరారోహం బరిగ్ర
హింపంగలవాడ మహీపాలా! నీయెడం గృహితుండ నగుటంజేసి భవదన్యాయంబు
పవిత్రంబయ్యెం బొమ్మని యానతిచ్చి రథాంగధరుండు నిజభవనంబునకు విజయం
చేయుటయు నారాజదంపతు లానందభరితాంతఃకరణమ్ముల నగ్గరుడధ్వజం
బొగడుచు నాత్మగృహమ్ముఁ బ్రవేశించి రంత.

60

కా. శ్రీదేవీవతి సత్కృపామహిమ ధాత్రీకాంతకాంతాసుత
ప్రాదుర్భూతికి వేగురింప మణిరాజాంశంబు తద్గర్భ మ
ర్యాదన్ లోకసుఖప్రవర్ధనకరంబై యొప్పె సంతస్తమః
క్షోదాంచద్ధటమధ్యదీపకళికాఁకూరానుకారి ద్యుతిన్.

61

కం. వనజాక్షుకరుణ కేరళ
జనపాలాంగనకు భువనసంస్తుత్యకళా
జనకనుగు కౌస్తుభాంశం
బనుపమజతరప్రవిప్లమై పెనుపొందెన్.

62

నీ. ఖర్జూరవల్లరీగర్భపాంసుచ్ఛాయ
గండపాళికలపైఁ గానుపించె

కమలకోశాగ్రసంగతమధువ్రతరేఖ
 ఘనపయోధరచూచుకముల సమరె
 గ్రస్తవల్లవకంతకలకంతరవలీల
 మందసల్లాపసంపదలఁ దోచె
 వలితశైవలనూత్నవల్లీవిలాసమ్మ
 సువ్యక్తరోమాళిఁ జూడనయ్యె

తే. వనధిమేఖల నొడుచు సర్భకుడు గర్భ
 యుక్తి గన మధ్యమేఖల యోహటించి
 కొలఁకు లందక మంజూషికల నడంగెఁ
 జగురుఁబోడికి దోహదశ్రీ వెలుంగ.

63

కం. మిసమిసయను చెలి మేనన్
 బసపున నలుగిడుట వెట్టిపనియని చెలులా
 రసికతఁ జూపరు మేలిమి
 పసిడిన్ గరసానసేయు పనులుం గలవే!

64

తే. గీ. గర్భగతడింభకునియూర్పుగములు తోడు
 పడిన కై వడి నిశ్వాసపంక్తి యింతి
 వదనమున సంచరింప దుర్వారవిమత
 జనపతుల కట్టి నిట్టూర్పు లిరుమడించె.

65

ఉ. మించె జెమర్చె పొంగె నని మేన ఘటింపక యింతి ద్రోచినన్
 గొంచక తన్ననోహరుని కూరిమికి గటకమ్ము కాంచి మేల్
 గాంచు పురంబులయ్యె మొదలం దుదఁజెందు వివర్ణవృత్తి న
 ర్థించి నిచోళ మంగదకు దేశములయ్యె వృపాలమూళికి.

66

చం. హరిసతి శంభురాణి యచలాహితు సంగన యిట్టి నేర్పు ము
 న్నరయగఁ జాలరంచు వసుధాధిపుదేవి తనంత మృత్యుణో
 త్కరరుచి గోరె కామశిఖికాండజయంతు లెఱుంగలేని త
 త్కరన రసారసజ్ఞత నిజవ్రభవవిష్ణుఁ డెఱుంగునట్లుగన్.

67

- ఉ. ఆర్యః గుంభసంక్రమణ ముచు శుభానుగతిః బునర్వనూ
తార నుదాఃకీర్తి వసితాసహచారుః గుమారు సద్గుణా
ధారు నరేంద్రసుందరి ముదంబునఁ గాంచె సముల్లసత్పయో
వారిధిగఁభివీచి చెలువంబుగఁ జంద్రుని గన్నకై వడిక. 68
- కం. తాయుండు సంభవించుట
విని భూవతి నూతికానివేశమ్మునకున్
జని బాలు వదనకమలము
కనుగొనె సంతోష మార్గి గడలుకొనంగన్. 69
- తే. జనకునకు నాత్మభవత్పజనవేశఁ
గానబడు పితృలోకతమోనివృత్తి
నాత్మభవరత్న ముదంబున నవ్విభునకు
గానబడె సర్వలోకతమోనివృత్తి 70
- కం. నుతు కభ్యుదయముగా జన
పతి యానందమున నొసఁగె భర్తాచల గో
వితతమణి చేపె యువతీ
ప్రతాపిల నచితముగ భూసురప్రవరులకున్. 71
- ఉ. లోకహితార్థియైన శిఖిలోచను సాధనభంగవృత్తి మై
నాకుని పక్షహానియు మనమ్మున సైవక హేమశైలర
త్మాకరతోయముల్ దలపడయ్యె నుశోత్సవదానవేశ ము
స్లోకులు సాధురక్షణవిలోపము నేయుట కోర్వనేర్తురే. 72
- తే. చంద్రవంశావతంసమై సంభవించు
నుతున కన్వర్ధముగనై యశోధనుండు
ప్రేమఁ గులశేఖరుండను నామమిడియె
సకలశిష్టసభాజనసమ్మతముగ. 73

వ. ఇట్లన్నహిపాలుండు బాలునకు జాతకర్మ నామకరణాది సంస్కారములు నిర్వర్తించి సంతుష్టాంతరంగుడై యుండె నయ్యర్భకుండు క్రమ క్రమంబున.

74

ఆ. వె. అక్క యత్త యవ్వ యనియెడి నామమ్ము
లోలిఁ బలుక నేర్పు వేళలందు
రామ! రామభద్ర! రఘువీర! యనియెడు
పేరు లుగ్గడించి పిలువఁదొడఁగె.

75

కం. పాపని తొకతొక పలుకుల
లోపల రఘుతిలక! కమలలోచన! యను స
ల్లాపము లెఱింగి పొంగున్
భూపతి యొకభుజము రెండుభుజములు గాఁగన్.

76

సీ. శ్రీరామమూర్తి వర్ణించువారల పొందు
వీడఁ డాఱొనియున్న వేళనైన
రఘునాథనామకీర్తనము సల్పెడుపట్టు
వెడలఁడు నిద్రించు వేళనైన .
కాకుత్స్థవరు గుణోత్కర మెన్ను నెడఁ బాయఁ
జాలఁడు క్రీడించు వేళనైన
జానకీపతి కథాశ్రవణ మబ్బిన నొందు
వినఁ డంబ పిలిచిన వేళనైన

తే. దశరథాత్మజపాదపద్మప్రసక్త.
చిత్తవృత్తికిఁ బరదైవవృత్తరక్తి
సారగ నీడయ్యె మహనీయునుగుణగణవి
రాజతుండైన కేశరాజసుతుడు.

77

చం. అతివలు నవ్వుటాలకు నృపార్భకుతోఁ దనతండ్రి ద్రోచినన్
నతియును దాను రాఘవుఁడు శైలములందుఁ జరించెనాఁగ దుః
ఖతుఁడగు జానకీవిభుఁడు కేవలమర్హుఁడై! సోదరుండు భూ
సుతయును దోడరా సగరుసాచ్ఛేననన్ మదిఁబొంగు క్రమ్మఱన్.

78

ఆ. వె. కోసలేంద్రతనయు కోమలవిగ్రహ

ధ్యానవశత నుండుచో నతండు
ననుభవింపఁగోరి యటమున్న తెమ్మన్న
దాది చేతిపండు తాఁ దినండు.

79

కం. కినియుఁచు భోరిడు నతనికి

జనని గుడఘలాదు లొనుఁగఁ జల ముడుగక యుం
డిన నెల్లవచ్చు రఘువతి
మనయింటికి ననిన నలుకమాని చెలంగున్.

80

వ. ఇతైఱంగున నైసర్గికశ్రీరామచరణకమలభక్తిభావనాధురీణుండగు
శుమారు నువసీతుం గావించి దృఢవ్రతుండు వివిధవిద్యావిశారదుం జేయఁదలంచి
యార్యుల వశంబు చేసిన నతండు.

81

కం. క్షితిపాలసుతుఁడు గురునం

గతి నతులితసూక్ష్మబుద్ధికౌశలమున నం
చితవేదశాస్త్రముఖ్య
ర్జితవిద్యానిచయ మభ్యసించెన్ బ్రతిక.

82

ఉ. క్రూరకుదృష్టిభాషణనిగూఢవికల్పితశబ్దలింగశా
రీరకశాస్త్రసూత్రకజరీపరివేష్టితవిష్ణుతత్వమం
దారసుమమ్ము దాఁ గొనియె ధన్యవిచారుఁడు నీరసుగత
క్షీరవివేచనారచన చెల్వగు హఃసకిశోరవై ఖరిక.

83

తే. వేదవేదాంగముల ధనుర్వేదమున న
రుంతుదాభ్యాసకౌశలస్వాంతుఁ డయిన
యక్కుమారునిఁ ధోడ్కొని యార్యజనులు
పార్థివేంద్రుని కడకేగి పలికి రెలమి.

84

శా. రాజన్మూర్తి భవత్తనూజుఁడు మనోరాజీవవీధిన్ మహా
రాజశ్రీరఘురామనామదిష్టదాజాధిరాజాంఘ్రి సే
వాజాగ్రద్గతిఁ బూని నేర్చెఁ జదువుల్ వైదుష్య మేపార నో
రాజా! పాండురక్షీర్తిరాజనిధిముద్రా! రాజరాజోపమా!

85

సీ. అనఘ ! పురాణవాగ్ధర్మబోధాయనుం
 డాగత వివిధభాషాగుండు
 ప్రాకటన్యాయశాస్త్రైకదృక్పరణుండు
 చతురాత్మపారుష శబ్దభోగి
 విపులాహితైశ్వర్యవిక్రమబలభేది
 రమ్యధర్మకళాప్తిరాజమాళి
 ప్రమదామనశ్చ్యుతి ప్రసవసాయకపాణి
 ధృతిసార విహసిత క్షితిధరుండు.

తే. గీ. చతురగాంభీర్యవాహినీస్వామి వద్ద
 వేప్పితవదార్హుఁ డనుభవవితరణస్వ
 భావఘనుఁ డింక నిన్ని చెప్పంగ నేల
 సుజనమాన్యుండు సీతనూజుండు రాజ!

86

చం. అనవుడు ధారుణీరమణుఁ డాత్మజుఁ గన్గొని బార సాచి య
 క్కున గదియించి పెల్లెనఁగు కూరిమిచేర్చి నిజాంకపీఠపై
 నునిచి శిరంబు మూర్కొనియె నోలి కుమారు శిరోజపాళిఁ జెం
 దిన నవమాక్తికంబులగతిన్ ప్రమదాశ్రుకణమ్ము లొల్కుఁగన్.

87

వ. ఇట్లమ్మహివల్లభుండు ప్రమోదరసభరితాంతకరుణుండగుచుఁ గుమారు
 గారవింఛియాచార్యునకు ననేకమణిభూషణసువర్ణచేలుంబు లొసంగి పరితృప్తులగు
 వారలయాశీర్వచనంబులు గైకొని యనంతరంబ కుమారునకు ననన్యకన్యాసాధార
 ణమ్ములగు గుణసౌందర్యవిశేషమ్ములం బొలుపుదీపించు నొక్క రాజపుత్రికం
 బరిణయంబుగావించి పరీక్షితశుభలక్షణశోభితుండగు నతనివలన నాస్మీయ
 సామ్రాజ్యలక్ష్మి సురక్షిత యగుంగాక యనితలించి నిజపరికరంబులతో నతని
 రాజవీర్యంబున నభిషిక్తుంజేసి ప్రధానసామంతబలపరిజనభాండాగారంబులు మొద
 లగు నస్తాంగంబులతని వశంబుచేసి తన్నుం గృతార్థుంగా దలంచుచు నిర్భరుండై
 యుండె నతఁ,

88

కులశేఖరుడు రాజగుట

- కం. సాంద్రసుధాకరమగు మను
జేంద్రసుతాభ్యుదయమున మహీచక్రము ని
స్త్రందఫలవృద్ధిగనియెన్
జంద్రోదయవేళ నలరు జలనిధి వోలెన్. 89
- ఉ. సంతతసత్య దానగుణశాలి దృఢవ్రతనందనుండు కా
రాంతిక విద్వదార్య కవిరాజ సుఖప్రదుడై చతుస్సము
ద్రాంత వసుంధరాభరణ మాతృభూభారణమ్ము జేసె ది
గ్దంతి భుజంగరాజ కనకక్షితిభృత్కిటులన్ హసింపుచున్. 90
- చం. వనులు ఫలప్రవాళసుమవాసనలన్ దటిసీచయమ్ము గో
కనద బిసప్రసూన సవగంధ మనోహర తీర్థయుక్తి గో
ధనము వయఃప్రదోహనవిధానముచన్ ధర సస్యసంపదన్
దనరె దృఢవ్రతాత్మజుఁ డుదారత రాజ్యవిభూతి సంపదన్. 91
- చం. భుజబలశాలి యవ్విభుఁడు భూరిశ రాసన బాణధారియై
గజ రథ వాజి వీరభటగౌరవభీషణసైన్యబృంద ము
క్కజముగఁ గొల్పి జేగి పటుగర్వమహిపతికోటి నోర్చి ది
గ్విజయము జేసెఁ గీర్తిపదవీపహితాంబుధి సప్తకంబుగన్. 92
- సీ. ఆ ధనుర్ధరు ధాటి కంగరాజు చలించ
కర్ణాటవిభుఁ డిచ్చకంబు నెరపె
నాపుణ్యనకుఁ గామరూపభర్త ప్రయమ్ము
సేయ విదేహుండు సిగ్గువడియె
నావినోదికిఁ గుంతలాధీశ్వరుండు మ్రొక్క
కాశ్మీరపతి హితకారి యయ్యె
నాయజ్ఞరతుఁ గాశనాయకుండు భజింప
నాగి విద్యావరేణ్యుఁ డోటువడియె
నాబలాధ్యునకు మహారాష్ట్రరమణుండు
మ్రొక్క వరాటేంద్రుఁ డుక్కునెడియె

తే. పరగఁ బాంచాలపతి పద్మఫణితి నతని
వినుతినేయంగ గాంధారవిభుఁడు పఱచె
బలియులగు వారలిట్లులైన బలనిహీను
లేమిసేసెద రమ్మారవేంద్రు నెచట.

93

సీ. అతని సౌందర్యధుర్యతకు వసఃతుండు
బెడరి పట్టినకొమ్మ వడలఁడయ్యె
నతని విచారదక్షతకు దక్షుఁడు నాన
యెత్తి పంచినశల యెత్తఁడయ్యె
అతని మహాబలోన్నతికి భీతిలి మహా
బలుఁడు పాటిన కాలు నిలువఁడయ్యె
నతని ప్రతాపనలాభీలతకు శూలి
తివిరి మూసినకన్ను తెరువఁడయ్యె

94

తే. గీ. నతని శైలియెంత యాతని యల్లుడెంత
యాతని సుతుడెంత యాతనియశనమెంత
కాముడైనను రాజైన భీముడైన
గరళమైనను సరినెన్న గలరె కవులు

95

తే. గీ. అతని ధైర్యప్రతాపవిశ్రుతికి విముఠ
దంతివహ్నులు దలఁకి దిక్కుటలఁ జేరె
నవియె చిరధారుణీభర మాని మోచె
నవియె భయమంది మిన్నుల నాశ్రయించె.

96

సీ. తన సఖత్వము శారదాదేవి వాంఛింప
హాసీలవేణి పొమ్మంచుఁ బలికె
తన కుచాప్తత రాజతనగమ్ము గాంక్షింప
హాసతీనిలయ! పొమ్మంచుఁ బలికె
తన నేత్రముల మైత్రి ధవళాంబుజము వేడ
నలికులాకులమ పొమ్మంచుఁ బలికె

తే. గీ. తన సితచ్ఛాయ సరిసేయఁ దగినవారి
నెరను లెన్నంగఁదొడఁగె నా నృపవరేణ్యు
కీర్తిస్తీమంతినీమణి కేళినలువ
నవని కడద్రొక్కి వినువీధి కరుగునపుడు.

97

సీ. తెలిగన్నులకు మీను బెళుకు లెన్నినఁ జాలు
కలువరేకులఁ జెప్పవలె నటమ్మ !
మాటల కమృతంపు దేట లెన్నినఁ జాలు
కలికికోయిలఁ జెప్పవలె నటమ్మ !
తగు మోము చికిలియద్దము నెన్నుకొనఁ జాలు
వనజాతములఁ జెప్పవలె నటమ్మ !
గతులకు రాయంచగమన మెన్నినఁ జాలు
వారణయులఁ జెప్పవలె నటమ్మ !

తే. పాలఁతి వర్ణించు కవివరుల్ ప్రాద్దువోక
నిన్ని ద్రవ్వెద రనుచు దా నితరకాంతిఁ
గేలిగొను సమ్మహీనాథు కీర్తికాంత
ప్రాణసఖయైన మిన్నేటివడుచుఁ గాంచి.

98

చం. అడుగునఁ బుట్టితీపు దివియందు జనించినదాన నొట నే
పొడవని గంగ పల్క, వరపుంగవు కీర్తివధూటి పల్కు నొ
నడుగున నీవుపుట్టితివి హస్తతలమ్మునఁ బుట్టినట్టి నే
పొడవని యిట్లెసంగుదురు భూరి నభోంతరవీధి నిద్దఱున్.

99

కం. ధర విక్రమమునఁ గులశే
ఖర నృపతిం బోల్పు హృదయగతుల మహీపా
లుర వెదకివెదకి వేసరి
సరి కేసరి యొకటి యండ్రు సరనులు సభలన్.

100

కం. అని యతిశ యోక్తి రచనన్
వినుతింపన్ దగి సముద్రవేలావృతభూ
జనరక్షావరతంత్రత
నొనరెన్ ధరశేష్యుడు సమున్నతలీలన్.

101

వ. వెండియు నఖండసామ్రాజ్యలక్ష్మీ కటాక్షవీక్షణసంధుక్షిత ప్రతిక్షణా
భినవోదయవైఖరినివీక్షణోపగత నిజైశ్వర్యన్యూనతానుశయ సంక్షుబ్ధసహస్రాక్ష
సంతాపనిశ్వాసశ్వసనఘటనా నిశ్శేషిపరిశోషిత మకరంద పరిష్కాస నిజసుందరీపయో
ధరమిళితమందారమాలికావిరక్త మధువ్రతనికరపరివేష్టితాత్మీయమహోద్యాన మం
డలుండును, మండలాగ్రవిఘుంతుడకబళితవిరోధిరాజస్య యశశ్చంద్రికానిమిలనో
స్మిలన సంతాపితతదీయకాంతా సయనోపాంత విగళితసాంజనసలిలధారాప్రవాహ
తిమిరప్రసారనిరోధకనిజతురంగరింభాసంఘాతసంఘట్టనసముద్ధాతభూభాగారుణపరా
గరేఖామయూఖానుమిత నిరవసాన స్వప్రతాపతపనోదయ సంప్రీడితపద్మిని
బంధుండును, బంధుజననయనానందసంధాయక నిరంతరనిజకరతలవిముక్త దాన
ధారాసలిలవేణికా పరిప్లుతసమస్తమహివలయ సంచారసముదంచిత కీర్తిసీమంతిని
చరణపంకాంకిత దిక్కుంభికుంభమధ్యుండును, మధ్యమాసమహర్ణవ సముద్గీర్ణ
సంక్షోభ తిరస్కారకారణభూరిభరీభాంకారవశ్రవణసమయోపగతభయకుతూహల
భరితామిత్రమిత్ర సముదయుండును, దయారసలేశమాత్రయోగ పాత్రభూతార్ధి
సందోహమందిరాంగణప్రవేశిత దంతావళకపోలమదామోదానుభవామోదిత మధు
వ్రతమాలికారుంకారవాకర్ణనోత్సుకప్రాహూతికప్రశంసితనిజ్జదార్యగుణవిశేషుం
డును గౌతమజైమినిద్వైపాయనప్రభృతి ప్రణీతవివిధతంత్రాంతరాశయారుండతు
మేధాశాలి విబుధవృద్ధయాష్టాదసంధాయకుండునునగు నమ్మహీనాయకుండు మహా
నీయ కుడ్యవిరిచిత చిత్రపుత్రికాసౌందర్యావలోకన కుతూహలాయాతజనవిస్మయా
పాదకంబును, మణిఖచితశాతకుంభ స్తంభశోభావిభాసమానాభ్యంతరప్రదేశంబు
నగు సభామధ్యంబున విలాసినికరకమల చలద్వాలవ్యజన జనితమృదుపవనంబు
లొలయ విచిత్రసింహాసనాసీనుండై సచివసామంతపురోహితప్రభృతులగు ముఖ్య
జనంబులతోడసంభాషణంబులు నలుపుచుండె నంత.

102

వైష్ణవ యతి వచ్చుట

సీ. జడలుగట్టిన శిరోజుకేణి బాలార్క
కిరణాంకురమ్ములఁ గ్రేణిసేయ
భూషితశ్వేతోర్ధ్వపుండ్రరేఖలలోనఁ
బచరించు హరిద్రుచు లెసంగ

బహుతంత్రుకీలితపటమిత్యంతపా
 శిక పయోజాక్షమాలికలు గదల
 పుణ్యతీర్థోదకపూరితంబగు తిరు
 క్కావేరి వలకేలఁ గానుపింప

తే. గీ. భవ్యభుజపీఠి వ్రేలుచు దివ్యదేశ
 గమ్యమృదుతీర్థగుళికల కక్షపాల
 సారె నురియాడ శ్రీభక్తీనాథు లయఁగ
 నెసఁగ నొకయోగ శేఖరుం డెగుదెంచె.

103

ప. ఇట్లు చనుదెంచు యోగీంద్రు ననతిదూరంబునఁ గాంచి యారాజ
 కులావతంసం బిరుగడల నాందోళితవ్యజనదండపాణులగు సీమంతినీరత్నమ్ముల
 కరతలమ్మున వారింపుచుకాంచనపీఠమ్ముడిగ్గఁచుటికి నంభమంబున సభాసదులుం
 దాను నమ్మహానుభావు నెమర్కొనిఁ ప్రదక్షిణపూర్వకంబుగా సాష్టాంగదండ
 ప్రణామంబులాచరించి కనకాననంబున నునిచి తప్తకాంచనకలశానీతంబులగు
 పూతశీతలసలిలంబుల నమ్మహాత్ముచరణంబులు గడిగి తత్త్వోయంబులు శిరంబున
 నిడుకొని యథావిధిం బూజించి తదనుజ్ఞగైకొని తానును సమచితపీఠంబున
 సమాసీనుండై నిజఃకారకకారణాంకురకరంబు లమ్మహానీయమూర్తి ముఖమండ
 లంబునంబాలయఁ గఁంబులు ముకుళించి నవినయంబుగ నిట్లనియె.

104

ఉ. ఏయెడ నుండి మీర లిపు డిం దరుదెంచితిరయ్య! మున్ను నేఁ
 జేయు తపమ్ము లన్నియును సిద్ధివహించె రమామనోహర
 శ్రీయుతదివ్యమూర్తి మదిఁ జేర్చి భజించు మహానుభావు లే
 చాయకు ఎచ్చినన్ గలువసంఘము వాయుట తథ్య మెన్నఁగన్.

105

కం. మది మిమ్ముగొలుచుటకు న
 మృదముచ భావింప నాడఁబోయిన తీర్థం
 బెమరుకొనునట్లు మీ రి
 య్యదనున విచ్చేసితిరి కృతార్థుడ నైతిన్.

106

మ. భవదావానలకాలమేఘము వివత్పాథోధిపోతమ్ము దుః
 ఖవిపాభీలభుజంగబర్హిణము మాఘ్యగ్రావదంభోళి దు
 ర్వ్యవసాయాంధతమఃపతంగకిరణవ్రాతంబు, తాపత్రయా
 నవిధారణ్యకుతారధార భవదీయోలాభ మెవ్వారికిన్.

107

కం. సంస్కృతివివినము వెడలగ
సంసారణబెట్టు దొరకు జడులకు భగవ
త్సంస్కృతియులకు యుష్మ
త్సంస్కరము లేకయున్న భవ్యవిచారా:

108

వ. కావునఁ బుణ్యపాపశలము లెట్టివానికి ననుభవించువదియుండు నెట్టి
వానికి మోక్షము దొరకొను నదియునుగాక నాకుం గాలక్షేపము సేయు నదు
పాయము నెఱింగింపవలయునని ప్రార్థించిరం బ్రీతుండై యమ్మునిండు
సరేంద్రునింజూచి యిట్లనియె.

109

రాజు ప్రశ్నములకు యతి యుత్తరము

సీ. నినువుఁ బ్రాయమునఁ జెన్నెనగు నారాయణ
ద్వయమంత్రవర్ణసంతతులు గాంచె
చుంచు బెంచిననాఁడె మంచు ద్రుంచిన వేల్పు
కొలము సామి భజించు నెల వెఱింగె
గరిడి ద్రొక్కిననాఁడె గర్వాంధపరివంధి
కంధికి మంఢాదికరణిఁ దోచె
నటుత జన్నిదమూఁదినప్పుడె తోలుపల్కు
కొనలఁ దోచిన తత్త్వమునఁ బెనంగె

తే. గీ. కర్ణ సనాగ్రభుజబుద్ధికాశలములు
వర్ణనీయములయ్యె నవ్వలనుగాంచి
కాంచుగాకేమి సిరినెడఁ గాంచు విభుని
కఠరత్నంబు పుట్టుచు గాంచుకతన.

110

వ. ఇట్టి నీవు పతత్త్వవిచారపరుండవగుట యాశ్చర్యముకాదు కావున
నీవడిగినప్రశ్నవచనంబులకు నుత్తరములు సెప్పెద నాకర్ణింపుము.

111

సీ. ఓనర నేబదికోట్ల యోజనములు గర్భ
గోళము దళ మొకకోటి యోజ
నంబులు గలిగి వర్ణ్యంబై హిరణ్మయాం
డంబు దీపించు నున్నతిఁ దనర్చు

నయ్యండమునకు జలానలానిలవియత్పిభృతి

సప్తావృతి ప్రతిభ దనరు

భువి యాదిగా సప్తభువనవర్ణంతమ్ము

దగ నూర్ధ్వలోకసప్తకము వెలయు

తే. గీ. వతలవితలాదిసంజ్ఞల సమరి క్రింద
జగము లొకయేడుగలపు విశాలలీల
నిమ భువిదక్క దక్కిన పొందువట్లు
పుణ్యపరిపాకలభ్యముల్ భూపరేణ్య!

112

వ. ఇంక భూలోకవిశేషమ్ము పరిపాటి నెఱింగించెద.

113

కం. జంబూద్వీపము విస్తీ

ర్ణంబై యొకలక్షయోజనంబుల దగు దీ

నిం బరివేష్టించిన లవ

ణాంబుధికిన్ మాన మదియె యవసీనాథా!

114

వ. ఇత్తైఱంగునఁ బ్లతొదిద్వీపంబులేడుచు నైక్షవప్రభృతినముద్రసప్త
కంబు నొండొంటికిఁ ద్విగుణితయోజనవిస్తీర్ణంబులై విలసిల్లుచుండ సముద్రద్వీప
పరిమితమహీవలయంబునకునినుమడియగుచు పిపీలికామశకమక్షికాదివిరహితంబును
విబుధవిహారయోగ్యంబునునగు సువర్ణభూమి తేజరిల్లుచుండుమఱియును.

115

తే. గీ. అంతమీఁదట జక్రవాళాచలంబు

వసేడిపుడమికిఁ బెనుకోల పగిది నెనఁగు

నవల మిహిరాంశుజాలమ్ము లడర వదియె

బంధురాంధతమఃపుంజపంజరమ్ము

116

శా. సంబద్ధోరుతరప్రకాండనిచయచ్చన్నాంబరప్రోలన

జ్జంబూభూజవతత్ఫలప్రజరసప్రావస్రవంతీతటి

జంబాలోజ్వలహేమకాంతిపిహితాశాకోణమై యుండుటన్

జంబూద్వీప మనంగఁ బెంపెనఁగు భాస్వల్లీల శోభిల్లుచున్.

117

కం. ఈజంబూద్వీపంబున
నోజక నవఖండములు సముజ్జ్వలలీలక
రాజిల్లు సంచు నెన్నిది
తేజోవిలసితము లగుచు వీపించు నృపా. 118

తే. గీ. ద్వీపపటభూమిఁ దిరిగెను పుణ్యాత్ము
లాఁకలియును దప్పి యలఁత ముదిమి
దెవులులేక నెవుడు తెలివొంది యుండును
రవ్వఖండవాసు లట్టివారు. 119

వ. మఱియును. 120

మ. నిరవద్యాచ్యుతలోకలోలుపనుధీనిశ్రేణి కాండ, మా
దరణీయాతిథికల్పకాండము వినూత్నశ్రీకరండమ్ము ని
ర్జరభాగాశనపూర్ణభాండము, త్రివర్గసేచుకొండమ్ము దా
నతాత్మామృతఖండ మీభరతఖండం బొప్పు భూవల్లభా! 121

వ. మఱియు నిట్లున్నానతపోయజ్ఞవనసభూషణాన్నప్రదానాదిసుకర్మంబుల
వలన స్వర్గాదిపుణ్యలోకప్రాప్తియు బ్రహ్మహననసుజనతీరస్కరణవరధనవరదారాద్య
వహరణ మృషావాదప్రముఖ దుష్కర్మంబులవలన నిరయఃసాగుంబును సిద్ధించు
స్వర్గనరకాదినంబంధంబులు జీవులకు స్వకర్మఫలభోగైకవినాశ్యంబులు కావునన్
బునర్జననకారణంబులైయుండు భగవన్నాయానిరుద్ధులగు బద్ధజనంబులు కామాది
గుణవికారమ్ములం జేసికదా గదాధరు నారాధింపంజాలరు జాలరి జాలకంబునం
బొదివి జలచరంబుల నిరోధించు చందంబున నప్పరమపురుషుండు నిజమాయావిశే
షమ్మువలనం జీవులం జిక్కువఱచుచుండు మనుజుసమూహంబు ధనదారపుత్ర
క్షేత్రాభిమానంబులను తిమివక్రఘభుజంగంబుల నతిభయంకరంబగు సంసారసము
ద్రంబునంబడి మునుంగుచుండు. భగవత్క్రిడాపరికరంబును గుణత్రయాన్వితంబును
నగు ప్రకృతివలనంబుట్టి మహత్తత్త్వంబున నగు సహంకారంబువలన నయ్యెడు
శబ్దస్పృశ్యాదితన్మాత్రలం బ్రభూతంబులగు గగనాదిభూతంబుల మేళనంబునంజేసి
యీశరీరంబులు శరీరులకు భోగభాజనంబులగుచుండు. పూర్వపూర్వజనావసరసము
త్పాదితనానావిధకర్మఫలానుభవజనితవాసనావిశేషంబులవలన బహిరింద్రియోపకర
ణంబులను మనోబుద్ధ్యాదులుపెక్కుత్రోవలం ద్రొక్కింపుచుండు. నప్పరమేశ్వరుండే

తత్ప్రపంచంబునకు నుదయస్థితివిలయకారణమ్ములైన రజస్సత్వతమోగుణమ్ముల
 నాశ్రయించి వాసుదేవాదిపూర్వాభేదమ్ములను రామకృష్ణాద్యవతారవిశేషంబులను
 వినోదంబునబులుపుచుండు నింకపునరావృత్తిరహితంబగు సర్వరమపురుషు పరమసాక్షి
 బునకుఁ జేరుచుపాయమ్ములు కర్మజ్ఞానభక్తిప్రపత్తియోగమ్ములను సభిధానమ్ములుఁ
 జతుర్విధంబులని యార్యులవలన వినంబడు, నవి యెయ్యవియంచేసి శ్రీవిష్ణుమందిర
 నిర్మాణ తదీయసమ్మాజ్ఞన దీపారోపణ మాల్యసమర్పణాదికంబును పంకజోదర
 కైంకర్యరూప తపోదానయాగాధ్యయనవసతటాకాదినిర్వర్తనంబులను క్రియావిశే
 షంబుల ననునది కర్మయోగంబనంబడు, నట్టిది జనకమహీపతివ్రభృతులయందు
 ప్రఖ్యాతంబయ్యె స్వస్వరూపపరస్వరూపవిరోధిస్వరూప వ్రభృతివిషయకంబైన
 యథాబోధంబు జ్ఞానయోగంబనంబడు, నట్టిదినారదాదిమహామునులయందు విశుతం
 బగుచుండు విజ్ఞానపరిణతంబుచు సత్త్వగుణాతిరేకోపగతపులకాంకుర బాష్పగద్గదస్వర
 వికారాదిగుణవిలసితంబును విచ్చిత్తివిరహితంబునునగు భగవద్విషయప్రేమవిశేషంబు
 భక్తియోగంబనంబడు, నది ప్రహ్లాదవ్రభృతులయందుఁ బ్రసిద్ధంబయ్యె నింకఁ
 దృప్తప్రపత్తియు నార్తప్రపత్తియుననన్ బ్రపత్తియోగంబు ద్వివిధంబై యుండు
 ముకుందభక్తిపరిపాకంబువలన దేహదేశకాలాదుల వైరాగ్యంబువలనను నిత్య
 యుక్తంబులగు తాపత్రయజనితమఃఖమ్మువలన నసహిష్ణుతంజేసి విష్ణుదేవునిం గూర్చి
 యాక్రోశించునది యార్తప్రపత్తియనంబును నది గజేంద్రముఖ్యులయందు విఖ్యాతం
 బయ్యె నింక నాచార్యకృపాలబ్ధంబులగు పంచసంస్కారంబులవలనం బవిత్రిత
 గాత్రుండగుచుఁ దదుపదిష్టతత్త్వజ్ఞానవిశేషవిశదీకృతాంతఃకరణంబై స్వపార
 తంత్ర్యంబును భగవత్స్వతంత్రతయు నెఱింగి యాశేషతల్పునకు శేషభూతుం
 డును బరమభాగవతసేవానిరతుండును నగుచు గృహస్థుండయ్యును సుహృత్కృత
 పుత్రక్షేత్రారామపశుప్రముఖంబులను ధనంబులయందు మమత్వమ్మువిడిచి యర
 విందసభవ భవేంద్రసంకప్రముఖ వర్ణసీయంబులగు నయ్యంబుజేక్షణు దివ్యరూప
 దివ్యగుణ దివ్యగుహిమైశ్వర్యంబులు మనంబులం దలంచి పులకితశరీరుండగుచు
 మోక్షవర్చంతంబు కాలక్షేపంబునేయునది తృప్తప్రపత్తియనంబును, నట్టిది వశిష్ఠపరా
 శరశౌనకవ్యాసాది ముఖులయందును బ్రియవ్రతోత్తానసుత ధ్రువ నాభి వైస్వ
 రుక్కాంగదాంబరీష వ్రభృతిరాజముఖ్యులయందును సుప్రసిద్ధంబయ్యె నదియట్లుండఁ
 గారణజన్ములగు మీపంటియుత్తమపురుషుల కీధర్మంబులు సులభంబులైయుండు

నదియునుంగాక శరవాచకశబ్దంబులకు శరీరివర్యంతథావనంబుగలదు కావున జగచ్చ
రీరుండగు నప్పుడుపోతముండు సకలశబ్దవాచ్యుండగు నైనను విష్ణునారాయణ
వాసుదేవాదిదివ్యనామంబులతనియందు ముఖ్యవృత్తిం బ్రవర్తించుటంజేసి తదాత్మ
కంబయినమంత్రంబులు ప్రపన్నులకు నవశ్యానుసంధేయంబులని వేదవాచంబుల వినం
బును నదియునుంగాక భవజ్జనసమయంబున దృఢవ్రతకాంతానిశాంతంబునకుం
జరుదెంచి సూత్రవతీకాంతంజేకాంతంబున శ్రీమన్నారాయణదివ్యమంత్రంబు నీకు
నుపదేశించుటంజేసి మున్న కృతార్థుండవై యున్నవాడనైనను సంధుక్తితమోక్ష
లక్ష్మీవ్రతీక్ష్మితులగు విచక్షణులకుననంతశయను ననంతగుణకథనశ్రవణంబులం
గాలయావనంబు సేయవలయుంగావున భాగవతకులావతంసంబ ! నీవునుం దొల్లిబృం
దారకబృందసంప్రార్థితుండై గోవిందుడు రావణదధార్థంబుగా దశరథనుతుండై
యుదయించి చేయుకార్యంబులువల్లీకసంభవుండు శ్రీరామాయణంబను సభిధానంబిడి
రచియించు నితిహాసంబుపరమపవిత్రంబును నిహపరసౌఖ్యసంధాయకంబును నగుటం
జేసి యావ్రబంధంబు శ్రీవైష్ణవసన్నిధానంబున గాలక్షేపంబుసేయునదియని యాదే
శించిన నా ధరాభారధోరేయుండు రోమాంచకంచుకితశరీరుండును ప్రమోదబాష్ప
సలిలసంసిక్తకిపోలయుగళుండునునగుచు నమ్మనివరునకుం బునకిపునఃప్రణామంబు
లాచరించి యంజలిపుటంబు ఫాలితటంబునం బ్రస్తుటంబు గావింపుచు నిల్లనియె. 122

చం. యతివర పంక్తికంతుడు సురావళి నెట్లుజయించె వార లే
గతి హరిఁగొంచి వేడిరి జగన్నుతుండేమనియానతిచ్చె ను
శ్రితహితవృత్తిః దా నవతరించి విరించివరానుభావగ
ర్వితులగు దైత్యముఖ్యుల హరించిన చందమెఱుంగఁ బల్కువే! 123

కం. సారములు సాధునిచయా .
ధారములు నిశాటహృద్విదారములు మహా
దారములు మోక్షలక్ష్మీ
హారములు రమాధివతి విహారములరయన్. 124

కం. కావున శ్రీహరిచరితము
పావనము శుభాన్వితమ్ము ప్రచుదం బెఱుగన్
నీవలనన్ వినవలె నని
భూవరుఁ డరింప యోగిపుంగవుఁ డనియెన్. 125

సీ. వినవయ్య ! విశ్రవస్తనయులు రావణ
 కుంభకర్ణులు జగత్తోభ మెసంగ
 నవ్విరించి సుజించి యతిఘోరమును తపం
 బాచరించిన మెచ్చి యవ్విధాత
 సురక్షైత్యనాగకిన్నరయక్షముఖుల
 వలన నొప్పమిలేని వరము లొసంగె
 నది కారణమున దుర్మదగర్వమర్వార
 సంరంభుడై దిగీశ్వరుల దొడరి

తే. నొడిచె సగధారి మృగధారి నోటువటచె
 నణచె నరభోజి హరవాజి నపహరించె
 తటిమె ధనరాజు దినరాజు దర్పమణచె
 గలిచె నలకీలి వలకీలి కేలిగతుల.

126

కం. అంత నిరంతరరోషము
 రంతోగ్రబలేంద్రజద్భుజాకాంతుండై
 వంతబడవలసె నమరా
 త్యంతీనుండైన ధవళదంతీశునకున్.

127

స్రగ్ధర. మదవదైత్యేంద్రరక్తాంబకచలసచలస్థంజులస్వర్గలక్ష్మీ
 పదమంజీరారవోజ్జ్వలభణిత ననుమితాపద్యయుల్ దివ్యలాత్మా
 స్పదకాంతారంబు డాయంజనంగ బెదరి కంజస్థసింహాఘ మంఘ్రి
 స్యదసీర్యద్ధావమై విచ్చలవిడి విబుధస్థానముల్ జేరు నోలిన్.

128

మహాస్రగ్ధర. తూలెన్ గైలాసమత్యద్భుతశిఖరశిఖాందోశనధ్వానకువ్య
 ద్వాన్వళీనిశ్వాసధూమవ్యతికరకుహనావారిద్రభాంతచేతః
 ఖేలత్తద్భర్తి కేకాశృతగుహపదకేకిప్రతిధ్వానమై డ
 రాపాలీధానేక లోకోద్యమ దశవదనోద్యద్భుజోత్సాహశక్తిన్.

129

ఆ.వె. అమరు లలిగి వరప్రాణి సమరు లలిగి
నిశితవత్రిదశద్వేషి నిశితవత్రి
గతులఁ గఱచిన హాసవత్రిగతులఁ గఱచి
వర చిరంతనహాసమై పఱచింతు.

130

తే. ఇంచుకించుకనడియైన నందితాస్త్ర
సంచమాభీలశౌర్య సక్తచరేంద్రు
నొంచుటకుఁ జాల కనురులు సంచలించి
యొచరాతింపంచమే లంచుజపిరి.

131

వ. ఇట్లే తెంచి విరించిగాంచి దుష్ప్రణామమ్ము లాచరించిన సుపర్వుల
పరిత్రాంతి నిశీక్షించి యశుకు వారలతో నిట్లనియె.

132

సీ. వింతగౌరుల మేలుబంతి నీచాదంతి
యేనొంతి జొచ్చె నహిప్రభేది!
నిక్కి నైరులఁద్రొక్కు సేపోతుజక్కి యే
చక్కి జక్కెనొ విభాస్వత్కుమార!
పసలేని విసివి నీమొసలి దాముసలియై
మసలెనొ జలధిసామాజ్యధున్య!
కొంక దిజ్జగతి నిశ్శంక నీజంక యే
వంక జంకెనొ గంధవహనశాలి!

తే.గీ. వాహనము లాయుధమ్ములు నదలి యలసి
సాలసి యేతెంచితిరి దశాస్యునకు నేము
వరము లిచ్చుటెఱింగియు వానితోడ
కయ్యమున కియ్యకొనరు గదయ్య! మీరు.

133

వ. అనినం ద్రిదశపతులాభాషాపతితో నిట్లనిరి.

134

తే. గీ. ఇంటిముంగిట నుండనీకగచియెగచి
యనునబూతంబు వెను వెంట నంటి తఱుమ
వచ్చుటయకాని వానితో వైరమెత్తి
పోరొనర్పంగఁ దరమె యెవ్వారి కైన!

135

కం. పెనువేటగిబ్బ కొమ్ముల
కొనలకుఁ బదనిచ్చి విడుచుకొమరున మీరా
దనుజులకు వరములొసఁగిన
గినిసి యతనిఁ దొడరవశమె! గీర్వాసులకున్.

136

వ. అనివలికిన వారలవసుకులకుఁ జిత్తమ్ముచేం గనికరమ్మువాడమి
పద్మసంభవుండు పాకశాసన పాపక పరేతవతి ఫలభోజన పాశధర పవన పౌలస్త్య
పార్వతీవతులఁ దోడ్కొని పాలకడలివట్టునకుం జని యొక్క శుచిప్రదేశంబున
గానీనులై నియమితేంద్రియవ్యాపారులగుచు శ్రీహరి నారాధించుచున్నయెడ. 137

సీ. మొలకలెత్తెడునవ్వు ముఖసుధాకరునిపై
సవచంద్రికాసమున్నతి నెసంగ
సమకొన్న కరుణారసమ్ము కన్దమ్ముల
మకరందబిందుసంపద వహింప
పాలుపొందు కలుములబోటి వక్షుకీటి
తగు రత్న రేఖావిధమ్ము చాల్చి
విలసిల్లుదరచక్రములు భుజోదయశృంగ
ములక్రేవఁ జంద్రాకరకలనఁ బెనువ

తే లలితపీతాంబరము గాత్రజలధరమున
మించు క్రొమ్మించుతెఱఁగున మెఱుపులీన
చటులఖగరాజ పక్షుఁడోషము లెసంగ
శౌరి విచ్చేసె నిర్జరేశ్వరుల కడకు.

138

వ. ఇతైఱింగున మొదలిచదువుల తుదలంబొదలు కలిమిచెలి మగనియాపు
చవి చూపులంగ్రోలుచు నొండెఱుంగక యొక్కింత తడవూరకుండి యంతఁడెలివి
గైకొని యమ్మహాపురుషునిం గాంచి.

39

చం. సనకసనందనాదిమునిసన్నతపాదసరోరుహాయ, స
జ్జనవివదంధకారదివసప్రభవే, కమలాలయాఘన
స్తనతటకుంకుమారుణవిలాససముజ్జ్వలవక్షసే, సుహృ
ద్గీనయవిదే సమోభగవతే భవతే! యనిమొక్కి రందఱున్.

140

మ. అపు డద్దేవరేఁబ్బ లాత్మనిటలప్రాంతమ్ములం జేర్చువా
ణిపుటంబుల్ విలసిల్లె రావణభుజాన్వీతజ్వలచ్చంద్రహా
సపటుక్షేపనిరీక్షణోదితమహాసంతాపము జెందు డెం
దపుఁ గెందమ్ములచంద మచ్యుతునిచెంతం దెల్పునట్లాల్పుగన్. 141

కం. చతురానువమోక్తల న
చ్చతురాననుఁ డాత్మవినయసంభ్రతఁడై న
న్నతి గావించిరి శంకర
శతమన్యుప్రభృతులును వచస్సురితులుగన్. 142

చం. జయజయ ! భక్తలోకహరిచందన ! నందనునందవత్రి రా
క్షయవిజయాదినిత్యపరిషడ్భజనీయనిజస్వరూప ! దు
ష్టయదనుజాటవీడవధనంజయ ! వేదశిరస్సస్థి
శయితమరాళ ! కాననగజశ్రమమోచన ! పద్మలోచనా ! 143

సీ. సదముల భవబంధచయముబాపెను వ్రాఁక
పదములందు జనించి బయలువ్రాక
యొడలిపైఁ దెలిచాయ కడలఁజమ్మెడి చిల్వ
కడలిపై నునుపాన్పుకరణి గొల్వ
కరమునందు సువర్ణకమలమూఁదిన చాన
యురమునందు వసించి యొప్పుఁబూస
శ్రుతులందు నుతులఁ బేర్కొన్నచిల్వలగొంగ
గతులందు వైభవోన్నతి నెసంగ

తే.గీ. సతివిచిత్రప్రభావాభిమతవిలాస
భాసురోదారచరిత మేర్పడిన నిన్ను
సన్నుతింతుము రక్షితసకలభవన !
జంగమస్థావరప్రాణి చక్రప్రాణి. 144

ఉ. కాదనరాదు కాదు శిఖ శంధి నడంచు భవత్ప్రీతాపమున్
గాదనరాదు కాదు ఘటి కాశ్యపి బూన్పుమహోపకారమున్
గాదనరాదు కాదు ఘనుకాంతి నడంచుతనూవిలాసమున్
నీదువిహారముల్ దెలియ నేరరుగా విధిముఖ్య లీశ్వరా! 145

కం. అనుచు జతుర్ముఖుఁ డీక్రియఁ
దను నువనవదర్ధగతులఁ దగ వినుతింపనే
విని పద్మలోచనుఁడు కృప
నెనయు మనోవృత్తి దెలియఁటని పలికెన్. 146

ఉ. ఏమి హిరణ్యగచ్ఛ! పనియేమి కచీశ్వర! వహ్నివారిధి
న్యామిమహాత్మ్యే బేదితప్రభుచంద్రములార! మీర లే
మేముకదా భయఁ బడరి యిట్లుచుదెంచుట వంక్రంధరో
హ్వామభవావిప్రంభణవిధానము నై పకనో! తలంపగన్. 147

కం. పోరి యిట్లు లాసలేచ్చిన
నరిసిజగత్కుం విపులసంతోషాంధిఁ
కరణుండై శ్రుదుహూతుం
గరచుల్లాసమున నైగగాఁ గనులిపెన్. 148

శ్రీమన్నారాయణనితో నింద్రుఁడు తనపాట్లు చెప్పికొనుట

తె. గీ. శిశికలాపాగ్రమేచకశ్రీ నెసంగు
లోచనసహస్ర మమ్రేఘమేచకాంగు
మోముచందురుపైఁ బర్వ మ్రొమ్మిలిడుచుఁ
జేరి వృత్రారి తమకత చెప్పఁదొడఁగె. 149

కం. ఆ నువమభుజశౌర్యమునన్
ముచు జగముల నేచు రావణుండుతివస్సం
జనితబలమ్ములఁ గ్రమ్ముట
వనరుహసంభవుని వలన వరములు వడసెన్. 150

కం. రక్కునులజేడు తన పే
రుక్కున బలి గెలువఁబోయె నోహో! తన యూ
రెక్కడ! సుతలం బెక్కడ!
నక్కడ మగుచున్న దిప్పుడది మదిఁ దలఁపన్. 151

సీ. సాలయ నెల్లడఁ ద్రిప్పి నురభిఁ గ్రొక్కెరత్రాళ్ళ
 ప్రుక్కజేసిరి పాలుగ్రోల ననుచుఁ
 దటిమి యైరావతదంతిదంతమ్ములు
 పెకలఁదీసిరి వాలుబిడులకనుచు
 ననయులై పారిజాతాద్రిద్రు శాఖల
 విఱుగఁద్రొక్కిరి మంచివిరులటంచు
 బలిమి రంభాదికాంతల వయ్యెదలు పట్టి
 తలఁగఁజేసిరి కేళికలకు ననుచు

తె.గీ. ననురు లిబ్బంగి వికచకల్పారకమల
 తైరవస్సారసారభోద్ధారిపుణ్య
 వారిశోభిత గగనస్రవంతి జోచ్చి
 కనటుగల్పిరి మేనులు గడిగి కడిగి.

152

తే. పరమలందిన యప్పుడ సరవి నాతఁ
 డమరకాంతలఁ జెఱగొందు ననుచుఁబలికె
 నాది నిదించెప్పవలయు నాహా! నిశాట
 కపటకృతి బుద్ధి కొకపాదు గలుగసేదు.

153

సీ. దనుజేంద్రుసంధికై త్వష్ట సంఘఘటింప
 నతని స్వహర్ష్యనిర్మితికిఁ జొనిపె
 నడలక సంత వైశ్వానరుఁబుత్రైర
 నతనిఁ బాకక్రియాన్వితునిఁజేసె
 పనిదప్పెనని సమీరునిఁ బంప నతని శు
 ధాంతకేళీశ్రమం బణంప నునిచె
 మానక విధుని సన్మానించి పంచిన
 నతని నుద్వానానుగతిని నిలిపె

తే. మన బృహస్పతి నర్ధించి పనుప నతనిఁ
 గాంచి శుక్రంకు సుతులతోఁ గవసి పలుగు
 రాల వైచుచుఁ దటిమినఁ జాలుననుచుఁ
 బుడమి యద్రువంగఁ బఱుతెంచి పురమునాచ్చె.

154

- ఉ. అక్షతవార్ధి జ్యోధవశాశ్వము నెక్కి జయంతుఁ డేగ, ధూ
మ్రాక్షుఁడు దాడిమైఁ జూచుచు నాతనిఁ ద్రోచి హరిన్ హరింప, నా
రాక్షసుఁ దాఁకనోడిరి సురప్రభులట్లు నె పో జమీ! రమా
ధ్యక్ష! మదూర్వశీవచనహాసవిలాసము లాఁగకుండినన్. 155
- తె. శంభుఁ డటవచ్చి వెలిగిడి గొనియె మొదల
దాని విడిపింప నశ్వరత్నమ్ముఁ బొదివె
దాని విడిపింప వెండియు దానిఁ బొదివె
చూచు వేల్పులపాటు కా స్తుభపభూష! 156
- కం. తిలలి దశాన్యు డెక్కుఁ భదంతము కుయ్యిడఁగాఁ బెకల్పె దా
నపవతినూతి నన్నగి రణమ్మున గెల్చి మదంబెలర్చ న
య్యపినయ్యఁ డింద్రజేతి యను నాఖ్యవహించె నికేమిసేయుదున్
నవసినదంటికె విమతనామకృతంబగు కింవదంటికె. 157
- చం. దనుజుఁడు మేనకాది సుతామరసాక్షులఁ బిల్వబంచి పే
ర్చిన మధుపానజ్యౌభణముచే దశవక్త్రములన్ గడంగి చుం
బనగతులన్ దడీయతనుపార్శ్వములన్ బలుగంట్లు సేయఁ గా
ర్కొనియెడు భీతి వానియిలుద్రొక్కరు క్రమ్మట నెన్ని చెప్పినన్. 158
- కం. అందుకు మావెల్లెనుఁగు
బందియ వెట్టించినాఁడు పాపరతుం డీ
చండమ్మున బృందారక
బృందము త్రిదివమున నిలువరింపఁగ గలఁడే! 159
- కం. వీరు వినుఁడు నమబిల్చున్
వీరుఁడు రక్కసుఁడు మేషవృషణ! యహల్యా
జార! యనుచు నింద్రసునా
సీరాఖ్యులు నుడువ డవహసింపుచు సభలోన్. 160
- కం. ఆయనర మరుత్తుని యా
గాయతనముఁ జెఱువఁదలంచి యత్కుఁగ్రుండై

దాయగ భీతిలు సురలకు

వాయున కృకలాస రూపవై భవ మమరెన్.

161

ఉ. రాజులు దైత్యరాజునకు రాజు భయంపడె రాజరాజు నీ
రాజన మిచ్చె దక్షిణపురాజు ప్రదక్షిణ మాచరించె వా
రాజు వణంకె డొకె ఫణిరాజు హరీ! యిక నేమి యే మరు
దాజనె కాదె రాజపదరాజికి నోటమి గల్గె నేటికి.

162

బంధుర. అమృతము ద్రావుదు రమరులు సుఖులని యందురు పామరులౌటఁ జూచి!
విమత నిశాచర వీర శిలీముఖ విక్షుపితాఠిగకులై విబుధుల్
నెచుకుదు రద్రగుహంగహనోదర నిర్వృథనాంతరముల్ గతిగా
కమలవిలోచన! విబుధవివర్యయశార్య మవార్యమె! జేవకున్.

163

తే. వేయు నేటికి దనుజదుర్విషహసుర్వి
లాసదుష్టక్రియాపఃకిలమ్ములైన
నెలపు వీక్షింపఁ జనరు వేయులు ముకుంద!
నిన్నె కొలిచెద మిచ్చోట నిలుచు కృపను.

164

వ. అని విన్నవించు సురలను సురేంద్రుఁడొ జూచి కృపావిస్మయంబులు
మనంబున బెనంగొన హరి యిట్లనియె.

165

అథయ ప్రదానము

కం. శుభమగు వెరవకుఁడిక మీ
కథయ మ్మిచ్చెద నిశాచరాధీశ్వరునిక
బ్రభచెడఁ దురుమాడెద ము
న్నిభరాజుం బ్రోచు తెలుంగరే! సురలారా!

166

వ. అనుచు గోవిందుఁ డందఱుం దప్పకచూచి మీమీయంశంబులం
గీతవతులం బుడమిం బొడమునట్లు గావింపవలయునని యానతిచ్చి విరించి నూటడించి,
రుద్రు నుల్లాసామృతసముద్రునిం జేసి, పురందరు నానందకందళితహృదయారవిదుం
గావించి, తక్కటి బృందారకుల నందఱు బ్రయంబంద మందమందసల్లాపమ్ముల
ననూనయించి వారల వీడుకొల్పి యంతర్హితండయ్యె మఱియును.

167

- ఉ. అంత నిగంత రాదరిత హంసరథాదినువర్వసంచయ
స్వాంతుః డుదారనద్గుణనిశాంతుః డు శాంతజనాంతరంగవి
శ్రాంతుః డు పుణ్యకాననవసంతకుః డనంతుః డు కోసలావనీ
కాంతుని కాంత నెమ్మొగము కాంతినహింప జనించు వేడుకకా. 168
- సీ. పరిపంథితస్త్రసంపాతవారణవజ్ర
వృషరమ్ములు భద్రకుంజరమ్ములు
ఉరుతరోత్సేధమంధరకుభృచ్చిఖరాభి
నంజనంబులు ఘనస్యందనమ్ములు
నశులరింఖావిలంఘితతతాహితపురీ
కూటకంబులు నటదోటకమ్ములు
గణనీయబిరుదోగ్రరణరంగభూతలో
ద్వైతనృతార్థుల్ వీరభటులు
- తే. బలసి తరుగొల్వ గల్వలచెలిమికాని
కలిమి నలమిన సస్యమ్ము కరణి ధరణి
విరులు వరులందు, జనులందు సిరులు గమన
నెనఁగె దశరథభూపాలుఁ డేలునపుడు. 169
- కం. అతఁ డసపత్యతఁ బాయఁగఁ
జతురగతిన్ ఋశ్యశృంగు సాహాయ్యమునన్
గ్రతు వాచరించి విప్ర
వ్రతతికి గోభూహిరణ్యరత్నము లొనఁగెన్. 170
- తే. మెఱయు గౌసల్య కైక సుమిత్ర లనెడి
రాజసతులకుఁ గ్రమమున రామభరతు
లోలి లక్షణశత్రుఘ్ను లుదితులైరి
మంత్రపాయస భాగ సంబంధకలన. 171
- సీ. మురువందు చిన్నారిమోము కస్తూరిబొట్టు
శశిబింబలాంఛనచ్చవి ఎహింపఁ
దళుకు కెంజాయ కన్నులపై కనీనకల్
తమ్మిరేకుల తేటి యెమ్మె నెరప

పొలుచు గెమ్మొవిపైఁ గళలీను పలుగొనల్
చివురుపై మొగ్గల చెఱువుదాల్చు
మెలఁపు చెక్కుల నవ్వుతెలివి యద్దములపై
చికిలి నిగ్గులఁబంపు చెలిమఁజెంప

తే. గీ. మణిరుదిరకింకిణీమణుమరవంబు

లుల్లసిల బాలలీలలఁ దల్లిమ్రోలఁ
జెలఁగు రఘురాము నెలమి నీక్రించు పౌర
జనములకు నేత్రలాభమ్ము సఫలమయ్యె.

172

కం. మఱచి మరునొకనిఁ బిల్తురె

మఱి నూర్వర వలయు రూపమహిమ నతనికిన్
దఱచి విధు నెన్నవచ్చునె
మఱి నూర్వర వలయు రససమంచితరుచికిన్.

173

కం. ఆటలవేళనె దోర్బల

పాటవ మెల్లరు భజింపఁ బటువిశిఖమునన్
కాటుకప్రోవుం బోలిన
తాటకఁ బడనేసె గాధితనయుం డలరన్.

174

ఉ. భేదరులై నిశాచరులు కిల్చిపవృత్తి మునిప్రణీత యా
గాచరణాంతరాయకరు లాట వెసంగని వారి ఘోరనా
రాచవరంపరం బొలుపఱుం దునుమాడి కువాచు నీచు మా
రీచుఁ బయోధివీచికల క్రేవలఁ ద్రోచె మరుచ్చరమ్మునన్.

175

సీ. వదనరోరుహరజివటలైకలేశాను

భూతిచే నొగి రాతి నాతిఁజేసె
కరపల్లవాగ్రప్రకర్షణకర్షణ
పెలుచే హరువిల్లుఁ బొలుచేసె
ప్రకటవై భవముచే సకలాస్త్రదేవతా
ప్రతతుల నిజదాస్యరతులఁ జేసె
మృదురూపమహిమచే మిథిలేంద్రకన్యాల
లామంబు దనకు నిల్లాలిఁ జేసె

తే. గీ. బలసమగ్రత నదిరించు భార్గవనకుఁ

దనదు క్రేగంటఁ బాడము కెందభుకుఁ జూపి
మున్నకుఁడు రాచవేటఁ గైకొన్న నాటి
సా మెడలఁ జేసె భుజశక్తి సాము జేసి.

176

కం. సాకేతనగరమున ల

క్రీకాంతుఁ డెట్లు జానకీవిభుఁడన మ
ర్యాకల్పుడయ్యెనుజ నే
హాకల్పుడగుచుఁ గీర్తి యాకల్పముగన్.

177

ఆ. వె. అంత దశరథేశుఁ డగ్రసందనునకు

యావరాజ్య మొసంగ నాత్మఁ దలఁవఁ
గినిసి దుర్వివేక కేకయరాజకు
మారి పతిహితమ్ము గోరదయ్యె.

178

కం. నరవర!మును నీహాసఁగిన

వరములు మఱచితివె! రాజ్యవైభవలీలా
భరితుని భరతునిఁ జేయుము
భరతాగ్రజుఁ దపసిఁ జేసి పంపు మడవికిన్.

179

శ్రీరాముని యరణ్య గమనము

తే. గీ. అనుచు నిబ్బంగి కేకయతనయ పలుకు

పలుకుల విధంబెఱింగియుఁ బంక్తిరథుఁడు
ద్రోయఁజాలక శుభకాము రుచిరసుగుణ
ధామ రఘురాముఁ ద్రోచెఁ గాంతారములకు.

180

కవిరాజ. వెలవెలనై రవిచంద్రుల యందము వేటొకచందమునన్ దనరన్

దలకొను నుమ్మలికమ్ములు దమచిత్తములఁ గమ్ము జనమ్ములు నం
కులత నెసంగి ప్రసంగమొనర్పఁ గకుత్స్థకులాగ్రణి డెందమునన్
దలఁకక్షనేగె వధూమణితోఁ దనతమ్మునితో నడిదమ్ములతోన్.

181

సీ. వలుకులచెలి తేట బహుజగద్భర్తగాఁ
 బలికి నేటికి నొందు వలుకఁడయ్యె
 వసుగుదమ్ముల జగంబంది యచ్చును నిచ్చి
 యసుగు దమ్ములరీతి నడుగుఁడయ్యె
 సరి గోరుల వధించి ధర బాబునకొసంగి
 యరిగోరులేనంచు నాడఁడయ్యె
 జవి, చూచు దేవతాసంఘమ్మున కొసంగి
 చవిచూచుచేడుక నలువఁడయ్యె

తే. నమ్మహాత్ముడునిఖలవేషోండభర్త
 రక్షింజెందునె శోసలరాజ్యమునకు !
 లోకహింసకవిద్విషల్లోకదళన
 విక్రమకీడ మదిబూని వెడలుగాని.

182

ఉ. రాజకులావతంసముఁ రామవిభుండు గుహానువృత్తి గం
 గాజలపూరమున్ గడచి గాఢలతాపిహితద్రుమావళి
 భాజనమర్గమాటవులఁ బత్నియుఁ దమ్ముఁడు దోడరా భర
 ద్వాజుని యాజ్ఞఁ జెందె చుదవారణకూటము చిత్రకూటమున్.

183

తే. గీ. అంత భరితుండు చిత్రకూటాపి కరిగి
 సారెఁ బ్రార్థించి వలుక రాజ్యంబుసేయ
 మరుల దొరలక నాతని మఱలఁ బనిచె
 నదిగదా ! నిత్యసత్య సంవిదులరీతి.

184

సీ. విస్ఫురత్కటతటీవిగళన్నదోదగ్ర
 కుంభిశుంభద్వటాశోటి విడిచి
 సముదితధ్వజపటాంచలమరుద్ధుతఘనా
 ఘనఘనోత్తతతాంగముల విడిచి
 చటులచంక్రమణవీక్షణభీతపరిపంథి
 సంఘతుంగతరంగసమితి విడిచి
 బహువిధాయుధపరిభ్రమణకేళీట
 త్పటుమదోద్భటవీరభటుల విడిచి

- తే. గీ. రామభద్రుండు విహరించె భీమసింహు
శరభశార్దులభల్లూకచమరశల్క
గండభేరుండకాసరఖడ్గవయ
దంతిముఖజంతుఘోరకాంతారమలను. 185
- కం. అవిరళవిక్రముఁడు రఘు
ప్రవరుం డయ్యడవి నుగ్రభంగి వధింఁజె
దివిషన్నిరోధు ధైరవ
రవమాణక్రోధు సావరాధు విరాధుఁ. 186
- కం. ఈలీల మదిని మునిపరి
పాలనతత్పరత నవ్వీభావసుమత
శ్రీలుం డరిగెఁ వ్యాఘ్రు
వ్యాళమ్మగార్భటికిఁ బంచవటి చక్కటికిఁ. 187
- తే. గీ. అమ్మహాటవి శూర్పణఖాభిధాన
దానవీమర్విధానప్రధానవచన
సూచితక్రూరతాసహిష్ణుత నతండు
జేసెఁ దత్కర్ణనాసవిచ్ఛేద మపుడు. 188
- కం. ముక్కును జెవులును బోయిన
రక్కసిమొఱిలిడుచుఁ జని ఖరప్రభృతులతో
నక్కార్యం బెఱిఁగించిన
నెక్కును రోషమున రాము నిర్జించుటకున్. 189
- తే. గీ. ఆగతి జాగరితయగు నమ్మహాత్ము
నాత్మమాయల బెదరింప నలవిగాక
రుధిరపూరమ్ము నెవినిండి బధిరజేయ
దీనగతి నేగె నజ్జనసానమునకు. 190
- గీ. మందరాచలనిభస్యందనారూఢుడై
భానురుండైన ఖరానురుండు
పటుఁడోత్సాహసంభరితుడై ధృతధను
ర్లస్తకుండైన త్రిమస్తకుండు

తతస్సిహాఘోషమమర్దంతః కృతమరు
 స్కంపనుండై న యకంపనుండు
 భూరిదోస్సారప్రభూతగర్వకూర
 భాషణుండై పేర్పు మాషణుండు

తే. గీ. దర్పమదవిస్ఫురచ్ఛత్తుర్దశసహస్ర
 దనుజభటపంక్తి సడవ నుద్ధతి యెసంగఁ
 జనిరి రఘుకులసార్వభౌముని జయింతు
 మరుతలంపు నిలింపుల కనము జెంప.

191

కం. అది చూచి రాఘవుండ
 భృషితోగ్రక్రోధశిఖిభోజ్జ్వలనిశిత
 వ్రదరాస్త్రధనుర్ధరుండై
 యెదురేగెన్ దనుజవీరహింసాకృతికిన్.

192

మత్తకోకిల, ముంచె నుగ్రశరాన్నికీలల మోహరించు భటావళిన్
 ద్రుంచె ఘోరశిలీముఖమ్ముల దూషణున్ ద్రిశిరున్ మహా
 దంచితాస్త్రముల న్నధించె ఖరాసురున్ బ్రయచుండి భూ
 పించె దేవగణమ్ము లారఘుశేఖరున్ గుణసాగరున్.

193

చం. అదివిని జాతరోషభయదాకృతియై దశకంధరుండు దు
 ర్మదమున మాయఁపుంబసిడిమైగలలేడివి గమ్ము రాఘవుం
 డుదితసతీనియుక్తి నిను నొయ్యనఁ గైకొననేగుడెంచు న
 య్యదనున సుందనందన!నృపాంగనఁ గైకొనితెత్తు లంకకున్.

194

ప. అనుచు మారీచుం బుత్తెంచిన నతండును హేమకురంగరూపధరుండై
 స్వాశ్రమసమీపవర్తియగుటయు.

195

కం. చంచద్రత్నకురంగో
 దంచితరూపమ్ము గని ధరాత్మజ వేడ్కున్
 బంచాశుగనిభు విభుఁ బ్రా
 ర్థించె గాంచనమృగమ్ము దెమ్మని వేగన్.

196

- ఉ. దోలితశౌర్య ధారఘకులోత్రముఁ డట్లు మృగానుసారియై
యాతతవృత్తి నేగఁగ దశాస్యఁడు భవ్యకులాభిజాత ని
ర్ణీతపతివ్రతాచరితనీత సుధీజనగీత సద్గుణ
వ్రాతసమేత సీతఁ గొనివచ్చె జటాయువుగూల్చి లంకకున్. 197
- ఉ. శంకితమానుండగుచు జానకిఁ గైకొని రావణుండు దా
లంకకు నేగె భాస్కరులప్రవచుండును హేమరత్న చి
త్రాంకమృగాకృతిం జను నిశాటు వధించి నిజాశ్రమంబు ని
ర్వంకల నింతిగానక దురత్యయభేదపరీతమూర్తియై. 198
- కం. దనుజకరఖడ్గవిదళిత
తనుపక్షిణిబలు పతంగాధ్యక్షున్
గని కనికరమున రఘునం
దనుఁ డిచ్చెన్ మెచ్చి యచ్యుతంబగు పదమున్. 199
- కం. క్రౌంచారణ్యమ్మున నృప
వంచానను లాగ్రహించి బాహుయుగమున్
ద్రుంచి పడవైచి రురుమృగ
పంచజనాద్యంధు దురితబంధు కబంధున్. 200
- కం. ఎలమిఁ గబంధుఁడు దమకున్
దెలిపినగతి నేగి కనిరి దీపితపంపా
సలిలాశయ తటతరునుమ
కలిత రజఃపటలజటిలకబరిన్ శబరిన్. 201

న. అంత సత్యంతసంతుష్టాంతరంగయగునయ్యెఱుకుటెంతి సేవంతినీలతాం
తంబులఁ బ్రపుల్లమల్లికాకుసుమదానుస్తోమంబుల మాతీప్రసవమౌలికల సుకరంబు
లగువకుళముకుళంబుల మఱియు సనేకవిధార్ఘ్యంబులం బూజించి సుధామధుర
ఫలవిశేషంబులు సమర్పించి కృతార్థయైయున్న యన్నాతికిం బ్రీతియెసంగ దివ్య
పదం బొసంగి తమవదిష్టప్రకారంబు సుగ్రీవుం జూచువారై చనిచని ముంధట. 202

సీ. తటసరదజఘటాఘటిత మేఘాశయో
త్కంఠానటన్నీలకంఠచయము
స్ఫటికాశ్శబింతననృతనువీక్షాస్యధీ
వైరసంఘుప్తకంఠీరవమ్ము
నానుసన్నహితేందుసందర్శనానీత
ఫలమనీహృత్పతద్వాసరమ్ము
ఘనవిదూరజశిలేక్షణజాఘభుగ్భీతి
కేకరీకృతకోకకోకిలమ్ము

తే. గీ. పైరిభద్వంద్య కలహప్రసంగ శృంగ
చిటచిట రవోపగత వేణుపటల దావ
బహుళశబ్ద భ్రమభ్రమద్భహుళమ్మగ ని
కాయమను ఋశ్యమూకంబు గానఁబడియె.

203

సుగ్రీవ సమాగమము

కం. కనుగొని యటఁగ్రుమ్మరు
మ్మనుజేంద్రాత్మజులఁ జూచి మదిఁ బెగడుచు న
య్యనతనయుఁ డనువఁ బావని
చని వారి తెజంగెఱికి సంతుష్టుండె.

204

తే. గీ. సక్తనాంకవమ్మగమదస్ఫటికతటల
నడుగులిడఁ గప్తమగుసరిచు హనుమ వగచి
తనభుజమ్ముల నిడుకొని దశరథేంద్ర
సుతులఁ గొనివచ్చె మార్తండసుతుని కడకు.

205

తే. గీ. అంత నిరువురు సఖ్యసౌఖ్యమ్ము నేది
వెలయ సుగ్రీవుఁ డవనిజ వేదకు పనికి,
సరవి రఘువల్లభుఁడు వాలిఁ జంపుటకును
శపథములు జేసి రవు డగ్నిసాక్షికముగ.

206

కం. లీలఁ దళుకొత్త రాముఁడు
మేలగుబలువింటఁ దొడిగి మిడుగురులడరన్

వాలికతూఁ పెద నాఁటిన

వాలి వెసన్ దూలి తూలి వ్రాలెన్ బుడమిన్.

207

ఉ అంత ననంత తేజఁడగు నమ్మనుజేంద్రులనూజుఁ డబ్బిసి
కాంతునిపట్టికిన్ జనగగారపరాజ్యమొసంగినన్ శుచి
స్వాంతః డతం డగణ్యుడు వాసరసైన్యములన్ సమస్తది
కాప్రితములందు సీతవెదుకం బనిచెన్ ప్రతికారశీలుడై.

208

ప. ఇచ్చిఁగఁబున నవ్యుధాకన్యాస్వేషణమ్మునకు ననన్యసామాన్యబలో
దీర్ఘమ్ములగు సైన్యమ్ముల నలుగడలకుం బనిచి హనుమదంగదజాంబవన్నీలనల
ప్రభృతులు కపిప్రవరుల ననేకవిధవాసరానీకంబులతోడం బనిచిన వారును దక్షిణ
దిశావలయమ్ము కలయంబరికించి పదంపడి సంపాతివచనంబులవలనరావణానీతయై
సీతాదేవి లంకాపురంబున నుండులయోంగి పతితోపమ్మునం బొంగు పంతరంగమ్ము
లతోఁ జనిచని ముందల.

209

సగ్ధర. అభ్యస్తాదగ్ర వేగవ్యవసిత మకరవ్యాళ పాతీనధాటి
తూభ్యక్షద్రాండుజంబై సురసికర నునస్తావకృద్రత్నదంబై
బిభ్యద్వైమానికస్త్రీ పృథుకుచ పరిరంభీకృతోరకప్రియంబై
యభ్యుద్యత్తుంగ భంగాహతఘనతటమై యధి గానంగ నయ్యెన్.

210

కం. చూచి వెతఁజెంది తొల్లెటి
వాచాలత యుడిగి రిచ్చవడిరి కవులు కా
లోచిత మెఱింగి పావని
భేదరగతి నడువ నుత్సుకితమానసుడై.

211

హనుమ సముద్రమునుదాటి సీతఁగనుగొనుట

సీ. చూచినచూపులు సురవైరిపురగోపు
రాట్టాలకమ్ముల నదరఁజేయ
చూచినహస్తముల్ సమదవైమానిక
ప్రకరమ్ము నిట్టట్టు వరవఁజేయ
పూచినపదములు భుజగరాజస్ఫటా
తతులకు దుస్సహత్వమ్ముఁ జేయ

వీచినవాలమ్ము విపులదిశాగజ

శ్రేణికి గుండియల్ చెడగజేయ

తే. గీ. అచల మల్లలనాడ విహంగరాజ
గతి నెగసి లీలఁ దళుకొత్త గగనవీధి
నరుగఁ దొడఁగె నవక్రపరాక్రమప్ర
చండవైఖరి నన్న భస్మత్సృజుండు.

212

మ. చని యాతండు తమస్విసేనమయసంచారోన్ముఖుడై పురా
తనలంకాపుర గోపురావసథ సౌధస్సారశాలా వినూ
తనపుష్పావృత పుష్పకప్రతనరత్నగ్రావముల్ రోసి పూ
నిన చింతన్ నృపచంద్రచందముఖి నశ్వేషించె జాగ్రద్గతిన్.

213

కం. మొనసి పురియరసి కానక
పనివడి క్రమ్ముఁ దొంచె పావని కులపా
వని పనితామణి జనకా
వనిపాలతనూజ కింకవని తాపని తాన్.

214

కం. అనిలాత్మజుఁ డవ్వనమున
పనివడి వెదుకంగ శింశుపాతరుమూలం
బునఁ గృశత దోఁప చింతా
తినతాననయైన రాముదేవిం గనియెన్.

215

తే. గీ. కాంచినోదంచదనలగ్నకాంచనాంగి
కాంచి కపి కార్యసిద్ధి యూహించి పొంగ
భంగసంఘాతసంచారభంగిఁ గ్రుంగి
చంద్రకళఁ గాంచి పొంగిన జలధివోలె.

216

వ. ఇక్కరని నక్కపింజరుండు నిశాచరచరిత్యమాణంబగు నవ్వన
మధ్యంబునఁదనుమధ్యం జూచి పతివీరహజనిత చింతాపరిశ్రాంతస్వాంతయు నుపవాస
కృతాంగియు నగు నన్న లినలోచన చిత్తంబు రామలక్ష్మణక్షేమకథాకలితంబులగు
సాంత్యవచనంబుల నుపశమిల్లంజేసి రాఘవాగుళీయకం బమ్మధురభాషిణికి నభి
జ్ఞానమ్ముగా నొసంగి సంతోషరసతరంగితాంతరంగం గావించి పునఃప్రయాణోన్ము
ఖుడగుచు నద్దేవితేత ననుజ్ఞాతుండై యచ్చోటుగదలించని.

217

తే. గీ. చంపకాశ్లోక సహకార చందనాది
బహుళతరు ఫలపుష్పసంపదల నొప్పు
ప్రమదవనమెల్ల నిర్ఘాతపాతఘోష
భీషణమ్ముగ విడిచె నా భీమబలుడు. 218

శా. నిస్త్రిశాదినమ స్తనధనకళాస్వీతుల్ నిశాతుల్ సమి
న్నిస్త్రాసుల్ పొదువం గవీంద్రుడు గదానిర్ఘాతపాతమ్ములన్
భస్త్రాజాలముభంగిఁ బ్రోవులుగ గూల్పన్ మేఘనాదుండు బ్ర
హ్మాస్త్రంబేసి నిబద్ధుఁజేసి వెసఁబిత్రావాసచుక జేర్చినకా. 219

తే. గీ. అతఁడు రోషారుణాక్షుడై యనిలతనయు
వాలమనఁ దైలసంసేక్తవస్త్రచయము
జుట్టి కాల్పింపఁ బఁచిన సురవిరోధు
లట్లకావించి రత్యుగ్రులై కడంగి. 220

అంకాదీహనము

చం. పవనజుఁ డంత రజ్జుకృతబంధవసుల్ విదిశించినైచి వా
ల విపులఘోరవహ్నిశిఖలకదరికొల్పి సుకాలి శాలికా
సవనియ నుద్ధరిద్ద్రవిణసద్మ విభూషణవస్త్రపేటికా
భవన విచిత్రమంటప సభానిచయస్సు దహించె నుగ్రుడై. 221

చం. దెసలఁ బున్నులింగములు దీటుకొనక గపివాలకీలిచేఁ
బసిఁడికవాటముల్ గరఁగిపాతె మణిచ్చట క్రాంగి వ్రక్కలై
వసుమతిఁ గూలె సౌధరుచినైఖరి తీతె రవమ్ముమీతె రా
క్షసవనితాశ్రుబిందువులు జాతె కనుంగవ నిండికేవలన్. 222

తే. గీ. జృంభదతికాయ మంభ నిమంభ మంభ
కర్ణ ధూమాక్ష మత్తశుక ప్రహస్త
జిహ్వాజిన్మృఖ్యమందిరక్షేణి దవిలి
తోకచిచ్చయ్యె హనుమంతు తోకచిచ్చు. 223

వ. ఇవిధంబున బ్రహ్మసమయ విజృంభితతాండవప్రచండమూర్తియగు
రుద్రునిచందంబున సకలదనుజభయంకరాకారుండగుచు లంకాపురీడహనం బాచ
రించి యుపశమితక్రోధుడై కీలకీలాభీలంబగు వాలంబు సముద్రసలిలంబులజల్లార్చి
రామవత్సించాచి ప్రణామంబులాచరించి యద్దేవితేత ననుష్ఠాతండ్రి సముద్రంబు
గడచి వాలితనయజాంబవత్ప్రముఖుల గూడికొని చని లక్ష్మణను ప్రసహితండ్రి
యున్న యన్నపకళామణి చరణంబులకుఁ బ్రణామంబులాచరించి సీతావృత్తాంతం
బంతయు నెఱింగించిన నమ్మహాబాహుండు కపిగోలాంగూల భల్లూకసైన్యంబులు
పరివేష్టించి భేరిభాంకారవిదళిత విశాఖాగుండగుచునత్పరప్రయాణమ్ముల సాగర
రమీపంబునకుం జనిచమూసమావృత్తుండై యచటనిలిచియున్నంత.

224

౧౦. అగ్రజాడు రావణునిచే
విగ్రహముంజెంది యలవిభీషణుఁ డపుడ
వ్యగ్రమతి నేగి రఘువీ
రాగ్రణి కృపఁజెంది నిలచె ననుచరుండగుటఁ.

225

౨౦. నరవరుండంత దర్శశయనవతియై తనువేడుచున్న, ము
ష్కరమతియై సముద్రుండు ప్రసన్నుడుగామి నతిప్రచండని
ష్ఠరభయదాకృతిన్ భనువుజొప్పడఁ దాల్చి మహానలజ్వల
చ్చరనికరంబు పైఁబటపె సాగరనీరము నింకఁ బాఱగన్.

226

౩౦. ఉడుకునీట వసింపనోడి గ్రక్కున దీవి
మేటల నలరు తామేటికులము
శరధామవిసరధాసరవహ్నికీలలఁ
జెడరి శోషిలించుండు చిలువపిండు
తూపుటగుల కాకదొరలి తూలింపంగఁ
జెరలుచుఁ బెన్నీటఁ దేలుమీలు
విశిఖానలోమ్మదుర్విషహమై క్రమ్మిన
మినుకజాలక త్రెళ్లు పెనుమొసళ్లు

శీ. గీ. నగుచుఁ గంధిజలమ్ము లుగ్రాస్త్రశిఖి
నింధనము లయ్యె దనుజసంబంధ మింత
జేసె నను భూసభశ్చర్రేణి ఘోష
మెల్లెడలఁ బర్యె సాగరం బింకఁదొడగె.

227

ఉ. అంత దురంతఃపచరణారుణలోచనుడైన జానకీ
కాంతుడు ప్రజ్వలజ్వలనకాండము మూర్ధ్వి టింప ఘోరక
ల్పాంతవిజృంభితార్కనిభమాట సముద్రుడు భీతుడై జలా
భ్యంతరసీమ వెల్వడి నృపాగ్రణిః గోల్వంగవచ్చె నముడై. 228

కం. నిరహంకృతి నతః ధారఘు
వరుని నివృనుతించి కరుణవడసి సరస్వ
త్తరణమ్ము సేతుబంధో
ద్ధరణమ్మున నగునటంచు దగఁ బబ్బుటయున్. 229

ప. అల్లకాక యనితదాదేశప్రకారంబుచ ననేకప్లవంగవుంగవాసీతంబులగు
శైలసాలశిలాజాతంబుల సేతుబంధంబుల నలకర్తృకంబును శతయోజనపరి
మితంబును నైవిలసిల్లె నంత రామభద్రుండు లక్ష్మణసుగ్రీవహనుమ ద్విభీషణాంగద
జాంబవన్నలనీలాదివీరభటు పరివారంబు గొలువ సముద్రతరణంబు జేసి చని వ్రచం
డాట్టహాసగర్జారవఘోరమ్ముగా లంకాపురద్వారనిరోధంబుజేసినం గుపితులగు
నిశాచరవరులు కయ్యమ్మునేయవెడలిన. 230

యుద్ధము

మ. అమితోత్సాహులు భానుజాంగద జగత్ప్రాణాత్మజుల్ జాంబవ
త్ప్రముఖుల్ మర్కటభల్లుకాధిపులు ధూన్రాక్షప్రహస్తప్రజం
ఘ మహాపార్శ్వ నికుంభ కుంభముఖ విఖ్యాతానురత్రేణులన్
సమరక్షోణి వధించి రుజ్వలభుజాసరంభదుర్వారులై. 231

తే. గీ. మేరుసమభీమకాయు సమేయబల వి
జృంభణోదీర్ఘ శిఖివస్థ కుంభకర్ణ
చండకోదండముక్తార్ధచంద్రవిశిఖ
నిహతిః దునుమాడ రామావనీవిభుండు. 232

మ. ఉరులంకాపురవజ్రపంజరము మాయోపాయమంజూష యు
ద్ధరగర్వాంధతమోద్రిగహ్వరము వేఢోదత్తదివ్యాశుగా
కర మీతండన నొప్పు నింద్రజిదభిఖ్యాతాసురుం దాడి దు
ర్భరబాణాహతిః ద్రుంచె నొక్కట నుమిత్రాపుత్రుఁ డవ్యగ్రుడై. 233

కం. దరు జేంద్రుఁ డంతయును విని
ఘనశోక ద్వేషరసవికారోద్ధతుఁడై
యినవంశవర్షుఁ దొడరుదు
నని నూతుంబనిచె రథముదగ్గతఁ దేజన్.

234

సీ. ప్రకటభల్లూక చర్మస్యాతపోదశ
చక్ర చంక్రమ చలత్త్వాతలంబు
యుగభారసహవేగయు క్తురంగసహస్ర
ఖురధూత ఘోరిసంకుల నభంబు
వితతాంగ దారులంబిత ఘంటికాజాల
ఘోష కాతరదిశాకుంజరమ్ము
చటులరత్నప్రభా సంవృతధ్వజపటీ
రచిత గృధ్రవిహంగ రాజితమ్ము

తే. గీ. శరగదా కుంతశోదండ శక్తివంశు
ఖడ్గ ముఖ్యాయుధోగ్రంబు కాల కేతు
నూతచోదిత మగుచుఁ బ్రఖ్యాతమైన
ఘనకథంబెక్కి వెడలె రాక్షసవిభండు.

235

వ. ఇట్లువెడలి రావణుండు ప్రచండకాండవరంపరలం జ్వంగపుంగవులం
దొలంగిపగవం జేయుచు రామభద్రుండరిసిన సమ్మహాబాహుండును బురుహూత
ప్రేషితంబును మాతలిసూతసహితంబును నగుస్యందనంబెక్కి రక్కసువెనందారొకని
కయ్యంబుజేసె నప్పుడు.

236

చం. అపుడు రఘూద్వహుండును దశాననుడున్ బరిగించుఁ దూవు ల
ట్లవరిమితంబులై దెసలు నాకసమున్ వెనఁగ్రమ్మె నట్టిచో
సృవమణి యుగ్రలీల రజనీచరవల్లభ మస్తకంబులున్
విపులభుజంబులుం దునిమె వే మొలువం దునుమాడె సారెకున్.

237

రావణ వధ

తే. గీ. అంత రఘువీరుఁ డత్యుగ్రుఁడగుచు బ్రాహ్మ
ణాశ్రమ యడరించి వజ్రవణాంకమైన

రక్కనులతేని వక్షమ్ము ప్రక్కలింప
సనువులెడలిం గిరివోలె వననివాళె.

238

ప. ఇవ్విధంబున దశవదను వధియించి రామచంద్రుండు సర్వసుపర్వగణ
మధ్యంబున వెలుండు మహేంద్రునిచందంబున సకలకపిసీనామధ్యంబునం దేజరిల్లు
చున్నంత లక్ష్మణసుగ్రీవ హనుమదంగదాది కపివీరు లమ్మహాత్మునకుం బ్రణామమ్ము
లాచరించియభింకించి రప్పుడు.

239

సీ. కురిసె రాఘవునిపైఁ గోమలమందార
నుచునమంచితమైన సోనవాన
మొసె నొక్కట నవాఁబుడ గభీరధ్వాన
తులితమై దివ్యదుందుభి రవంబు
మొసె నంబరవీధి మృదులాప్సరోగణ
సంగీతనాట్య ప్రసంగసరణి
నెసె నల్లనఁ బద్మినీసూన చయనీతి
సౌరభంబగు దివ్యమారుతంబు

తే. గీ. నురలవిరుతులు మునివరస్తుతులు మర్క
టోత్తమస్తోత్రములు కిన్నరోరగేంద్ర
సిద్ధయక్షస్తవంబులు చెలఁగె దిశల
జానకీజాని విజయావసరమునందు.

240

సీ. ఇందీవరాధేందు కుండబింబోడు స
న్నయనఘాల రదోష్ఠ నఖరనిచయ
కలశ కేసరి శంఖకలహంస ఘనతుల్య
కుండమధ్య గళయాన కచవిలాస
స్మరధనుకరభ చంపకతటిన్ముకుర ను
భూరునాసాంగ కపోలఫలక
యావ ర్తబిసకాహళాంబుజశ్రీ సము
ద్యన్నాభిబాహు జంఘాంఘ్రి కర్ణ

తే. గీ. సీత నద్గణసంఘాత శిఖముఖంబు
వెడలి సితచేలచందనవిమలకుసుమ
రాజి రాజితమూర్తియై రామవిభుని
శోభితోత్సంగపీఠి గూర్చుండె నపుడు.

241

కం. పూజ్యయశోనిధి రాముఁడు
ప్రాజ్యగుణ విభీషణనిఁగ్మవన్ బహులీలా
భోజ్యంబగు లంకాపుర
రాజ్యరమావిభవమునకు రాజుఁ జేసెన్. 242

వ. అయ్యవసరమ్మన. 243

సీ. మంచువేలుపు చాయలెంచి మెచ్చనికాంతి
మించి రాణించు రాయంచ నెక్కి
కొమ్ముజమ్ముల బొమ్మగుడ్డు జీరలువాఱఁ
గత్తరించిన మేటిగిత్త నెక్కి
నడల నచ్చరబొంట్ల కడువ్రేడ నొందివ
రంగారు మదఁపుచేనుంగు నెక్కి
రతనంపుజతల దీధితులెల్లెడలఁ బర్వ
మానితంబైన విమానమెక్కి

ఆ. వె. పద్మసంభవుండు సాలేక్షణుండు ను
రేశ్వరుండు దశరథేశ్వరుండు
సకలవిబుధవరులు జనుదేఱ నేతెంచి
రోలి రామచంద్రుపాలి కవుడు. 244

కం. ఊర్జితవాచారచనల
నిర్జితరపురాముఁ బొగడి నెరి ననురేఖా
వర్జితులగు వానరుల పు
నర్జివితులుగ నొనర్చి నయమెసలారన్. 245

వ. మఱియును దగువరమ్ములొసంగి నిజనివాసంబులకుం జనిరంత రామ
భద్రుండును జానకీలక్ష్మణుసమేతుండగుచుఁ బుష్పకాధిరూఢుండై విభీషణుగ్రీవ
హనుమదుంగదప్రభృతులగు వ్రథానవతులు సపరివారమ్ముగాఁ దన్నుఁగొలిచిరా
సాక్షేతపురసమీపమ్మునకుం జనునప్పుడు భరతుండంతయు విని మహానందభరితాంతః
కరణుండై కొసల్యాదిజనసీచయుంబును వశిష్ఠప్రభృతిగురువర్గంబును సుమంత్రప్రభృతి
మంత్రిసంఘంబులును సమస్తపౌరజనంబులునుం బరివేష్టించు జని యగ్రజ నెదు
ర్కొని. 246

కం. తాఁ దలనిడుకొని భరతుఁడు
మోదమ్మునఁ దెచ్చి మణిసముజ్జ్వలవిలస
త్పాదుకలు రామభద్రుని
పాదమ్ములఁదొడిగి మ్రొక్కె బహువారమ్ముల్.

247

కం. జననీగురుభూసురవం
దనములు గావించి నచివనాగరజనులన్
వినయోక్తల నలరింపుచు
నినవంశ పయోధిచంద్రుఁడేగన్ బురికిన్.

248

అయోధ్యా ప్రవేశము

తే. గీ. జడలువిడిపించి మంగళస్నానమలరఁ
జేసి రుచిరాబరంబులఁ జిత్రతన్న
భూషణమ్ముల స్రగ్గంధపుంజముల న
లంకరించిరి వెసరామలక్ష్మణులను.

249

సీ. శ్రీరామభద్రాభిషేకోత్సవంబు ని
ష్ప్రత్యూహ మసనంచు, శాకునికులు
సముదగ్రజలధరస్త్వన సమధ్వనికరో
దారాహతులఁజూపు మారజికులు
తత ముఖానిలసముద్ధతఘశంఘశ ఘోష
కలన నేర్పులు జూపు కాంబలికులు
వజ్రాది బహువిధస్వరమిశ్నాధురీ
వైఖరుల్ గావించు వైణవికులు

తే. గీ. స్వస్తివాచన ముఖరద్విజప్రజంబు
జయజయార్ఘ్యటి వందిసంచయము వొగడ
రుచిరకాంచనమయ రథారూఢుఁ డగుచు
రామచంద్రుం డయోధ్యాపురంబు సాచ్చె.

250

శ. తదనంతరంబ.

251

- కం. చంచన్మణిఘృణి విలస
త్కంచనపీఠమున జనకకన్యకతో న
క్తంచరవైరి రఘూద్వహుః
డంచితగతి నొప్పుచుండె నార్యులు పొగడన్ 252

శ్రీరామాభిషేకము

- మ. కపిముఖ్యుల్ చతుర్బిత్తో యముల వేడ్కదేర సమ్యక్సన్ధీ
సపదిప్రోత్సహమునైన్ జని యుదంచత్స్వర్ణకుంభమ్ములన్
నిపుణప్రక్రియఁ దెచ్చినన్ ముడముసంధిల్లన్ ద్విజవ్రాత మం
త్రి పురోహస్సుహృదాత్తవర్ణము బలశ్రీమన్సుహూర్తమ్మునన్. 253

- తే. గీ. అమలమణిమయసింహాసనమున జనక
జనవరాత్మజతో రామచంద్రు చునిచి
మహితపుణ్యోదకంబుల మంత్రచన
వెలయ నభిషేక్తుఁ జేసిరి వివనరులు. 254

- కవిరాజ. బలిమి చెలంగ నితంసు ఘనుండని వల్కు నిలింపుల మాటలతో
నలరుచు గీతల రీతులఁ దేలెడి యచ్చరజ్జుల మాటలతో
వలుగడలన్ జయమంగళమే యను పాటలగంధుల పాటలతో
నలరె రఘూద్వహు నయ్యభిషేచన మన్నరవానర కోటులతో. 255

- మ. మరుదీశుం దురుపారిజాత సుమదామంబుల్ కనద్రత్నసుం
దరకేయూరము లర్యమాత్మజుఁడు చంద్రద్యోతిహారాళి శం
బరనాథుం డనిలుండు కుండలము లింపారం గిరీటంబు కి
న్నరపాలుండు నొసంగి రవ్వీభునకున్ మంజుక్రియాధుర్యులై. 256

- తే. గీ. జలనిధులు పొంగె దివిమ్రుంగె సాధువాద
మవనిసురసౌఖ్యము పొసంగె నఘముగ్రుంగె
పుణ్యములెనంగె విమతుల పాలుపుద్రుంగె
రామభద్రుండు రాజ్యాభిరతి వహింప. 257

ప. ఇవిధంబున రామచంద్రుడు సామంతమంత్రి పురోహితగోభానుర
సమూహానందసంధాయకండగుచు లక్ష్మణభరతశత్రుఘ్న హనుమత్సుగ్రీవప్రముఖా
నుజనుహృత్ప్రియజనంబుగొలుప పడునొకండు వేలయేండ్లు రాజ్యమృజ్జేసి శ్రీమన్నా
రాయణలక్షణలక్ష్మితంబైన నిజరూపంబుధరియించి గరుడవాహనారూఢుండై పరమ
స్థానంబునకుం జనియె భూవల్లభా! ఇట్టి శ్రీరామచరిత్రంబు వల్లీకసంభవ ప్రోక్తం
బునుగాయత్రీవర్ణాత్మకంబును సుభయలోకసౌఖ్యసంధాయకంబునునగుటజేసి యి
ప్పుణ్యచరితంబు భాగవతోత్తమునిచే నాకర్ణింపుచున్ గాలక్షేపంబు సేయుమనిచెప్పి
యప్పుడమితేని నామంత్రియై జేసి నిజేచ్ఛంజనియె నసెచెప్పిన శిష్యప్రవరు లయ్యా
చామ్యంజూచి యవ్వలివృత్తాంతం జెట్టిదని యడిగిన.

258

మ. జనకత్నైవరకన్యకాముఖసరోజాతార్క ! శక్రాదిదే
వనికాయావదసాయ హేతుకరభాస్వచ్ఛండకోదండము
క్షనిశాతాశుగ భిన్నదైత్య గళరక్త ప్లావితోగ్రాహవా
వనిభాగామదరాగశూన్య ఘనవిద్వద్వేద్య తత్తోజ్జ్వలా !

259

కం. ధీరజనోద్ధార ! మహా
దాసునాథార ! సారతరవిద్వావి
స్తార ! సితభుజ్గధారా
దారితమాద్యత్కలంధదై తేయకరా !

260

మాలిని. శరవిహతవిరాధా ! సద్ధితాత్మీయబోధా !
సురుచిశుభదాయీ ! శూరలోకాగ్రయాయీ !
సరసిజదళనేత్రా ! చంద్రబింబాభవక్త్రా !
సురహితజనుభద్రా ! శోషితాంభస్సముద్రా !

261

ప. ఇది శ్రీరామచంద్రకరుణానిరీక్షణసమాసాదితకవితావిశేష శేష
న్వయప్రదీపక వేంకటాచార్యకుమార రఘునాథార్యప్రణీతంబైన కులశేఖరమహీ
పాలచరిత్రంబును మహాప్రబంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

262

కులశేఖర మహిమాల చరిత్ర

తృతీయాశ్వాసము

కం. శ్రీ జయకీర్త్యభిరామ ! మ
హీమాప్రియకామ ! విమలహృద్భీమ ! మహా
తేజస్వీమ ! జగద్ధిత
రాజద్గుణధామ ! రామరాజలలామా !

1

వ. అవధరింపుము గురువద్యుండు శిష్యులంజూచి యవ్వలికత యిట్లని
చెప్పందొడంగె.

2

కులశేఖరుని రామాయణ ప్రవణము

ఉ. అన్యపవద్యుఁ డాఘనుని యానతిఁ గైకొని సద్గుణాన్వితున్
నూనుని యశావరాజ్యపదశోభితుగా నొనరించి నిర్భరుం
డై నిజబుద్ధికి గడుప్రియంబగు రామకథానుధానసం
బానుచు నుండెగర్జముల నందొకవైష్ణవముఖ్యునినిధిన్.

3

సీ. కాశీకువెంట రాఘవుఁడు కాలక్షేప నేగె
ననుచోట రథిఁ జేతుననితలంచు
భార్గవుండొగి రాముపైఁ గిన్న నేతెంచె
ననుచోటఁ దానెదుర్కొనఁ దలంచు
కై కేయి జానకీకాంతుఁ గానలగ్రదొంచె
ననుచోట మఱిలెంతసని తలంచు
దశరథాత్మజుఁ డద్రితటుల నెక్కదొడంగె
ననుచోటఁ దా నెత్తికొనఁదలంచు

తే. గీ. వితత కాకుత్స్థగుణ కథామృత రసైక
మానకాతుక విభ్రాంతభావుఁడగుట

సమ్మహారాజు తలఁపులి ట్లగలించు
గాలభేదమ్ము దెలియనికారణమున.

4

తే. గీ. ఇత్యైః పంచ నవైష్టవోత్తముండు
సంతతము దాశరథికథ జనవిభునకు
దెలుపునెడ ఖరదూషణాది ప్రచండ
సమరసన్నహన ప్రసంగము పొసంగె.

5

మ. అశనిభ్యాంతినమూర్ఖటిన్ బ్రళయమేఘాకాదేహుల్ చతు
ర్దశసాహస్ర నిశాటవీరభటు లుద్యల్లిలఁ గొల్వన్ ఖర
త్రిశిరోదూషణ ముఖ్యు లారఘుకులశ్రేష్ఠున్ మెసన్ గెల్వ న
శ్వశతాంగేభ పదాహత క్షితిరజస్సంఘన్నదీగ్భాగులై.

6

కం. అని కతఁజెప్పిన విని య
జ్ఞనపతి తాత్కాలికప్రసంగం బనుచున్
గినిసె యిఘువీరపదభా
వన నొదవిన భక్తిపారవశ్యము కతనన్.

7

ఉ. ఆక్కట ధర్మపత్నీఁ డుదగ్రాతిన్ దనదేవితోడఁ దా
నొక్కరుఁ డేనుదేర రిపుయూథ మెదిరెచ్చెగదా! భరంబగున్
గ్రకుఁ నఁ దోడ్పడంద స ననం గతచెప్పిన వైష్ణవుం డీదే
మొక్కడ! వచ్చెంచు భయమెత్తి దిగుల్వడి చూచుచుండగన్.

8

శా. చండ్రోధరసజ్వలజ్వలనచంచద్విస్ఫులింగమ్ము లాం
హండన్ గన్గవక్రేవల న్నెడల నత్ముగ్రాకృతిం దాల్చి మా
ర్తండప్రక్రియనున్న రాజుగనునంతన్ మంత్రినామంతు లా
దండన్ నిల్వఁగఁజాలరైరి భయచింతావిస్మయభ్రాంతులై.

9

వ ఇవ్విధంబున దృఢవ్రతతనయుండు సంగ్రామసంరంభవిజృంభితుండై
పయాణభేరి వ్రేయించిన.

10

ఉగ్రర. తలఁకొందెన్ భూరిభేరిధ్వని చెవిసొల దిగ్దంతు లత్యంతభీతిన్
గలుషీభూతంబులయ్యెన్ గడక జలనిధుల్ కంపమండెన్ మహాద్రుల్

బలభిన్నభ్యామృతాంధఃప్రవరు లడటునన్ బల్కి రాశ్చర్యమంచున్
దలయాచెన్ ధాత రాజోత్తము రఘుపతి సద్భక్తి మెచ్చుల్ ఘటించన్. 11

వ. అంత నమ్మహివల్లభుడు. 12

ఉ. దిగ్గనలేచి వీరరసదీప్తముఖాంబుజుడై సరేశ్వరుం
డగ్గలికన్ ధనుశ్చరగదాసి ముఖాయుధభీషణమ్ము స
మృగతిశోభితోత్తమహయాన్వితమై మణిమాలికావళిన్
నిగులుడేఱు తేతెదుటనిల్పిన సారథిజూచి ప్రీతుడై. 13

వ. తదారోహణం బాచరించి. 14

కం. సదమలతేజుడు రథహయ
మదకుంజర వీరభటసమాజము దన్నుం
బాదివికొని నడువ సరిగెన్
మది రాఘవకార్యభర సమగ్రంబగుటన్. 15

మ. నిపుణశ్చౌఘ ఖురాగ్రధూత మగుచున్ గెంఢూళి పైసోక వి
ష్ణువదీగాహనవాంఛ నేగుటయు నచ్చోదద్రజోవ్యాప్తి త
ద్వివరీతాకృతికిన్ దొలంగి వెననభింజేర దద్రదేఱుశో
ణపయఃపూరము గ్రమ్మరం గని సగె నైవమానికవ్రాతముల్. 16

వ. ఇవిధంబున జతురంగబలవరీవృతుడై కోదండకళాప్రచండభుజదండ
మండితుండగు సద్ధరాఖండలుండు సీతావల్లభునకు సమరసాహాయ్యం బొనరింప
నుద్యోగించు నవసరంబున. 17

కం. అదియెల్ల జూచి మంత్రులు
తుదిమొదలు నెఱుంగఁబడని దుష్కరకార్యం
బిది మానుప నెట్లగునని
మది నాశ్చర్యమ్ము భయము మల్లడిగొనఁగన్. 18

ఉ. ఎన్నటికై యీవరము! లెన్నటి రాఘవరాజ్యవర్జనం!
బెన్నటి దండకోపగమ! మెన్నటితాపనవేషధారణం

బెన్నటి రాక్షసీవికృతి యెన్నటివారు ఖరాదిదానవుల్
నిన్నటినేటికార్యమగునే! నృపుఁడేల యెఱుంగఁ దక్కటా!

19

ఉ. సంతతమున్ దిశాంతరనిశాంతులు వైష్ణవు లేగుదెంచి యే
చింతకుఁ దారమై మనలఁ జెంతలఁజేరగనీక రాజు నే
కాంతకథావిచిత్రత వికల్పములం గడువెట్టిఁ జేసి హా!
యెంతకుఁ దెచ్చి రయ్య లిక నెవ్వరికిన్ దరమే! మఱల్పఁగన్.

20

తే. గీ. సచివు లిటువితర్కించి సమయసముచి
తావులగు వారి నల్పుర నరసి తగిన
కార్య మెఱిగించి పంచినఁ గడగివారు
సైన్యములత్రోవఁ గేడించి చనిరి వేగ.

21

సీ. సముదితశ్రమబిందునరణి ముల్ చీరలు
మేనులు మలకలై కానుపింపఁ
గవయు బీతెండల కడిమిచేఁ గ్రాగు కన్
గవలు కెంజపురుల కరణిఁదనర
రాలెడు వేణుపత్రములు గ్రమ్మినమస్త
కములఁ బుష్పరజమ్ము గ్రమ్ముకొనఁగఁ
దొడిబడ సీరముల్దూజి కొఱ్ఱులఁ బెట్టు
కట్టవల్పల సీరికలు నటంపఁ

తే. గీ. జేరువల సారువల వెంటఁ జేరి తిరిగి
దండకాటవి నందుండి తరలివచ్చి
నట్లు మాయావరిత్రమం బలవరించి
మనుజుపతి చూడ్కి నొదవి రమాత్యహితులు.

22

శం. డాయఁబిలిచి వారలతో
నేయెడలందుండి మీర లిటవచ్చితి రి
ట్లాయాసపడుచు ననవుడు
మాయికు లిట్లనిరి రాజమణిఁ బ్రణతులై.

23

ఉ భూవర ! దండకాటవుల పొంత ఘనోపధు లుండునంచుఁ దేఁ
బోవగ నందు బాహుబలిభూషణుఁ డారఘవీరుఁ డుగ్రదై
త్యావళితో రణమ్మునకు నాయితమాటయు నేము చెంగటన్
గ్రావతటమ్మునన్ నిలిచి కన్గొనుచుండితి మద్భుతమ్ముగన్. 24

తే. గీ. ఇనకులోత్తముఁ డనురుల నెల్లఁ దునిమె
నవుడు శోణిత వేణిక లడరఁజూచి
వెఱచిపఱ తెంచినార ముర్వీతలేశ!
యనుచుఁ జెప్పిన వెఱగంచె యతఁడుపలికె. 25

కం. ఈగతి నొకరఘువతియే
నాగాశ్వభటోగ్ర దైత్యనాశక్రీడా
యోగోద్ధతుఁడై యెసఁగుట
భోగోద్రశయానుఁ డతఁడెవో! యూహింపక. 26

చం. అనుటయు వార లాన్యపక్షలాగ్రణిఁ జూచి విఘ్నాద్యహుండు ము
న్నెనసిన బాల్యవేళ మిథిలేంద్రుని వీట నరేంద్రులెల్ల ముక్
గినియు కవర్తికార్ముకము కేలఁ దెచ్చుంగ నేగుచున్నచో
జనకుల సంశయంబెఱిగి నయ్యన గాఢిసుతుండు నవ్వచుక. 27

శా. బాలుం డీనరపాలనూనుండు ధనుర్భారం బలిస్సార మే
లీలక దీనిఁ గదల్చ నోవునొకొ యీలేజేత నంచాత్మ ను
య్యేలం బెట్టుకు చండభాను గహనాద్రీలా సముద్రేందు ది
క్పాలోద్యద్ద్రోహిణాండ భాండమెగవైవం జాలు హేలాగతిక. 28

తే. అనుచు ముని పల్కుపలుకులు జనములెల్ల
కతలుగాఁ జెప్పవినమె! లోకప్రచార
మరసి రక్షించునట్టి మహానుభావుఁ
డకట మనసాహ్వ మతనికేమగు నృపాల! 29

కం. అని వారు పలుకుపలుకులు
విని సంతసమంది నుభటవిసరము గొలువన్

జని పురముసాచ్చి యచ్చట

సనయస్థితి నుండె రాముచరితము వినుచున్.

30

ఉ. రాజ్యము సేయుచుండి యువరా జొకయించుక లేక లోభమున్
ద్యాజ్యము సేసి సత్త్వగుణధన్యత పెంపువహించి వైష్ణవ
ప్రాజ్య సమాగమోత్సక్త భావముచే నొగి దత్పదాబ్జముల్
పూజ్యములై దలిర్ప మణిభూషణముల్ మది గోరఁడేమియున్.

31

ఉ. మంత్రులు వైష్ణవోత్తమసమన్వితులై విలసిల్లు రాజనా
మంత్రణ కార్యభూషణ సమర్థవేళ ఘటింపకున్న దు
ర్మంత్రము బూని వాకిట నిమంత్రితులైన భటాళితోడ వా
క్తంత్రము మీఱి మీరు నృపుదండకుఁ జేరగసికుఁ డయ్యలన్.

32

వ. అని నియమించి చనుటయు.

33

మ. సరనాథుం గనువేడ్క వైష్ణవులు సన్నాహమ్ముతో దిక్కులన్
హరిదివ్యస్థలవాసులౌట పుభక్ష్యవ్రాతముల్ చందనో
త్కరముల్ జేర్చిన తీర్థవల్లభయహస్తమ్ముల్ వెసం గొంచు చె
చ్చెర విచ్చేసిరి తిర్పగూడలు భుజశ్రేణిన్ విడంబింపఁగన్.

34

ఉ. కావలివారు వాకిలెడగా నెదురేగి మహాత్ములార!మా
భూవరు నాజ్ఞ లేడిక ప్రభుప్రియవాదములారచరించి సం
భావన బొందఁ గాలమొకభంగి నటించు నె!వచ్చుత్రోవలన్
బోవుట కార్య మంచుఁ దమ మూర్ఖత నడ్డము వచ్చినిల్చినన్.

35

తే. గీ. అని నిరోధింప వార లన్యోన్యముఖ ని
రీక్షణ మెలర్పఁ బ్రభుదర్శనేచ్చ యాత్మ
సందడింపంగ శ్రీనివాసా! యటంచు
వేడ్కఁ గూర్చుండి రొగి బహిర్వేదికలను.

36

కం. మానవపతి తనకు నను
ష్ఠానసమయమగుట నిరుగడల భాగవతుల్
గానబడ రనుచు మదిలో
నూనిన సంతాపమున సముత్థితుఁ డగుచున్.

37

అ. వె. పాదచారి యగును భవనముల్ వెడలి

ద్వారముల్ గడచి దరిణిభర్త

శిలయగుంచెఁ బాత్వవేడులఁ గూర్చున్న

భవ్యమూర్తులైన భాగవతుల.

36

మ. నృపముల్పుండు వెనకఁ బ్రణామవిసముద్రేమల్ విజృంభింప గు

ర్మపయోలేశలనన్మహిమజల గన్మానామ్తులన్ నిష్కరా

తపదేశితులైనవారిఁ గని చిత్తంబు తలంబంద నే

యవచారమ్ము ఘట్టిల్లనో యనుచుఁ జంత్రాంత్రులై యిట్లనున్.

39

కం. దాసుని యిలుదొకఁ-క యే

జేసిన యవరాధ మెఱుంగఁజెప్పక కరుణా

భాసురహృదయులు మీ రా

యాసంపదదాసై యెండ నలమట దోపక.

40

తే. గీ. అనిన వారీట్టులసిరి మహాత్మ!నీకు

నరయ నవచార మిసుమంతయైనఁ గలదె !

ద్వారపాలురు రాజాజ్ఞ దప్పదనుచు

బలిమి మమ్ము నిరోధింప నిలువవలసె.

41

వ. అని తెలియంబలికిన.

42

శా. చండ్రోధరసానలప్రభలు చంచన్నేత్రకోణమ్ము లం

దొండొండక వెడలంగ భూరమణుఁ డత్యుగ్రాకృతిం దాల్చి పే

రెండక ద్రోచిరి వైష్ణవోత్తముల మీ రీద్వారపాలాంధులక

ఖండిభూతులఁ జేయుడంచుఁ బనిచెన్ ఖడ్గాయుధోద్రగులక.

43

తే. గీ. అనుచుఁ బనిచినఁ దలవరు లధిపునాజ్ఞ

ద్వారపాలురఁ ద్రుంప నుద్ధతి వహింప

వలదు వలదిట్టి కార్యమ్ము వసుమతీశ

యనుచు శ్రీవైష్ణవోత్తము లడ్డపడిరి.

44

ప. ఇట్లునునుత్కులానతిచ్చిన నువశమిత్రోధుండై నవినయంబుగా
శ్రీవైష్ణవులం దోడుకొని నిజభవనంబునకుఁ జని ప్రియపదసమ్రాక్షకంబుగా నంభా
విభులం జేసి తదనంతంబు. 45

చం. అనవరతమ్ము రాజహృదయానుగతిఁ బరియించు నైష్ఠ్యపుం
జనుపమకార్యభాంమున నందొకయూరికిఁ బోవుచుండి నం
వసు న్నవసన్నిధిన్ ఘనకథాశ్రవణమ్ము ఘటింపఁబంప న
య్యనఘుఁడు గోపనీయమని యాత్మ నెఱుంగక చెప్పినంతయుఁ. 46

ఉ. అక్కట రావణాసురుఁ డుదంచితమాయుఁడు రామలక్ష్మణుల్
గ్రక్కున మాయలేడి వెదుకంజనునట్లు ఘటించి బానకీఁ
స్రుక్కుకి నెత్తికొంచుఁ జనుచోట జటాయువుఁ ద్రుంచి మర్మదం
బెక్కు నిజప్రణాళగతి నిచ్చ నెఱుంగక నేగె లంకకుఁ. 47

తే. అనిన నుల్కుచు న్నవుడు సభ్యాళిఁ జూచి
వింటిరే! లోకమాత నుద్వృత్తిఁ దెచ్చి
యసుర షెఱుద్రోచె ననుట యేనితనిఁ ద్రుంచి
సీతఁ దోడ్చెచ్చి రఘురాముఁ జేర్పవలయు. 48

కులశేఖరుఁడు రావణునిపై దండెత్తుట

ప. అనిపల్కి ప్రచండరోషకాపాయితలోచనండుఁడు మహనీయ
జవోద్రేకహసితోచ్చైశ్శృవంబు నిజాశ్వంబు సన్నద్ధంబుజేసి తెచ్చిన దానునుం
గట్టాయితంబై యతిఘోరధారాభీలంబైన కరవాలంబును గనకఙిమసందోహ
సముజ్జ్వలంబైన ఖేటకంబును ధరియించి తదారోహణంబు సేయునవసరంబున. 49

సీ. ఇది పూర్వకార్య ముప్పీశ! యిట్లేటికి
వేగిరపడ నంచు విప్రవరులు
రామరావణచరిత్రంబు మున్నెఱుంగవె
మఱువ నేమిటికంచు మంత్రివరులు
కయ్యంబుసేయ నేగదలంచి యిదియేమి
మముఁబిల్వవంచు సామంతవరులు
నన్నాశ్మకథయిది యివ్వేళవైష్ణవుం
డెక్కుబెట్టెనటంచు నితరజనులు

శే. శి. అహఃజలంబిల్లు గఃహఃవిధభాషణములు
వలదువలదను ఘోషము కనుమరీను
కర్తముల సోకదయ్యె రాకుమవనాః
చర్చనోల్లాస భాసురస్వాంతృకగుట.

50

మ. తురగ కూరఖురాగ్ర ధూతధరణీధూళిచ్చుటల్ గ్రమ్మి ది
క్కరి గంజోదితదానచిందుచయ మింకన్ జంజనాహవిన
స్థుర కాక్షేయకఘోరదీప్తి మదనిష్ఠ్యాతాహితవ్రాత దు
స్తరగర్వాంధతమం బజంగ నృపరత్నంబేక నుగ్రాకృతిన్.

51

చం. వెనుకొని వచ్చు సైన్యములు విశ్రుతఘోష సముద్రతోయమున్
గని వెలగంది నిల్చిరతిగాఢభయంకరఘోష మొప్ప న
జ్జనవతి సక్రవన్నగ యుషవ్రకరప్రతిభాజగత్ప్రియా
వసిత మహాబ్ధివీచికలపైఁ బటపెక్ జటులాశ్వరత్నమున్.

52

శే. శి. అల రమాదేవి నై దేహియయ్యె నప్పు
డలమి శేనాహి లక్ష్మణాకృతి వహించె
చక్రహస్తండు రఘువలస్వామియయ్యె
వరుస నేతెంచి రామహీశ్వరుని కడకు.

53

కం. వట్టి నృపముఖ్యు భక్తికి
నచ్చెరువడి చూచి మండహాసాననుడై
మెచ్చు దళుగొత్తఁ బలికె వి
యచ్చరసంఘంబు ప్రేమ నభినందింపన్.

54

ఉ. రాజకుమార ! యేనుఁఘురాముండ రావణనామదైత్యు ఘో
రాజి నెదిర్చి వానితనయాప్తలతోడ వధించినాడ ను
ద్వేజకమయ్యె వార్ధికి మదీయశరోద్ధతి యింక సద్యశో
భాజనమయ్యె గార్యకృతి భామినిఁ దోడ్కొనివచ్చితిం జమీ !

55

చం. ఎలమి మదీయభక్తిభర మెల్లను నీవ వహించినాడ వీ
జలనిధి నీటిపైఁ జనుట చాలు పురంబున కేగువత్స ! నీ

వలన గము స్తభాగ సతివర్గము కోర్కులు కెందునుగను ॥
 ర్విలసఃసావదన్ భవమాన్యచరిత్రఃకా వన్నిమాడంగన్. 56

శే. నీ. అవును తురగముడెగ్గి రాజాత్మజుడు
 మాక్షబాష్పము లెసగఁగ చమ్మహాత్మ
 చరణకంజాతముల వ్రాలె చటులమకుట
 గతిమణివ్రథ తిన్నభిగ్గుతులఁ జెరయ.

57

కం. కరములు మోక్కుచు బులకాం
 కరములుమెనిగెడ విసయగుణభూషితఁ డ
 స్మరవతి రఘువల్లభ భా
 నురనుందరమూర్తిఁ జూచుచున్ వెనుఁ బలికెన్.

58

చం. నిరుపమశీల ! లోకజననిం జెటవెట్టిన దుష్టచిత్తు సో
 దరగుత బంధుమిత్ర సహితంబుగఁ ద్రుంచుట చోద్యమే ! భవ
 చ్ఛరనికరాగ్నికీలము లెసంగినచో నిలువంగ మేరుమం
 డరారులై నోవునె నితాంతయశోబల భవ్యవై భవా !

59

శా. రాజీవాహిభయంకరాబ్ధి చులుకప్రాయమ్ముగా దాటి ఘో
 రాజిన్ దానవరాజి రాజితమహాగ్రాస్త్రమ్ములం ద్రుంచి ది
 గ్రాశవ్రాతము వెడ్కఁజెంద భవనప్రఖ్యాతి వాటిలచి తో,
 రాజీవాత్ ! భవత్పదాబ్జములు హృదంగమ్మునన్ గొల్పెదన్.

60

కం. అనుచు విసికించు నృపతిన్
 విసయానతపదను గారవింపుచు బురికిన్
 జనుమని యుజ్ఞ నొసఁగి య
 స్త్రీసుజాంతికు. డరిగ నాత్మధానుంబునకున్.

61

ఁ. ఉప్పగిది నవ్వరమేశ్వరుం డానతిచ్చిన నప్పుడమితేఁ డవ్యసాధారణ
 పరాక్రమోపక్రమ విదళితవిరోధిసైన్యంబగు నిజసైన్యంబుతోడఁ బురంబుప్రవే
 శించి సుఖంబుండె వుటియును.

62

సీ. గాదేవి యవతరించుట

కం. ఈలీల నలరు ధివే
పాలాగ్రణి సతికి సత్యభాషిణికి జనరే
నీశాదేవ్యంశంబున
బాలానుణి పుట్టె రుచిరఫాలాలక్ష్మయై. 63

కం. నీశాభిధానయగు న
గ్వాళిక విలసిల్లె ధవళపత్నైందనరే
ఘాలీల బెరిగెనంత వి
శాలంబును యశావనావసర మేతెంచెన్, 64

సీ. సంపూర్ణశశికళాజాలంబు మెచ్చని
ముఖమున కొకవిత పాలువు దోచె
వికసిలేందీవరవ్రకరమ్ము నోడించు
కన్నుల కొకవిత కాంతి దనరె
కలహంసకృతమందగమన మెంతనజాలు
నడలయుం నొకవిత నలువెసంగె
శుకపికాలావనిస్తులమాధురి కెమర్చు
పలుకుల కొకవిత చెలువు మిగిలె

తే. భ్రమరసందోహచక్రవాకముల గెలుచు
కచకుచంబుల కొకవిత రచనవొడమె
సరవి నవయవ సౌందర్యసౌష్ఠ్యంబు
వెలసె నవయశావనాగమవేళ సతికి. 65

సీ. కచము సారంగలోకంబుతోఁ జర్చింప
గమనంబు సారంగగతుల గెలిచె
నయనముల్ జలజబృందములపైఁ దార్కొన్న
శింకంబు జలజసంఘముల గెలిచెఁ
గటితటంబొగి రథాంగములతోఁ బురణింప
ఘనకుచంబులు రథాంగముల గెలిచె
రసవదోష్ఠము పద్మరాగంబుల హసింప
కరములు పద్మరాగముల గెలిచె

తే. గీ. నువిద రుచిరాంగిణిబులం దొకటికొకటి

సాంపురెట్టింప నీహించె మరకరాంగ

నానికాయ నునల నిట్టి నవ్యరూప

న పద పోనగునే యందు జనులపొగడ.

66

ప. ఇతైఃకంఠస సర్వాంగసౌందర్యశోభితయగు నయ్యంగనారత్నంబు
సభిజనమ్ముల తోడనాడుచుఁ బితృసన్నిధానంబునం బుణ్యకథలు వినుచుఁ బ్రసిద్ధి
వహించియుండె నంత.

67

కం. రంగముననుండి వైష్ణవ

పుంగవులు శమాదిగుణవిభూషిత చేత

స్సంగు లొకకొండకావృప

తీం గనుగొనువెడ్డు నేగుడెంచిరి నెమ్మిక్.

68

కం. ఈరీతి నేగుడెంచిన

వారల కెదురేగి మ్రొక్కి మామణిమయసీ

తారూఢులఁ గావించి మ

హీరమణుఁడు పూజసేసె నెలమిదలిర్పిక్.

69

ప. ఇవ్విధంబున నమ్మహానుభావుల సంభావించి తదనుజ్ఞగఁ గొని తానును
సమాసీనుండై సంభాషణమ్ములు నడుపునమయంబున వారలతో శ్రీరంగవల్లభుని
గుణరూపవైభవమ్ము లెట్టెట్టివనిన చనుచు నమ్మహాత్ము లిట్లనిరి.

70

తే. గీ. విశ్వమునకెల్ల విభుఁడు తద్విభవ మెన్న

నలవియే యింక నతని కల్యాణగుణము

లజనకై నను గణతింపనగునె రూప

మహిమ యూహింప మన్మథమన్మథుండు.

71

కం. అని మఱియు హరిచరిత్రము

జనపతికిం దెలుపుచున్న సమయమ్మునఁ దా

విని నిశ్చయించె నీశా

వనజేక్షణ విభుఁడు రంగవల్లభుడనుచున్.

72

ప. ఇత్యైత్యం గున నన్నిభాంగన రంగవల్లభునైతి బోధయి మోక్షంకు
రంగు దినదినప్రవర్ధమానంబుటయ్యె. బెల్లకొను విరహశ్రమంబునన్ గంగు
చున్నంత. 73

చం. నవినయలీల రంగవతిసన్నిధికిం జను దూరదేశభా
గవత్తులు రాజకన్య గుణగౌరవరూపవిలాస [కాంతి]సా
ప్తవములు సారెసారెకుఁ బ్రసంగవశంబున నెన్నవిన్న య
న్నవనలినాక్షుఁ డాచెలి మనంబునఁగోరె బరిగ్రహింపఁగన్. 74

ఉ. హేయ భవవృషాయ రసికేహిత దివ్యపదప్రదుండు ప
ద్మాయతలోచనుండు సుగుణంబుధి శౌరి, వధూవిమోహ చిం
తాయుతచిత్తుఁడౌటకు ముదంబువఁ బొంగి యనంగుఁ బుబ్బునన్
గో యని కేలుసాచె నునుగ్రొవ్విరికోలకుఁ బచ్చవింటికిన్. 75

ప. ఇత్యైత్యంగున రంగవల్లభుండు నీశాంగనాపరివ్వంగనముత్సుకాంత
రంగుండైయున్నయెడ. 76

ఉ. అంత వసంతమింపెనఁగె నద్భుతసౌరభలోభబంభరా
క్రాంత చలల్ల తాంతము వికస్వరపద్మనళిన్యూపాంతవి
క్రాంతమరాళకాంతము రసాలకిసాల రసానుమోద సం
భ్రాంత పికావళీమృదుతస్వరభానురతానిశాంతమై. 77

సీ. సహసాసముల్లసత్సహకారమంజరీ
పుంజమంజుల విభాభూషితమ్మై
మల్లికావల్లకీ మధుపతంత్రీ ఝంకృతి
స్వనోత్సుక కిరాతీజనమ్మై
దుస్యజాశాశుక త్రోటితృటత్పక్వ
ఫలరసాపాత పంకిలతలమ్మై
కలహంసమాలికాకులితవంకజ రజ
శ్చన్న కాసారాంబు సౌరభంబు

తే. గీ. సరసకిసలయ చర్మణోత్సాహ కలిత
వితత కోకిలకాకలి సితఫలీన

కర్షణాక్షుభ విముఖతే గమనపాంథ
హైంధవము నుధుమాగవాసరము దనకే.

78

సీ. ఐశ్వర్యజ్ఞనేతానుభావ్యంబులై కేసరబుల
దళః కేసరంబులకును
ప్రచలత్సరోజకై రవమందిరమ్ములై
సరసులకింపై చ సరసులకును
లలితవిచిత్రపల్లవశోభి నుమరమా
కందమ్ములైన మాకందములకు
మధుపానమదలీన మధురవాగ్భ్రమరీ
కదంబంబులైన కదంబములకు

తే గీ. వనసజంబూ శిశిషచందన మధూక
మాలతీకుండ కురవక మల్లికాది
తరులతాగుల్మతతులకు సిరి దనల్చె
మాధవోత్సాహశక్తి మాటుగలదె !

79

ప. ఇవ్విధమ్మున మధుసమయప్రేరితమ్ములై పల్లవకుసుమఫలవిలసితంబు
లగు మాకందమధూక కేతకీవకుళచంపకశిరీషమాలతీ కదంబజంబూమాధవమన్మథ
మల్లికావ్రభృతీ సకలమహీరుహ శోభితారామరబులు లోచనాభిరామంబులై యొప్పు
చున్నంత.

80

కం. భూవరకస్యక రంగ
హ్నైవల్లభు వలన విరహసంభూతవిచా
రావిలమానస యగుతఱి
భావించి వధూజనమ్ము భయశంకితమై.

81

ం. మును రంగస్వామి పయిన్
జనియించిన మమతకరణ సంచలితమనో
వనజ యగుచున్నయది చెలి
వన కేళిక బ్రాద్దు గడపవలయున్ మనకున్.

82

వ. అని తలచి యన్నెలంత యలంత బాపుటకు సఖిజంబు లుద్యాన
వసంబునకాదోడ్కొనిచన నుద్యోగించు నపుడు. 83

కం. ప్రాలంబాలంబ కుచ
రోలంబాలక విడంబుచికికలన
తోలంబకనీలాంబక
నీలాంబుజవదన కదలె నెచ్చెలు లునిన్. 84

ప. ఇవ్వెదంబున సఖిపరివారపరివృత్తయై మందగిమన యారామనమీ
పంబునకుం జరునెడ. 85

వనవిహారము

సీ. ప్రచురమందనస్థరల తంతమ్ముల
దొంగులు దొరలంగఁ ద్రోచిత్రోచి
న ససాసవిఃస్వరకుమంగంబుల
పత్రముల్ గదలంగఁ బ్రాకిప్రాకి
రమణీయకనకవర్ణప్రకాశములైన
పుష్పాడుల్ మెయినిండఁ బొరలిపొరలి
వాసంతికాలతావ్రజకీలతమ్ములై
యొనరు నుయ్యెలల్కె యూగియూగి

తే. గీ. కదలిఁ గదలించి విహజిపాదలఁ బొదలి
కీచకమ్ముల మొరయించి కేకితతుల
గరులు చెదరించి భ్రమఃసఖ్యము వహించి
పవనడింభకుఁ డెదురేగె పద్మముఖి. 86

కం. మలయానిలాంకురము పై
నొలసిన మదిసంచలింప యువతీమణి నె
చ్చెలులంగని పలికె గ్రేవల
విలసిల్లెడు తరులఁజూచి విస్మయమెనంగన్. 87

సీ. కాసుంభవసనయోగప్రకాశములయ్యె
నవి మన్మథునితేరులకు మృగాక్షి
రచిత రేఖావిచిత్రమ్ములై దీపించె
నవి మారునిపతాకలకు శుభాంగి

నవహేమరుచిరభాండవిభూషితములయ్యె
 నని కంతఁని హయములటె సుమధ్య
 సేలగండశిలావిశాలములై యొప్పె
 నని దృక్పథములటె సుధోష్ణి

తే. గీ. యనిన సఖు లింతి నీక్షించి యయినూన
 కింశుకము లవికునుమిత కేసరమ్ము
 లవిసుమితచంపకములు పల్లవిత్తగుగత
 మాలభూజమ్ములల్లవి మధురవాణి !

88

వ. మఱియు నిట్లనిరి.

89

సీ. పున్నాగనదయానుభూతి గోరెడు నీకు
 పున్నాగసంగ్రహస్ఫురణ వలదె
 సహకారఫలపరీక్షణ మెఱింగిన నీకు
 సహకారఫలపరీక్షణము వలదె
 ప్రియకాంతసుమనోనువృత్తిగాంచిన నీకు
 ప్రియకాంత సుమనోనువృత్తి వలదె
 బంధుజీవకగుణప్రతిభగాంచిన నీకు
 బంధుజీవక సౌరభంబువలదె !

తే. గీ. సమదమధుకతశుకపికసముదయముల
 డిందుపఱచుట కిదిమండు కుందరదన
 నూనఫలపల్ల వమ్ములఁ జాఱగొంద
 మనుచు వన కేళి సలిపి రయ్యబ్రహ్మఁఖలు.

90

మ. ఒకసారీమణి మల్లికానుమములన్ యోజించి రాజన్యక
 న్యకకున్ దోయిట నించినన్ గరతలోద్భద్రాగమేపారఁ గిం
 శుకనూనభ్రమ నింతి నీ కతగునంచున్ ద్రోయఁ గాంతల్ వకా
 వక వచ్చన్ విరు లేన త్రుంతు ననుచున్ భాషించె రోషమ్మునన్.

91

తే. గీ. నుదతి విరు లీవుగోయఁ బయ్యెద తొలంగి
 బాలనీలాహిగతి నాఱు బయలువడియె

కొమ్మ పయినున్న నెమ్మి కన్సానక మున్న
క్రమ్మకొనవమ్మ గరిగఁజెఱంగఁ దిగిచి.

92

తే. గీ. అలరుఁ దేనెలు తేంట్ల కాహారమగుట
కొమ్మ విరిగొమ్మ కడలింపకమ్మ కమ్మ
విలుతుఁ బిలువంగ మట్టదకులము గినుక
కడలె నరమించు పనులకుఁ గరుణకలదె ?

93

తే. గీ. అకట కర్ణావతంసమ్మునకు రసాల
పల్లవముద్రుంప నాయాసపడకుమమ్మ !
చెన్నదళుకొత్తు చివురునఁ జివురుకోయ
వశమె ! యేద్రుంచియిచ్చెద వనిత నీకు.

94

చం. వకుళముడాయ నందు ఖగవర్ణము లిట్టటుబాఱఁ దద్గరు
త్ప్రకటితమారుతాహతుల రాలిన పుప్పొడి మేనసోక ద
ర్పకవశతన్ దుషానలము పైఁబడినట్లు వణంకుచున్న య
మ్ముకురనిభాననం బొదివి ముద్దయ లూఱడిలంగఁ బల్కుచున్.

95

తే. ఇది యదనుగాగ నీయెడఁ గుమఱుపఱచి
మదనుఁ డదయత పూఁగుల్కు లొదవఁజేయ
బెదరుకొని నీవు మెదలు తుమ్మెదల రొదలఁ
బొదలు పొద లేలదూఱెదు మృదులవేణి !

96

సీ. వనిత పుప్పొడిఁద్రొక్కి వగచెదు విరిఁదేనె
మడు వల్లయదియె కాలడుగవమ్మ
శుక మోష్ఠబింబమ్మఁ జూడ భీతిలకు మి
చ్చటు సంకుసాగంధ్య జటిలమమ్మ
తుమ్మెదల్ నెమ్మొముదమ్మఁ బైకొను చింత
దలఁగి సంవగివిరుల్ చాల్పవమ్మ
మలయానిలమ్మ పై నొలయు సంచడలకు
వేణికాఫణి డాయ వెఱచునమ్మ

తే. గీ. కొమ్మ యీలీ. వెతనందకమ్మ 20గ
వల్లభుని గూడి బహుకేళివై భవముల
నెలమి వాటింప నీగుక మీమికంబు
మదనకుమడాపు లాపులయ్యెదరు నీకు. 97

ప. అనిన వారలతో రాజకన్య యిట్లనియె. 98

క. అతివ పని నెసంగె విరహుల
నతనుం డేచుటకు నేయు ననలాస్త్రంబుల్
మతిఁ గుండనగునె జ్యోతి
ర్లతల ద్యుతులనుచుఁ దెలియరాదె మృగాక్షి ! 99

తే. గీ. ఉవిద చెంగట పవమిచ్చె నొకకిమ్ము
చెవికిఁజేదయ్యె ఒక నేమిసేయదాన
కాదుకాదమ్మ మనకలకంత యొకతె
పంచమస్వరగతి పాటపాడుఁ దొడఁగె. 100

ప. ఇట్లు నారీశిరోమణి నూజింపుచు నఖిలెల్లఁ గుసుమాపచయ
కుతూహలంబునం జరియించుచున్నయెడ. 101

సీ. చెలియొర్తు దాడిమీఫలకాంక్ష. బజ్జ తెంచు
శుకములఁ గోల నొండొకతె గొనియె
వెలఁదియొక్కర్తు కోకిలనూర్తులకు మాకు
పంకంగ సరియంచుబలికె నొకతె
నకియ యొక్కతె నూనశాఖ పంచకమన్నఁ
జూచితినని కోయఁజూచె నొకతె
ననినయొక్కతె హంస వెనువెంట గతిఁజూప
నొప్పుగాడనుచు నొండొకతె నడచె

తే. గీ. మతియు రుచిరక్రియా వచోమహిమ మిఁదల
సరవిఁ బుష్పాపచయ కళాచతురగతుల
భామినులు కాలయాపన పౌధి నలువ
నీళ సొలయుచు నొకమావినీడ నిలిచె.

శే. గీ. కలికి యొక్క తెలివితేటలు గురిములై త్తి
ధరణి జగన్మాతముల నూరి పరులుగోయ
కుచసరోరుహకోశముల్ కొంజలయ్యె
గాను వీక్షింప నదియొక గంగముయ్యె

108

మ. ఇవ్విధమున సహవిధవిహారపరిశ్రాంతలకు నన్నెలంత లక్ష్మీంతా
మణిం దోడ్కొని నిశితాతపక్లాంతస్మలకు శరీరంబులు స్వేదోద్గమాశ్రాంతంబు
లగుటయు జలావగాహంబు గోరుచుం బోవుచున్నయెడ.

104

సీ. మధుపానపదనూన ములీననదభీన
పదనూన మృదుగాన బంధురమ్ము
తతక్షా జ తమాలతతి కేలదతివేల
పతగాలపిత జాల భాసురమ్ము
స్మృతశాతశరపాత పరిభూతసరభూతి
విరహాతపరయేత భువారమ్ము
రసనాగబిసపూగ కిసభారసభోగ
రసికాగతిసరాగ రాజహంస

తే. గీ. మునుల కైరవకమల గంధానుబంధ
మలయ మరుదంకురాగమోన్నాద చరిత
పాథసందోహమగు సోమవర మొకటి
యానెలంతల కచ్చోట గానబడియె.

105

కం. చని సంతసించి శశిముఖు
లొనరంగ నొండొరుల కరములూడుచు జని ర
ల్లన పదములిడుచు శీతల
వనజాకర జలవిగాహ వశమతు లగుచున్.

106

మ. అతులాంభోజ విరాజమాన సరసీహంసావళిం గేరి య
య్యతివల్ సీరమునం జరింపగఁ జదీయాంగమ్ము లుత్తంగ దీ
ప్తతటి స్ఫాటికరత్న బింబితములై భాసిల్లె లాస్యైక స
మృతలీలా బ్రతిసీరపైఁ బసిడిబొమ్మలవోలె శోభిల్లుచున్.

107

సి. ఆమందయానల హాసస్వరమ్ములు
 జెరయ హాసమ్ములు జెదరిపఱచె
 నాఘన స్తనుల బాహుగ్రవిడేవముల్
 కనుగొని చక్రవాకములు జెదరె
 నాచంచలాక్షుల యంఘ్రివిన్యాసార్థ
 టులకుఁ బాకినమ్ము లలవుదరిగె
 యానీలకచల మాహ్వనధ్వజులు బర్వి
 నెరిఁబాసి భృంగముల్ నింగికెగసె

తే. రాజవదనల చల్లుపోరాట వేళ
 వనజబృందమ్ము లొకవంక వ్రాఁదొడఁగె
 నొకటిచే ముచ్చ యోటయిన్న వాని
 రెండవవి కొన్నిసొకవంగ గుండెచెడఁచె.

108

ఉ. డాయుచుఁ బాయుచు గంపుటమ్ములు సాచుచు వారిపూరనున్
 దోయజలోచనల్ చలముతో నితరేతరవక్త్రబింబ ల
 య్యాయశక్తిఁ జిమ్ముచు సహాసవచోరచనల్ జెలంగ నీ
 రాయతనమ్మునం దరగలాడవు తత్తటఘట్టితమ్ములై.

109

శ. స్తుత్యక్రీలగు మేనులం చొరగి కస్తూరీమిశ్రత్కుంకుమ
 ప్రత్యుష్టాఁడు పంకసంకర హరిద్రాచూర్ణముల్ గ్రమ్మి సాం
 గత్యంబేర్పడఁ జిత్రవర్ణములచేఁ గాసార మొప్పారుచో
 వాత్సల్యక్షిం బలకేళిసల్పె నబలావర్గం బుదగ్రమ్ముగన్.

110

తే. పస్యమండమ్ము లందొక్క పంకజాక్షి
 మునిగి మోమెత్తియున్నచో ముగడలెల్ల
 కని వదనమంచు నదిగాదు కమలమనుచు
 నిశ్చయింపంగఁజాలక నిలిచి రవుచు.

111

కం. మీను తొడఁదగిలి యులికెడు
 మానిని వెరుచఱచి వెరవుమాన్పుచు నొకప
 ద్మానన గంతులువై చెను
 దీతఁ దనకాలు నాచుదీవఁ దగిలిసన్.

112

ఉ. లంచలు చక్రవాకము లుడంచితగుంజదళివ్రసంగముల్
కాంచనసన్నిభాబ్జములు గాంచి మనోజుడు మెచ్చు రచ్చవ
ట్టించుఁ దలంచి చిత్తమురియాడగ నీరవిహసలీలఁ జా
లించి సరోవరమ్మ వెడలెన్ నరపాలకుమారి గ్రక్కునన్. 118

తే. నెచ్చెలులు రాజకన్యక నెమ్మనమున
వెఱపుమింటలుట దెలిసి వెన్నెంటఁ గొలను
వెడలి తటసైకతస్థలి నిడినముడు
లెలమిఁదాలించి రెంతయుఁ జెలుపుమింట. 114

తే. అప్పు డతివలు నెరులార్చి కొప్పుదీర్చి
తిలక మలికమ్మున రచించి కలవమలఁది
క్షితితలేశ్వరుకన్యఁ గైసేసి రెలమి
చెలిమి నొకయింతి పూబురిచేతి కిచ్చె. 115

తే. విరహపరితాపభరమున వివశ యగుచు
సాలసి తూగాడుచున్న యన్నెలఁతఁ జూచి
లలితమగు నిందుకాంతశిలావిత్తర్ది
నొనరు కిసలయశయ్యపై నునిదిరంత. 116

సూర్యాస్తమయవర్ణనము

చం. వనధిలుత త్రరంగముల వ్రాలుటకున్ వెఱవగ్గలించినన్
దనదు మయూఖవార మొకదారిఁ జనన్ బెడఁగైన మేనఁదా
క్కొనిన వివర్ణవృత్తికి మఱుంగుగ శోణవటంబు దా వహిం
చినగతి రక్తదీప్తి బాలిచెన్రవి వశ్చిమతైలసంగతిక. 117

సీ. చరమాద్రి తటనటచ్చబరార్భకులు చిమ్ము
చిచ్చురకొమ్ముల జిగి యనంగ
హరు లద్ధిసారమి మల్లాడు కుంఠెనకుఁ దో
డ్పడవచ్చు ఖగవిభువ్రభ యనంగ
దళితమండేహకంధర నుద్గమించి మి
న్నొరసిన శోణితద్యుతు లనంగ
నినుఁబాసి వగచు పద్మినుల క్రేగన్నుల
మితిమించు శోణదీధితులనంగ

తే. గీ. రమిథావక్ర చక్రచంక్రిమనా జనతి
 రవసముద్రిక్త కోపవిర్యమృజంగ
 బహుభావతన్న భవకాంతి పటలము
 సాంద్ర సంఖ్యాదుణచ్ఛవిచ్ఛటలు చినరే. 118

కం. ఏదిశలయ వివిసింహము
 ప్రోదిన్ బరికించి పికవగ్రుంకినఁ గని న
 మోదంబునఁ బొంగి తమో
 వేదండశ్రేణి సహజవెడలక బెలుచున్. 119

మ. ప్రమదంబుది తమిసయోషేదలకప్రాతముల్ మెచ్చి మం
 ప్తిమహిష్యాదులఁ బ్రోదిచేసి గజరాజిన్ గొంటుండేర్చి కా
 కమయూరీగళకోకిలములకు సంగత్యమ్ము వాటించి గ
 ర్వమణంఁడన్ బకశంఖహంసహరి జీవంజీవజాతములన్. 120

తే. గీ. జారచోరుల రాత్రిప్రచార మెఱింగి
 ఘూకఫలునికాదు లాగుణము గాంచె
 జాతి వేఱయ్యు మనుజభావణము లెఱింగి
 శారికలు మాటుపలుకుట సాక్షిగాదె ! 121

తే. గీ. వసుధ విహరించు రాత్రిదేవతకుఁ బ్రీతి
 సత్కృతియొనర్పఁ దలంచి దిక్పతులు వేడ్క
 దనర బహుపుష్పములు మేన నునిచినట్లు
 దివి బహుగ్రహతారకల్ తేజరిల్లె. 122

చం. ఇనుఁ డతిరక్తి మున్ను దనునేర్పడఁ జెంది యతిక్రమించి వం
 చన నపరాశఁగూడి మది చంచలతం జఁజూచి ప్రాగ్విశాం
 గన నగినా రదద్యుతులు గ్రమ్మిసకై వడిఁ దేజరిల్లె గా
 ర్కొను పెనుఁజీకటుల్ విరియఁ గొంత నుధాకరదీప్తి తూర్పునన్. 123

చం. హరుసిగబొందు పద్మనిచయమునకెత్తినమచ్చుమందు మే
 లరసిఘటించు కల్వలకు నబ్బినవిందు వయఃపయోధివు

మృరములు పుష్కరంబెనయఁ గాంచినకందు జగమ్ముమెచ్చఁ జం
దరుఁ డుదయించే లేటిచెలి తోడుగఁ దూఱుపుకొండ కొల్పునన్.

124

సీ. కలశాబ్ధినుతు తనుగ్గాని పోగడుగుచో
ధరకుడిగిన సుధాధారలనఁగ
శశిరథోద్ధతిఁ బూర్వశైలద్రుమంబులు
నుడియ నీడిన విరిసోనలనఁగ
పతిఁజూచి రోహిణీప్రభృతు లుబ్బునఁదాల్చు
కొలఁకులంటని హారగుళికలనఁగ
రాజు తామనగర్వరాహిత్య మొనరింపఁ
బేర్చిఁజూపిన వెండిబెత్తులనఁగ

తే. గీ. హరజటాపేటి విధునఖ్య మమరెఁ దొలుత
నాకనమ్మన నిపుడబ్బెనుచు గంగ
పొంగఁ జడలేటి సవఘనపుంజ మనఁగఁ
జంద్రకలువ్రాలె ధాత్రి నిస్తంద్రగతిని.

125

చం. పనపుచుజక్కవల్ జతలఁబాసి చరించె చకోరకమ్ము క
మ్మని కడిగాంచె పంకజసమాజమొగిన్ ముకుళించె పాంథభం
జసపరుడై మరుండుశరచాపము లోలిధరించెఁ బిండిచ
ల్లినగతి వెన్నెలల్కొఱతలేక జగమ్ముల నిండియుండఁగన్.

126

సీ. అధేందునిభలలాటాతరమ్మునదిద్ది
తీర్చిన కస్తూరితిలక మనఁగ
జలుగుబంగరుశాలు జిగిఁజిందు మాళిపైఁ
బికిలికుచ్చులదండ పెంపుఁజూప
సరసచందనచర్చ సమకొన్న యురమున
సిరిగాంచు ముత్యాలసరులు గదల
సారిదినెన్నడుమునఁ జట్టినధట్టి చె
ఱుగు లిర్వంకలరంగుఁ జూప

తే. గీ. శారీకాకోకిలాభీమయూరభటులు
దండ నేతేర నిక్షుకోదండకుసుమ

కాండములు బూని శుకతురంగంబు నెక్కి
వీరహిమ్మగముల వేటాడవెడలె మరుడు.

137

తే. గీ. మలయపవనమ్ముడాయ వెన్నెలలుగాయ
భృంగసంఘమ్ము రొదసేయఁ బిక్కుగూయ
తుంటవిలుదంట క్రొవ్విరితూపు లేయ
నకియ నుమశయ్యఁ గనుముయ్యఁ జాలదయ్యె.

128

మన్మథాద్యుపాలంభము

వ. ఇట్లయ్యింతి మదనతాపమ్మునం బొరలుచు నఖిలంజూచి.

129

మ. మునుభర్గండు లలాటకీలల మతున్ బోకార్చియున్ గ్రమ్మరన్
దనకున్ జాలినయంత భిక్షమిడ రీతన్వంగులం చల్క నం
గనలం జంపుటకై యనంగునకు సంగ్రహేణి గల్పించి పం
చెనా ! కాదేని ధనుస్సుమాస్త్రచయ మేచేతన్ విడంబిం చెడున్.

130

వ. అని పరిశ్రాంతిం బల్కిన.

131

కం. నీలాలకజాల గుణా

వాల మహిపాలబాల వగవెటిఁగి నఖిల్

దూలుచు శైత్యవిధానము

లోలిం గావింప నప్పుడొకసఖ పలికెన్.

132

సీ. మలయానిలాహతాకులమైన చెలిమీనఁ

జందనసలిలమ్ము చల్ల వలదు

కుముదబాంధవ రుచిక్షుభితమా నురమున

ఘనసారరేఖపుల్ గ్రమ్మవలదు

ఁతిరాజతాప లోహితములై తగునేత్ర

ములఁ బద్మవత్రముల్ మొనువవలదు

వరపికస్వరభీతి బొరలుచోఁబఱపునఁ

జాతవల్లవములు చొనువవలదు

తే. గీ. తజ్జనిత్వమ్ము తన్నామధారణమ్ము

తచ్చరత్వమ్ము తత్ప్రియత్వమ్ము నెఱిఁగి

సేయు శిశిరోపచారముల్ చెలికిఁదగునె

పగఱకూరిమిలవారు పగఱకారె !

133

ప. ఇత్తైంగున నత్తైవ మనస్తావమ్మునకు నుత్తలంపడు చిత్తమ్ము
లతోఁ దరుణకిరణప్రసారవిజృంభితుండగు నుధాకరుంజూచి సరోషభాషణమ్ముల
నిల్లనిరి. 134

సీ. అతివేలగుణగణోన్నతుడైన శంకరు
శిరముద్రొక్కిన దుష్టచేష్టితమ్ము
తొలుత దివ్యలకాత్మకళలు దానమొసంగి
క్రమ్మజులైకొన్న కల్మషమ్ము
నతులవిద్యాప్రదుండగు దేవతాచార్యు
నిల్లాలి గవసిన హీనవృత్తి
నీనామముధరించి నెమ్మివాటించిన
శిలల నీరుగఁజేయు చెట్టతనము

తే. గీ. కాని పనులిన్నిటికిఁ దలకట్టు తోడఁ
బుట్టువున్నట్టియిల్లరికటుకొనుట
మానినీమణి నేచక మానఁగలవె !
కలుషమూలమ్ము నీదారి కమలవైరి.

135

సీ. హంసాదిభగముల కానందమొనరించి
శోకమిచ్చెడు చక్రవాకములకు
కుముదముఖ్యప్రసూనములకు సిరులిచ్చి
కుందొసంగెడు పద్మబృందములకు
బహుశైలవంతులపై నింపువాటించి
కరపుదెచ్చితి విందుకాంతములకు
యువతీజనమ్ముల నుల్లసిల్లఁగఁజేసి
వెతలేర్పఱించెడు విరహిణులకు

తే. గీ. పక్షపాతేచ్ఛ నీకిట్లు ప్రాప్తమైన
కళలకును బక్షపాతసంగతి పొసంగె
రాజవే ! నీవు ధరణిగారణగుణములు
కార్యగుణముల కారంభకములుగావె !

136

చం. అమృతము కాలకూటము సుధాంబుధియందు జనించె నట్టిచం
దమునన నీవునుం బొడమినాడవు నీకు హలాహలస్వభా
వము దిరమయ్యె నయ్యమృతవైఖరి యించుకలేదు భామినీ
శ్రమకృతకల్పిం బొకటి చాలదె నిన్నుఁ గృశాంశసేయగన్. 137

ఉ. రోహిణి మున్నుగా నతులు హాసినొనర్చిన సువ్రతమ్ములన్
రాహుముఖమ్మునన్ వెడలిరాగలిగెన్ విరహంగనాజన
ద్రోహము నిన్ను నభ్యుబ్ధద్రోయదె ! మేనుకృశింపకున్న ! యీ
సాహసవృత్తి మానుమిది సౌఖ్యకరంబగునే సుధాకరా ! 138

సీ. రాజువై నినుగన్న రత్నాకరము నేచు
బడబాగ్ని నుడువని వెడఁగుదనము
దాయఁజేసిన మాత్రదాయకై వడి భర్త
తలకెక్కి నిలిచిన తులువతనము
చిటులేటిఁగొని నేలఁజెంగలిఁ దిననీక
వినువీధి నడ్డపెట్టిన భవమ్ము
వితతవిద్యాసమన్వితుఁ జేయు నాచార్యు
సీమంతినీమణిఁ జెందునభుము

తే. సీ. క్రందుకొను నీకు బహుళవక్షాయ ప్ర
సక్తి వాటించి విదలింపఁజాలవమృత
కిరణభరణమ్ము భవదీయశరణమగుట.

* * *

139

మ. గగనమ్మెక్కటి నెక్కి రాతీవగల్ గావింపఁ దాపంబునన్
మగువలకుయ్యిడ ధాతనీచుకళిలన్ మార్చెన్ సుధావాప్తిచే
నెగవారం డిగవారఁ గొంతకుశలం బీలీలఁ బూర్ణుండవై
జగతిన్ జాలయినన్ గరంచెదవు మాశక్యమ్మె జైవాత్మకా ! 140

పం. కలఁగక బాడబంబు నిజగర్భముఁదిడుకొన్న తోయధిక్
గళగళఁ బొంగగాఁ గముచుకాఁకల గొన్నమవై హళాహళిక్
హలహల మట్టణించు హరునొదలనెక్కి మహావిమంబవై
నెలకొను నీకు నివ్వెరహిణీవధ దుమ్మరమా ! కళానిధీ ! 141

ఉ. తమ్ములచేవఁ జెక్కిగురుతల్పసుఖమ్మునఁ జొక్కి యాత్మకాం
తమ్ముల సీట్రద్రోక్తి జడదారి శిరమ్మునఁజెక్కి పాంథజా
తమ్ములమీఁదఁ జెక్కి తుణదావిహృతిం బుయిలోటదక్కి చి
త్తమ్ముల నుక్కివుండనక తజ్జలుదూఱిన విక్కెదే ! శశీ ! 142

కం. హరిజేక్షణ లిత్తెఱుగున
సరసీరుహవైరి దూరి సఖవెత ని ని
మఁ రుణాత్ముఁ డనుచుఁగమ్మఱి
మరు నుద్దేశించి కుపితమానస లగుచుకా. 143

చం. మదన ! తురంగమా శుకము ! మంగళకాహళమా మయూరము !
నృదకరిబృందమా పికనమాజము ! చంద్రసమీపలాప్తహా !
ప్రదరములా నుమమ్ములు ! శరాసనమైక్షవమా ! మృదుత్వసం
పద లిటుగల్గియుక సతులపాలిటి బూతమవైతి వక్కటా ! 144

సీ. మధువనంపదగుణప్రథితండవసు నీకు
సరసధర్మగ్రహోత్సాహమేల !
జడచారసాహ్యలక్షణశాలివగు నీకు
సన్మార్గవిహరణశాంతి యేల !
రజనీచరత్వచార్జ్యమ్ముగల నీకు
మాధవాశ్రయణసంబంధ మేల !
కృతపద్మినీచయాహితవృత్తివగు నీకు
శుకవచఃపరిచయాత్సుక్య మేల

తే. సీ. బాలికాచిత్త దుస్సహభీల కీలి
కీల జాలోపమోదగ్రకేళి సలువ
శరములేను ధరించె దుత్సాహమెసఁగ
శరమెఱుంగవు దుశ్చారి శంబరారి ! 145

చం. అనుపమసౌరభమ్మున సుమాళి జగత్ప్రియ మాచరించి పే
ర్చిన సుమనోభిధానమునఁ జెచ్చుదలిర్ప సగంధవృత్తి స
య్యన భవదీయసాధనములై కుసుమాహ్వానమంది డిందె దు
ర్జనసహవాస మీశ్రియఁబొసంగిన వన్నెయువాసి గ్రుంగదే ! 146

సీ. వల్లవశ్రీ నోటుపముప జూచెదవేని
 బల్లవశ్రీ నోటుపముప లేమె !
 మల్లెలతాంతమ్ము మఱల నేసెదవేని
 మల్లెలతాంతమ్మె మనుపలేమె !
 యబ్జమ్ముచేబూని యమఁజూచెదవేని
 వడనూకచుల బొదువలేమె !
 కువలయంబని యేము దివుఁ నేసెదవేని
 కువలయంబనియేము దివురలేమె

తే. గీ. నీవశోకమ్ముగొని యుగ్రనియతిఁ బూన
 నీవ శోకమ్ముగొనఁధాటి నెరవలేమె
 మార్గణములిట్లు వమ్మైన మార్గణములు
 పరిహసించురు నినుఁజూచి పంచబాణ !

147

ఉ. తాలిమి చూఱఁబోవఁ బరితాపముగూర్చెదు మానసమ్మునన్
 బాలిశుఁడేనియున్ దనమపట్టు దహించునె ! నిన్నుదూఱగా
 నేల భవచ్ఛరీరమొగి నీశుని మిక్కిలికంటిమంటచే
 గ్రాలకకాటన్ గొఱవికై వడి వేడిమి సూపకుండునే !

148

కతి. ఘోరంబగు కుసుమశరా
 సారమ్మునఁ గప్పి ధైర్యసారముదప్పన్
 బోరుడుగ వక్కటకటా !
 మారుడవయ్యెదవొ మాకుమారుడవయ్యున్.

149

మానినిఁ పాలవిలోచనలోచనరొచుల భస్మమయంబై మేనొకటన్
 సోలకవ్రాలక గాలిపిశాచము చొప్పునగుప్పునఁ గ్రొందలిరుం
 గోలల గోలలనేయుచు డాయుచుఁ గోలుమసంగి యెసంగెడు నీ
 శీలము జాలము గాంచిన వ్రాంచులు చెట్టని తిట్టరె భావభవా !

150

తే. అనుచునొకట మీనకేతనుని రోష
 భాషణమ్ముల నిరసించి భయదలీల
 నెమ్మి నేతెంచు దక్షిణానిలము దలఁచి
 తోయజాతులు నిందింపఁదొడఁగి రవుడు.

151

శా. రాణం గంధపుగుబ్బలిం బాడమి సారగ్రాహివై సారస
శ్రేణిన్ సారభశైత్యసంపదల నాశ్లేషించి లోకుల్ జగ
త్ప్రేమంజయచు వచింతు రత్తైఱగు తథ్యంబైనఁ బాంథాంగనా
ప్రణంబుల్ గొనన్బు లోర్చితేవి దుష్పారంభ ! మందానిలా ! 152

మ. అహితప్రార్థన మాచరించి మలయాఖ్యతామ్ముధరేంద్రమ్ముసన్
బహుభోగి ప్రకటస్సటా మణిమచిప్రాగల్భ్యముల్ మాని దు
స్సహదంప్రావిషవహ్నిబూని విరహశాంతాంగనాంగవ్యథా
వహబుద్ధిం జనుడెంచెపిత కటిలత్సంబేల మందానిలా ! 153

ఉ. ప్రాణపదంబటంచు నిను భావమునన్ గనుతెంపుచుండుదున్
ఘ్రాణనుఖమ్ము సేయుమికఁ గస్తురిరంగని మేనితావిచే
నేణము పెక్కి పొమ్మచటి కీక్షణమాత్రనె యమ్ము క్రమ్మఱన్
బాణియుగమ్మునాచి నినుఁ బ్రార్థనచేసెద మారుతార్భకా ! 154

చం. అకలుషజీవనమ్మున మహాగునుల్ దసరార మాతెడో !
వికలముఖంబుగాగ నడవిన్ సుమనస్తతి గెంటఁద్రోచెడో !
ప్రకటరజోవికాశమున భాసిలు కొమ్మలఁ గాఁగిలించెడో !
అకటకటా మహత్తరుల కామలపాటాదవెన్ సమీరణా ! 155

ఉ. క్రూరభుజంగచంగములు కోటలు జీరలు వాఱఁజీఱగాఁ
జారుషమేది కాలునిలువన్ ధృతిమాలి విరాలి జాలిపాం
గారఁ గలనిగుచున్న యబలాళిఁ గరంచి మహాబలుండనన్
బేరును బెంపుగాంచుటిది పెంటితనమ్ముసుమీ సమీరణా ! 156

వ. అని యితైఱంగున నిందుకందర్పమందవవనుల నిందించి తత్పరిసర
వర్తులగు మరాళచంచరికశుకకోకిలమ్ముల నుద్దేశించి యిట్లనిరి. 157

సీ. కలుషించి విసముగ్రక్కకు రాజహంసంబ
మలినమ్ముగాదె నీమానసమ్ము
కొదుకుపల్కులఁ బండుగొఱుకకు కీరంబ !
యేవగించిన దీఱ దీఫలమ్ము

పానమ త్రిత నెదర్పగరాకు మధువంబ
తెలియజాలవు నీదు దేహబలము
పంచమస్నాన్తి గారించనేల పికంబ
పలుగాకులకుఁ దేటపడుకులంబు

తే. గీ. నేల నడవడి దప్పుదు రేల మొగము
గంటు మానుదు రేల మీ కాకులరవ
రేల కన్నెఱ్ఱజేయదు మేలుమేల్వీ
జాతులకుఁ బక్షపాత మెచ్చట ధ్రువంబు.

160

వ. అని యుపాలంభంబు నేయు నవసరమున.

161

తే. గీ. ధరణిపతికన్య విరహసంతాపధరము
మది సహింపక వెన్నెలమడుపు సాచ్చి
తనువు దొరగెడ ననుచు నుద్ధతివహింప
వలదు సాహసమనుచు నెచ్చెలులుగదిసి.

162

కం. పొదివికొని యూటడింపుచు
మదవతు లారాజకన్య మఱలఁదిగిచి నె
మ్మది కుసుమశయ్యఁ జేర్చిస
మదనాశుగ తాపతప్త మానసయగుచున్.

163

కా. వ్యాకోచాంబుజలోచనల్ పొదివి యాశ్వాసించుపల్కుల్ మనో
వైకల్యమ్ము నొకింత మాన్పుతటి దుర్వారస్ఫురచ్చంద్రికల్
వైకొన్నన్ వెత నశుతోయకణముల్ రాలం గళంబెత్తి తా
ళోకించెన్ గలకంఠి కోకిలరవస్ఫూర్తి విడంబించుచున్.

164

కం. వికలమతి నెద్దియును దో
చక వగచుచుఁ జూచుచున్న జలజాతుల యం
దొక నీలవేణి యనఁజను
ముకురాసన పల్కెఁ జెలియమోము నిమరుచున్.

165

మ. అకటా! రూపగుణ ప్రభావరుచిర వ్యాపారయోగమ్ములన్
బ్రకటింపందగు రాజకన్యక వికన్ గన్నీరుమున్నీరు సే

యకు నీనాయకు గంగనాయకుని నయ్యంగాజు దోస్తేర ము
త్సక రాజుపము లోపు సీదామని నెచ్చుకృష్ణమ్మ వాటింపుటా ! 166

సీ. హరిణశాబేక్షణ ! హంసమయూఁధూ
ర్తకుల నీకూర్పు నర్తకుల జేతు
మధురోష్ఠి ! భయకండ మందమానుత రతి
ధవుల నీ నిహిత శా ధవుల జేతు
వనిత ! కోకిలచుధువతి ముఖకూరవ
త్తముల నీ గాయకోత్తముల జేతు
కాంత ! సంతాపదుమ్మర చంద్రికాపేటి
కల నీమకడు జేటికలుగజేతు

తే. నీ నతివ మురునీకు బగవార వై నవారి
జెలిమి నీకిక భృశ్యుల జేయుదా
రంగవిభు నిన్ను గూర్చుతెఱు గొనర్తు
విగవలదమ్మ యేనుగలుగ శుభాంగి ! 167

చం. చెలియ మనోవ్యథన్ వెతల జెందంగనేటికి నన్నుమున్ను జెం
పలరంగ నేలినట్టి ఋణమంతయు దీర్చెద రంగభర్తతో
నలవడ నీమ సచ్చరితమంతయు బెక్కిని తోడితెన్న నీ
కెలమి ఘటించు మజ్జనహడిచ్చిన భేదవిద్య పెంపునకా. 168

ఆ. వె. అనిన నీలవేణి యంబుజమ్మచుపాణి
మోహసాగరమున మునిగియున్న
నన్ను నుద్ధరింప నావ వీవైతివి
పొమ్ము రంగభర్త పురమునకును. 169

కం. అని కాగిలించికొని పా
మ్మనుపమగతి నీవువచ్చునంతకు నిచ్చో
టనె నిలిచియుండువారము
ఘనవిగ్రహు తోడితెమ్ము గమలదళాక్షి ! 170

ఎ. అని యిట్లు గనుచితగల్గినప్పుడు బ్రహ్మమునకు మోక్షము
 సంపూర్ణమై నీలవేణి మునోహరపాదసిగ్గులన్నియు బాణసేకలమునుగంజాల
 పొమ్మ చక్రపాణి నభిముఖుండేయుమని యాజ్ఞాపించిన నయ్యంతి పితృదత్తంబగు
 విద్యావిశేషమ్ము నవలంబించి నభంబునకెగసి చనంద్రాహంక నంతనక్కఱ. 171

శ్రీ రంగవతి విరాళి

చా. ఎలమి మరుండు రంగవిభుఁడెంతయు రాజసంతక గురించి నం
 చలితమనస్కుడౌటజేరి నయ్యన నెయ్యపుఁదియ్యవంట నే
 ర్పలకఁగఁ బూన్చి నూనవిభిఞావళి పైఁబరగించు నంతకుం
 దొనితి విసాఁకుపత్రదుచి నోరెచె మురాణికు నెమ్మొగమ్ముచన్. 172

తే. ౧. మును వృషాత్మజ చెలువమ్ము విననయ్యును
 నెఱి మరుండు జగద్భ్రమణీశ్రమంబు
 పలఁగి యాత్మీయవృత్తి నెలపునేయ
 రంగవతిఁ గోర్చి యువతిపైఁ జొరగలిందె. 173

కం. ఇవ్విధమున గాహాత్మజ
 దవ్యల నుండియును దనకు నంజ నొలిచి
 కైవేళల గోచిన మది
 నవ్విభునకు మహాభావ ముగ్ధులమయ్యెనే. 174

సీ. ముగ్ధాద్రియంబును యంబునీధిఁ జనమేటి
 విహంభారముదాల్చి వెంచునుండె
 పెరిగినజలనిధిన్ బృథివిఁదేల్చినదిట్ట
 మోహాబ్ధివెడల సందేహమాదె
 కిరుక దావాగ్ని మ్రింగిన మహాద్యుతిశాలి
 దర్పకానలసముద్ధతికి నులికె
 నకలిదివ్యాస్త్ర తేజము లగాం చెడుజోదు
 నొనరు పూఁదూపుల నోటువడియె

తే. గీ. చటుల భేరిసహస్ర ఘోషమున కొర్పు
 ధైర్యధుర్యుండు కోకిలధ్వనికి నోర్చె

సహనా ! యోగవంశి గునులకున్నైవ నొక్క-

కాలమున గొప్పవిరాట గలుగిమన్నె.

175

ప. ఇట్లు నీశావధూమధురాభరణము గ్రోల నుత్తలను చిత్తిము నిలువనోపక శలవ్రనూనకినలయాశీరామంబగు నిజారామంబునం బ్రాహ్మగడవం బలంచి రంగవల్లభుడు విహంగపుంగవస్కంధమున నిజకర్తాగంజవలంబించి యతం షాక్కరుండు సహాయుండుగా ముంజి ముంజులను జని సుగునోమనోహరంబులగు సనేకానోకహంబుల సమలోకపురుషుని సునిరీచుచో నొక్కయొక రంగవల్లి విహంగ పక్షికో నెట్లనియె.

176

ఉ. నాకు నెఱుంగజెప్పుదు నొలుకెల్లెడ గానుమిదె నె
స్వీకరవైరి ! యందు శరీ విస్తయించి పతిండువల్కె శా
భాకరమైన పల్లవచయంబున చూడు మశోకమన్ను, న
స్తాకవియోగిచిత్తమున శాకముసేయు సశోకమయ్యేనే !

177

చం. బ్రజ మెంగజల్లె నేడిమి భరింబడి పాతకులై పియోగికిన్
గడిబిజి సేయు పిని నెఱుంగజెపుమయ్య నువర్జ ! నావుడున్
భుజగవిరోధి నవ్వుచు సనూనసుమనజ పారిభంబునన్
బ్రజ నలరించు కేతకులు పాతకులే ! జగదేకనాయకా !

178

ఉ. ఆతత పాంథశోణితమయాకృతు లేర్పడియున్న భూతసు
భూతము నిల్చె గట్టెమట గన్గొను మీవన నీకు నిజగ
ద్వారమునందు బూతమెదురంగలదే ! యివి నూత్నవల్లవ
ప్రారములైన చూతములు బూతములే నవపద్మలోచనా !

179

ఉత్సాహ. ఉల్లలద్భవమున్నులింగ కోగ్రలీల లేర్పడన్
గ్రోలువాతె నార ! వహ్నికీల పెంపనక బత
ద్వల్లభుండు పల్కెమెచ్చునచ్చు శోకములక
పుల్లనల్లికామతల్లి పుష్పవల్లి కేకవా !

180

ప. ఇవ్విధంబున బల్లవఫలకుసుమ సురభారోదారంబులగు భూరుహంబు లంజేరిప్రకటించు శుక కేకికోకిలాలాపములవలనను గమలసారభవలసితంబై చను

రెంచుమలయానిలమ్మువల ను చచ్చవలయునుండెరించు నెరియలువలవలసనం నొడ
మినయలదడికి న్నాలుసెలుగులక దలకుచున్న యన్నలువతిండ్రిన్ నోక్కొనినని
యొక్కయొక్క గునుమితిలపంగలతావేష్టెతిమ్ములును బుప్పితమల్లికావితానకుని
తమ్ములునగు నికుంజనిచయలబుల మంజులంబగు మధ్యదేశంబున శోభిల్లు తరుణ
చూతశీతలచ్చాయం గనుపట్టియున్న చంద్రకాంతశిలావిరచితంబగు విత్తర్దికోపరి
భాగమ్మునం బుజచిన పల్లవశయ్యంజేర్చి ఖగేంద్రుండు నిజగరుదంచలంబుల
నాచూసంబెడల వినుచు నిట్లనియె.

181

తే. గీ. శుక మెఱుంగనిఫలములు పికమునోటి

గీటు లందనిచివురులు తేటి తేనె

లానఁగానని కుసుమముల్ హంసగరులఁ

జెదరని సరోరుహములు దెచ్చెద మహాత్మ్య !

182

కం. అనుటయు రంగవిభుం డి

ట్లను పత్రరథావతంస ! యల్లప్పుడె చె

ప్పన కులశేఖరభూవర

తనయాసంభోగవాంఛ దలపొనె ననుచున్.

కం. మదికి నది పల్వలంబై

నదియై మున్నీటితెఱుంగనకబెంపై యు

న్నది మోహరసము నేనా

నుదతిన్ వరియించు తెఱుంగ జొప్పడనఘా !

184

సీ. ఆయింతికెమ్మోసె యమృతమానినఁ జాలు

సమధిక ఫలరసాస్వాదమేల

నామానినీమణి మోముమూర్కొనఁ జాలు

కమనీయపద్మసౌగంధ్యమేల

నాబోటి నునుజెక్కు లంటఁగల్గినఁ జాలు

పల్లవాలంబన భ్రాంతియేల

నాలేమఁ గొంగిట నలవరించినఁ జాలు

తనుప్రష్ఠమాలిక దాల్చనేల

జే. గీ. యేల నిభిములు తలగింబువలె శేను
చిత్రరేఖ మేలు పన్నుపాస్త్రములు
నేల నననేల నీశావహులలాలు
కైకొనయేనేని నెన్నియుఁ గలుగవలయు.

185

చం. అనిస ఖగేంద్రుడిట్లనియె నక్కట దేవవాద లానతి
చ్చినవని మాళిఁదాల్చి కుశేఖరభూవరుఁ డాత్మకన్య దో
హ్మసి భవదీయనన్నిధికి గొప్పనఁ దాముదేరకున్నె ! యం
తనె కళలమ్ముగల్గెడు వృథా విరహాశ్రమ మందనేటికిన్.

186

జే. గీ. అనిస లక్ష్మీశ్వరుండు ఖగాధినాథుఁ
బలికె వినుమన్న మున్ను నేభావపీఠఁ
దెలిసియుండంగ సంకిలిగలిగె నొకటి
యదియు వినుపింతు నీకు నయ్యుండెనంగ.

187

కం. ఏయువతికైన శస్త్రు
ప్రాయంబగు హృదయ మిందిరాదేవి నప
త్నీయోగమ్మున కోర్వదా
కో యనివెఱుఁజెంది యూహించుడితి ననఘా !

188

వ. అనిపలికెన వైసఁజేయుండ్లిపియె.

189

శా. శ్రీభూనీళలు మున్ నపత్నులంచున్ సేవింపరే ! నిన్ను నీ
శాభామామణి దా వరించుటకు లీలన్ రాజకన్యాకృతిన్
శోభిల్లెన్ వెన నిందిరామణి మెచ్చుంగాక సంపద్యశో
లాభమ్ముల్ గృహసేయు దేవికి మనోల్లాసమ్ము గాకుండునే !

190

వ. అనుటయు ఖగవల్లభవచనమ్ములకుఁ గలంకదేతిన మనమ్ముతో
వికసితముఖుండై మధునూదనుండ్లిట్లనియె.

191

కం. పతంగేంద్ర ! నీసఖత్వము
కతనం జితమయ్యె హృదయగతసంశయ మ

- య్యోసో బలమును సంగ
గతికిఁ బ్రయత్నింపు నేయఁగావలయు సకన్. 192
- వ. అని పుక్కునవసరమ్మున. 193
- కం. పృథక్ పృథక్ మున్నుపనిచిన
యవకాఁజి గగనవిధి నొగి నేగుచు రం
గనతిం గనుఁజూతా ! యే
నెపమున భాషింపనగు ననేకజనులఁగాన్. 194
- ఉ. ఆరచునేవలెనమున కాత్మహితమ్ముగఁ బెక్కుప్రేలికిన్
దూరవిచార మించుకయుఁదోచక రంగవిభుండు వేడుక బడె
వేరులఁ గూడియుండు తిరువీధులనేగెఱువేళ చిత్రవి
ద్యారతు లేగుదెందురు రహస్యసోదోరచనల్ ఘటించు నే ! 195
- తే. అని వితిర్కించువేళ నల్లదియె విరుల
తోట యచ్చోట ఖగరాజుతోడ రంగ
నాయకుండు సంచరించుచున్నాఁడు నిల
వేణి ! పొమ్మించు నశరీరవాణి పలికె. 196
- ఉ. ఆపలుకుల్ మనమ్మునకు నచ్చెరుపాటు ఘటించ వల్లభీ
క్షేపథ ముజ్జగించి జగత్స్థలికిన్ వెనడ్చి వార్తిక
న్యాయతి సంచరించు తెఱఁగారసి నిల్కడనేళఁగాని నే
నాపృథివీశపుత్రి చరితామృతమున్ జవిచూప నెల్లగున్. 197
- వ. అని తలంచుచు. 198
- కం. అంతట నొకయారమ్మున
సంతర్హితలీలఁ దాల్చి హా ! నీశాసీ
మంతిని యనికూర్చున్న ము
రాంతకు పలుకాలకించి యతివ మనమునన్. 199
- ఉ. ఎక్కడివీరి భూపసుత నెన్నడుచూచె భ్రమంబుజెందె ! నీ
చక్కనిసామికిం జెలియ చక్కదనమ్ము మడిం ఘటించ న

బ్రహ్మలనండి క్రమ్యులు సుధీమలైవ్వరుపూసిరొక్కొ నే
మొక్కి యెటుంగ జెప్పుటకు మున్నె యెటుంగనయ్యె నయ్యకున్. 200

కం. అనుచు భయసంభ్రమంబులు
దనమది ముప్పిరిగొనంగఁ దరుణీమణి య
ల్లన నడుగులిడుచుఁ జనియెన్
వినయాన్వితయగుచు రంగవిభుఁ డున్నెడకున్.

201

తే. గీ. వచ్చుచున్నట్టి విరిబోడివలను సూచి
భూపకన్యక హృదయసంతాప ముడువఁ
దలచి యేతెంచు సఖియాట దనదుదివ్య
చిత్తమున గోచరించె లక్ష్మీవిభునకు.

202

సీ. పరిపూర్ణ చంద్రబింబమునందు నెరిసులె
న్నఁగఁజూచు సుందరాసేననువాని
శరదుల్ల సత్సరోజదళమ్ముల హసించు
విమలవిశాలనేత్రములవాని
కమనీయవద్మరాగమణిద్యుతుల మించి
రాణించు సరసాధరమ్మువాని
భూరికుంజరికరస్ఫూర్తితోడించు న
త్యున్నతదీర్ఘ గాహుత్రలవాని

తే. గీ. చెన్నెగురు చిన్నినగవులు వెన్నెలలకు
నన్నలునుదమ్ములను జేయుట్టివాని
రమ్ముమగు శయ్యఁగూర్చున్న రంగవిభునిఁ
గొంచె బూబోడి కన్నులకటపుదీట.

203

చం. కని భయకాతుకమ్ము లెసఁగన్ వెనఁగమ్మిన సమ్మదాశ్రువుల్
కనుగవనిండఁ బర్వితోనుకన్ గొలుకుల్ నిలుపోవలేరుఁ జ
య్యన నునుజెక్కులం బెరయ నంగకముల్ పులకింప రంగభా
ముని చరణాంబుజమ్ములకు మొక్కి పరోజదళాక్షి గ్రహ్మనన్.

204

కం. మ్రోక్కి నిలిచి యుద్దేవుని
వెక్కసముగు తేజమునకు వెజునుచు చుదిలో
స్రంక్కి తలవాంచి పలుకని
యక్కోమలి తెజఃగైఱంగి హరి యిట్లనియెన్. 205

ఉ. ఎందు వసించుదానవిట కీగతి రాఁబనియేమి కుదమా
కందమఘాకచంపకవికస్యఃవాగన విందుగోరి నీ
విందుఁ జరిగెదొక్కొ! నుజ్జీయంకొక కార్యభరమ్ముపూని యీ
చందమున న్మెలంగెదవొ చంద్రముఖి! భయమందనేటికిన్. 206

తే. గీ. అనుచు రంగేశుఁ డానతిచ్చిన మృగాక్షి
ముదము సుధిల్లఁ గరములుమోడ్చి పలికె
సద్గుణాధాన్! సాధురక్షణవిచార!
కూర్చిద్రుళుకొత్త మనవి చేకొనఁగివలయు. 207

నీలవేది నీశావృత్తాంతమును శ్రీరంగవతికి విన్నవించుట

కం. శ్రీనిలయ! నీమనన్నిధి
నే నెంతటిదాన నట్టిదిట్టియనఁగా
నైనను నొకసందేహము
పూని యిటకువచ్చితిని ప్రభూతసంకాభ్యా! 208

ఉ. హేలి నరానిర్మథనహేతువరాక్రమశాలియై యశ
శ్రీలదయాచ భావముల చెల్లెడి క్కులశేఖరావనీ
పాలునిదేవియైన కులపాలికకున్ జనియించి బాల శో
భాలలితాంగియై పెరిగె బాలసుధాకరశేఖ వైఖరిన్. 209

సీ. ఆయింతి కుచగౌఁవాయాశిఁ గనికాదె
గజకుంభములు ధూళిఁగప్పిఁకొనుట
యా లేమ ముఖకాంతిఁ బోలఁజాలకకదా
వనజారి కను కృశత్వమ్మునొందె

యానాతి లోచనశ్రీ నోటువడికదా
కమలముల్ జలములంగదలకుండె
నాబోటి పలుకుల యల నెఱుంగకకదా
చిలుకలు పంజరంబుల వసించె

తే. గీ. నాచలచ్చూర్ణకుంతల యంఘ్రియుగళి
నులికి చివురులు శాఖాగ్రములఁ జలించె
నా కలికి మధ్యభాగావలోకనమున
బెడరికాదె మృగేంద్రముల్ బిలముసాచ్చె.

210

ప. ఇవ్విధమున నయ్యింతిచెరువమ్ము గొంతకొంత యెఱింగించి రమా
కాంతునితోనిట్లనియె.

211

తే. గీ. మతికొలది నింతి యవయవప్రతతిఁ బోల్పఁ
దోచె నివికొన్ని సదృశవస్తువులు సాటి
మున్న తెలిసిన సర్వజ్ఞమూర్తి పీ
వెఱింగినను నాకుఁదెల్పవే ! రంగనిలయ !

212

ప. అనిన రమావల్లభుండిట్లనియె.

213

తే. గీ. లేమ నుగూఱుమ్ములెన్న పులోమజాచి
సతుల నెఱుంగవె పక్షిప్రశంసనేయ
నాకు నుచితంబె చెలియసౌందర్యమహిమ
నీవెచెపు మేనువినియెద నీలవేణి.

214

కం. అని తనునియమించిన న
వ్వనజాయతనయన రంగవల్లభుని గనుం
గొని చెప్పఁదొడఁగె భూవర
తనయామణి రూపసంపదలు తెలియంగన్.

215

మ. రమణీవేణికపై నెదుర్చు మధువవ్రాతమ్ముల న్మారుడ
క్షముడై త్రోచిన వ్రాలి కట్టెమట రాజన్నాసికాచంపక

భ్రమదోషన్ వెఱగంది వక్త్రశతపత్ర ప్రాంతయుక్తిన్ సఖ
త్వము వాటించెననంగ ముంగురులు దత్ఫలమ్మునన్ బొల్పుగున్. 216

మ. తనముఖ్యాస్త్రము లింతిలోచనములై తత్తద్యువాంతర్విభే
దనమున్ దృక్చరపంక్తిచే బెనువఁ గందర్పుండికేలంచు వై
చిన పుండ్రక్షుశరాసములు కృతస్నేహములై యక్షివ
ద్భునిదేశమ్మున నిల్చినట్లెసఁగె సమ్యగ్భూతిలతల్ బోటికిన్. 217

చం. విరహితసౌరభంబగుచు వెల్వెలఁబాటు దిలప్రసూనమున్
జరదళిసంఘసంగతిఁబొసంగని చంపకమున్ దలంచి ని
ర్భరబహుగంధలబ్ధి ముఖపద్మవిలోలమధువ్రతాప్తి దా
నరసి మృగాక్షి నాస పరిహాసమొనర్చు నిజోపమమ్ములన్. 218

మ. నవసంఖ్యాకృతితో ననంతగుణమాన్యమై శ్రుతిప్రఖ్య ద
మ్మువలంబించుట వీనులెన్న శతపత్రాకారమున్ రూపరూ
పపదర్శగ్రహశక్తి మాకె తగు గర్వంబేలనం చింతి క
న్గవ కిన్కర్ గడఁద్రోయు నట్టులమరె గర్జాంతవిశ్రాంతమై. 219

తే. చిలుక ముక్కునఁ జందరల్ సేయునట్టి
దాడిమీబీజములు ముంటి దారిఁజూపు
ము త్రైములు విచ్చించను మొల్ల మొగ్గగుంపు
రహి నమంబులై పూబోడి రదనములకు. 220

ఉ. ఆరమణీముఖంబు సరియందురు మోవికేజాలనంచు నం
భోరుహ మంబులం దపముబూనుట రాగముజెంది రత్నమై
నీరసమాటకున్వగచి నిష్ఠురమైనగతిం దపించి ని
ర్భీరుత బింబమై యధరబింబమనం జను కంబుకంఠికి. 221

ఉ. స్థాణుశిరమ్మున న్నియతినల్పి తమంబెడలన్ బుధాన్నవి
త్రాణాన మాచరించి జనరంజనతక్ శుభుడయ్యుఁ జందురుం
డేణము దాల్చియున్గి హరిణేక్షణ ప్రసన్నిమోము సాటికి
నాణెముజెందఁడయ్యె నలినంబది పంకజ మెన్న నేటికి. 222

కం. వదనము ఘనసారస్వత
వదనిగళము గళము రుచిరవటుశఃఖికళా
స్పద మావదంబు వేసలి
మృదువినకాండమ్ము లంబుజేక్షణ భుజముల్ 223

సీ. సౌవర్ణకలశముల్ సరివచ్చు శిఖిశిఖా
క్రమణకల్పితములు గాకయున్న
వనజకోకము లెన్నవచ్చు జంచలచంచ
రీక రేచితములు గాకయున్న
గజకుంభములు సాటిగాంచు దుండోజ్ఞిత
గ్రాసఘాసరములు గాకయున్న
శైలాగ్రముల్ బోల్పజాలు నిమోన్నతా
కారఘోరములు గాకయున్న

తే. గీ. కాంతిసౌష్ఠవ సమతాతికరిన భావ
కలన నొక్కొక్కధర్మంబు గలుగఁజూచి
కొఱతలెఱుంగక పూఁబోడి కుచసమాన
ఘణితి నెన్నుట యుచితమే ప్రాజ్ఞులకు. 224

మ. ప్రబలంబై చెలి యాననామృతయురల్ పైపై మెయింబర్వ నా
భి బిలావ ర్త విఘట్టితాహి వెఱ నుద్యుత్తిక్ బయల్పాకుచున్
సౌబగొప్పన్ వలివీచిక లడచి యచ్చోటన్ సగంధస్తన
స్తబకాంతస్థితి గాంచెనాఁజెలికి నందంబయ్యె నూఁగారొగిన్. 225

తే. గీ. గగనమై తోఁచు నయ్యింతి కానుతీటు
స్వాతిపథమందు మాక్షికస్థగితకాంచి
కొసల వ్రేలేడు వజ్రంపుగుంపులెల్లఁ
జక్కలై తోఁచు నయ్యింతి సౌబగు తెఱఁగు. 226

చం. వలుడమెఱుంగుచన్ను లిరువంకలఁ గాంచనకుంభముల్ బొమల్
సలలితచావముల్, గళముశంఖము వల్కులు కోకిలో క్తు లి
ట్లలరెడు గాంతమేను కుసుమాయుధుఁడుండు వసిడితేఱు సం
చలితరథాంగ మింతికటి శాలశరమ్ములు చూడ్కులెన్నఁగన్. 227

- తే. గీ. రమణి రూపమ్మునకు నోడి రంభయొకతి
యొలికి కనుముయ్యదయ్యె వేటొండు రంభ
కన్య యూరుభయంబునఁ గదలికదలి
కదలి యనుపేర నేటికిఁ గదలుచుండు. 228
- కం. ఆహితగుణజంఘలకును
గూహకమున నోరు దెఱచికొని కలహకళా
మోహమున నజచుచుండెడు
కాహళములఁ బోల్చి నుచితగతియే చూడన్. 229
- చం. సువిఁ బ్రవాళ మాత్మరుచినంపదపేర్చిఁ దదీయవిస్ఫుర
చ్చరణతలమ్ములం గెలుచు సాహసమూఁది నిజాంగసంగి ని
ష్ఠరతఁ దలంచి క్రమ్మఱినచోఁ దనమార్దవరాగయోగని
ర్భరత నెదిర్చి పల్లవము పల్లవమయ్యె సరోజసంధికిన్. 230
- కం. ఆయింతి రూపగుణరే
ఖాయుతసౌష్ఠవము తోచినంత టెక్సిటిన్
వేయేల నీకుఁదగు చెలి
తోయజముఖ కీపు దగుదు తుల్యాకృతులన్. 231
- ఉ. స్వాములు మున్నుకొందఱు భవద్గుణరూపవిలాసముల్ నృప
గ్రామణి చెంగటన్ దెలుపఁగాఁ బితృసన్నిధిఁ బాయకున్న క
న్యామణి విన్నమాత్ర హృదయంబున మత్పతి నిర్జితాహిత
స్తోముండు రంగభ ర్తయనుచుం దలఁచెన్ దమి చెంగలింపఁగన్. 232
- కం. రంగాధినాథ ! చటులవి
హంకేంద్రతురంగ ! విసితాంగజనిభది
వ్యాంగ ! నినుబొందుటకు నీ
శాంగన తపియింపుచున్నయది మదిలోనన్. 233
- ఉ. హా ! జగదీశ చాలతడవాయెగదా యిట కేచు వచ్చి యా
రాజకుమారి సాహసికురాలుగ దే ! తనువల్లి యింత కే

యోజకుఁ దెచ్చునొక్కొక్క మరుఁడుద్ధతుఁడొచ్చు నె ముద్దరాలు ! వి
భ్రాజితదివ్యమూర్తివి కృపన్ సెలవిచ్చినఁ బోయివచ్చెదన్.

234

మానిని. కోకిల కోశ బలాక కలాచ్ఛటిఁ గొండల మందెడిదెందమునన్
దీకొను గండపుగుబ్బలిఁ బ్రమ్మిన తెమ్మెరతావుల యుచ్చులికన్
పైకొని చిన్నల యన్నలవెన్నల వచ్చిన నోర్వఁ వేదనన్
ఆకలవాణి తపింపకయుండు నె. చూచనిపోడి లొకవత్తి !

235

కం. అని నీలవేణి పలికిన
వినయోచితవచనరచన విని యుత్సాహం
బున హృదయమలర నవ్వుచు
వనజాక్షుండ్పిట్టలనియె వసంతామణితోన్.

236

ఉ. సంగతిమీఱి నభ్యులు ప్రసంగవశమున మెచ్చుచున్న నీ
శాంగన రూపసద్గుణ సుధాంబునిధిన్ మదిడింపియున్న న
న్నంగభవుం డెఱింగి కుసుమాస్త్రము వేయఁ గలంగిఁగాదె నా
రంగ లవంగలుంగ వనరంగవిహంగము గల్గె ! నోమలీ !

237

ఆ. ఇంగితజ్వరాల ! యిక వేయు చెప్పంగ
నేల యెనయటకు నేగుడెంచి
క్షీతితలేంద్రతనయఁ జేకొనియెద వేగఁ
జనుము చెలియ సంతసమున నెనయ.

238

వ. అనుటయు.

239

కం. స్వామీ ! మా రాతనయకు
సేయం బెసంగంగ ముదము చెన్నువహింపన్
శ్రీముఖపత్రిక యొసంగుచు
నా, మధుదైత్యాంతకుండు నగుచుం బలికెన్.

240

ఉ. అంచిత సారథ స్ఫురితమైన మృగీమదకర్దమము నీ
లించి సమంచితాత్మనఖలేఖనిచే నొక వృత్తపద్ధతిన్

గాంచన కేతకీ కుసుచుగర్భదళమ్మున వ్రాసి లేసు కి
మ్మంచు నొసంగె నాటెట మురారి సువాణికి నీల వేణికిన్.

241

వ. అని యిత్తైఱంగున రంగవతి యానతియిచ్చి విహంగపుంగవ సమర్పి
తంబగు లేఱిపురులు బొదివిన కుసుచుమాలికానిచయమ్ము నీల వేణికి సబహుమాన
మ్ముగానొసంగి నీలావధూమణి నూఱిడింతువుగాని పొమ్ముపొమ్మని యానతిచ్చిన
నెలంతశ్రీకాంతునకు మ్రొక్కి యమ్మహాత్మునిచేత ననుజ్ఞాతయై సభమ్మునకు
నుద్దమించి చనునెడ సంతనట నీలావధూటి విరహభారపరిశ్రాంతయై యుండుటం
జేసి నెచ్చెలులతోన్లునియె.

242

శా. ఆకల్లార్వదొడంగె మందపవనుండందంద సూనాస్త్రభృ
ద్రాకాచంద్రులు దోడ్పడన్ గినుకచే, రానోపునే! తద్భయో
ద్రేకతూంటికి నీల వేణి, విభుఁ దోడ్తేఱంగ నేగెన్ బనుల్
గాకున్నన్ గద రాకయున్ని యని యక్కంజాస్య చింతింపఁగన్.

243

వ. అనిన నచ్చేడియతో నెచ్చెలులిట్లనిరి.

244

కం. బాలామణి! మది నెఱుంగక
నీలో వగపేల కార్యనిర్వహణకళా
శాలినియై సేమంబున
నీలోనన నీల వేణి యేతేఱంగన్.

245

సి. చొఱసీయవలెగదె శుద్ధాంతమందిర
ద్వారసంస్థిత మహోదగభటులు
నెడమీయవలెగదె యిందిరావిభుఁ గొల్వ
బడిబడి నేతెంచు భాగవతులు
మాటాడవలెగదె మదనమోహనమూర్తి
తేటకన్నుల నింతిఁ దేటిచూచి
తలయూచవలెగదె తగినకార్యంబంచు
తాల్ని చేవలయూరు తల్లి గారు

తే. తెలివి నూహింప నిన్నిపట్టుల నిజప్ర
సంగభంగుల సవరించి రంగవిభుని

మానసమ్మున నీమీఁది మమతఁ జేర్చి

వేగ నేతెంచు మనసిలవేణి యబల !

246

వ. అని యితైఱంఁగునఁ జెప్పిరనిన పిరువర్వుఁ జూచి శిష్యప్రవరులు
తఱువాతిచరితంజెట్టిదనిన వినుఁడని చెప్పఁదొడంగె.

247

శా. సుగ్రీవానిలచందనాది సుభటస్తోమప్రియోత్సాహ ! పం
క్తిగ్రీవేంధనవీతిహాత్ర ! విబుధసేమావహః ! శంకరో
ద్రగేష్వాసనిరాసభాసుర ! జగత్ప్రభృతచారిత్ర ! ౪
త్నైవేయకముఖ్యభూషణ లసత్సౌందర్యపాఞ్చోనిధి !

248

కం. రాజద్రాజతనగ సుర

రాజేభాజాశ్వ భుజగరాజ త్రివిప

త్యౌజ మృగరాజ ధవళాం

భోజ ద్విజరాజ సదృశ పుంఖతకీర్తి !

249

మాలిని. అనువమగుణసాంద్రా ! హంసవంశాబ్ధిచంద్రా !

వినిహతరిపుసేనా ! విప్రపుత్రాసుదానా !

మనసిజరిపుకాయా ! మానుషార్చావిధేయా !

జనకవృషకుమారీ ! సమ్యగానందకారీ !

250

గద్య. ఇది శ్రీరామచంద్రకరుణానిరీక్షణ సమాసాదితకవితావిశేష శేషాన్వయ

ప్రదీపక వేంకటాచార్యకుమారక రఘునాథాచార్యప్రణీతంబైన

కులశేఖరమహిమాలచరిత్రంబను మహాప్రబంధంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

251

కులశేఖర మహీపాల చరిత్ర

చతుర్థాశ్వాసము

శ్రీరమ్యమకుటరత్న
స్ఫారమ్యతి విజితభానుభానువజ ! లో
కాయాథకీర్తిసారభ !
సారగుణావేశ ! జనకజాహ్నుదయేశా !

1

ప. అపథఃపుము గురువద్యుండు శిష్యులకిట్లనియె నట్లన్నెలంత విరహ
భారమునఁబొరలుచున్నయెడ.

2

నీలవేణి సీతాదేవియొద్దకు వచ్చుట

మ. హరిహస్తాబ్జ నియుక్త నూత్నకుసుమోద్యన్మాలికావాసనల్
సరవిం బై పయః గ్రస్ముదేరఁ జెలులాశ్చర్యమ్మునన్ నల్ దెసల్
బరికింపన్ దివి నీలవేణి ననువొప్పన్ గాంచి రచ్చో నభోం
తరనిర్యన్నవచంద్రరేఖయన నుత్సాహమ్మువాటింపగన్.

3

ఉ. రంగవరేణ్యదత్త సుమరాజ సువాసన మున్నెసంగఁగా
నింగి దొఱంగి వేదన మునింగి మనంబుగలంగియున్న నీ
ళాంగన సంతసిల్ల ధర వంఘ్రులిడన్ డిగివచ్చు నీలవే
ణిం గని బాలికామణుల నెమ్మనముల్ వికసించె గ్రక్కునన్.

6

ఉ. కాంచితః గాంచనాంబరు వికస్వరవిగ్రహః గాంచికాగుణో
దంచితమధ్య రంగవిభు నద్భుతమంచుచుఁ జెంతసేరి సే
వించితీ నీచు రూపగుణవిభవవైఖరి సారెసారఁ గీ
ర్తించితీ నిన్నతం డరుగుదెంచి వరించుట సంఘటించితిన్.

7

కం. అను పల్కు లమృతరసమై
తనవీనులఁ జొచ్చి హృదయతాపముడుప న

మృదు శ్రేష్ఠతనయ సుతుకము
నొగుకగ వశిష్టాచార్యో బ్రహ్మచారి.

8

ఉ. ఇందులభాస్య! పంగవిభ నయ్యెడఁ గాంచితిసివు నూచి యే
చందమున న్నచించితివి సారె జరాకొకనుంతలేక గో
విందుఁడు చిత్తగించెనె! విభేదవిచారులు గొంపజయ్యెడన్
జెందరుగా! ననున్ పరణ చేకొనవచ్చునటే తపోవశే!

9

వ. అనివలికిన నీలవేణి యిల్లునియె

10

ఉ. రాజముఖ! మనోహరుని రాకలకున్ వగవేల మేఘవి
భ్రాజితమూర్తి నీమవరిరంభము గోరుచున్నవాఁడు ము
న్నే జప మేతపంబు రచియించితో! తత్ఫల మబ్బేసేడు న
వ్యాజమనోజశాధ లేడమయ్యెఁజమీ జలజాణలోచనా!

11

కం. హరిఁగాంచి వేడుకొనుటకు
నరమిందనశాక్తి మీఁక లట్లనువ చభాం
నోపేధిం జనంగ విభాం
కుగ నుచిములైన ముఖము కుఁగి నీవే మీఁజరే.

12

వ. అప్పుడేను వెలుగుపడుచును నంత,

13

ఉ. మానవశ్రీ! మహావే వెతిపుమానుము మింటఁ జరించు సిద్ధవై
సూరికవంపకుల్ ముగిసనూజము వేడుక సారె దోయింటం
బూని నమంబు బేసియగు బొమ్మని శ్రీవయ్యెనచ్చుచున్న నీ
పై నొకకొన్ని త్తములు బ్రమ్మినచో వెలుగంద నేటికిన్.

14

వ. అనుచు నిరువురు సిద్ధాంగనలు శుభాంగీ! నీయత్నము శుభోదయ్య
బగుం బొమ్మని మత్పార్శ్వంబునఁ బలికి నిజేచ్ఛంజనుట.

15

తె. గీ. అపుడు పొడవున నరుగుచో ననఁదుటిక్క
లెల్లఁ గనువడె గంపంత లేసివగుచు
మహి నిరీక్షింపఁ దుంగభూమహములెల్లఁ
దుంగపాచల భంగిఁ గానంగఁ బడియె.

16

చ. పలుగలి నేగుచో నెదుట బారులుదీటు చతోరకమ్ములు
 త్కటరవ ముల్లసిల్లఁ దమదండలనుండెడు ప్లిపింగు సుం
 దట నెగువంగ సారసముదంచిత కోమలచంద్రికావళిన్
 గుటుగుట గ్రోలుచున్గి గనుగొంటి మనిఁ గనునగ్గలింపఁగన్, 17

ప. అంతః గడచి చనుచున్న యెడ విబుధావాసభానుంబగు మేరునగమ్ము
 చందమ్మున మహాభాగవతమణిమందిర మాలికాలంకృతంబైన రంగనగరంబు దవ్వు
 దవ్వులం గనంబడియె నందు భేరిపటహ శంఖాదినిదాదమ్మును నటనటీజసప్రవర్తిత
 వేణువీణాగానరావంబులును మహాభాగవత ముఖోదీరిత దివ్యప్రబంధానుసంధాన
 ధ్యానంబులును గలసి వీతెంచిన నమ్మహావైభవంబునకు నచ్చుతంబంది విను
 చున్నంత నామనంబున. 18

కం. ఇట్టిమహావిభవంబున
 నెట్టణ విలసిల్లు రంగనిం గనుచందం
 బెట్టిది చెలికత యే నే
 పట్టున వినిపింపనేర్తు బహుసంఘములొ. 19

ప. అని వితర్కించుచున్న యెడ. 20

కవిరాజ. సలలితకీర్తి పొసంగెడువేళ విచారముపొందెద వల్లదిగో!
 ఫలకుసుమాసవ సౌరభవైభవ భాజన భూజనమాజములన్
 బొలుచు వనంబు కనంబడుచున్నది పొందుగ నంగు ఖగేంద్రనిశో
 నెలమి వసించె రమారమణీవిభుఁ డిందుముఖి! చను మచ్చకిక్కిన్. 21

ప. అని యశరీరి యాదేశించిన పుంకులకు డెందం బానందకందభితంబగు
 టయు గగనవథావతఁ ణమ్ముచేసి యవ్వనంబు చేరంజని యందుఁ బ్రసవవిసర విలసి
 తంబులై పొదలు పొదలలోనం గూర్చున్న యన్నశినలోచను నాలోకించునప్పుడు
 నామనంబున. 22

కవిరాజ. అలికులవేణుల వేణులకుం విరు లాంసి తాఁ గొనివచ్చుటకై
 యళికుల మాకులమండఁగ నిప్పని యప్పనికిందగునే యనుచున్
 దలచితిఁ గ్రమ్మఱఁ దోచె నెఱుంగక తప్పఁదలంచితి నీతనికిన్
 గలుగరె భృతులు దీనికి వేటొకకార్యము గల్గునటంచు మదిన్ 23

పి. అది నేను సమ్మహాత్ముని
కనుగొనుచున్నంత విపులకాంతా విభిన్న
సమీప శాంతి జరించుట
కననయ్యోన్ మురుగు వాపకప్పుడు గానే !

24

సి. రమణీయనుమరజోరాజ రాజలు హోల
సాలయుచు నేళించి తొలగెనుమ్మ
లలితకోకిలశుకాలాపముల్ ఏతేడ
గరముల గర్జముల్ గ్రమ్మెనమ్మ
మృగనాభిసారభోస్తేషసాంకవశిలా
వితతుల వాయంగ వెలుచునమ్మ
ఘనచంద్రికాబాలకలితసలమ్మల
నులికి వృక్షచ్ఛాయ నొడుగునమ్మ

తే. గంజదళిపుంజ కలహంసతోకనిచయ
రుచిర నవవద్మకుముద సరోవతన
మిళిత మురుదంతురమాలకు దలఁకునమ్మ
యంగజశ్రాంతచిత్తుడై రంగవిభుఁడు.

25

కం. అదియెల్ల జూచి నామది
నొదవె విచారమ్ము విరహయోగశ్రమ మి
ట్టిదకాదె యితనిమది యే
మదిరాననయందు జెందె మమతదలిర్పన్.

26

మత్తకోకి. సంగతంబగుచుం దరంగము సైంధవంబగుగాని తా
రంగమే జలరాశిలోకము రంగభర్తృకృతమ్ముగా
నింగితజ్ఞులెఱింగి కొల్పెద రింపుసొంపు వహింప న
య్యంగహీనుఁ డెఱుంగఁ డంగ రథాంగపాణి నలంచెడున్.

27

ఉ. ఈమహనీయమూర్తిమది యేమదిరాననయందుఁజెంది వి
శ్రామములేక నెవ్వగఁ బొసంగిచరించెనా ! చూచిచూచి యే
నేమని మాలతాంగి కతలేర్పడఁ జెప్పుదు ! నిప్పుడి గుణ
గ్రామణి పల్కునే యిది యగాధమనోరథ మేమిసేయుదున్.

28

శే. అనుచు నుదినంశయింపుచు నచటనిలిచి
 పరికరింపఁగఁ దగఁవేళ గలుగునగుచు
 మంగజనుమపుంజ మాధినీకుంజ మొకటి
 మూలుగొని చెంతనిలిచితి మగువలార !

2

కం. అంత ననంతశయాను శ
 కుంతవరేఽప్యండు కుసుమకోమలశయా
 భృతమున నునిచి పరి
 శ్రాంతి యుడిపె నిజగరుద్వ్యజన పవనమునన్.

31

కిం. అతడు గూర్చుండునప్పుడు
 కొతుకక నన్నేచనలఁ గులశేఖరభూ
 పతితనయా ! యని విరహః
 నివృత్తిచిత్తుండగుట మఱియు నిను బేర్కొనియెన్.

31

వ. అప్పలుకులు నాకుం గర్జగోచరమృలగుటయు నామనమ్మన
 విస్తరంబొదవ నొక్కింత విచారించి యిమ్మహాత్ముఁ డమ్మదవతిజూడకుండియు
 నృపనన్నిధికిం జరుడెంచు సుధీమణు లయ్యింతిం జూచుచుండుదురుగావునఁ దత్సౌంద
 ర్యాదిఃకముల్ లిమ్మహాపురుషుని సన్నిధానంబున నుగ్గడించుకతంబున నితండు
 నీలాంగనాపరిష్కృంగసమత్సుకీతాంతరంగుడై కుసుమశరవేదనాపరిశ్రాంతుండయ్యెం
 గావలయునని నిశ్చయి చి మఱియును.

32

కం. సార్థక మే నరుడెంచుట
 నిర్ధారితమయ్యెఁ గార్యనిర్వాహము పు
 న్నార్థి వెన నాడఁబోయిన
 తీర్థ మెదుర్కొనుట యని మదిన్ ముదమొద వెన్.

33

మ. కలకంఠీమణి ! యప్పుడేవతని యుత్కంఠన్ వితర్కించి ద
 వ్యులచూడ్కిన్ బని యెట్టులా నతనిచెయ్యుల్ భావమున్ గాంతు నం
 పలరుందూపులవేల్పు తండ్రికడ కే నందంద డాయంగఁ గ్రా
 న్నెలరాల్లార్చిన తిన్నియన్ జపురువన్నె ల్మించు తల్పమ్మనన్.

34

సీ. శివబ్రహ్మతీస్తావనము మొచ్చని దయో
దారి విశాలనేత్రముల వాని

ః ఘృతదధిపాళి నోడించు
లలితకోమలకంఠముల వాని

బలభీష్మనిస్సృతస్థలకమ్ము నిరసించు
సముదీర్ణవిపులవక్షమ్ము వాని

పిచ్చితరాకాసుధాకరశ్రీ నాచ్చు
భాసువదనబింబమ్ము వాని

తే. హామండల మకుటకేయూర కాస్తు
భాంగుళీయక కాంచికాద్యతులరత్న
భూషణోజ్జ్వలవిగ్రహు బుధమనోని
షేవితుని రంగవిభుని గాంచితి లతాంగి !

35

చం. సదమలభక్తిచే నతని సారసతుల్యపదద్వయంబు ఛా
లము గదియంగ మ్రొక్కి మజలన్ గనుదోయిక దత్తమగ్రతే
జము మిటుమిట్లుగొల్ప భయసంభ్రమముల్ మదినగ్గలించి తా
లిమి చెడి యొక్కతీవ్ర గదలింపుచు మోమజవాంచి నిల్పితిన్.

36

ఆ. వె. నాదుభావ మెఱిగి నారాయణుడు చిటు
నగవు మిగులబల్కె మగువ యిచటి
కేమిదలంచి వచ్చి తెవ్వరుబనిచిరి
వెఱవనేల దెల్పవే మృగాక్షి !

37

వ. అనిపల్కు నమ్మహాత్ముని సంభాషణమ్ముల వలన ధైర్యం బవలం
బించి కరంబులుముకుళించి యెట్లు విన్నవించితి.

38

ఆ. వె. హరి జగన్నివాస హాటకవసన ర
మావిహార నాదుమనవి యొకటి
కలదు చిత్తగింపవలయు నీదగ్గ దయా
మత్సవిలోకనములు మెండుకొనంగ.

39

సీ. సర్వసర్వంసహాచక్ర నిర్విహితైః
 యా సముద్యత నిజోద్భవ్యహి
 దీపితకే ర్వికన్యా పదన్యాస గి
 హ్మస్త్వితి నిఖిలదిగంతరూఢు
 చటాలకోదంజల స్తకవినిర్గత శరా
 సార మోహిత శత్రుసముదయురజు
 సతతానుగత భాగవతబృంద వందనా
 చార సత్కారనిష్ఠాఘనుండు

తే. గీ. రిమ్యవేదాంత గుంఫితార్థప్రపంచ
 పరిచయావాప్త విజ్ఞాన పరిణతుండు
 సకలజన పాలనోత్సాహశక్తి ధరుండు
 వెలసె గులశేఖరాహ్వయోర్వీవిభుండు.

40

ఉ. ఆమహనీయతేజనకు నద్భుతశీలనిఃకావ్రసిద్ధయై
 శ్రీమహిళానిభద్యుతులఁ జెల్వముగాంచి జనించె బుత్రి సు
 త్రామపరమ్యుండు వసుధాస్థలి రాజగృహమ్ములందు క
 న్యానుభవ లెచ జేసి సరియకాదురె! కేళరాజకన్యకున్.

41

కం. అనుమతం పనుమవిశిఖి
 ల్లసము నోడించునుతిను లావణ్యశ్రీ
 నెనఁగుచెలికి నీళాహ్వయ
 మనదృశవిభవమున నొసఁగె నవసీపతియున్.

42

కం. సిరిమించు లక్షణమ్ముల
 సురుచిర లావణ్యశీలసుంద్రశ్రేణిన్
 సరపిఁ బెనుపొంది యున్నెడ
 సరసవయోరేఖ దనరె సరసిజముఖిన్.

43

చం. జనకుని సన్నిధానమున సమ్యగపాగత వైష్ణవాస్యసం
 జనిత భవద్గుణామృతము సారెకు వీనులఁ గ్రోలుచున్న య
 య్యనుపమగాత్రి నిన్ను హృదయమ్మున నాధునిగా భజంపుచున్
 ఘనవిరహాగ్నితాపమునఁ గ్రాగుచున్నది రంగవల్లభా!

44

వ. ఇత్రైతింగున మదనశిరశీతయగు నన్నెల్లది నిరంతరముగా నంతా
పితృస్వామ్యముభవత్సన్నిధానంబు నున్నట్లుగా తన జెటోగించి స్థాపించుటకు నన్నుం
బించిన నేతెంచితి నన్నెల్లత ప్రాణవరశ్శ్యాగప్రాణవరయ్యుల రెండును
భవత్సరికనుబొకలై యున్నయది భక్తవత్సల ! దేవుని దివ్యచిత్తమునకుం
బొందినయట్లు చేయంగల మొక్కి నీచిని నమ్మకమునకు వికసితములుండై
నన్నుంజూచి.

45

కం. మున్ను బుధు లెన్న సన్నియు
విన్నాడఁ దడియనిహవేదనచేసి
ఘన్నాడ నింక నేన
క్కన్నియఁ దైకొక తాళగలరా ! లలరా !

46

తే. గీ. అతివ ! నేన వత్తు నచటికి గులశ్రీభ
రావనీశుఁ గాంచి యాదరించి
యతనిపుత్రిఁ జెండ్లియాడెద నికవేయఁ
జెప్ప నేల ననుము చెలియకడకు.

47

వ. అని యానతిచ్చి నిజనఖరముఖలిఖితంబు శ్రీముఖంబు నీకు నిమ్మని
యొసంగె మఱియును మధుకరశిశుకుమ్మలను నెత్తాపివిరివండులు నాకుంగృహసేసి
బహుకరించె పదంపడి భవద్విరహశ్రాంతి శాంతి బొందించుమని యమ్మహాత్ముం
డాజ్ఞాపించినం జనుచెందితివనివల్కి మఱియు నిట్లనియె.

48

ఉ. ఓసుకుమారగాత్రి ! సుగుణోష్ఠ్యలక్ష్మీ ! నృపాలపుత్రి యు
ల్లాసమెసంగ రంగవతిలాల్రిలైన లతాంసలవ్వనున్
నీ సరిరారటంచు మది నిశ్చయమేర్పడఁ బల్కె నింక నీ
చేసిన పుణ్యరాశి ఫలసిద్ధి వహించెగడయ్య ! సేటికిన్.

49

వ. అసవల్కి రంగవల్లభుండిచ్చిన శ్రీముఖవత్రంబు నీశాంగనక. నొసంగిన
నయ్యింతి నిజసఖులుం దానును పత్రికాళితవృత్తము చదివించి రందు.

50

శా. శ్రీలాలిత్యవిశాల రంగనగరిం జెల్వొందు గోవిందుడన్
బాలారత్నమ ! చింతయేమిటికి, సంభావించి శక్రాది ది

కృబుల్ మెచ్చు బరిగ్రహింతో నను శాశ్వతపెర్పడన్ భృంగులి
లాలోలాలకలాంగిలాళిక ! నిసికానానకాగూమడి.

51

వ. అనుచుం జదువుచును నామాక్షరవ్యత్యయమ్మనకు విశ్రించు
సమయమ్మన నెచ్చెలు లిట్లనిరి.

52

చం. మనవ విచారమేల ! వనమాలి మనోభవబాధితాంగుడై
సాగయుచు వృత్తిలేఖ నొకచొప్పున వ్రాయుచునుండి యంత నీ
దానభిధానవర్ణము లుదంచితలీల లిఖించుచోటఁ బె
ల్లగసిన మోహసంతమ మిట్లు రచింపఁగఁ జేసెఁ గోమలీ !

53

వ. అనిప్రేరేపకాంతలుపన్యసింప వారల తదర్థావబోధనంబునకు గంతసిల్లి
రాజకన్యక వికసితముఖకమలయై నీలవేణిం జూచి.

54

నీ. పద్మసంభవమాఖ ప్రార్థనీయవదాండు
నిలిచి మాటాడెన నీలవేణి !
సకలవేదాంత సంహారస్వభావాఘ్న
నెలవు జేరితివే ! నీలవేణి
శతముఖవ్రముఖ పూజితవదాంభోజంబు
నిను సత్కరించెనే ! నీలవేణి
కపిబృహస్పతి కృతస్తవ భవ్యచరితంబు
నీనుతల్ మెచ్చెనే ! నీలవేణి

తే. గీ. నాగశయనుని దర్శించి నాదుమనవి
వితరముగ విన్నవించి సమ్మతనిఁ జేసి
యెలమిఁ దిళుకొత్త ననునిర్వహించి టేవు
నీదు ఋణమెట్లు దీర్తునే నీలవేణి !

55

వ. అని పొగడుచు నయ్యింతిం గాంగిలింపింపి సంతోషమ్మునం
బాదలుచున్నయెడనభిజను లారాజకన్యక గనుగొని.

56

సీ. మనలఁ జూచుచు నేవమునవ్రాతఁ గేకల
 నడలఁజేయకయు నై యదిశిఖింప
 సనల రోయుచుఁ బరామన నున్నఁగూయదే
 కాకిపెంచిన కెంపుగంటి పులుగు
 నొకచోటఁ గాలునిల్వక లతాంగుల నేవఁ
 బూని క్రమమ్ము సోకుబూల మదియె
 యెక్కడెక్కడి నాయ ప్రక్కలు మైనిండి
 నిక్కచుండెనఁ బద్మినీవిరోధి

తే. సీ. మరుని గాదిలిచుట్టముల్ మనకుహితలె
 విరహిణుల నేతు రిచ్చోట విరులతోట
 వెడలి నీదగు మహనీయ వివిధరత్న
 చిత్రకాంచన సాధమ్ము జేరవలయు.

ప. అనుచు నమ్మానిని మేననుండిన సుమనోరజమ్ము కరమ్ముల దుడిచి
 శీతలసలిలమ్ముల ముఖమ్ముగడిగి తిలకమ్ముదీర్చి కరమ్ముబట్టి లెమ్ములెమ్మునుచు
 లతాంగులునీళాంగనం బొదివికొని చరణశింజానవమ్ము పిక్కటిల్ల హంసనం
 దోహమ్ము నడచుకరణి మందగతిం జని మహనీయసాధాంతరమ్ము సొచ్చి యుచిత
 గతి నివసించియుండిరంత.

58

మంత్రుల దుర్మంత్రము

ఉ. శీలగుణోజ్జ్వలుండు కులశేఖరభూవరుఁ డాత్మమంత్రి వా
 ఙ్గాల మనిత్యతాకికవిచాకఫలం బదియేల నంచు ల
 క్ష్మీలలనామనోహరు విశిష్టకథాశ్రవణమ్ము మోక్షదం
 బై లలినొప్పు నట్టిది మహాత్ములసన్నిధిఁగాని కల్గునే !

59

ప. ఇవ్విధంబున మనంబునం దలంచి శ్రీవైష్ణవసన్నిధానంబున నిరంతరం
 బును యోగ్యకాలతేవమ్ము నలుపుచుండె నయ్యవసరమ్మున నిజప్రభుస్థియ
 సంభాషణాభావజనితకోధమ్ముగు మంత్రియూధమ్ము దమలోన.

60

కం. శ్రీవైష్ణవు లిత్రైఙ్గన
 భూవరునిం బొదివికొని ఋభుప్రవరులకుం

గ్రోమయింఁ రిధిపుం జూడం

గా నెళమే ! మనకు రాజకార్యపౌధిన్.

61

కవిరాజ. అనుచు సమాతప్య లుపాంశువిచార సమన్వితదుష్టయవర్తనలై
ఘనులకు రాజనకుం గల నెవ్వము గాసియొనర్చు నుపాయముచే
మనముల నొక్కొక్కటిఁ దలంచి సమగ్రజలాశయనక్రగతిన్
దిండినమున్ దగుకాలము వేచుచుఁ ద్రిమృదుచుండిరి దుర్మతులై.

62

మ. ఒకనాఁడాన్యపమాని యోగ్యసమయం బూహించి యభ్యంతక
స్త్రకళాకోవిదు జెట్టి నొక్కరుని వే రావించి మాణిక్యవి
త్రకిరీబంగదకుండలద్యయ వినుత్పన్నస్ఫారహారావళిల్
ప్రకటాత్మీయ మనోజ్ఞపీఠతిటి యొరం బెట్టి తా నొక్కడన్.

63

ప. అంత మల్లకరతలోల్ల సితసంవాహననుఖవరవశుండై యుండుసంత.

కం. సందుగని నచివులధివుని
పొందుగఁ బీఠముఁ నిడినభూషణములు వే
గం దిగించిఁజూప లంచం
బందిన యొకబోటిఁ బనిచి రితిహామకులై

65

కం. వనిచినఁ బీఠక నునిచిన
ఘనరత్నవిభూషణములు గైకొని జరరాం
గన యొకమఱుంగున డాచెన్
దనదుర్విసయప్రపంచదశ నింద్యముగన్.

66

మ. నరనాథాగ్రణియున్ బవిత్రసలిలస్నానమ్ము గావించి భా
సురపట్టాంబరధారియై బుధజనస్తోత్రవ్య దివ్యస్థలా
కరజ శ్వేతమృదూర్ధ్వ పుండరచనాకప్రమాసనాంభోజుడై
తిరుమంత్రంబు జపించి చెంత నొకయింతింజూచి పల్కెన్ వెనన్.

67

తే. గీ. నాతి తడవయ్యె మదూభూషణములు పీఠ
తలమునందిడి వచ్చితి మలయ కిపుడ
సొమ్ము తెమ్మంచుఁ బరీకిస భూవరేణ్యు
నాజ్ఞ వేవేగ నటకేగి యంబుజాక్షి

68

- కం. చని యనుట నెదరి గాముల్ల
కినివింపకయున్న నాబడికెడలే. మనం
బున వెఱుగనిదోష సంతయు
నినిపించిన నవ్వభండు విస్మయించుచున్. 69
- చం. నరవరుడాత్మపీకమున నవ్వభిభూషణపంక్తిలేమి దా
నరసి నమింపవచ్చులగు నాప్తుల నెల్లడఁ జూడఁబంచి యే
నరఁగియుఁ దోఁపమొడుబయుఁ జయ్యన మంత్రిగణముగూర్చి యుం
దఱు విననిట్లు బల్కె మదిఁ దద్దయు నగ్గుత మగ్గులించగన్. 70
- ఉ. మంజులవీరమధ్యమున మన్మథభూషణపంక్తిఁ జెట్టి య
భ్యంజనతత్పరుండనగునప్పుడు దాని హరించె నెవ్వఁ
పంజగుహాంతరముల నిశూఢముచేయునొ వానిఁదెచ్చి యీ
నెంజిలిఁ బాయఁజేయుటకు నేర్పరులారయ మీరే కదా ! 71
- ప. అనిన నమాత్యులిట్లనిరి. 72
- ను. మనుజాధీశ్వర ! దూఱనేమిటికి మర్కంత్తప్రచారాన్నితల్
ఘనులొ పీనులొ నిశ్చయించి పలుకంగావచ్చునే ! మాకు గాం
చనవాంఛాకృత వంచనామిళితసౌజన్యమ్ము వాటింతురి
తననేలా పరికించివన్ దెలియరాదా ! నీమచి త్తమ్మునన్. 73
- కం. అనినచివులు భాషింపన్
చిని భూరమణుండు కినుక నెఱుగిన చిత్త
మ్మునఁ బల్కె నచటఁగంటిమి
ఘనులకుఁ జౌర్యాభిలాష గడలుకొనంగన్. 74
- ఉ. నావును వార లామనుజనాథునితో మదిఁగోపించినన్
బోవునె నిశ్చయించితిమి మున్నిటవంటివి పుట్టునందు నే
తావులఁగన్న వైష్ణవకదంబము ద్రొక్కనిచోటులేదు రా
జావసథమ్ము సందెచటనైన వినంబడ విట్టిచోద్యముల్. 75
- ఉ. నాడు మనయ్యగాండ్రఁ గణిసస్థి నెండలనిల్వరించినన్
వాడిరటంచుఁ గోపమున వాణిటికావలివారిఁ జెందుబిం

దానిగ నాగ్రహించి చుట్టవొయ్యిపట్టినుండెడి నెచ్చె శే
జులవస్త్రోతో తెలియకెచ్చితివా ! పూతన ధరాతి లేశ్వరా !

76

ఆ. వె. అనినఁ జెవులు మూసికొని పావరతుల మ
ర్వచనరచన వినఁగవలసె ననుచు
జనవరేఁఁబుడపును సంత వచ్చిపెట్టె
కనరుదోప మంత్రిజనులఁ జూచి.

77

ఉ. అక్కట శాంతిచిహ్నము మహాత్ములు భాగవతోత్తముల్ మఱిన్
స్రస్కక వారు చోరులనుచున్ గద యిల్లువచించులెర మీ
కెక్కడి సత్యశౌచకథ లెక్కడిధర్మవిచారసౌష్ఠవం
దెక్కినమర్మదంబొకటి హీనవిచారులఁ జేయకుండు నే !

78

చం. జలరుహవత్రలోచనుఁడు సర్వజగత్పతి వైష్ణవోత్తముల్
దలఁపఁ దదీయపుత్రులుగదా ! ధరఁగల్గుధనమ్ములెల్లవా
రలవిని నైకొనందగుదు రట్టిదెఱింగి యిశేలపెక్కు భా
షలు భగవత్ప్రపన్నులకుఁ జౌర్యములేదని పాము ముట్టెదన్.

79

కం. అనితెంపునఁ బలికెడి య
జ్ఞాపతి వచనములకులికి సచివులు నృప ! నీ
కనుచితము బాస ధరఁ గాం
చనవాంఁఁ భోసుగు నెట్టిజనులతో నై నన్.

80

కం. ఏమేరీ ! మీఁదములు
స్వామిలక్షణగ్రోవి పలుకు జరునే ! మిల్చె
తామలినస్వామియు ల
శ్రీ. పుహితములు చెంతి. కౌంకల త !

81

ప. అనిపక్కి భాగవతపరిభాషణము శ్రవణజనితగోపితసాయితమ్ము
లగు కనుంగొనల సచ్చులుప్పతిల్ల వారలముఖభంగంబును భగవత్ప్రపన్న ప్రభావ
ప్రకటనంబును శ్రవణంబులచి దండ నొకయహితుండికునిం బిలిచినిలవచ్చాభీలంబైన
వ్యాఖ్యనొక్కటి గొని తెండనివనిచిన వారు నతిక్రూరఘాతకార్యమొందిన
భుజంగమ్ము బట్టిజెచ్చిన నిజానిభీయకరబాణోః దానినొక్కసూతఁభాండుమ్ము

నందుఁ జెట్టింది తానును నిరూపించునై నానింబట్టికొన నున్వేగించెనుపుడు
సుగరుడ గంధర్వకిన్నె కింపునుసేధసాధ్యాను లాకాశమ్ము నివకాశమ్ముగా
నిలిచి విస్మయంబునం జూచుచుండిరి హితపుహిత మంత్రినామంతవర్గం బిదియేమి
పనియని యిమ్ముహారాజునకుం దోచెననువారును నెవ్వరిగుణమ్ము తెవ్వరెఱుంగుడు
రిట్టిసాహసమ్మునకుం జొత్తు రేయనువారును నయ్యుండిరంత నమ్మహికాంతుండు. 82

స్వాములకు దోషములేమితిఁ గులశేఖరుండు సాము ముట్టుట

తే. గీ. చూడు చెల్లవారు శుద్ధాంతరంగులు
భాగవతులు వారిపట్లఁ గలుష
వృత్తి లేదటంచు వెనఁ గేలఁదడ వెద
నర్ప మూఱకునికి సాక్షిమీరు.

83

వ. అనివలికి దయాసముద్రుండగు రామభద్రుం దలంచుచు.

84

కం. చండాశీవిష భీషణ
భాండమ్మునఁ గేలుసానిపి భయవిరహితుడై
యుండిన మండలపతిఁగని
గుండియ లిట్టట్టుచెదరె గొఱకొని ప్రజకున్.

85

కం. తృణరజ్జులీల వంచిన
ఫణమె త్తకయున్న ఘోరఫణి గాంచి స్పృహ
గ్రణి యొక్కకడకుఁ ద్రోచుచు
మణిముద్రక డిగించిచూపె మనుజులకెల్లన్.

86

మ. సురగంధర్వవిహంగపుంగవులు యక్షుల్ సిద్ధవిద్యాధరుల్
ధరణీవల్లభ సత్యధర్మముల కాత్మన్ విస్మయోల్లాస ని
ర్భరులై యాతనిమీఁద దివ్యకుసుమప్రాతమ్ము వర్షించి ర
చ్చరజాతుల్ నటనావిశేష లలితోత్సాహమ్ము వాటింపఁగన్.

87

ఉ. అప్పుడు మంత్రులెంతయు భయంపడి మేరులు సంచలించి మా
తప్పు క్షమించుమంచు వసుధావరు పాదములందు వ్రాలినన్
జొప్పుచుకాంతిచే బలికె నుక్కి వెతంబడ నేల ! స్వాములం
దెప్పుడు భక్తియుక్తి జరియింపుడు దుష్కృతమ్ములఁ జాయుగన్.

88

న. పాపములను నాశము చేయునందుల నాధునికలకలంబు
 పాపముల నెసంగె నప్పుడు.

89

శ్రీమన్నారాయణ సాక్షాత్కారము

సీ. మురుపుదీపించు నెమ్మొముజాబిల్లిపై
 చిటునవ్వువెన్నెల చెలువుజూప
 జగదభుకొత్త వాసించుపొక్కిటితమ్మి
 బొమ్మవేలుపు జన్మభూమిదెలుప
 నడుమున గాంచీగుణవ్యాప్తి బొడ్డులో
 గలజగమ్ములకు బై కాపురబూన
 పాలుచు వక్షోహారముల చందిరవుగావి
 కమలాకుచగ్లాని గణనసేయ

తే. సీ. మంజుశంజాతి కింజల్కపుంజ రుచిర
 పీతకాశేయరుచులు మ్రోజెరయ విహగ
 రాజతురగమ్ము నెక్కి శ్రీరంగరమణు
 సచ్చహివల్లభనకు బ్రత్యక్షమయ్యె.

90

సీ. మించులమించు వస్త్రురుచిమేదుర భూషణరత్నదీధితుల్
 మించిపొసంగ నిచ్చిటినిమించి మురాంతకుదివ్యతేజమున్
 గాంచుటకుం దలంకెనుమనంబు నొకించుకనిల్వరించి నే
 వించె నృపాలమాళి యరవిందదళాక్షుని పాదసన్నిధిన్.

91

తే. సీ. ఇట్లు ప్రణమిల్లి యతడు లక్ష్మీశునెమట
 నిటలతటమున నంజలిపుటము జేర్చి
 సమ్మదాశ్రులు కన్నులగ్రమ్ముదేఱ
 సవినయమ్ముగ నిట్లని నన్నుతించె.

92

చం. సరిసిజగర్భశంకం కృశానుశతక్రితు ముఖ్యసేవ్య ! భా
 సురమహిమాలవాల ! పరిశోభితభూరియశోవిశాల ! దు
 మ్కరదనుజప్రజోగ్ర బలఖండనపండితకాండజాల ! ను
 సిరనిగమాంతసంచరణశీల ! సుధీజనపాలనప్రియా !

93

పాపకము. శ్రీమత్సుధాధారాధిపతి చలచ్ఛేషాశ్రీంప్రపంచకాయా ! ప్రపంచా
 దయాదీక్రియాసంకథాయా ! సభర్తాచయాయా ! మహాపాపకాయా
 జగజ్జీవనాధారసమ్యక్సహారా ! భద్రాభాగముహునికార్యావతారా ! ఇతా
 రాతిశూరా ! మహాదాతలక్ష్మీవేదారా ! గర్భవీరుసంసారభూమిరాం
 బురాణంబువేదించి నిర్మలమై తీరమున జేగజాలిండ్లలో తమ
 బ్రాహ్మణాత్మనీ భవద్విగ్రహాధ్యానయోగంబు పెన్నాపగారజేంది నిశ్శంక
 బుద్ధిచే విజృంభింతు రావండుసంధానసద్వర్తనలై చట్టి మీపాదపద్మంబు
 లెల్లప్పుడును నొప్పువాతంతివానికదా ! ద్విత్వభావముభావంబు
 నేనంతివానినీ మహాత్మత్వసంభూతిభూతాద్యహంకార సంజాత
 శబ్దాది తన్నాత్రజాభాసలొగ్గుతమాఖ్య ప్రసిద్ధియంతా పంచభూతంబు
 లనోన్మయయోగంబునంజేసికాదే ప్రపంచంబుచేకాళ్ళతులదాల్చిమాపబ్బు
 నోయయ్య నీవెయ్యెడక నూర్చురూపంబునంజొచ్చివర్తింతు నీవేకదా !
 మున్న కల్పాంతవేదన్ మహలోలకల్లోలపంచేనముద్యత్తుయోరాని
 మధ్యంబున్ దివ్యజేజోనుకామీ ! సమా ! మీనమైవారిధింజొచ్చి
 దైత్యాధముందుంచి వేదములూపేడకప్పిపవే ! పెన్నునై భార
 బునక మందరిత్కృతం బులధింగవ్వముంజేసి దేవాసుతులైనచుచో
 గ్రావమంభోధిఃప్రసంగక పిలోకించి కారుణ్యవృక్షిత్ మహార్పితచ్చటల్
 జర రీభూతిమల్గా పెడింగూర్తమైచొచ్చి యక్కొంకకుం ద్రిండుగా
 దండివైచొచ్చి చంచత్సుధాకుంభసంభూతి గావించి బద్ధిర్ముఖశ్రేణులక
 బ్రోవవే ! దుర్జయుండై హిరణ్యాక్షుఁడు స్వీతలంఘంతయుం జాపచుట్టంగ
 నీక్షించి బ్రహ్మాదులత్యంతభీతిన్ వితిర్కించుచోనోమహాదార !
 భూదారరూపంబునక దైత్యవత్సము భేదించి నిష్పాణినింజేసి
 లోకములంగావవే ! యింకఁ దత్పూర్వజుండైన మహాసురేంద్రుండు
 సమ్యగ్గుణాధారు గోవిందపాదాబ్జచింతావిహారు గుమారున్నిరోధించి
 నాతోవిరోధించెదే దుష్కరీ ! యివ్విరించిప్రపంచమునం దెవ్వడైనక
 మదీయాజ్ఞకున్నించినర్పించెనే ! విష్ణుఁడెందెందుశోధించినందోఁడు
 సంచీపు శోషించెదట్లైన నేతత్సభాస్తంభమధ్యంబునం జూపుమం
 చుగ్రబాహుగ్రసంఘట్టనధ్వన నిర్భిన్నదిగ్దంతి కర్ణద్వయాగోళముల్లా
 సభాస్తంభమున్ న్రేయ సందద్భుతాకారఘోరముగా నుద్యమంబై
 నృసింహాక్షితిం బెంపువాటించి దైత్యేంద్రుని నింటిపై నొంటిమై నంట
 రానీని వేగంబునంబాటుచో వానిజోనీక యుష్మద్భుజాదండసంఘట్టి

తుం జేయుచుండెట్లు రాజత్సభాద్వారదేశం నుండి మోక్షదేశమును
 బెర్చి దుర్భాళిధారాధికారము నందినింపించు నెరిసెన్ భాగ్యునిం బి
 దున్నితూటాడి తత్పుత్రు నత్యంతసౌభాగ్యసంపన్నునింజేసి నింపెన !
 తొల్లియిందుం బల్లందుండు చండప్రతాపానలజ్వాలలం గ్రమ్మి
 నాకాదిలోకములన్ నిల్వఁగానీకి ఘోరాటవం కెందుఁగాఁగయునున్
 బూజ్యమనెట్టి స్వర్ణోకరాజ్యము తాజేయుచుండ గిశ్యపస్థానావాక్య
 నున్నట్లుచిత్తుండై వామనాకార మేపాఁ యుష్మాన్ ముగ్ధునింబి
 నాకుం జపస్థాదానము గావించు మూఁడుదలంబున బ్రహ్మనింది
 మైకొన్నచో శాడముల్ పెంచి బ్రహ్మాండగోళిం బాపివ్వయిలఁగొల్పి
 డై తేయద్రునోడించిస్వరాజ్య మిందాదిబిందారకుల్ మెచ్చఁగానిచ్చి
 పోషించవే! యింకమున్నారవిర్యాజ్ఞనాదిక్షమాభర్త లత్యంతగర్వోద్ధతిన్
 ధర్మవిధ్వంసమున్ జేయఁ గోపించి నివయ్యెడన్ జామదగ్ని వ్రుడవై పుట్టి
 పాపక్రియోపార్జనుండైన యయ్యుర్జునుందాఁకితద్వాహుసాహస్రముల్
 తిత్తిరీటోజ్జ్వలంబైన శీర్షంబుతోడన్ గుఠారోగ్రధారాహతిం ద్రుంచి
 గర్వాంధరాజన్యకధ్వంసమున్ జేసి భూభారమున్ మాన్పవే మున్ను
 లోకైకసంరక్షణం బాచరింపన్ పిరించాదిసంప్రార్థనంజెడి ధాత్రీస్థలిం
 గోసతంద్రాగ్రధార్యాలసన్గర్భసంభూతి వాటించి శ్రీరామనామంబునన్
 బూర్ణచంద్రాకృతిన్ సొంపుదీపించిఘోరధ్వనిధ్వస్త నానాపురఁగాను
 శృంగాటకం దాటకద్రుంచి సంగ్రామికోత్యాహు నత్యుగ్రదేహున్
 సుఖాహున్ ధరన్ గూల్చి మారీను సంభోధివీచీనిమగ్నాంస గావించి
 మాసింద్రయాగము సౌభాగ్యయోగముగావించి వేటొక్కచోటన్
 ముసింద్రోగ్రశాపమునన్ గ్రావనూపమునన్ గాననాపన్నయైయున్న
 యహ్మనిదేవిన్ గృహదృష్టినీక్షించి నీపాదపద్మద్వయీపాంసులేశము
 నన్ దోషనిర్ముక్తయై తొంటిరూపమునంజెంది తద్భర్తృసంభోగ
 సౌఖ్యమునొందింపవే! శంకరోదగ్రకోదండదాహముఖండములొనలు
 గావించి లోకైకవిఖ్యాతలక్ష్మీకళాజాతయా నీతఁబెండ్లాడి త్రోవన్న
 రోధించినన్ భార్గవుండోలి సాకేతముంజేరి నీవంత మాత్రంతరద్వేష
 యోగబునన్ రాజ్యసౌఖ్యాభిలాషము చాలించి సమ్యగ్గుణోపేతయై
 యున్న నీతామహాదేవియున్ బ్రేమదీపింప సామిత్రియుంగొల్వఁగా
 దాపసాకారమేపాఁ గాంతాంబిధిన్ విరాఘన్ ఖరున్ దూషణాద్యుగ్ర
 డై తేయులం ద్రుంపవే! రావణుండంత దుస్త్రుండై ధారుణీకన్యఁ

గోరహయ లంకాపురారామసీమన్ జెజ్జుజెట్టుటన్ కివు సుగ్రీవసాల
 గత్యమింపొండగావించి యొక్క ముద్దనన్ వాలించూలించి సుగ్రీవు
 రాజ్యాభిషేకోజ్జ్వలంజేసి తత్సంగతిన్ వార్ధిబంధించి కేరక్ మాకూ
 మత్సరభృత్యులై రాజు పట్టాగ్రేసితో బంధించి భూమాత్మక
 భేదజనులై యులం యుగం భద్రులన్ భద్రగూర్చి ప్రత్యేక
 ప్రాణవిధ్వంసముజేసి నీదాసునిన్ గంధర్వజనులంబోచి బ్రహ్మాండ
 ముఖ్యుల్ భజింపంగ నీతానమేతుండనై బాంబవద్దాచుపుత్రాంజనే
 యాంగదాదుల్ వెనుగొల్పి రత్నప్రభావోన్మేత్తుమ్మకూకూఫీ నేతించి
 మాత్తండవరావళి శ్రీయంపానమోక్షాపురంబున్ బ్రవేశించి గంధర్వ
 గానంబురంభాదినాట్యప్రసంగంబులున్ తౌనకాదిత్యకన్యాది మాని
 వ్రజంబున్ సునాసీముఖ్యామరక్రేణియన్ భూరిభేరిమృదంగాది ఘో
 షమ్ములుంబర్వ బలేందుబింబంబుచండ బసం గాంతిపెంపొండ బట్టాభి
 షిక్తుండవై లోకసంరక్షణోపాయమేపాకళోభిల్లవే! యింకనుం దేవతేదేవి
 గర్భంబునంబుట్టి పెంపెచ్చడన్ రామకృష్ణాభిభానంబులన్ జెంపువాటించి
 ప్రేపల్లెలో వల్లపుల్ మెచ్చు శ్రీచించుచున్ వెన్నలుంబాలు చొర్యం
 బునంగ్రోలుచో గుంపులై గోపికల్ రంభసేయన్ బ్రమోదింపవే!
 పూతనాభ్యున్ దృణావస్తున్ వత్సజైత్యున్ బకాభ్యాసురాభిఖ్యులన్
 ద్రుంచి గోగోపకవ్రాతమున్ బ్రోవవే! కాశీయాహిన్ మదంబింక పాదం
 బులంద్రొక్కి స్రుక్కింపవే! వజ్రకోపింబున్ ఘోరపామాణవాతాంబు
 పాతంబులన్ గోపలంబామలంబుండగాణేయుమేఘవజ్రంబున్ విలోకించి
 గోగోపగోపీజనంబుల్ ప్రమోదింప గోవర్ధనోద్విధరంబెత్తి హస్తాగ్ర
 పీతమ్మనన్ నిల్పి ఛత్రమ్ముగాబట్టి యాభీరులన్ బ్రోవవే! గోపికల్
 నీవయిన్ మోహవిభ్రాంతిచేడేరి ప్రార్థింప కదాంఘలీడేర్పవే! ధర్మ
 విధ్వంసునింగంనుహింసించి మోచంబునన్ దగ్ధిదండ్రుల్ హితుల్ బంధు
 సందోహముల్ సంతసింపంగవర్తింపవే! కిన్ది మూర్తీభవింపన్ ద్విజ
 శ్రేణులన్ బ్రోవవే! సూగధాదిద్విషతోక్తి నిష్టించి శ్రీరుక్మిణీకన్యకం
 దెచ్చి పత్నీవతంసంబుగాణేయవే! పాండవుత్ర ప్రియాకాంక్షివై దుష్ట
 చారిత్రుదుర్యోధనుంబూల్పవేచక్రపాణీ! జగన్నాథ! నిన్నున్ భజింపంగ
 శక్తుండనే రాక్షసువ్రాతనిర్యాతనేచ్చున్ దశయాంగనానద్యోతధ్వంస
 ముంజేయ బుద్ధావతారంబుగై కొంటివింకన్ గలివ్యాకులంబైన కాలంబు
 వన్ దుర్మదోదగ్రమై స్లేచ్ఛవర్గంబు దోర్గర్వదుర్వారవృత్తిన్ విజృం

భించి ధగ్మక్రియానాశముంజేసి విప్రాదిక ప్రాణిలోకప్రమాదావహంబైన
యత్నంబునన్మించి బాధించినన్ గాంచి కోపించి నీవయ్యెడన్ గల్గివై
కాదె రంగత్తురంగాధిపాఠ్యుడవై గాహదంబునన్పురస్కరింపఁగలంబునం
దుష్టులంబట్టి ఖండించి సన్మానముల్వెంచి లోకంబశోకంబుగాఁజేసి రక్షిం
పవే! వృష్టిచేఁ దుష్టిగావించి సస్యాభివృద్ధిఁ బ్రజన్బ్రోవవే! గ్రాహ
సంగ్రహము హస్తీరాజము ఘోషింపఁగారుణ్యమేపారనేతెంచి రక్షిం
పవే! కర్మవిజ్ఞానభక్తిప్రపత్త్యాదులందెద్దియుఁజేయఁగాఁజాల నీపాద
వద్దద్యయంబున్ శరణ్యముగానమ్మితిన్ నన్నరక్షింపవే! భక్తము
దార! సర్వప్రజాధార! లక్ష్మీవిహార! నమస్తేనమస్తేనమః. 94

చం. అనుచు నుతించుచున్న వసుధాధిపతిన్ గరుణామృతముచే
నెనసినమాడ్కిఁ జూచుచు రమేశ్వరుఁ డాతనిమేను పల్లవం
బన మృదులీలనొప్ప నిజహస్తతలంబున నంటుచున్ గుణా
వసతుఁడవీవు నీకు సరివత్తురె! దివ్యులు భక్తియుక్తికిన్. 95

తే. మెచ్చువచ్చితి వేమైన నిచ్చగల్లు
వాంఛ దీర్చెద సరవః! వరమువేడు
మనినఁ గులశేఖరుఁడు వినయమునఁబలికె
స్వామి! నీపాదభక్తియే చాలుననుచు. 96

చం. సురసరనాగలోకముల శోభిలుకన్యకలందు విందుమె
వ్వరు సరిరారు రూపగుణవై భవలీలల సీతనూజ కి
ద్ధరనని లోకులెన్నఁగ నుదారగుణాకర! నాడుకన్యక
దిరముగ నీకు నీందలఁచితిన్ జెలిఁబెండిలిగమ్ము నెమ్మితోక. 97

కం. వరమిదియెయనిన నవ్వుచు
హరి యిట్లను నోసుధీజనాగ్రణి! లక్ష్మీ
ధరణీసీశాశ్రయము
వ్వరు మత్సరతలనుచు నెఱుంగవో! వేదములక. 98

కీ. ఇపుడు నను రంగమందుండు పెరిగి కోర్కె
మదివొడమి నీదువుత్రియై యుదయమధదె

వింతునరపాల ! యే సంతకంబు మున్నె
కోరియున్నాఁడ నయ్యుటఁ గూడుటపెను.

99

ప. అని యభిప్రాయపడెడిచి.

100

కం. రాజు ప్రియమంది యోభగ
రాజతురంగానుమంగ రంగపతీ ! మా
రాజీవేక్షణఁ జెండిలి
గాఁజేయ ననుగ్రహింపగావలయుఁ గృపన్.

101

ప. అనుచుం బ్రాదించిన నదేవదేవుం డల్లనకాని డని యనుగ్రహించినఁ
గార్తాంతికులం బిల్వబంచి యారేయి ముహూర్తనిశ్చయంబుగావించి ముక్తాఫల
మాలికాభిరామంబును మరకతమణిప్రభాశోభిత స్తంభసంఘటంబును ఒడ్డురాగ
శిలాపుంజమంజులనాల భంజికారంజితంబును నగణితమణిరణవిరాభూషితనువర్ణ బిందు
సుందరకవాటశోభితంబును నగునొక్కమహాసాధుబమ్మహాత్మునకు విడివలగా
నిరూపించి యచ్చటికివిచ్చేయునట్లుగావించి రుచిరాభీష్టపదార్థంబులు సమర్పించి
యంతఃపురంబు శృంగారింపందగువారి నియోగించిన.

102

సీ. రచితసామంతాంగరాగమఃటినకఱ్ఱ
తలఁగఁజేసిరి సభాస్తంభములను
రజమడంగఁగఁ జందనజలంబుఁ జల్లిరి
వీధివీధుల బహిర్వేదికలను
మృగనాభి నలికి కూర్చిరి కప్పురంబున
రంగువల్లికలు గేహంగణముల
రహిమించు పచ్చతోరణముల నెడ నెడ
వేలఁగట్టిరి కర్కరీఫలముల

తే. గీ. ధూర్తు లెనఁజల్లు విప్రతథూళి బొరయు
పటికములనొరసిరి ? [మఱి] పాపడముల
ప్రేమ దళుకొత్త నిలిపిరి నృపతిగృహ వి
టంకతటములఁ జిత్రపటధ్వజములు.

103

- కం. సరసాన్నపానముల స
 స్మరమందు సమస్తజనమనక్రియముగ భూ
 సురసంతర్పణ మత్యా
 దరమునఁ గావించె విబుధతతి మెచ్చంగఁ. 104
- చం. ఫలములు జన్ను ఖజ్జములు పాయసముల్ గలమాన్న మప్పడం
 బులు వడ లిడ్డెనల్ సగుడమోదకముల్ మిఁదియంపుఁజారు సఁ
 ధిలు ఘృతపూరధారలు తుదిన్ దధిఖండసహాయమేర్పడన్
 జెలిమి భుజింపఁజెట్టె స్మవసింహుఁడు బంధుహితార్థకోటికిఁ. 105
- వ. అంత సమ్మహి కాంతుండు నిజకన్యాసఖులం బిలిచి యిట్లనియె. 106
- కం. మీర లిప్పుడెచని మా నీ
 భారమణికి నుచితమంగళస్నానాలం
 కారమ్ములు గావింపుడు
 నారీమణులార ! కడు మనక్రియమెసంగఁ. 107
- ప. అని మాఱ్ఱాపించిన నవ్వెలుదులమందగతిం జని యొక్కమణిమాలి
 కాలంకారసురుచిరంబున మందిరంబునందు సముచితపీఠస్మృతం గూర్చున్నయన్నె
 లంతం గాంచి డాయంజని యిట్లనిరి. 108
- శా. ఏవేళన్ మదిఁగూర్తు వాఘనుఁడు తానేతెంచె మీతండ్రి సఁ
 భావించె నినుబెండ్లి నేయఁగ శుభాంభస్సొన శృంగారముల్
 గావింపన్ మముఁబంచినాడిచట నాలస్యమ్ముగానీక లే
 లేవమ్మా రుచిరాంగి ! నీవిభవ ముల్లేఖంపలేరెవ్వరున్. 109
- కం. అనుచు నృపకన్యఁ దోడ్కొని
 చని యొకపీఠమున నునిచి జలక్షేత్రం లొ
 య్యన సభ్యంగస్నానం
 బొనరించిరి పరిమళప్రయుక్తజలములన్. 110
- కం. ఒడలు తడియార్చి పొందఁట
 తేడలని నునువలువఁ గట్టనిచ్చి నెఱికురుల్.

బుజువి ముగియనిచి జగదీ

దేవు కర్మకర్తలకుమిది సులలిత నువ్వలకా.

111

మ. సరిపం గన్నుల గడ్డలం బుచ్చి చుచుచ్చూరినస్వామి

త్రైకుణిల్ చెక్కులజేర్చి కర్మశకుచద్వంద్యంబునకా గుంటి

స్ఫురణం బేర్పడజేసి మానికపునముచ్చిల్ శోభిలకా జెడ్డికూ

తురు గావి నిరి పేరటంగు మహాభిత్వత్కా బ్రహ్మోదయకా. 112

తే. నీ. హారతాటంక హరిమంజర కటక

కాంచికా హంసకన్యతుల్ గడలుకొనంగ

దనరు రాజన్యకన్యక గనకత్తి

నునిచి పాటలువాడిరి పంచముఖులు.

113

వ. అంత మహాకాంతుడు గంగభిక్షుకు మంగళస్నానాలంకారాద్యుప
చారంబులూచరింపవగిన పుణ్యాంగసలను వేదవేత్తలగు విప్రవరులం బంచిన
వారలమృహాత్మనిసందర్శించి వచ్చినకార్యంబు తెలింగైకొని.

114

ఉ. మోము సెమర్ప గన్ను లఱమోడ్పు వహింప గచ్చప్రసూనముల్

వేమలు జాటువాట గుచవీధి దొరంగి సరుల్ నటింప హ

స్తామితరత్నకంకణచయధ్వని సొంపునహింప నొక్క కాం

తామణి నేర్పుచే సురభితైలమునం దలయంబె శౌరికి.

115

కం. ప్రాంచద్వహుమణి కీలిత

కాంచనకలశోదకముల గడువేడుక దీ

పించి జలకమాడించిరి

పంచాననమధ్య లబ్ధపత్రాక్షునకు.

116

నీ. పనితియుక్కతె సప్యకనకి తాంబూం

బందిచ్చె లోకై కనుందరునకు

తరుణియుక్కతె ఫాలతలమున గన్తురి

రేఖ దీర్చె విప్రప్రలేఖనకు

సుదతియొక్కతె నంకుమదమ్మదుశ్రీగంధ
మలఁదె భక్తాభీష్టఫలదునకుచు
జెలియొత్తు మకుటకుండలముఖ్యభూషణో
త్కర మొసంగెను సుధాకరముఖునకు

తే. గీ. వెలఁదియొక్కతె సుమమాలికలు మురారి
కంఠమునఁజేర్చె వేటొక్క కంబుకంతి
పసిఁడిసావాలు దొడిగె శ్రీపతిపదములఁ
జకిలిముకురమ్ముఁ జూపె వేటొక పె హరికి.

117

వ. ఇతైఃపింగున నమ్మత్తకాశినులప్పురుషోత్తము నలంకరించి మణివిచి
త్రరుచివిలసితంబగు నొక్క సమున్నతకనకపీఠమ్మనందునిచి మహీసురమంత్రో
చ్ఛారణవంబులెసంగం గొలిచియున్నంత.

118

సీ. అరుదెంచె గరుడంచలూచితహంసాశ్వ
సాదరుండగు సారసోదరుండు
చరుదెంచె శుభ్రాభసముదగ్ర వృషభైక
వాహితుండగు నీలలోహితుండు
నేతెంచె గతిచాతురీ హితారోహణో
చ్చైశ్శ్రీపుండ్రై న వృద్ధశ్రవుండు
తరలివచ్చిరి మరుద్వరుణవహ్నికుబేర
ముఖులు శ్రీహరిపదాంభోజసఖులు

తే. గీ. సపుడు చేరిరి గంధర్వు లప్పరసలు
రంగవల్లభు పరిణయారంభ మెఱిగి
యందటచటకుపట తెంచి రధిపుఁగొలుప
జయవిజయశేషభుజగేంద్ర పై న్యవతులు.

119

కం. పెక్కండ్రు విబుధశేఖరు
లొక్కటఁ దను జుట్టి కొలిచియుండఁగఁ దేజం
బక్కజముఁగ నారియొప్పె
బిక్కలలోఁ జంకురుండు శోభిలు భంగిన్.

120

ఆ. వె కేరకేశ్వరుండు కేశవుతోడ వి
 చెప్పెయవలయు దడనసేయవలదు
 పరమహంసార్థవేళ పచ్చునునున్నది
 యనుచు జెప్పించె నచ్చుతును.

121

సీ. రాకల్యాణము

కం. జనవసుని పలుకులేర్పడ
 విని రంగవరుండు చిత్తవృత్తులలక ము
 న్ననువర్తింపిన సురవర
 మునిసంఘముతోడఁ గదలె ముదమెడఁ బొరలక.

122

వ. ఇవ్విధంబున జగచ్చరణ్యుండగు శ్రీరంగవరేణ్యుండు సంఘాదితపిత్ర
 వర్ణోద్గీర్ణ కుఠాచలవిలంబిత చంచస్రణిమాలికాకోభితోభయపార్శ్వభాగంబును
 జిరత్నరత్నకింకిరుచిరనూత్రసంవేష్టితశింజూచతుశ్చరణంబును సుధాంశుకరనిభో
 దంతదంతంబునునగు దంతావళంబు నారోపించె నప్పుడు.

123

సీ. అంశముధరించి యహిమాంత యంతము
 ఘనగజసంభభాగమున నమరి
 శేషండు ముత్తెంపుజగజంపు జిగిపెంపు
 తళుకులగొడుగుచందము వహింప
 కనకవేత్రము పూని గజబిజి యడఁప వి
 వ్వక్సేనుఁ డగ్రదేశమున ననువ
 సరవి నిర్మల జయుఁడును విజయుండు
 రహిమించు దెలిచామరములు వీవ

తే. గీ. బ్రహ్మరుద్రాది సకలసుపర్వవరులు
 కదిసి యేతేఁ గరదీపికాసహస్ర
 దీప్తవధమున విచ్చేసె దేవదేవుఁ
 డమితవాదిత్రఘోషమ్ము లతిశయిల్ల.

124

తే. గీ. సరశసారభ మృగమదసాంకవాది
 కలితచందనతాంబూలములు వసిండి
 పల్లెరమ్ముల నిడుకొని ప్రమదమెసఁగఁ
 బుణ్యకాంతలు చనుదేర భూవిభుండు,

125

ప. బంధుజనసహితంజ్ఞే వివిధవాద్యరవమ్ములు పిక్కటిల్ల ముచుకుండ
వరదు నెదుర్కొని. 126

చం. మృదులసుగంధచూర్ణములు మేచులపైఁ గుణియించి యందఱున్
గదిసిస వో స్పృహలుఁడు జగత్పతికిం గలపంబలఁది న
మృదమున సూనమాలికల మానితలీల నలంకరించి సౌ
పొదవ విరించిరుద్ర పురుషూతమునిద్విజులన్ గ్రమమ్మునన్. 127

ప. సముచితపూజావిశేషమ్ములం బత్నీసహితులగువారలకుం బ్రియంబు
నెఱసి యందఱుండొడ్కొని చన నగరవీధిం గ్రమ్ముకొను రంభాద్యప్సరోగణమ్ముల
నృత్తప్రకారమ్ముల వీక్షింపుచు మందగతిం జనునప్పుడు భేరీపటచాభాంకారఘోష
మ్ములును గాహళి వేణువీణాగానస్వానమ్ములును దిశలం బర్వ నయ్యవసరమ్మున 128

సీ. తుంబురునారద స్తుతగీతరసలీల
భౌమగాయక గానఘణితి గాంచె
రంభోర్వశీకృత ప్రచురనాట్యవిధంబు
నగరవేశ్యానృత్త నయత నెనసె
ఆగీరసోదీరితాగమస్వరసిద్ధి
నగరద్విజోచ్చారణతఁ బాసంగె
సురకంఠమందారనూనసాగంధ్యంబు
జనధృతప్రసవవాసనల నొదిగె

తే. గీ. మఱియుఁ గౌబేరనిలయ సంపత్ప్రభావ
మాన్మవతికోశగృహలక్ష్మి ననుసరించె
వింతగాదిది శ్రీరంగభిభుని కరుణ
కలిగె నేనియు నచట మృగముగలదె. 129

ప. ఇత్యైతంఁగున రంగవల్లభుండు మహీసురస్వస్తివాచనంబులతో నంతః
పురంబు సొచ్చి మొగసాల నేనుంగుడిగి నేనావతికరంబవలంబించి కత్వోంతరంబులు
గడచి విరించిప్రభృతులు పొదివికొనిరా నేతెంచి ముందట నతివిచిత్రపాంచాలికా
సముదంచిత స్తంభాభిరామంబును బరి స్తీర్ణమనోహరణా స్తరణశోభితంబునునగు కల్యా
ణావనశంఖంబు నగు మొగంబునం బ్రవేశించి నపరివారంబుగా నాసీచులై యున్నంత. 130

- తే. గీ. అపుడు నగరి పురోహితు లమరఁగురువ
శిష్టముఖ్యమునీంద్రులచే ననుజ్ఞ
కాంచి యుచితసలంబునఁ గనకపరచి
తోవకరణమ్ము లునిచి మంత్రోక్త తేనఁగ. 131
- కం. వైవాహికసమయోచిత
పావనపీఠమున రంగవతి నునిచి యింకన్
వేవేగఁ గన్యఁ దోడ్కొని
రావలయునటంచుఁ బలుక రాజు ప్రియమునన్. 132
- కం. చెలులఁ గని కన్యకామణి
నెలమిన్ దోడ్చెందు మీరలిప్తుడని పనుపన్
జలజాక్షులు వేగమెచని
కలవాణిఁ గాంచి ప్రేమ గడలుకొనంగన్. 133
- చం. మతిమతి మాఱితినుమనమానశరీరిణి ! మంజుభాషిణి !
మతుకమెలర్ప లోకములకుం బతి నీపతియయ్యె, నయ్య నీ
కతిహితమాచరించె నముదంచితమయ్యె విరించలేఖ ము
న్నతనుడు నిన్ను నేచె నిక నాతనినేచెదవమ్మ క్రమ్మటన్. 134
- తే. గీ. అనుచుఁ గించిదవాఙ్ముఖమైన రాజ
కన్య కరమాఁది తిగిచి యగ్గలికమిగులఁ
బాదివికొని వచ్చి చూపఱిద్యుతము నొందఁ
దండ్రముందట నునిచిరి తలిరుజోండ్లు. 135
- తే. గీ. అంత సంకల్పతంత్రమంత్రాదివిధులఁ
బరగ వైదికముఖ్య లేర్పడఁగఁజేయ
సరవిఁ గూర్చున్న యవ్వధూవరుల కవుడు
నడుమఁ దెఱఁబూనిరి భవుండు నళినభవుండు. 136
- కం. జనపతి పసిండిపల్కెర
మున రంగేశుని పదాబ్జములు నిలిపి ముదం
బున శుభజలములఁ బ్రతౌ
శనమొనరిచి మాళిఁ దబ్జలమ్ము పహించెన్. 137

కం. దర్పకుండు విరిశరమ్ముల
దర్పంబెడయయ్యె ననుచుఁ దలఁక మహీశుం
డేర్పడ నొగి మధుపర్కం
బర్పించెన్ రంగపతికి నర్కద్యుతికిన్. 138

కం. నరనాథుండు ప్రాజ్ఞోత్తిష
ధరణీశుండొసఁగు గంధదంతావళమున్
హరికి సమర్పించె బురం
దరుఁ డిచ్చిన కల్పకుసుమదామమ్ములతోన్. 139

కం. ఆరట్టవిభుండు మును దా
కోరినక్రియ నిచ్చు చటులఘోటకముల ల
క్ష్మీరమణునకిచ్చెన్ మది
కూరిమి దళుకొత్త రత్నకుండలములతోన్. 140

వ. మఱియుం గులశేఖరధరారమణుండు మదింబొదవుముదంబు తుది
గానంబడక జగద్వల్లభుండైన యల్లునకుం బరార్థహరికిరీట గోహిరణ్యాదివడారం
బులు సమర్పించె నంత వధూవరులకు మఱుంగువడ నెసంగు తెఱ వీడంజేసిన. 141

సీ. రంగవల్లభు చూడ్కి రమణిమోమునఁ జెందె
సతిచూడ్కి విభుపదాబ్జమునఁ బెనఁగె
వరుచూపు బోటి కంధరమున విలసిల్లె
చెలిచూపు హరియూరువులఁ దనర్చె
కాంతువీక్షణ మింతిఘనకుచమ్ముల వ్రాలె
నాతివీక్షణ మీశు నాభి నెసఁగె
వతిదృష్టి సఖనితంబములపైఁ బ్రాపించె
యువతిదృష్టి మురారియురము బ్రాఁకె

తే. గీ. నాథుని విలోకనమ్ములు నాతి యూరు
జానుజంఘాదులకు డిగ్గెఁ జంద్రముఖి వి
లోకనమ్ములు భర్త బాహుకపోల
నయననిటలావలంబనోన్నతికి నెసఁగె. 142

గీ. గీ. రంగపతి తన్నుఁజూచిన రమణిమోము
వాంచు నతఁడొందుజూచినఁ గాంచుమఱల

హంసములు శింజరీటమ్ము లందిశింది
మొనసి డాంగురుమూత్రలాశిన విధమున.

143

కం. సంగతి జగములకెల్లన్
మంగళదం బనుచు జనులు మదిమెచ్చంగ నీ
శౌంగన కంఠంబున హరి
మంగళసూత్రమ్ముగట్టె మది ముదమెసంగన్.

144

ఉ. అంచితహేమపాత్రముల నక్షతముల్ దగ నాణిముత్యముల్
నించి నిజాప్తులిర్గడిల నిల్చిన దంపతులింపుమీఱ ల
క్షించి చలించుదోయిళులఁ జేర్చి పరస్పరమాభులౌవ్వుగా
నుంచిరి ముద్దులేనగవు లూతెడుమోములు పొంపుగుల్కంగన్.

145

చం. పదపడి వహ్ని నేల్చి తనపాణిలమ్మునఁ బద్మగంధికే
ల్బుడమునఁ గీలుకొల్చి ద్విజముఖ్యులు మంత్రములుచ్చరింప నం
బుడముపిఱుండఁ గ్రొమ్మెఱుంగు బూనినరీతి లతాంగితోడ సా
ఖ్యదహతభుక్పదక్షిణము కైటభవైరి యొనర్చెనయ్యెడన్.

146

వ. ఇతైఱంగునఁ గ్రమక్రమంబున వివాహకార్యక్రమంబు నిర్వహించి
యొక్కమణిమంటపమ్మునందు సువిశాలమనోహరంబైన పశుసమతల్పమ్మునందయ్య
రువురుదంపతుల నునిచిరి. పుణ్యాంగనల జయమంగళంబను పాటల రవంబెసంగె
వేణువీణావణవాదివాద్యఘోషమ్ములుపిక్కటిల్లె గంధర్వగానంబువినఁబడియెనచ్చ
రలుపెచ్చుపెఱిగి తమ హెచ్చులమెచ్చులెఱుంగుటకు విచ్చలవిడి నటనమ్మునలుపం
దొడంగిరిట్లు మహావిభవమ్మునం దేజరిల్లుచున్న శ్రీరంగవల్లభుం జూచి.

147

సీ. ఘటితరత్నచ్చటాజటిలహాటకమైన
మకుటమ్ము గమలసంభవుఁ డొసంగె
మంజురోచిఃపుంజ రంజితాభ్రంబైన
పచ్చలపతకమ్ము భవుఁ డొసంగె
మందారగంధసంబంధ బంధురమైన
హారవారము సునాశీరుఁ డొసంగె
మానితాంబుజరాగ మణిమండితములైన
కుండలమ్ములు మృగాంకుం డొసంగె

తే. గీ. వహ్ని వరుణాది దిక్పతుల్ వసనభూష
ణాదినంభావన లొనర్చి రలపుమెఱసి
రందఱును నవ్యతులసికాహస్తలగించు
మంత్రపుష్పమొసంగిరి మాధవునకు.

148

సీ. సగముకల్వలతేని సరివచ్చు నుదుటిపైఁ
గ్రమ్ము కస్తురితిలకమ్ము దనర
కెమ్మోవిరుచిగ్రమ్మి కెంపులకై వడి
ముక్కఱముత్యముల్ మురువునూప
రహిమించు చెక్కుల రవల తాటంకముల్
మితిలేని ధగధగద్యుతి నెసంగ
కుంకుమంబలఁదిన కుచకుంభయుగళిపై
మణిహారపంక్తి సంపదవహింప

తే. గీ. సిరులెనయుచూడ్చి పొదల ముంగురులు గదల
వసఁపుజిగిచీరమెఱయఁ బూఁబొన్నుమీఁద
ఘనునిచెంగట రాజన్యకన్యఁ జూచి
విబుధకాంతలు సిగ్గెత్తి వెల్లనెరి.

149

తే. గీ. భారతీవద్మసంభవుల్ పార్వతీత్రి
పురహరులు శచీపురందరులు మొదలు
సురవోత్తము లవ్యధూవరులచేత
మిధునతాంబూలములు గాంచి రధికలీల.

150

కం. అంత వసంతములాడిరి
పంతములిగురొత్త విబుధపతు లచ్చరలున్
వింతగ సామంతులునటఁ
గాంతలతో చల్లుపోరు గావించిరొగిన్.

151

వ. ఇట్లు కృతోత్సవలీలావిశాలుండగు కులశేఖరస్వపాలుండు కార్తాంతి
కులవలన దంపతులనొకటిసేయుటకు ముహూర్తమ్ము నిశ్చయించి తత్సమయంబగు
టయు నయ్యురుపుర సముజ్జ్వలాలంకారతోభితులంగావించి గంభీరస్తంభసంభాస
మానమ్మును విచిత్రచిత్రపుత్రికామనోహరకుడ్యమ్మును వినూత్నవల్లవతోరణోల్ల

సితపురోభాగంబును వివిధవర్ణోపరినిబద్ధవితానవిలసితమ్మును వితానపర్వంతలంబుమాన
విద్యోతమానఖద్యోతసదృశసమృద్ధమణిమాలికాలంకృతమ్మును చనునొక్కరమణీయ
మంటపమధ్యంబునందు. 152

తే. గీ. పచ్చరాగోల్లు పవడంపుఁబట్టియలును
పట్టువఱచిన నునుపబ్బు పట్టెడలును
దనరు పర్వంకపాళి మండారకుసుమ
పుంజములు మంజులకృతిఁ బొందుపఱచి. 153

కం. పొందుగ ఫలధక్ష్యమ్ములు
చందనకస్తూరికానుమంగభరణికల్
సుందరతల్పప్రాంతము
నందునివిరి చంద్రవదన లతిమోదమునన్. 154

వ. అయ్యవసంమ్మున. 155

కం. వాచస్పతియు వసిష్ఠుడు
శోచిష్కేశుండు తగినచోటుల మంత్ర
శ్రీచతురతఁ జూపిరి సమ
యాచారవిచారకార్య మనుకూలముగన్. 156

కం. వాణియు శర్వాణియు గీ
ర్యాణాధిపురాణి గూడి రాణించు గుణ
శ్రేణిఁ దనరు నీశాక
ల్యాణిం దోడ్కొనుచుఁ జనిరి హరియున్నెడకున్. 157

వ. ఇట్లు దోడ్కొనిచనుదెంచి శ్రీవత్సాంకు పర్యంకసమీపమ్మున నిలిచి
యిట్లనిరి. 158

ఉ. బొంకుటనేర దర్ధజనపోషణతత్పర సత్యధర్మని
ష్పంకచరిత్ర వృద్ధగురుభక్తిసమన్విత శీలసత్క్రియా
లంకృత కీర్తిశాలిని విలాసమనోహర తావకైకమో
హంకురఖన్నహృన్నశినయై యిటులున్నది రంగవల్లభా ! 159

ఆ. వె. సరసవచనరసిక ! సకలపతివ్రతా
తిలక మీమృగాక్షి దేవ ! నీదు

వత్సలందు మెచ్చుపడనేర్చు నీముద్ద
రాలి మనసుదెలిసి యేలికొనుము.

160

కం. అని యప్పగించి దేవాం

గనలు నగవులొదవు వదనకమలమ్ములతోఁ

జనుటయు రంకేశ్వరుఁ డ

జ్ఞనపతిసుతవలనఁ గేలుసాచెన్ బ్రీతిన్.

161

ఉ. జృంభితభర్తృమోహ మొకచెంత నలంత ఘటింప నద్భుతా

రంభితయా నవత్రవ భరమ్మున నిల్వంగలేక మంటవ

స్తంభము మాటుకుం జనినఁ దత్పరిరంభవిలోలచిత్తసం

రంభమునం గచుంగొనుచు రంగవిభుం డెలనవ్వు మీఱఁగన్.

162

కం. విరిపాన్పు డిగ్గి రంగే

శ్వరుఁ డయ్యరవిందగంధి జాడఁజని త

త్కరవల్లవమ్ము నిజకర

సరసిజమున నూఁదినగ వెనఁగ నిట్లనియెన్.

163

కం. ఇదియేమే శుకవాణీ !

మదనాయాసమున నీవు మగువననుప నే

నొదవిన విరహాశ్రమమున

గదియం జరుదేర, నెట్లుగాఁ దొలఁగితివో !

164

ప. అనివల్కి యయ్యితిం గొఁగిటంజేర్చి పూఁబాన్పునకుందెచ్చె మఱి
యునుమ్మదుమధురసల్లాపమ్ముల నబ్బోటి పుయిలోటఁదీర్చి రంగవల్లభుండు. 165

సీ. శశిబింబమెంతనఁజాలు పూఁబోడి నె

మ్రోముపైఁ గదియంగ మోముఁజేర్చె

వసేడిచాయల డిందుపఱచుఁ జక్కనిచెక్కు

టద్దముల్ శశలంట ముద్దులిడియె

మృదులబింబఫలంబు నదలించు సఖమోవి

నలరు సుధారసం బానదొడఁగె

గజకుంభముల గెల్వంగడఁగు పీనపయోధ

రంబుల సఖలాంఘనంబు లునిచె

తే. గీ. విరులు క్రొమ్ముడినునిచె ముంగురులుదడవె
ప్రబ్బిమేనులఁ బులకాంకరమ్ము తెనఁగ
మరునిచెయ్యులఁ జొగొన్న మచుతకతన
మణి నీవీకే జెయినాచె రంగవిభుడు.

166

తే. గీ. వ్రేడపెంపున నయ్యంతి విభునికేలు
తనకరమ్ము బిగఁబట్టుకొనిన నగుచుఁ
జెలియ చిబుకంబు నివ్వరుచుఁ జెలిమి నెఱపి
రంగరమణుండు తెలి యనుగ్రహమువడసె.

167

వ. ఇట్లనోన్యబద్ధానురాగులగు నయ్యరుప్రరు సురతివిశేషవిశేషమ్ముల
మెలంగనప్పుడు చెదరినతీలకమ్ములును జక్కువడినహఃమ్ములును నడలిన కేశకలాప
మ్ములును ముదురులగునూర్పులుచు గలిగి పరిశ్రాంతస్వాంతలగుచుఁ బర్యంక
తలమ్మున శయనించియున్నంత.

168

ఉ. చందనశైలదేశమున సంచితంబగుచుకొ నుమవ్రజా
మందనుగంధసంపద సమంజసమై విమలొల్ల నత్సర్వ
బృంద పయఃకణవ్రజము పెంపెసఁగన్ మరుదంకురమ్ము గో
విందుడు సుందరీమణియు వేడ్కనుఖంపఁగ వీచె నయ్యెడన్.

169

ఉ. జాతవియోగదుఃఖయగు జక్కవ మెచ్చఁగ మున్నహర్ముఖ
శ్రౌతకు వేశఁదెల్పి విలసద్గతిఁ బన్నినిమేలనన్ మనః
ప్రీతిచెడన్ జగోరకము, బిట్టలుకన్ విటచోరభంగవి
ఖ్యాతములై యెసంగెఁ జరణాయుధకంఠకతోరనాదముల్.

170

ఉ. అయ్యెడ మేలుకాంచి కమలాసన మెల్లన శయ్యడిగి కా
నొయ్యన సంచలించ ముడియూడిన కొప్పు నెఱుల్ నితంబమున్
నెయ్యమొనర్ప నట్లొను నీవి కరంబునఁబట్టి సిగ్గు సం
దియ్యక తోడ్పడంగఁ బడకిల్ వెడలెన్ బదముల్ తడంబడన్.

171

వ. ఇట్లువెడలిచనునెడ నెచ్చెలులచ్చేడియంగూడుటయు లజ్జాభరమ్మునఁ
జఱునగవు నెఱయు మొగంబెగయింపంజాలక యూహక చనుచున్న యన్నరపతిసుతం
జూచి వారలిట్లనిరి.

172

ఉ. ఏమియుఁజెప్ప విప్పుడదియేమి సగోరుహగంధి మున్నుగా
 నీమది సంఘలింప నతనిగదియంబడి చుల్కునై తొ, యా
 ధీమణి ప్రార్థనల్ వడసి తేజముగంటివా ! వైపులన్నియున్
 ట్లేమముగోరు మాకు నెఱిగింపుము సఖ్యమునివ్వటిల్ల గన్.

173

ప. అనిన వారలకిట్లనియె.

174

కం. అక్కట క్రొత్తకతలు మీ
 రిక్కడ సెప్పెదరు వింటినింతియసరి యం
 దొక్కటియు నే నెఱుంగను
 జిక్కులఁ బెట్టంగ నేల చేడియలారా !

175

ప. అనిన సఖులిట్లనిరి.

176

తే. గీ. ఏమియు నెఱుంగననుచు నీవిపుడు మమ్ము
 చిక్కువడిచెను సరులేలఁ జిక్కుగొనియె
 కుచతలుల నెలవంకలగుంపు మోవి
 కెంపు లివియేమి తెల్పవే కీరవాణి !

177

ప. అనియిట్లు సాభిప్రాయవచనమ్ము లెసంగ మందస్మితాలంకృత వదనార
 విందలగుచు నృపాలనుతం దోడ్కొని సముచితకృత్యమ్ములకుం జనిరంత.

178

ఉ. తామరసాకరోత్సవవిధాయి రథాంగవిహంగసంతత
 ట్లేమసమర్థనమ్ము సువిశేషబుధప్రజప్రేదభాషిత
 శ్రీమహానీయమై రుచులఁజెన్నె సంగెక భువనైకదర్శన
 ప్రేమరసావలంబ మినబింబము తూఱుపుకొండ కొప్పునన్.

179

కం. సూర్యోదయమ్మునకు స
 త్కార్యాహర్మ్యములెల్ల గావించి మహా
 దార్యధురీణుడు హరి దను
 నార్యులుగొలువంగ వరాసనానీనుండై.

180

చంద్రచందనకళాసారభస్మరమాణ
 వదనవక్షస్సౌష్ఠ్యవం బెసంగ

పాదాబ్జరాగవిభ్రమరుచిస్పృహణీయ
లలితాధరాలక్ష్మిసన మొప్ప
పల్లవానర్జ్యశోభాగభరస్ఫుర
త్పదనాభిసురుచిరప్రతిభ దనర
శంఖకుంభపాస్త్రసాంధ్యయతిత్వ
కంఠిబాహువిలాసగరిమ కోవ

తే. గీ. మంజుళేయూః కంఠలమకుటః శర
ముఖ్యభూషణములు మేన మురువుసూపః
దేజరిల్లెడు కరుణావిధేయు నెమటఁ
గాంచె దేవనికాయమ్ము గారవమున.

181

వ. ఇవ్విధంబునం గాంచి చతుర్ముఖశర్వగీర్వాణవల్లభులు దేవమునిసహి
తులై రంగవల్లభునకుం బ్రణామమ్ములాచరించి ప్రసాదనుముఖుండగు నమ్మహాత్ము
నిచే ననుజ్ఞాతులై నిజస్థానమ్ములకుంజనిరి కులశేఖరమహావల్లభుండు నల్లుని యభి
ప్రాయంబెఱింగి వ్రయాణోచితమ్ములగు చతుర్విధసైన్యమ్ముల సమకట్టంబనిచె
మఱియును.

182

చం. ఉరుతరతప్తహేమ కలశోపహితాగ్రము పార్శ్వభాగ భా
సురసురరాజరత్నరుచిశోభితదారుచయమ్ము కేతువి
స్ఫురిత విహంగపుంగవ విభూషిత మద్భుతవేగవాహం
ధురమగు తేరు రంగరమణుం డెదమెచ్చంగఁ జెంతనిల్పినా.

183

తే. గీ. అత్తమామలు మ్రొక్కుచు ననుపవేడలి
కసకమయరథమెక్కె రంగప్రభుండు
ప్రాగ్గిళాశైలశేఖర సంభావ్య మగుచు
భానుబింబమ్ము శోభిల్లు వగిడిదోవ.

184

తే. గీ. తన్ను నెడబాయు నడలునఁ దాల్చివిడిచి
చిన్నవోయిన పూజోణిచిన్నె దెలిసి
జనని భాషించె వగవకే ! సరసిజాతీ !
కోరుకొన్నంత మేలు చేకూరె నీకు.

185

తే. గీ. నతహితండుగు శ్రీరంగనాయకుండు
ప్రేమ నేతెంచి నిన్నువరించినాడు
నగుచుఁబడవమ్మ యింకేల పగవ నీకు
జగములకు నెల్ల నేలికసానివగుచు.

186

ప. అనియూఱడించి యనేకగోపీరణ్యమఃశిఖూషణాంబరదాసీదానజనం
బులక గూఁతునకరణంబిచ్చి కొంగిలించికొని సువర్ణరత్నప్రభాశోభితయగుశివక
నుంచిరంత.

187

చం. ఘనగజరాజ వాజిభట కంపితభూతలమైన సైన్యమున్
గొని నరపాలశేఖరుఁ డకుంతితవై భవమొప్పుఁ గూఁతుఁ దో
డ్కించిన నుత్సహించి తనకున్ హితవైష్ణవపంక్తి తోడ్పడన్
జననుతుఁడేగె రంగవత్సన్నిధి సన్నిధిగాఁ దలంపుచున్.

188

సీ. పృథుల ప్రయాణభేరివంబొక చాయ
విమతుల గుండియల్ వీలఁజేయ
వేణుమర్దశశంఖవీణాస్వనము లొక్క
కడ జనశ్రవణోత్సుకత ఘటి. ప
పసుధామరస్వ స్తివచనస్వరము లొక్క
* * మదెలువ
వందిమాగధ చాటువాగార్పటు లెసంగి
యొకచక్క నాశ్చర్యయుక్తిఁ బెనువ

తే. గీ. మఱియు వారాంగనాగాన మధురనాట్య
భంగు లీక్షించు పౌరప్రసంగ మెసఁగఁ
గుతుకమేపారఁ గుక్కుటహటసగం
వీధి నల్లన శ్రీరంగవిభుఁడు జనియె.

189

ప. ఇట్లు బహుపరిజనసహితండును భక్తివినయసంపన్నుండును నగు కుల
శేఖరమహీపాలుండుకొలిచిరా రంగవల్లభుండు కతివయప్రయాణమ్ముల శ్రీరంగ
నగరసమీపమ్మునకుం జనునప్పుడు.

190

సీ. ఉచితదివ్యప్రబంధోచ్ఛార్ణభావన
భానురాన్మయ మహాభాగవతులు
రమ్యకర్పూరనిరాజనభావనో
జ్వలపాణియగు సాధుసముదయమ్ము
మహితకేనాజ్ఞేయమధురస్వములఁ
ప్రకటిమమన్న గాయకవయమ్ము
సుగుచిరచ్ఛత్రచామరముఖచిహ్నము
పేర్చి పైకొనివచ్చు భృత్యగణము

తే. గీ. నెమరుననుడెంచి మ్రొక్కుచు నెల్లకడలఁ
గ్రమ్మికొను వారసంఘంబు గదిసినడువఁ
జెలఁగి కన్యాజనమ్ములు సేసలిడఁగ
రాజసింఘుల విచ్చేసి రంగవిభుఁడు.

191

కం. గవనులు కొన్నిగడచి రం
గవరేఖ్యుఁడు రథముడిగ్గి ఘనపాణిపీఠ
నివసించి యిందిరాసఖు
ల వెనకజేరంగఁ బిలిచి లలి నిల్లనియె.

192

సీతను క్రడేవి పరిగ్రహించుట

కం. వనజాక్షులార ! సీతాం
గనఁ దోడ్కొని మీరలిపుడు కమలాలయ ద
ర్శనము ఘటియింపుడన వా
రనుపమగతి నీశతోడ నరిగిరి వేడ్క.

193

ప. ఇవ్విధంబున నిందిరాదేవి సన్నిధానంబునకుండ్లొచ్చిచని తత్పా
దమ్ములకుమ్రొక్కించిరప్పుడు.

194

తే. గీ. మున్నువినియున్నకతన సంభోజనదన
తనకుమ్రొక్కిన రాజన్యతనయఁ గాంచి
యొనర దీవించి కౌఁగిట నెనయఁ జేర్చి
యెలమి ముండట నిడుకొని యిట్టులనియె.

195

కం. సేమమే ! నీతలిదండ్రుల
 కీమానితమూర్తి మదికి నెక్కినరూపం
 బీమహిమ నీకుగలుగుట
 గామించె వరించె మేలుగలిగెన్ దరుణి !

196

వ. అని పలికిన లక్షాభయమ్ములనత్తన్ని నెత్తమ్మితేకులమొత్తమ్ము
 నుత్తలపడంజేయుకన్నుల నిలాతలమ్ముఁజూచుచు నెమ్మొగంబెత్తకయున్నచిన్న
 యెఱింగి శ్రీదేవియిట్లనియె.

197

తే. గీ. నుదతి ! మోమెత్తి నావంకఁ జూడవేమి
 తొల్లిఁటితెఱంగు విన సపత్నులము మనము
 అక్కఁడెలియండ్రమనెడి నెయ్యమ్ము గలుగ
 వెఱచి యిటులుండ నేటికి వెట్టివగుచు.

198

మ. అలివేణి ! శుకవాణి మున్ను మనమయ్యబ్బాక్షు దాస్యమ్ము సం
 ధిలఁ గ్రీడించుచునుండువార మిపుడదేవుండు రంగేశుఁడై
 నిలువన్ బద్ధకుడుంగ రాష్ట్రహములన్ దీపించియిట్లుల్ సవ
 త్నులమై కూడెడుభాగ్యమబ్బె హరి నిన్నునన్ను బ్రోచున్ గృవన్.

199

కం. అన నృపకన్యక పలికెన్
 జనవొసఁగితి నాదుపూర్వచరితము దెలిసెన్
 ఘనతస్నీకడఁ జేరితి
 మనమున నాకింకివెఱపు [మాటయు] గలదే !

200

వ. అనిన శ్రీదేవి భూపాలకన్యకంజూచి సంతసిల్లుచు నిట్లనియె.

201

కం. అదనిదియె నీదుమదికిన్
 గొడువలులేవింకఁ జక్రిగూడి సకలసం
 పద లనుభవింపుమేలిమి
 పదవే ! పూజోడి [వాసభవనమ్మునకున్]

202

వ. అని యయ్యింతి నుత్సహింపఁజేసి సఖులందోడిచ్చి నిజసౌధంబునకుం
 బనిచె సంత రంగవల్లభుండల్లనల్లన నిజాగ్రమహిమీసమీపమ్మునకుం జనుటయు
 పయ్యబ్బగేహిని యొక్కింతకీనుక నెరయ నతనింజూచుచునిట్లనియె.

203

కం. ఈసారి పెండ్లికూతురు
నేనీమం దెచ్చికొనంగ నిచ్చదలచితో !
అసపడి మాచగునే
వేసరకుడి త్రొత్తచెలుల వెదకెడువనికొ. 204

కం. నావును శ్రీహరి యిట్లను
దేవి వహూముల నేను దెచ్చుటలు భవ
క్షేపానరిచర్యలకుం
నావలెననికొకై ! వేళాడకుమీ ! 205

కం. అప్పలుకులు విని యిందిర
తప్పక విభుమోముజూచి ధర్మాత్ములు మీ
రెప్పటికి [మాయ] లెఱుగరు
చెప్పకుడిక మేలివనులు చేసెదరెలమి. 206

ఉ. మంత్రతనైరి ! మున్నునినుగూడి చరించెడివేళలందు వై
కుంకములోన నీళ యనుసూలనశ్శత్య మొనర్చెగాన యు
క్తాంత జనించె నింకనొరుకన్నియఁ దెచ్చెనవేని దాని
ఘంటములాడి రంగపురిలో వెడలింతుఁజూ ! జగత్పతి ! 207

వ. అనిమేలంబునంబలికే నెమ్మొగమ్మునం జిలువగవు నెఱయ నగధరుం
గాఁగిలించికొనియె నిట్లయ్యురువురు చతురసల్లాపసానుభవమ్మునేయుచు నాత్మీయ
సౌధంబునకుం జనిరి మఱియును. 208

సీ. మంజులోద్భావ ప్రమచ్ఛాయ లందుండి
శుకకోకిలోక్తుల సొంపు వినుచు
పద్మకై రవసారభము లొప్పుకొలకుల
సలిల కేళీసముత్సాహు లగుచు
మణిమయప్రాసాద మహితస్థలమ్ముల
రమ్యవీణాగానరసికు లగుచు
కలితమా క్తికమాలికా డోలికల నెక్కి
లాలితక్రీడావిలాసు లగుచు

- తే. గీ. ఘనజనాలోకనానందకారులగుచు
ప్రేమ నీశాంగనారంగధాము లపుడు
బంధురై శ్వర్యసౌఖ్యసంపదలఁ బొదలి
యెలమిఁ బెంపొంది రానందకలన దనఁ. 209
- కం. ఇతైజగున నిజపుత్రియు
దాత్తమహాసౌఖ్యభోగదశ గని భూపా
లోత్తముఁడు సంతసించుచు
జిత్తమునం దనపురమ్ము జేరం దలఁచెన్. 210
- కం. రంగవతికిఁ బ్రణమిల్లి ను
సంగతమా గతి నతండు సరవి ననుప పు
త్రిం గాంచి గారవించి ర
మాంగనకున్ మ్రొక్కిపలికె నతిమోదమునన్. 211
- కం. గోమఃసఁబెరిగినయది మది
నేమియుఁగాపట్టమెఱుంగ దెఱుక నొసఁగినన్
ప్రేమగొను నడుగదెద్దియు
నీమఱువునఁ జెల్లెలనఁగ నిలుపుము వేడ్కన్. 212
- ఉ. చల్లనిచూపు లెందువెదఁజల్లి జగమ్ములఁబ్రోతువీవ కా
తల్లివి భవ్యవై భవమతల్లివి సేవకకల్పవల్లి ! ని
న్నెల్లబుధుల్ భజించుకతలేమెఱుఁగున్ బసికూన ! దీని నీ
చెల్లెలిగాఁ దలంచి కృపసేయుము నేరములేమొనర్చినన్. 213
- తే. గీ. అనిన శ్రీదేవినగుచు నోయవనిపాల !
మదిచెదరి కూతునప్పగించెదపు గాక
జన్మజన్మమ్ములను విష్ణుసతుల మగుచుఁ
జెలిమినుండెడు మాకిన్ని చెప్పనగునె ! 214
- కం. అనఘ ! భవత్సృత మీగృహ
మున మెలఁగినయట్లు యిచట ముదమున నలరున్
ననుగూడి చెలఁగుచుండెడి
ఘనమున సంతోషమెసఁగ మరలుము పురికిన్, 215

ప. అనిరమాదేహియానతిచ్చిన సంతుష్టాంతరంగుడై తన్నుంగృతాహం
గాఁదలంచుచు న క్రలపరివసయ్యు తుండై నిజనగరంబు స్త్రీప్రవేశించె మఱియు. 216

కం. శ్రీనైష్ఠవ పూజాం
భావనలేమజక రామభద్రచరిత్ర సే
వావిలసితహృదయుండై
భూవరుఁ డాశ్వాసులసంగఁ బాలుప్రవహించెన్. 217

సీ. సతతమ్ముపురమున సాటించు ఛేదీమ్ము
దంగ మెసంగ శ్రీరంగయాత్ర
రచియించె హరిభక్తిరసము జొబ్బిల బుఢా
సందానుకూల ముకుందమాల
నిఖిలప్రపన్నవక్తితముగాఁ బ్రకటించె
బంధురద్రవిడ ప్రబంధమొకటి
సతతశ్రీరామచరితామృతాస్వాద
* * * స్త్రీగాంచె

తే. గీ. బహుళ నీవృత్సమాయాత భాగవత జ
నాభినందన గురుసపర్యాభిలషిత
వస్తువిశాణన క్రియావశేత నెసంగె
నతహితండు దృష్టవ్రత సంజయండు. 218

కం. చిరకాలము భూపాలన
పరుండై .....
స్ఫురణమ్మున నిజతనయున్
గరిమన్ బట్టాభిషిక్తుఁ గావించె నెసన్. 219

ప. ఇట్లు సప్తాంగంబతనివశమ్ముజేసి నిర్భరచిత్తుండై యుండు మఱియును.

తే. వసుధఁబాలించి శ్రీనైష్ఠవప్రియార్ప
నంబు గావించి జానకీనాథుఁ గొలిచి
.....రూఢుడగుచు
నమ్మి నృపమాళి విష్ణుసన్నిధికిఁ జనియె. 221

ప. అని యిత్రైఙంగుఁ. 222

కం. గురువర్యుఁడు శిష్యునకున్
నిరుపమకులశేఖరావసీవల్లభు న
చ్చరితం బంతయు నేర్పడ
కరుణం దగ నొనరిచ్చి క్రమ్మఁజేరికన్. 223

కం. కులశేఖరాశువారుల
విలసిలచరితమ్ము జగతి నినినఁ జదివిన్
గలుషప్రజమ్ముదొలఁగెను
నెలమింబ్రాపించు నరుల కిహపరిసుఖముల్. 224

ప. అనిపలికి శిష్యోత్తమా ! పరమపవిత్రంబగు కులశేఖరచరిత్రంబు నవిస్త
రంబుగా నీకు నెఱింగించితి ననుటయు శిష్యుండొచ్చార్యునకుంబ్రదక్షిణపూర్వకంబుగా
ప్రణామంబులాచరించి విమలంబులగుకుసుమచందనంబులంబూజించి మమ్ముంగృతా
ర్థలంజేసితిరని యానందరసభరితాంతకరమై విలసిల్లిరి తైఱంగున. 225

మ. తరుణీలోలపితౄక్తిపాలనకళాధారేయ ! గాధేయదు
ర్భరభవ్యాధ్వరమంత్రతంత్రకలనావ్రత్యాహకృద్వైత్యసం
హర ! రంహోభయదాభిగర్వదశనోద్యదక్తనేత్రాంచలా !
ధరదైర్యాశ్రయ ! ధరాధురాధరభుజా ! ధారాధరాంగద్యుతీ ! 226

కం. కాకమదోద్రేకతమో
.....
.....
..... 227

మాలిని. ....

* *

కలశజనుతిశాలీ కమ్రవద్మాక్షమాలీ
విలులితనదవద్యా వేదవేదాంతవేద్యా 228

గద్య. ఇది శ్రీరామచంద్రకరుణానిరీక్షణసమాసాదితకవితావిశేషశేషా
న్వయప్రదీపక వేంకటాచార్యకుమారరఘునాథార్యప్రణీతంబైన కులశేఖరమహీ
పాలచరిత్రంబను మహాప్రబంధంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము. 229

సంపూర్ణము

